ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠ
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

(ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ಆಚಾರಿ ಮಂಜುಳಾ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಡಾ. ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

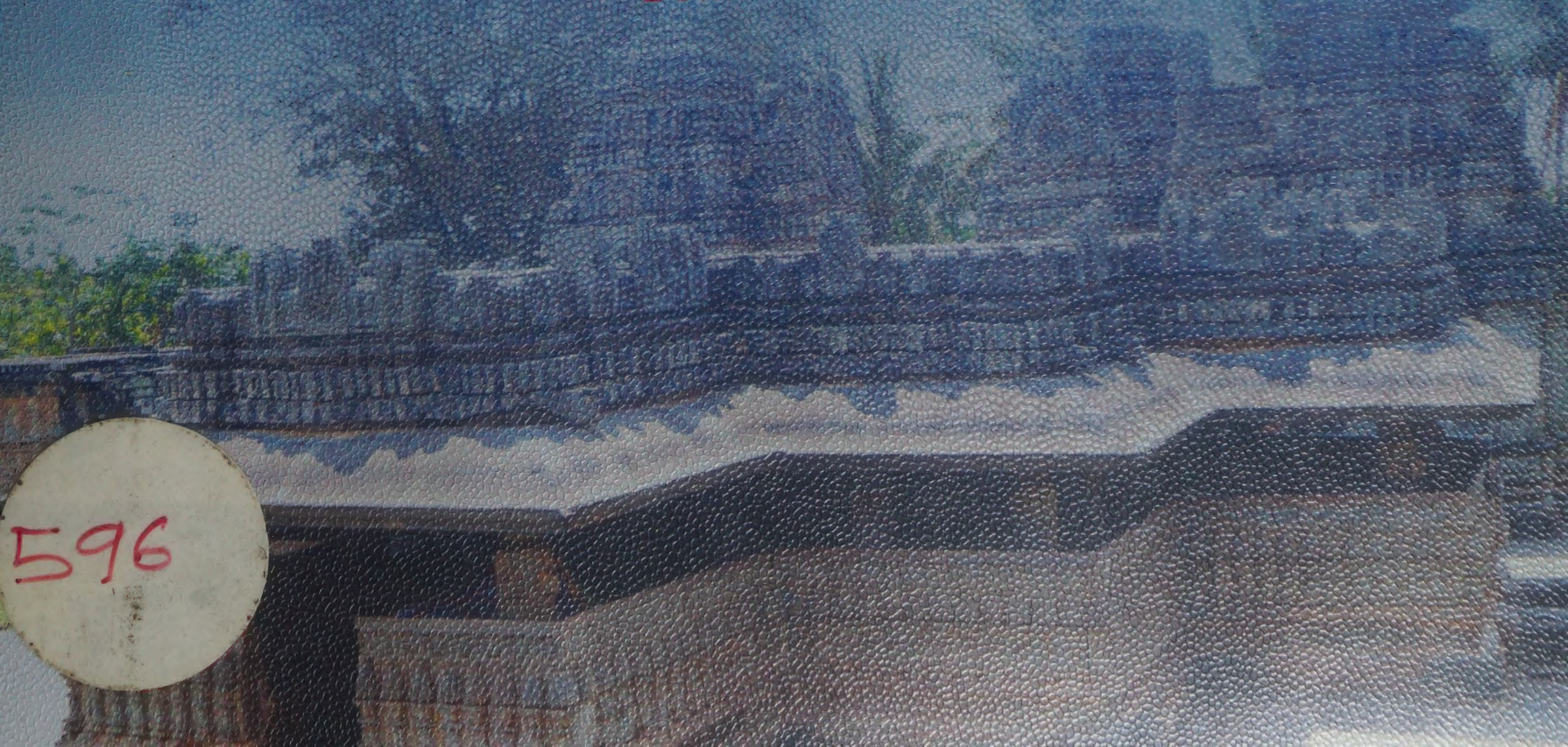
ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - ೫೮೩೨೭೬

೨೦೧೩-೧೪

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

(ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

ಪಿಎಚ್.ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ
ಆಚಾರಿ ಮಂಜುಳಾ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಡಾ. ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು

ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ – ೫೮೩೨೭೬

೨೦೧೩–೧೪

ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

ಆಚಾರಿ ಮಂಜುಳಾ ಇವರು **"ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠ: ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ"** ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯ ಅಥವಾ ಇದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

[signature]

ಡಾ. ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ
ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಹಾಗೂ
ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ
ದಿನಾಂಕ: 16-04-2014

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

"ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠ: ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು **ಡಾ. ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ** ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಸಮಾಜವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಈ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ವಿಷಯ ಅಥವಾ ಇದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಯಾವುದೇ ಪದವಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆಚಾರಿ ಮಂಜುಳಾ
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ

ದಿನಾಂಕ: 16-04-2014
ಸ್ಥಳ: ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠ
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

<u>ಪರಿವಿಡಿ</u>

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ಮಹತ್ವ, ಆಕರಗಳು, ಸಮೀಕ್ಷೆ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭೇದಗಳು

೧. ಶೈವಧರ್ಮದ ಉಗಮ-ವಿಕಾಸ

೨. ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳು

- ೧. ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು
- ೨. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು
- ೩. ದಾರ್ಶನಿಕರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು
- ೪. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು
- ೫. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ

೧. ಉಗಮ - ವಿಕಾಸ

೨. ಶಾಖೆ - ಉಪಶಾಖೆಗಳು

೩. ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಿಬಂಧನೆಗಳು

೪. ಯತಿಗಳ ಬಿರುದುಗಳು

೫. ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಚರಣೆಗಳು

೬. ಕಾಳಾಮುಖ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು

೭. ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದವರು

೮. ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು

೯. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೊಡುಗೆಗಳು

೧೦. ಅವನತಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠ

೧. ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠದ ಉಗಮ–ವಿಕಾಸ

೨. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು

೩. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು

೪. ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠದ ಶಾಖಾಮಠಗಳು

೫. ಆಚರಣೆ – ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

೬. ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರ ಐತಿಹ್ಯ

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಸಮಾರೋಪ

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

೨. ಕೋಷ್ಟಕಗಳು

೩. ನಕ್ಷೆಗಳು

೪. ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

... ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳು

ಆಯ್.ಎ	–	I.A.	–	ಇಂಡಿಯನ್ ಎಂಟಿಕ್ವೇರಿ
ಎ.ಇಂ	–	E.I.	–	ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಇಂಡಿಕಾ
ಇ.ಸಿ	–	E.C.	–	ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಿಕಾ
ಸೌ.ಇ.ಇ.	–	S.I.I	–	ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್ಷನ್
ಕ.ಇ	–	K. I.	–	ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್ಷನ್
ಎಸ್.ಕೆ.	–	S. K.	–	ಶಿಕಾರಿಪುರ
ಎಸ್.ಬಿ.	–	S. B.	–	ಸೊರಬ
ಅ.ಕ.	–	A.K.	–	ಅರಸಿಕೆರೆ
ಎಮ್.ಎ.ಆರ್	–	MAR	–	ಮೈಸೂರ್ ಆರ್ಕಿಯಾಲಾಜಿಕಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ಸ್
ಎ.ಆರ್.ಐ.	–	ARI	–	ಎನುವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್ಷನ್
ಕ.ಶಾ.ಸಾಂ.ಅ.	–	ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ		
ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.	–	ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ		
ಹ.ಬೊ.ಹಳ್ಳಿ	–	ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ		

ಅಧ್ಯಾಯ ಒಂದು

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಸಮೀಕ್ಷೆ ವಿಧಾನ, ಸ್ವರೂಪ

೧.೧. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

೧.೨. ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ

೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ಆಕರಗಳು–ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಮಾಧ್ಯಮಿಕ

೧.೪. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೫. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

೧.೬. ಈವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಮೀಕ್ಷೆ

೧.೭. ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಭಾರತವು ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳ ನೆಲೆವೀಡು. ಸಿಂಧೂ ನಾಗರಿಕತೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಆದಿ ಭಾಗದವರೆಗೆ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾರಣಾಂತರಗಳಿಂದಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಾಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತತ್ವದರ್ಶನಗಳು, ಆಚರಣೆ, ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಲ ಸಂವರ್ಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಉಳಿದು ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ.

ವೇದಯುಗದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಶುಪತಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಶೈವಧರ್ಮ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಹಾಗೂ ಶಿವನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಶೈವಧರ್ಮ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಎರಡೂ ಭಾಗಗಳು ಶೈವಧರ್ಮ ಎಂಬ ಏಕೈಕ ನಾಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಾತ್ವಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೋ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೋ ಈ ಧರ್ಮ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಕವಲೊಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಶೈವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಕಾಪಾಲಿಕ, ಕೌಳ ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಶಾಖೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಶೈವಾಗಮಗಳೇ ಆಧಾರ. ಹಲವು ಶೈವ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವವೂ ಒಂದೆನಿಸಿದೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇವರದು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಹೆಸರಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಲು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ, ಕಪ್ಪುಗೆರೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಬಹುಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಯಜ್ಞದ ಕಪ್ಪು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲೂ ಇವರನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ, ಯಜ್ಞಯಾಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಬಿಳಿಭಸ್ಮ ಧರಿಸುವ ಪಾಶುಪತರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನರೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಜ್ಞದ ಕಪ್ಪು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಆದರೂ ಕೇವಲ ಕಪ್ಪು ಗೆರೆಯನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಔಚಿತ್ಯವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪಂಥದ ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಂಪಾ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯ ಉಲ್ಲೇಖದಂತೆ, ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕಾಳಿ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾಳನ ಆರಾಧಕರಾಗಿರಬೇಕು. ತಮ್ಮ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಂತ್ರ ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ಕಾಳಿ–

ಮಹಾಕಾಳನ ಪರ್ಯಾಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದ ಭಾಗವಾದ ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವಂತೆ ಕಲಾ ಆರಾಧಕರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು. ಕಲೆಯಿಂದ ಕಲಾಮುಖ>ಕಾಳಾಮುಖ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪಾಶುಪತ ಪಂಥದ ಸಿಂಹಪರ್ಷೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದೆಂದೂ, ಅದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಉಪ ಭೇದವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನೂ ಶಾಸನಗಳು ಸಿಗುವುವವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಿಂಹಪರ್ಷೆ ಪಾಶುಪತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವೆನಿಸಿದರೆ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯು ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದರ ಸೂಚನೆ ಆಗಿದೆ.

ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿ, ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಎಂಬ ಉಪಶಾಖೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ, ಕಿಟ್ಟಗಾವಿ ಸಂತಾನ ಮತ್ತು ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತಾನಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬರುತ್ತದೆ.

ಪರ್ವತಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಠಗಳ ದಾಖಲೆ ಇದ್ದು, ಅವು ಅದರ ಶಾಖೆಯೆನಿಸಿದ ಅಗಸ್ತೇಶ್ವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ, ಸಾರಥಿಯ ಮಠ, ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ಮಠ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ವಿದ್ವತ್ತು, ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಔನ್ನತ್ಯದಿಂದ ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರವರೆಗೂ ಎಲ್ಲರ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ್ದರು. ಇವರು ವಿದ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಸಾಧಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಶಾಖೆ–ಉಪಶಾಖೆಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಪರಂಪರೆಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಯತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮಠ ಇಂದಿಗೂ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ೩೨ ಉಪಪೀಠಗಳು ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿವೆ. ಕಾಳಾಮುಖರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದರೂ ಸಹ ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸಂಸಾರಸ್ಥ ಮಠಗಳಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ನಶಿಸುವ ಹಂತದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಇಂದಿಗೂ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ.

೧.೧. ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವಿರುವಂತೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೂ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಇರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದು. ಈ ನಡುವಿನ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದೆ. ಹಲವಾರು ಶೈವ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥ ಯಾವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಕಾಲ, ಸ್ಥಳ, ರಾಜಮನೆತನ, ದೇವಾಲಯಗಳು, ಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರೆಂದರೆ ಯಾರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ನೀಡಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಲು ಶಾಸನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಶಾಖೆ-ಉಪಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಪ್ರಧಾನ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಖೆಗಳು ಯಾವಾಗ, ಯಾರಿಂದ, ಎಲ್ಲಿ, ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು? ಎಂಬುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕೊನೆಯ ಶಾಸನಗಳವರೆಗೆ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು ಆ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ದಾಖಲೀಕರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸುಮಾರು ಐದು ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ ರಿಂದ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನ) ತನ್ನದೇ ಆದ ಗೌರವ- ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು.

ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ತನ್ನತನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರೂ ಸಹ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥವನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ವಸ್ತು ನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳು ಇಂದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದು, ಸುಮಾರು ೩೨ ಶಾಖಾಮಠಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಕಾಳಾಮುಖರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನೇ ಇಂದಿಗೂ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ, ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಆ ಪರಂಪರೆಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಶಾಸನ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಆಚರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಂತರ್‌ಶಿಸ್ತೀಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ.

೧.೨. ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವುದಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಕೆಲವೇ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಕುರಿತು ಕೇವಲ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೂರುಜಾವಿಯದು. ಈ ಎರಡನ್ನು ಸಮನ್ವಯಿಸಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಕುರಿತು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಕೃತಿ ಇದುವರೆಗೆ ಹೊರಬಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತುಂಬಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ವವೆನಿಸಿದೆ.

೧.೩. ಅಧ್ಯಯನದ ಆಕರಗಳು

೧. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರಗಳು

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಆಕರ ಸಾಮಗ್ರಿ. ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುಬಂದ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ವಿಷಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯಗಳ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಇಂಡಿಕಾ ಸಂಪುಟಗಳು, ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್‌ಷನ್ ಸಂಪುಟಗಳು, ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಿಕಾ ಸಂಪುಟಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು, ಮೈಸೂರು ಪುರಾತತ್ವೀಯ ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು, ವಿಶ್ವಕೋಶಗಳು, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶಾಸನಗಳು, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು, ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು,

ಅನುಶಾಸನ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೨. ಆನುಷಂಗಿಕ ಆಕರಗಳು

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರಗಳೊಂದಿಗೆ ಪೂರಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನು **ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿವರು ಬರೆದ **ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ** ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಚೀನತೆ, ಶೈವ ಪಂಥಗಳಾದ ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಲಾಕುಳ ಶೈವರ ಮತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳ ಕುರಿತು ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜ್‌ನ್‌ರು **ದಿ ಕಾಪಾಲಿಕಾ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್–ಟು ಲಾಸ್ಟ್ ಶೈವಾಸೆಕ್ಟ್** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಕಾಪಾಲಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ ಎಸ್.ಸಿ. ನಂದಿಮಠರು ಬರೆದಿದ್ದು ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಲಾಕುಳ, ಮಹೇಶ್ವರ ಪಂಥಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಒಂದೇ ಇವೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಎದುರ್ಕುಳ ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ಭಟ್‌ರವರ **ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಪರಿಚಯ** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಗುರು ಪೀಠಗಳು, ಮಠ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ದರ್ಶನಗಳು, ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳು, ಶೈವಾಗಮಗಳು, ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಸಾಗಿಬಂದ ದಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

'ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಚರಿತ್ರೆ' ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿ.ಜಿ. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಮತ್ತು ಜಿ. ಜ್ಞಾನಾನಂದರು ಬರೆದಿದ್ದು, ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಬಂಕಾಪುರ ಶೋಧನ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರರು ಬಂಕಾಪುರವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿನ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ರಾಜಾರಾಂ ಹೆಗಡೆಯವರು **ಲೌಕಿಕ ಅಲೌಕಿಕ** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ನಾಗರಖಂಡ ೭೦ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೋಜರಾಜ ಪಾಟೀಲರು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರು **ಮಹಾಯಾತ್ರೆ** ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶೈವಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಧರ್ಮ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಡಪಟ್ಟಿ ಎಮ್.ಎನ್.ರವರು ಬರೆದಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಶೈವ ಪಂಗಡಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಡಿ.ಜಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು **ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳು** ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಭಾವದ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಶೈವ ಶಾಖೆಗಳು ಎಂಬ ಯು.ಜಿ.ಸಿ. ವರದಿಯನ್ನು ಶಿರೂರ ಬಿ.ವಿ.ರವರು ತಯಾರಿಸಿದ್ದು, ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೈವ ಶಾಖೆಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜಾರಾಂ ಹೆಗಡೆಯವರು **ಟೆಂಪಲ್ಸ್ ಆರ್ಟ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಆರ್ಕಿಟೆಕ್ಚರ್ ಇನ್ ಮೆಡಿವಲ್ ಬನವಾಸಿ-೧೨೦೦೦** ಎಂಬ ಐ.ಸಿ. ಎಚ್.ಆರ್. ಪ್ರೊಜೆಕ್ಟ್ ರಿಪೋರ್ಟ್‌ದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿದ್ದ ಶೈವ ಮಠ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿ.ಷೇಕ್‌ಅಲಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ **ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ** ಸಂಪುಟ-೪ರಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮದ ವಿವರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ರಚಿಸಿದ **ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಿಖಾಮಣಿ** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಮಭೇದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಷಣ್ಮುಖಯ್ಯ ಅಕ್ಕೂರಮಠ ಬರೆದ **ಶಿವಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ** ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗಮಗಳು ಮತ್ತು ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆ.ಎಸ್.ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ರಚಿಸಿದ **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಾಚಾರಿಯರು** ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಗೂ – ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ಯಾವ ರೀತಿ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾರವರು **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಲಾಕುಳ ಶೈವ ಜಕ್ಕಣಾಚಾರ್ಯರು** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಸ್. ಶೆಟ್ಟರ್‌ರವರು **ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ನಗರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮತ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ವಿನ್ಯಾಸ** ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಮಠಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ, ಪರ್ವತಾವಳಿ, ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಮತ್ತು ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬ ಶಿವಶರಣನಾಗಿದ್ದು ಈ ಹೆಸರಿನ ಮೂರುಜನ ಇರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಚ್.ಆರ್ ರಘುನಾಥ ಭಟ್‌ರವರು **ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ: ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ** ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿಮಠ, ದೇವಾಲಯ, ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳು, ರೂವಾರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿ.ವಿ. ಮಲ್ಲಾಪುರರು **ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ** ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂತತಿಯ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಂ.ಎಂ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು **ಕಾಳಾಮುಖ ಹಾಗೆಂದರೇನು?** ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ **ಕಲಾರಾಧಕರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು** ಎಂದು ವಿವರ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಎಚ್. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿಯವರ **ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ**, ಎಸ್.ಎನ್. ದಾಸ್‌ಗುಪ್ತರ **ಎ ಹಿಸ್ಟ್ರಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಫಿಲಾಸಫಿ,** ಎಂ.ಆರ್. ಸಾಖರೆಯವರ **ಎ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ಫಿಲಾಸಫಿ ಆಫ್**

ಲಿಂಗಾಯತ ರಿಲಿಜನ್, ಎಂ. ಶಿವಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ರಚಿಸಿದ **ಶೈವಾಗಮಗಳು,** ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿಮಠರ **ಅಭಿನವ ಪಾಶುಪತ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ,** ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆಯವರ **ನಾಥಪಂಥ,** ಶಿವಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ **ಶೈವಾಗಮಗಳು** ಮತ್ತು **ಶಿವಶರಣರು,** ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಎಂ.ಕೆ. **ಶಿವಾಗಮ ಸೌರಭ,** ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ **ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ,** ಎಸ್. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ್‌ರ **ಶಿವಶರಣರು ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆ,** ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯವರ **ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮೆ** ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಕರಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಆಕರಗಳಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ, ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ನಡೆದಾಡಿದ ದಾರಿ, ಉಪಪಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಚರಣೆಗಳು, ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಶಾಸನಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೧.೪. ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂಬತ್ತನೇಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದೆ. ಒಂಬತ್ತರಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಾವಧಿಯವರೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಅದರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳಾಧಾರದಿಂದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಮುಖ ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಉಳಿದ ಮೂರು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅವಧಿಯವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧.೫. ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತ, ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಶಾಸನಗಳು ಕಾಲ, ಸ್ಥಳ, ರಾಜ, ರಾಜಮನೆತನ, ದಾನದತ್ತಿ, ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು, ಆಚರಣೆಗಳು, ದೇವಾಲಯಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಒಳಗೊಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡು ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ಸಹಿತ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಶಾಸನ– ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿಷಯಾನುಸಾರ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಕ್ರಮ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನದ ಅವಶ್ಯಭಾಗವಾದ ಗ್ರಂಥಋಣ, ನಕಾಶೆ, ಕೋಷ್ಟಕ, ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಇತಿಹಾಸ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಭಾಗ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎನ್ನುವ ಪದ ಧರ್ಮ, ಸಮಾಜ, ಕ್ರೀಡೆ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಒಂದು ಪೀಠ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಏಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವನತಿಯನ್ನ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿತ್ತೆಂಬ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಅನೇಕ ಆಧಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಇತಿಹಾಸ ಕಟ್ಟುವದನ್ನೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೬. ಈವರೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಶೈವಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅದರ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಚರ್ಚಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥವನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹಲವರು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಕುರಿತು ನೇರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವ ಕೃತಿಗಳಿವೆ.

ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು

ಭಂಡಾರ್ಕರ್ ಆರ್.ಜಿ.ಯವರು **ವೈಷ್ಣವಿಶಂ, ಶೈವಿಶಮ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಮೈನರ್ ರಿಲಿಜಿಯಸ್ ಸಿಸ್ಟಮ್** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರಶಿವನ ಕಲ್ಪನೆ ಮಹಾಭಾರತ, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವನ ವರ್ಣನೆ, ಲಿಂಗಪೂಜೆ, ಪಂಗಡಗಳು, ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಶೈವ ಪದ್ಧತಿ ಕಾಪಾಲಿಕ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಶೈವಧರ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಜಿ.ಎನ್. ಬ್ಯಾನರ್ಜಿಯವರ **ರಿಲಿಜಿಯನ್ ಇನ್ ಆರ್ಟ್ ಎಂಡ್ ಆರ್ಕಿಯೋಲೋಜಿ (ವೈಷ್ಣವಿಶಂ ಎಂಡ್ ಶೈವಿಸಂ)** ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪುರಾತತ್ವ ಅವಶೇಷಗಳು ಮತ್ತು ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಿಂಧೂ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಶೈವಾರಾಧನೆ, ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ–ಶಿವನ ಕಲ್ಪನೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವ–ಲಕುಲೀಶ ಮತ್ತು ಪಾಶುಪತ ಪಂಗಡಗಳು, ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಲಿಂಗಾರಾಧನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಒರಿಜಿನ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಅರ್ಲಿ ಹಿಸ್ಟ್ರಿ ಆಫ್ ಸೈವಿಸಂ ಇನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ *ನಾರಾಯಣ ಸಿ.ವಿ.* ಅವರು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಕುರಿತು ಮತ್ತು ವೇದಕಾಲದ ರುದ್ರ ಶಿವನ ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಸ್.ವಿ. ಪಾಠಕ್‌ರವರ **ಹಿಸ್ಟ್ರಿ ಆಫ್ ಶೈವ ಕಲ್ಟ ಇನ್ ನಾರ್ಥನ್ ಇಂಡಿಯಾ** (ಕ್ರಿ.ಶ.೭೦೦ ರಿಂದ ೧೨೦೪) ಗ್ರಂಥವು ಶಾಸನಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ದಿ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫ್ ರಿಲಿಜಿಯನ್ ಇನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ *ಕೆ.ಎ. ನೀಲಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು* ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಧರ್ಮಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಧಾಕರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರು ಬರೆದ **ಎವಲ್ಯೂಷನ್ ಆಫ್ ಹಿಂದೂ ಸೆಕ್ಟ್** ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಲಕುಲೀಶ ಮತ್ತು ಅವನ ಕಾಲ, ಶೈವ ಪಂಥಗಳಾದ ಲಕುಲೀಶ, ಪಾಶುಪತದ ವಿವರಣೆ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿ ದೇವತೆಯರ ಕುರಿತು ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿಗಳಿಲ್ಲ.

ಪಾಶುಪತ ಆಗಮಗಳು ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು *ಹನುಮಂತರಾವ್ ಜಿ.ಯವರು* ಬರೆದಿದ್ದು, ಶೈವ ಪಂಥವಾದ ಪಾಶುಪತ, ಅದರ ತತ್ವಗಳು, ಆಚರಣೆಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಉತ್ತಮ ಕೈಪಿಡಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೇವಲ ಪಾಶುಪತದ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದು, ಕಾಳಾಮುಖರ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ.

ಲಾಕುಳೀಶ ಇನ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಆರ್ಟ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಎಂಬ *ಚೌಬೆಯವರ* ಕೃತಿ ಲಕುಲೀಶ ಪಂಥದ ಹಾಗೂ ಶಿಲ್ಪದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಯ ಶಿಲ್ಪ ಅಥವಾ ಶಿಲ್ಪ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಎಸ್.ಸಿ. ನಂದಿಮಠರ **ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಧರ್ಮಗಳು ಭಾಗ-೨** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಧರ್ಮಗಳು ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾದ ವಿವರಣೆ ನೀಡುತ್ತ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಕುರಿತು ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ. **ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ** ಎಂಬ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಂಜುನಾಥ ಸಿ.ಯು.ರವರು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮದ ಶಾಖೆಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶುಪತ ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖ ಎರಡೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗಳು ಯಾವುದೆಂದು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಕುರಿತು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಕೃತಿಗಳು

ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರ **ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾಕುಳಶೈವರ ಇತಿಹಾಸ** ಕೃತಿಯು ಲಾಕುಳ ಶೈವರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುವ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಲಾಕುಳಶೈವರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಆಗ ಅವರು ದೇವಾಲಯ, ಮಠಗಳ, ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು, ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿ ತಪಸ್ಸು, ವಿದ್ವತ್ತಿನಿಂದ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತಿದ್ದ ಯತಿಗಳ ವಿವರ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಲಕುಲೀಶನ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಳಾಮುಖರೆಂಬ ವರ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ೧೯೫೨ರವರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ವಿಷಯ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದು, ಇಂದಿನ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅವರ ವಿಚಾರ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ದಿ ಕಾಪಾಲಿಕಾ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್ - ಟು ಲಾಸ್ಟ್ ಶೈವಾ ಸೆಕ್ಟ್ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ *ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್‌ರು* ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಎರಡು ಪಂಥಗಳ ಕುರಿತು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಶಕ್ತಿಪರಿಷತ್ತಿನ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಬರೆಯುತ್ತಾ, ಶಾಸನಗಳ ಉಲ್ಲೇಖದೊಂದಿಗೆ ಶಕ್ತಿಪರಿಷತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಸಿಂಹ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಹಾಗೂ ಲಕುಲೀಶನ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಜೀವನವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಾರೆಂಜೆನ್‌ರು ಪಾಶುಪತರ ಸಿಂಹಪರ್ಷೆಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಗೊಂದಲ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಪಾಶುಪತರ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರೀರ್ವರು ಭಿನ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಪಾಶುಪತರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು ಎಂಬ ಇವರ ಹೇಳಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ತಪ್ಪಾಗಿದೆ.

ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೊಜಾರವರು **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಲಾಕುಳಶೈವ ಜಕ್ಕಣಾಚಾರ್ಯರು** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತರು ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಖಕರು **ಪಂಪಮಹಾತ್ಮೆಯ** ಆಧಾರದಿಂದ ಕಲಾ ಆರಾಧಕರೇ ಕಾಳಾಮುಖರೆಂಬ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಎಸ್.ಎಸ್. ಹಿರೇಮಠರ **ಕಾಳಾಮುಖ ದರ್ಶನ** ಎಂಬ ಕೃತಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ವಿಮರ್ಶೆ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ದೊಡ್ಡ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿತು. ಜೈನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸಸ್ಯಾಹಾರ ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಿತು ಎನ್ನುತ್ತ ಜೈನ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲದೇ ಸಮಾನ ಶೈವೀಯಗಳ ವಿರುದ್ಧವು ಹೋರಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ೬೫ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಹಾಗೂ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ, ನ್ಯಾಯ ವೇಶೇಷಿಕಗಳ ಕುರಿತು ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ ಕಾಳಾಮುಖ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಸಿಂಹಪರ್ಷೆಯು ಪಾಶುಪತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಕಾಳಾಮುಖ ಪಾಶುಪತರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಭಿನ್ನತೆಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿಲ್ಲ.

ವಸುಂಧರಾರವರ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿ **ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳು** ಎಂದಿದ್ದು, ಹಳೆಯ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪಾಶುಪತ ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಾಶುಪತ ವ್ರತದ ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತೆಂಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾರವರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೃತಿ **ಕಾಳಾಮುಖ ಟೆಂಪಲ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಆರ್ಟ್ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಲೆಜೆಸಿ** ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿವನ ಐದು ಮುಖಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರತಿಮಾಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಹರಳಹಳ್ಳಿಯ ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಇರಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳ ಕುರಿತು ಇವರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯೂಷನ್ ಆಫ್ ದಿ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್ ಟು ಹಿಸ್ಟ್ರಿ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಲ್ಚರ್ ಆಫ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ *ಈರಣ್ಣಾ ಪತ್ತಾರರು* ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನಯಸೇನನ **ಧರ್ಮಾಮೃತ,** *ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶನ* **ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ,** *ನಿಜಗುಣಶಿವಯೋಗಿಗಳ* **ವಿವೇಕ ಚಿಂತಾಮಣಿ,** *ಬಸವ ಪ್ರಭುವಿನ* **ಶಿವತತ್ವ ರತ್ನಾಕರ,** *ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನ* **ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ** ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರು ಯಾರು, ಎಲ್ಲಿಯವರು, ಅವರ ಆಚರಣೆಗಳೇನು, ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೇನು, ನಿರ್ಬಂಧಗಳು, ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ಹಾಗು ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ನೇರವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳ ಕುರಿತು ಈವರೆಗೆ ಯಾವ ಕೃತಿಯೂ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೊರತೆ ತುಂಬುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ನೇರವಾಗಿ ಮೂರುಜಾವಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಕೃತಿಗಳು

ಸಾನಂದ ಚರಿತೆಯನ್ನು *ಕುಮಾರ ಪದ್ಮರಸ* ರಚಿಸಿದ್ದು, ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಕವಿಯು ಶಿವನ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರ್ಯಾರಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ಇದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ **ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಪುರಾಣ ಭಾಗ–೨** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಿ, ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿ ಪವಾಡ ಮೆರೆದ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಕುರಿತು ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ **ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆದರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ.

'ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ'ಯನ್ನು *ಶಾಂತನಿರಂಜನನು* ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಯಾದ ಇದು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮನ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಯ ಪವಾಡದ ವಿಷಯ ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯ ಮತ್ತು ಮೂರು ಜಾವಿದೇವರ ಶೈವ ಧರ್ಮ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ಇದು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೂರುಜಾವಿ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುವ ಪರೋಕ್ಷ ಕೃತಿಗಳು

ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. **ಭೈರವೇಶ್ವರ ಕಾವ್ಯ**ದ ಕಥಾಮಣಿ ಸೂತ್ರ ರತ್ನಾಕರ ಭಾಗ–೨ರಲ್ಲಿ ಕವಿ *ಶಾಂತಲಿಂಗದೇಶಿಕನು* ಅಬ್ಬಲೂರು ಬಸದಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಕಥೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಕವಿ *ಷಡಕ್ಷರದೇವ* ವಿರಚಿತ **ಬಸವರಾಜ ವಿಜಯ ಭಾಗ–೨**ರಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಕತೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. *ವಿರಕ್ತ ತೋಂಟದಾರ್ಯ* ವಿರಚಿತ **ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ**ದಲ್ಲಿ ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಕುರಿತು ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಮೂರುಜಾವಿದೇವನಿಂದ ಸಹಾಯ ಪಡೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಕುರಿತು ಹಲವು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪವಾಡದ ದಾಖಲೆ ಇದ್ದು, ಆ

ಪವಾಡದ ಕೇಂದ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹೆಸರಿಲ್ಲ. *ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶನು* ಬರೆದ **ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ** ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ೨೦೦ನೇ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಪವಾಡ ಕುರಿತು ವಿವರಣೆ ಇದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಕುರಿತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಎರಡೂ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಒಂದೇ ಗ್ರಂಥದ ಕೊರತೆ ಇದ್ದು, ಆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

೧.೭. ಅಧ್ಯಯನದ ಸ್ವರೂಪ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಉಪವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೧ : ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಧಾನ, ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಸ್ವರೂಪ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಗಳು, ಈವರೆಗೆ ನಡೆದ ಅಧ್ಯಯನದ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೨ : ಶೈವ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಶೈವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಲವು ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಆಗಮ, ಪುರಾಣ, ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳು, ವಚನಕಾರರು, ಆಧುನಿಕ ಚಿಂತಕರು ಹೇಳಿದ ಶೈವ ಶಾಖೆಗಳ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಖೆಯೂ ಒಂದು ಎಂಬುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಖೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ–೩ : ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳ ಕ್ರೋಢೀಕರಣ, ಶಾಸನಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ, ಕಾಳಾಮುಖರ ಹಲವು ಶಾಖೆ–ಉಪಶಾಖೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಈವರೆಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳಿದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳಿದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ಯಾರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಕಾಳಾಮುಖರ ಉಗಮ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಖೆಗಳ ಉಗಮ, ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು, ಕಾಲ, ಸ್ಥಳ, ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಾಖೆ ಮತ್ತು ಉಪಶಾಖೆಗಳ ಉಗಮವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮ, ಸ್ಥಳನಾಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿದ್ದು ಅಂತಹವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೆಲವು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗುರುಗಳಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದು, ರಾಜರು, ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರರು, ಸಾಮಂತರು ನೀಡಿದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ದಾನ ನೀಡಿದ ಕಾಲ, ಸ್ಥಳ, ವಸ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವತಃ ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯರೇ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಮೊದಲ್ಗೊಂಡು ದರ್ಜಿಗಳಂತಹ ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದವರು ನೀಡಿದ ದಾನಗಳ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಯತಿಗಳು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ, ಕಲೆ–ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿದು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾದ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೪ – ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠ

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದು ಮೂರುಜಾವಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಈ ಪೀಠದ ಉಗಮ, ವಿಕಾಸ, ಮೂರುಜಾವಿದೇವನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪೀಠದ ಶಾಖಾಮಠಗಳು, ಪ್ರಮುಖ ಆಚರಣೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೫ ಸಮಾರೋಪ

ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಒಟ್ಟು ಫಲಿತಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆ–ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಛಾಯಾಚಿತ್ರ, ಕಾಳಾಮುಖರ ನೆಲೆಗಳ ನಕ್ಷೆ, ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳ ಪಟ್ಟಿ, ಮೂರುಜಾವಿಯ ಶಾಖಾಮಠಗಳ ಯಾದಿ ನೀಡಿಲಾಗಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಹಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಈ ಮೂಲಕ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಎರಡು

ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಉಗಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭೇದಗಳು

೨.೧. ಶೈವಧರ್ಮ ಉಗಮ–ವಿಕಾಸ

೨.೨. ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೧. ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೨. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೩. ದಾರ್ಶನಿಕರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೪. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೫. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಭಾರತವು ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳ ನೆಲೆವೀಡು. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಭಕ್ತಿ ದೇವೋಪಾಸನೆ, ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ, ಚಿತ್ರ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಲ್ಲದಕ್ಕು ಉಗಮ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುವುದು ಧರ್ಮ. ಸಿಂಧು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದು ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವ ಪರಂಪರೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಶುಪತಿಯ ಆರಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಶೈವದ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಪರಂಪರೆಯೆಂದರೆ ಅದು ಶೈವ ಪರಂಪರೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮದ ಪ್ರಭೆದಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರಗಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ದಾಖಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೨.೧. ಶೈವ ಧರ್ಮ: ಉಗಮ–ವಿಕಾಸ:

ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೇಗೆ ಇತಿಹಾಸದ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಅಂಶಗಳನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕೆಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಡುತ್ತ ಸಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಒಂದು ಅಂಶವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮವೂ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಶೈವದ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ನೋಡಿದರೆ, ಹರಪ್ಪ_ಮೆಹೆಂಜೋದಾರೋ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣಿನ ಪ್ರಣಾಳಪೀಠ ಸಹಿತವಾದ ಶಿವಲಿಂಗ ಮತ್ತು ಕೊಂಬುಗಳುಳ್ಳ ವಿಗ್ರಹ ದೊರೆತಿದೆ. ಪಶುಪತಿಯ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಯಂತೆ ಕುಳಿತಿರುವ, ಮೈತುಂಬ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ದೇವತೆಯಿದ್ದು, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತ್ರಿಶೂಲದಂತೆ ಕಾಣುವ ಕೊಂಬಿನ ಕಿರೀಟವಿದೆ. ಪಶುಗಳಿಂದ ಸುತ್ತುವರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇವನನ್ನು ಪಶುಪತಿ(ಪಶುಗಳ ಒಡೆಯ) ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.[೧] ಪಶುಪತಿ ಕುಳಿತ ಯೋಗ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಮಹಾಯೋಗಿ ಎಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವೈದಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತೀ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಗವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಸೂಕ್ತಗಳು ರುದ್ರನ ಕುರಿತಾಗಿ ಇದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೭೫ಸಲ ರುದ್ರನ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿದೆ.[೨] ಶಿವ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ರುದ್ರನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ನಾಮಪದವಾಗಿ

ಬಳಕೆಯಾಗದೆ, ಕೇವಲ ವಿಶೇಷಣವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ರುದ್ರ ಎಂದರೆ ಭಯಂಕರ ಹಾಗೂ ಶಿವ ಎಂದರೆ ಮಂಗಲಕಾರಿ. ಶಿವ ಪದ ಶುಭಕರ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಅನೇಕ ಸಲ ದೇವಕೋಟಿಯ ಅನೇಕ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ರುದ್ರನು ತದನಂತರದ ಕಾಲದ ರುದ್ರಶಿವನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಜುರ್ವೇದದ ಶತರುದ್ರೀಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ದೇವತೆಗೆ ಕಪದಿ ಶರ್ವ ಶಂಭು ಶಿವ ಕೃತ್ತಿವಾಸ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಅಥರ್ವಣವೇದದಲ್ಲಿ ಶಿವ, ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ.[೩] ಅಲ್ಲದೆ ರುದ್ರನು ಭೂಮಿಯ ಅಧಿಪತಿಯೆಂತಲೂ, ಸ್ವರ್ಗದ ವೈದ್ಯನೆಂತಲೂ ಚಿತ್ರಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಥರ್ವಣ ವೇದದಲ್ಲಿ ಜಲಚಿಕಿತ್ಸಕನೂ ನೀಲಿಬಣ್ಣದ ಶಿಖೆಯುಳ್ಳವನು, ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸುವನು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ.[೪] ಅಥರ್ವಣ ವೇದದ ಮೈತ್ರೇಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಮಹಾದೇವ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಕಿರಾತಕನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇಬ್ಬರ ನಡುವಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಶಿವ ಪಾಶುಪತಾಸ್ತ್ರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಕುರಿತು ಶ್ವೇತವಸ್ತ್ರಧಾರಿ, ಶಂಖ-ಶೂಲಧಾರಿ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪ ಧರಿಸಿದವನು, ದೇವಶತ್ರುಗಳಾದ ರಾಕ್ಷಸರ ರುಂಡಗಳನ್ನೆ ಮಾಲೆ ಧರಿಸಿದವನು ಎಂಬೆಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರಕುತ್ತವೆ.[೫] ರಾಮಾಯಣದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾವಣನು ಯಾವಾಗಲು ಚಿನ್ನದ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.[೬] ಹೀಗೆ ಶೈವಧರ್ಮ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

೨.೨. ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕಯುಗದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಶುಪತಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದ ಶೈವಧರ್ಮ, ವೇದೋಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರುದ್ರ ಹಾಗೂ ಶಿವನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಶೈವಧರ್ಮ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಎರಡು ಪಂಥಗಳು ಶೈವಧರ್ಮ ಎಂಬ ಏಕೈಕ ನಾಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೋ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೋ ವೈಚಾರಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದಲೋ ಈ ಶೈವ ಧರ್ಮ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಕವಲೊಡೆದು ನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹೀಗೆ ಟಿಸಿಲುಗಳು ಒಡೆದು ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ತಾಳಿದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಮಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ಕೃತಿಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ.

೨.೨.೧. ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಶೈವಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಆಗಮಗಳು, ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಪುರಾಣಗಳು ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಆಧಾರವಾಗಿವೆ. ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಯುಪುರಾಣ, ಕೂರ್ಮಪುರಾಣ, ಲಿಂಗಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಶಿವಪುರಾಣಗಳು ಶಿವಪರವಾದ ಪುರಾಣಗಳಾಗಿವೆ. ಶಿವನನ್ನು ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವ

ಆಗಮಗಳು ಶೈವಾಗಮಗಳು. ಶಿವನ ಮುಖದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಶೈವಾಗಮಗಳು ದೇವವಾಣಿ ಎನಿಸಿದ್ದು ನಿತ್ಯಸತ್ಯವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಆಗಮಗಳು, ತಂತ್ರಗಳು ಶೈವಮತದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿವೆ.

ಆಗಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೈವಾಗಮಗಳ ಸಮುದಾಯವು ಪ್ರಧಾನವಾದ ವಿಭಾಗ. ಅದು ಶೈವ ದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಆಕರ. ಆಗಮವೆಂದರೆ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪರಿಷ್ಕೃತವಾಗಿ ಬಂದ ಜ್ಞಾನ. ಅಂತಹ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೂ ಆಗಮವೆಂದು ಹೆಸರು.

ಆಗಮ ಎಂಬುದು ಗಮ್ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ಅದರ ಅರ್ಥ 'A Revealed Text" ಎಂದರ್ಥ.[೭] 'ಆ' ಎಂದರೆ ಆಗತಂ 'ಗ' ಎಂದರೆ ಗತಂ ಮತ್ತು ಮ ಎಂದರೆ ಮತಂ 'ಆಗತಂ ಗತಂ ಮತಂ ಚ ಆಗಮಂ' ಆಗತಂ ಪಂಚನಕ್ತ್ರಾತ್ತು ಗತಂ ಚ ಗಿರಿಜಾನನೇ। ಮತಂ ಚ ವಾಸುದೇವಸ್ಯ ತಸ್ಮಾದಾಗಮ ಮುಚ್ಯತೇ॥[೮] ಅಂದರೆ ಪಂಚಮುಖ (ಶಿವ)ನಿಂದ ಆಗತಂ (ಬಂದದ್ದು) ಪಾರ್ವತಿಯಲ್ಲಿ ಗತ(ಸ್ವೀಕೃತನಾದುದು) ಮತ್ತು ವಾಸುದೇವನಿಗೆ ಸಮ್ಮತ ಎಂದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪ್ರಣೀತವಾಗಿ ಉಪದೇಶೀಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಪರಿಷ್ಕೃತವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು ಆಗಮವೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತದೆ ಶೈವಾಗಮಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ೨೮ ಇವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಉಪಾಗಮಗಳಿವೆ. ಉದಾ–ಕಾಮಿಕಾಗಮಕ್ಕೆ ಮೂರು ಉಪಾಗಮಗಳಿವೆ(ಉತ್ತರ, ಭೈರವೋತ್ತರ ಮತ್ತು ನಾರಸಿಂಹ) ಉಪಾಗಮಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮುಖ್ಯಾಗಮಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಇವು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.[೧೦] ಕಾಮಿಕದಿಂದ ಹಿಡಿದು ವಾತುಲದವರೆಗಿನ ೨೮ ಶೈವಾಗಮಗಳು ಮತ್ತು ಉಪಾಗಮಗಳು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶೈವದ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಮುಖವಾದ ೨೮ ಶೈವಾಗಮಗಳು: ೧) ಕಾಮಿಕ ೨) ಯೋಗಜ ೩) ಅಂತ್ಯ ೪) ಕಾರಣ ೫) ಅಜಿತ ೬) ದೀಪ್ತ ೭) ಸೂಕ್ಷ್ಮ ೮) ಸಹಸ್ರ ೯) ಅಂಶುಮಾನ ೧೦) ಸುಪ್ರಭೇದ ೧೧) ವಿಜಯ ೧೨) ನಿಶ್ವಾಸ ೧೩) ಸ್ವಯಂಭು ೧೪) ಅಗಲ ೧೫) ವೀರ ೧೬) ಗೌರವ ೧೭) ಮಕುಟ ೧೮) ವಿಮಲ ೧೯) ಚಂದ್ರಜ್ಞಾನ ೨೦) ಬಿಂಬ ೨೧) ಪ್ರೋದ್ಗೀತ ೨೨) ಲಲಿತ ೨೩) ಸಿದ್ದ ೨೪) ಶರ್ವೋತ್ತರ ೨೫) ಸಂತಾನ ೨೬) ಪಾರಮೇಶ್ವರ ೨೭) ಕಿರಣ ೨೮) ವಾತುಲ.

ಕಾಮಿಕದಿಂದ ಸುಪ್ರಭೇದದವರೆಗಿನ ೧೦ ಆಗಮಗಳು ಶಿವಭೇದ ಎಂಬ ಗುಂಪಿಗೂ, ವಿಜಯದಿಂದ ವಾತುಲದವರರೆಗಿನ ೧೮ ರುದ್ರಭೇದವೆಂಬ ಗುಂಪಿಗೂ ಸೇರಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಆಗಮಕ್ಕೂ ಒಂದರಿಂದ ಹದಿನಾರರವರೆಗೆ ಉಪಾಗಮಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ೨೦೮.[೧೧] ಶೈವಾಗಮಗಳ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಆಗಮಗಳ ಆರಂಭ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೬೦೦ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೨೦೦ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮೋಕ್ತ ಪೂಜಾಪದ್ದತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೫೦೦ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಲಾದ, ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಪಾಂಚರಾತ್ರಾಗಮೋಕ್ತ ವಾಸುದೇವ ಮಹತ್ವ ಇವುಗಳು ಆಗಮಗಳ ಆರಂಭ ಕಾಲವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ.[೧೨]

ಪಾರಮೇಶ್ವರಾಗಮದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ, ಅನಾದಿಶೈವ, ಆದಿಶೈವ, ಅನುಶೈವ, ಮಹಾಶೈವ, ಯೋಗಶೈವ, ಜ್ಞಾನಶೈವ ಎಂದು ಸಪ್ತವಿಧ(೭) ಶೈವಗಳೆಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಪಾರಮೇಶ್ವರ ತಂತ್ರಗಳು ಷಡ್ವಿಧವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಾಮವು 'ಸೂಕ್ಷ್ಮಗಾಮೇವ ಏವಂ ಪ್ರೋಕ್ತಾಶ್ವೈವ ಭೇದಾ ಜಾತ್ಯಾನುಕ್ರಮಶೋಮಯಾ' ಎಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ವರ್ಣಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ವಿಭಜನೆ ನಿಂತಿದೆ.

ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಪಾರಮೇಶ್ವರಾಗಮದಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಗಳು ಆರುವಿಧಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ, ಶಾಕ್ತ, ಸೌರ ವಿನಾಯಕ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂಬ ಆರು ಭೇದಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶೈವದ ಚತುರ್ವಿಧ ಭೇದಗಳನ್ನು ಶೈವಂ, ಪಾಶುಪತಂ, ಸೋಮಂ, ನಕುಲಂಚ, ಚತುರ್ವಿಧ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಷಡ್ವಿಧ ಶೈವಗಳು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ದರ್ಶನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆರು ಭೇದಗಳಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಶೈವದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಾಮ ಶಕ್ತಿ ಪರವಾಮದು, ದಕ್ಷಿಣ ಭೈರವಪರವಾದುದು, ಮಿಶ್ರ ಸಪ್ತಮಾತ್ರಕಾಪರವಾದುದು, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪರಶಿವಪರವಾದುದಾಗಿದೆ ಎಂದು ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[೧೩]

ಪಾರಮೇಶ್ವರಾಗಮವು ಹೇಳುವ ಅನಾದಿಶೈವ, ಆದಿಶೈವಗಳು ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದ್ದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದರೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಗಮ, ವೀರಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಶೈವ, ಆದಿಶೈವ, ಮಹಾಶೈವ, ಅನುಶೈವ, ಅವಾಂತರಶೈವ, ಪ್ರವರಶೈವ, ಅಂತ್ಯಶೈವ ಎಂದು ಶೈವದ ಏಳು ಬಗೆಯ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಎಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಗಮದ ಆಧಾರದಿಂದ ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಗಮವು ಏಳು ಬಗೆಯ ಶೈವಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಕಾರಣಾಗಮವು ಹತ್ತು ಬಗೆಯ ಶೈವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹದಿನೈದು ಬಗೆಯ ಶೈವಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇವೆಯೆಂದು ಆರ್.ಸಿ. ಹಿರೇಮಠರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೧೪]

ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಗಮ, ವೀರಾಗಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನಾದಿಶೈವ, ಆದಿಶೈವ, ಮಹಾಶೈವ, ಅನುಶೈವ ಎಂಬ ೪ ಶೈವಗಳೊಂದಿಗೆ ವೀರಶೈವ, ಜ್ಞಾನಶೈವ, ಯೋಗಶೈವ ಈ ಮೂರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅವಾಂತರ ಶೈವ, ಪ್ರವರಶೈವ, ಅಂತ್ಯಶೈವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಪಾರಮೇಶ್ವರಾಗಮದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ವಿವೇಕ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಶೈವ, ಆದಿಶೈವ, ಮಹಾಶೈವ, ಅನುಶೈವ, ಅವಾಂತರಶೈವ, ಪ್ರವರಶೈವ, ಅಂತ್ಯ(ಅಂತರ) ಶೈವವೆಂಬ ಸಪ್ತಶೈವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಇಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಅನಾದಿಶೈವವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವರು.[೧೫]

ಶೈವದ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಚತುರ್ವಿಧ ವರ್ಗೀಕರಣ ಸುಪ್ರಭೇದಾಗಮದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.

'ತೇಷು ಶೈಂ ಚತುರ್ಭೇದಂ ತಂತ್ರ ಸರ್ವವಿನಿಶ್ಚಿತಂ
ವಾಮಂಚ ದಕ್ಷಿಣಂಚೈವ ಮಿಶ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಂಜ್ಞಕಂ
ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನಂ ವಾಮಾಖ್ಯಂ ದಕ್ಷಿಣ ಭೈರವಾತ್ಮಕಂ
ಸಪ್ತ ಮಾತೃಪರಂ ಮಿಶ್ರಂ ಸಿದ್ಧಾಂತಂ ವೇದಸಮ್ಮತಂ'[೧೬]

ಅಂದರೆ, ಇದು ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದ. ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಶಾಕ್ತಪಂಥವೂ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಾಮ ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಇದೆ. ಭೈರವ ಪ್ರಧಾನವಾದುದಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣ ಎಂಬ ಹೆಸರು. ಮಿಶ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮಿ, ಮಹೇಶ್ವರಿ, ಕೌಮಾರಿ, ವೈಷ್ಣವಿ, ವಾರಾಹಿ, ಇಂದ್ರಾಣಿ, ಚಾಮುಂಡಿಯರೆಂಬ ಸಪ್ತಮಾತೃಕೆಯರನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ವೇದ ಸಮ್ಮತವಾದುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದು ಸುಪ್ರಭೇದಾಗಮವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಪಾಲ, ಕಾಳಾಮುಖ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ಶೈವಾಗಮಗಳೆಂದು ಒಂದೆಡೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಸೋಮ, ಲಾಕುಳಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಲಾಕುಳ, ಮಾಹೇಶ್ವರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಶೈವಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಪಾಲಿಕ ಅಥವಾ ಕಾಪಾಲವೇ ಸೋಮವೆಂದು ಕೆಲವರ ವಾದ. ಪಾಶುಪತವನ್ನು ಮಾಹೇಶ್ವರವೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ (ಮಾಹೇಶ್ವರ) ಸೋಮ (ಕಾಪಾಲಿಕ) ಕಾಳಾಮುಖ(ಲಾಕುಳ) ಇವು ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ಶೈವ ಭೇದಗಳೆಂದು ಆಗಮಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು.

೨.೨.೨. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಪುರಾಣಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲ ರೂಪಗಳಾಗಿವೆ. ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೂರ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲ, ಪಾಶುಪತ, ನಾಕುಲ ಅಥವಾ ಲಾಕುಲ, ಸೋಮ, ಲಾಕುರ ಅಥವಾ ಲಾಂಜನ ಅಥವಾ ವಾಕುಲ, ಸೋಮ, ಲಾಂಗಲ ಅಥವಾ ಲಾಗುಡ ಎಂದು ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ನಾರದೀಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಪಾಲ, ಮಹಾವ್ರತಧರ ಎಂಬ ಬಗೆಗಳಿವೆ ಎಂದು ಕೆ.ಕೆ. ಹಂಡಿಕಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೧೭] ಪಾಶುಪತ, ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾರ್ಗ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಶಿವಪುರಾಣದ ವಾಯುವೀಯ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲ, ಲಾಕುಳ, ಪಾಶುಪತ, ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾರ್ಗ ಮಹಾವ್ರತಧರ ಎಂಬ ಬಗೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಸೂತ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲ, ಲಾಕುಳಗಳ ವಿವರಗಳಿದ್ದರೆ ಸ್ವಯಂಭೂ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಸೋಮ, ಪಾಶುಪತ, ವಾ(ಲಾ)ಕುಲ, ಶೈವ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಮತ್ತು ವಾಮನ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲಿಕ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಲದಮನ, ಶೈವ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಮಹಾವ್ರತಿನ್ ಶೈವ, ಮಹಾಪಾಶುಪತ ಎಂಬ ೮ ವಿಧಗಳಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜ್‌ನ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೧೮]

ವರುಣ ಪುರಾಣದ ನಿರೂಪಣೆಗಳು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಹರ(ಶಿವ)ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲೆಂದು ನಾಲ್ಕು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೆ

ಒಂದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೆಂದರೆ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಲದಮನ, ಕಾಪಾಲಿಕ...[೧೯] ಎಂದು ಬಿ.ವಿ. ಶಿರೂರರವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್‌ರವರು ಕಾಪಾಲಿಕ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಮನ ಪುರಾಣವು ಗಣಗಳ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಥರ ಬೆಂಬಲವಿರುವ ಶಿವ ಮತ್ತು ಅಸುರರ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಒಂದು ಕಾಳಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎನ್ನುತ್ತ ಶೈವರು, ಪಾಶುಪತರು, ಕಾಳಾಮುಖರು, ಮಹಾವ್ರತಿಗಳು, ನಿರಾಶ್ರಿತರು ಹಾಗೂ ಮಹಾಪಾಶುಪತರೆಲ್ಲ ಶಿವನ ಮೈತ್ರಿಕೂಟವನ್ನು ಸೇರಿದವರು. ಶಿವನು ಕೊನೆಯ ಗುಂಪನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣ ಅವರು ಶಿವ ಹಾಗೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ಭೇದ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತ ಹಾಗೂ ಮಹಾಪಾಶುಪತಗಳು ಎರಡು ಬೇರೆ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ[೨೦] ಎಂಬ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶೈವದ ಹಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿದ್ದು. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ೮ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨.೨.೩. ದಾರ್ಶನಿಕರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಶೈವದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದಾರ್ಶನಿಕರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ (೭೮೮–೮೨೦) ಭಾಷ್ಯದಿಂದ ಸ್ಫುಟಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಮಾಹೇಶ್ವರರು ಕೂಡ ಪಾಶುಪತರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಆನಂದಗಿರಿಯ ಶಂಕರ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಶೈವ, ರೌದ್ರ, ಉಗ್ರ, ಭಟ್ಟ, ಜಂಗಮ, ಪಾಶುಪತ ಕಾಪಾಲಿಕ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ[೨೧] ಎಂದು ಬಿ.ವಿ. ಶಿರೂರರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ವಾಚಸ್ಪತಿ ಮಿಶ್ರರು(೮೫೦) ಮಾಹೇಶ್ವರರನ್ನು ೪ ಪಂಗಡಗಳಾಗಿ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಹಾಗೂ ಕಾರುಣಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿನ್ ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ಭಾಸ್ಕರಾಚಾರ್ಯರು (೮೫) ಈ ವಿಂಗಡಣೆಯನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸುವರಾದರೂ ಕಾರುಣಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಠಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಆರ್.ಜಿ. ಭಂಡಾರಕರ್‌ರವರು ಭಾಷ್ಯಕಾರರು ಕೊನೆಯ ಪಂಗಡವನ್ನು ಕಾರುಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ[೨೨] ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಮುನಾಚಾರ್ಯರು(೧೦೫೦) ಆಗಮ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೆರಡು ಉಪಮುದ್ರೆಗಳಾದ ತಲೆಬುರುಡೆ (ಕಪಾಲ) ಹಾಗೂ ದೊಣ್ಣೆ (ಖಟ್ವಾಂಗ) ಗಳಿವೆಯೆಂದೂ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಮತ್ತು ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ ಶೈವ ಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮೈಗಳಿಗೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜನಿವಾರವನ್ನು ತೊಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ. ಇವರು ಆಗಮ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯದ ಬೇರೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ ತಂತ್ರಗಳಾದ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಸೌಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಲಾಗುಡಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಗತಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಾದ ಶೈವ,

ಪಾಶುಪತ ಕಾಪಾಲ ಹಾಗೂ ಕಾಳಾಮುಖಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ[೨೩] ಎಂದು ಲಾರೆಂಜೆನ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಯಮುನಾಜಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ರಾಮಾನುಜರು(೧೦೧೭–೧೧೩೭) ತಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಭಾಷ್ಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಪಾಲ, ಕಾಳಾಮುಖಗಳನ್ನು ವಿಲೋಮದಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಬಹುಪಾಲು ಭಾಷ್ಯವನ್ನು ಪುನರಾವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವೂ, ಸುಸಂಗತವು ಆದ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅವರು ಈ ಪಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬಿಡಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ, ಈ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಒಂದೇ ಮಾದರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇದು ತೀರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸರಳೀಕರಣವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇ ಇಲ್ಲವಾದರೂ, ಈ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಖಂಡಿತ ದ್ವೈತ ತತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಮುಂದಿರಿಸಲು ಸಾಕು[೨೪] ಎನ್ನುತ್ತ ಮುಂದುವರಿದು ಕಪಾಲ(ಕಾಪಾಲಿಕ) ಪೂಜಾ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತು ಲಾರೆಂಜೆನ್ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವದರ್ಶನ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶ, ಪಾಶುಪತ, ಶೈವ ಅಥವಾ ಮಾಹೇಶ್ವರ, ಪ್ರತ್ಯಭಿಜ್ಞಾನ ಪಂಥ, ರಸೇಶ್ವರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪಂಥಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಭದ್ರಸೂರಿಯ ಷಡ್ದರ್ಶನ ಸಮುಚ್ಚಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರ ಹರಿಭದ್ರನ ಪ್ರಕಾರ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಮಹಾವ್ರತಧರ, ಕಾಳಾಮುಖಗಳು ಶೈವದ ನಾಲ್ಕು ಶಾಖೆಗಳಾಗಿವೆ. ವಾಚಸ್ಪತಿ ಮಿಶ್ರರು ಭಾಮತೀ ಗ್ರಂಥದ ೨ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ ೨ನೇ ಪಾದದ ೩೭ನೇ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ– ಕಾರುಣಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕಾಪಾಲಿಕ ಮತಗಳೆಂದು ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶೈವಂ ಸಪ್ತ ವಿಧಂಜ್ಞೇಯಂ ಎಂದು ಕಂಡುಬರುವ ಶೈವರಲ್ಲಿ ಶೈವಂಚ ವೀರಶೈವಂ ಚ ದ್ವಿವಿಧಂ ಶೈವಮೀರಿತಂ ಎಂದು ವೀರಶೈವ ಪ್ರಕಾಶಿಕೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಶೈವದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತ ಶೈವಗಳಿರುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ದಾರ್ಶನಿಕರ ಹೇಳಿಕೆ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಬಹುಶಃ ಎಲ್ಲ ದಾರ್ಶನಿಕರ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಗೊಂದಲದಿಂದ ಕೂಡಿವೆ.

೨.೨.೪. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿಯು ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಸೋಮ, ಲಾಕುಳ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

> ‘ಶೈವಂ ಪಾಶುಪತಂಚೈವ ಕಾಲಾಮುಖ
> ಮಹಾವ್ರತ ವಾಮಂ ಚ ಭೈರವಂ ಚೈವ
> ನಾಮಲಿಂಗಸ್ಯ ಷಡ್ವಿಧಂ’[೨೫]

ಅಂದರೆ ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧. ಶಿವಲಿಂಗ, ೨. ಪಾಶುಪತಲಿಂಗ, ೩. ಕಾಳಾಮುಖಲಿಂಗ, ೪. ಮಹಾವ್ರತ/ಮಹೀವ್ರತ ಅಥವಾ ಮಹೀಪಾಲಲಿಂಗ, ೫. ಭೈರವಲಿಂಗ, ೬. ನಾಮಲಿಂಗ. ಹೀಗೆ ಆರು ಮತಗಳು ಪರಶಿವನನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ, ಅವನ ಪ್ರತೀಕವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವರು ಎಂದು ನಂಜುಡಾರಾಧ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಆರು ಜನರೂ ಮತ, ತತ್ವ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚಾರ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಭಿನ್ನರಾಗಿರುವರು.

ವಚನಕಾರರು

ಕೆಲವು ವಚನಕಾರರು ಈ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅರಿವಿನ ಮಾರಿತಂದೆ ತನ್ನ ಎರಡು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಶೈವರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.'

'ಯೋಗಿ, ಜೋಗಿ, ಶ್ರಾವಕ, ಸನ್ಯಾಸಿ, ಪಾಶುಪತಿ, ಕಾಳಾಮುಖಿ
ಆರು ಭೇದಮೂರರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಎರಡು ಅಳಿವಿಂಗೆ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು
ಒಂದು ನಿಂದು ಸಮಯ ರೂಪಾಗಿತ್ತು ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾದುದು
ಸದಾಶಿವಮೂರ್ತಿ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿನಾಮವಿಲ್ಲ'[೨೬]

ಇಲ್ಲಿ ಆರು ಸಮಯಗಳು ಮೂರರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿವೆ. ಎರಡು ನಾಶವಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಸಮಯರೂಪ ಪಡೆದಿವೆ. ಅಂದರೆ ಅದು ಕೂಡ ಶಕ್ತಿ ನಾಮವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಸಮಯದಿಂದ (ವೀರಶೈವ) ಹೊರತಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಈ ವಚನದ ಸ್ಥೂಲಾರ್ಥ. ಯೋಗಿ–ಜೋಗಿ, ಶ್ರಾವಕ–ಸನ್ಯಾಸಿ, ಪಾಶುಪತಿ–ಕಾಳಾಮುಖಿ ಎಂಬ ದ್ವಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅರಿವಿನ ಮಾರಿತಂದೆ, ತನ್ನ ಇನ್ನೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ "ಯೋಗಿ ಪಾಶುಪತಿ ಕಾಳಾಮುಖಿ ಈ ಮೂರು ಶೈವ ಪಕ್ಷವಾಗಿಹವು. ಜೋಗಿ ತ್ರಿದಂಡಿ, ಬೌದ್ಧ ಮೂರು ವಿಷ್ಣು ಪಕ್ಷವಾಗಿಹವು ಇಂತೀ ಆರು ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವಾಗಿಹವು. ಆರರಿಂದ ಮೀರಿದ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತೋರಲಿಲ್ಲದ ಸುವಸ್ತು ತಾನಾಗಿ ರೂಪಿಂಗೆಡೆಯಿಲ್ಲ ಸದಾಶಿವಮೂರ್ತಿಲಿಂಗವು ತಾನಾಗಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[೨೭]

ಇಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಪಾಶುಪತಗಳೆರಡು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಪಂಥಗಳೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ ಯೋಗಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಶೈವಪಕ್ಷ, ಜೋಗಿಯನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಪಕ್ಷ ಎಂದಿದ್ದು, ಮೇಲಿನ ವಚನದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಯ (ಎರಡು) ಕಲ್ಪನೆ ಸರಿಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರಾವಕವೇನೊ ಜೈನ ಯತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದಾದರೂ ಸನ್ಯಾಸಿ ಯಾವ ಪಂಥವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ತನ್ನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ

"ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ವೇಕವಾದುದೆ ಗುರುವಲ್ಲದೆ
ಪಿತ ಮಾತೆ ಸತಿಸುತ ಅತ್ತೆ ಮಾವ ಇದಲ್ಲದೆ
ಯೋಗಿ–ಜೋಗಿ ಶ್ರವಣ ಸನ್ಯಾಸಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಾಶುಪತಿ

ಎಂಬ ಷಡುದರುಶನ ಶೈವ ಕರ್ಮಿಗಳ ಗುರುವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಾಚದವರನೆಂಬೆನಯ್ಯ
ಆ ಮಹಾ ಘನಗುರುವಿಂಗೆ ಇಂತಿವರನೆಲ್ಲರ ಸರಿಗಂಡಡೆ
ಒಂದೇ ಎಂದು ನುಡಿದಡೆ, ಅಘೋರನರಕ ತಪ್ಪದಯ್ಯ
ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವಾ”[೨೮]

ಹೀಗೆ ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖವು ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಅರಿವಿನ ಮಾರಿತಂದೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶರಣರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವು ಆ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ದರ್ಶನಗಳಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಷಡ್‌ದರ್ಶನವೆಂದು ಹೇಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರವಣರನ್ನು ಶೈವಕರ್ಮಿಗಳು ಎಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ ಮತ್ತು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ.

ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನ ಮತ್ತೊಂದು ವಚನ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶೈವರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

“ಶೈವ ಸೈವರಗಾದ ಪಾಶುಪತಿ ಪಥವರಿಯ
ಕಾಳಾಮುಖಿ ಕಂಗೆಟ್ಟ, ಮಹಾವ್ರತಿ ಮದವೇರಿದ
ಸನ್ಯಾಸಿ ಪಾಷಂಡಿಯಾದ ಕಾಪಾಲಿ ಮರುಳಾಗಿ ತಿರುಗಿದ
ಈ ಆರು ಭಕ್ತಿಪಥಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲವು ಕೇಳಿರಣ್ಣ....”[೨೯]

ಇಲ್ಲಿ ಆತ ಮೇಲಿನ ಶೈವ ಮತಗಳಿಂದ ವೀರಶೈವ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ‘ಶೈವ, ಸನ್ಯಾಸಿ ಕಾಳಾಮುಖಿಯ ಗುರುವೆಂದು ಅನಾಮಿಕನ ಮಾತನಾಡಿಸಲಾಗದು’ ಎಂದಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶೈವಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗುರುಗಳಲ್ಲ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭುದೇವರು ತನ್ನ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ

“ಆರು ಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಅರಿದಿಹೆನೆಂಬ ಅಜ್ಞಾನಜಡರುಗಳು
ನೀವು ಕೇಳಿರೋ ಅದೆಂತೆಂದೊಡೆ ಆಧಾರಚಕ್ರ ಪ್ರಥ್ವಿ ಸಂಬಂಧ,
ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮನಧಿದೇವತೆ, ... ಪ್ರಸಾದಲಿಂಗವವಿಡಿದು ಪಾಶುಪತಿಯಾಗಿ ಸುಳಿದ”

ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯೋಗಿ, ಜೋಗಿ, ಶ್ರವಣ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಾಶುಪತರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವರ ಕೆಲ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧರಾಮನು ಬಸವಣ್ಣ ಭೂಮಿಗೆ ಆವತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಜೈನ ಚಾರ್ವಾಕ ಕಾಳಾಮುಖ ಎನಿಸುವ ಷಡ್‌ದರ್ಶನಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ

ಪಂಚಾಕ್ಷರವನ್ನರಿಯದೆ ನರಕಕ್ಕೆ ಭಾಜನವಾಗಿ ಪೋಪ"ರೆಂದು... ದೇವರು ನಂದಿಕೇಶ್ವರನ ಮುಖ ನೋಡಲು ಆತ ಬಸವಣ್ಣನಾಗಿ ಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜೈನ ಚಾರ್ವಾಕ ಎಂಬ ಅನ್ಯ ಸಮಯ ಮತ್ತು ನಾಸ್ತಿಕ ದರ್ಶನಗಳ ಜೊತೆ ಶೈವ ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಮ, ಬಸವಣ್ಣರಂತಹ ಹಲವಾರು ವಚನಕಾರರು ಷಡ್‌ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸಾಂಖ್ಯಾದಿ ಪ್ರಾಚೀನ ದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಹೇಳದೆ ತಮ್ಮ ಕಾಲದ ಸಮಯಗಳನ್ನು ಷಡ್‌ದರ್ಶನ ಎಂದಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕವಿಗಳು

ಹಲವಾರು ಕವಿಗಳು ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ ಮೂಲತಃ ಜೈನ ಧರ್ಮದವನಾಗಿದ್ದು, ಶೈವಕ್ಕೆ ಮತಾಂತರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಗೊಂದಲಗಳಿಂದಾಗಿ ಪುನಃ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ಶೈವ ಧರ್ಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಕಾಳಾಮುಖ, ಕಾಪಾಲಿಕ, ಪಾಶುಪತ, ಶೈವ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತೊಂದು ಭಿನ್ನವಾದುದು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಹೆಸರಿಸಿ, ಕಾಳಾಮುಖರು ಮಹಾವ್ರತಿಗಳಾದ ಗೊರವರು, ಅವರು ರುದ್ರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಮೂವರು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ[೩೦] ಎಂದಿದ್ದಾನೆ(೧೪–೫೦). ಇದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಂದೇ ಕಾದಿರುವ ಕವಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಇಂತಹ ದಾರಿತಪ್ಪಿದ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ.

ಗುಣರತ್ನಸೂರಿಯು(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩೬೩) ಷಡ್ದರ್ಶನ ಸಮುಚ್ಚಯದ ಮೇಲಿನ 'ತರ್ಕರಹಸ್ಯ ದೀಪಿಕಾ' ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಶೈವರನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ಪಾಶುಪತ ಶೈವ ಮತ್ತು ಮಹಾವ್ರತಧರ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥರು, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಎಂದು ಎರಡು ರೀತಿಯವರು ಇರುವರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೩೧]

ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ವಿವೇಕ ಚಿಂತಾಮಣಿಯು ಅನಾದಿಶೈವ, ಆದಿಶೈವ, ಮಹಾಶೈವ, ಅನುಶೈವ, ಅವಾಂತರಶೈವ, ಪ್ರವರ ಶೈವ, ಅಂತರಶೈವ ಎಂಬ ೭ ವಿಧದ ಶೈವರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಅನುಸರಿಸುವ ದೇವತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶೈವರನ್ನು ವಾಮ, ದಕ್ಷಿಣ, ಮಿಶ್ರ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಭಾಗ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶಕ್ತಿ ಪರವಾದುದು ವಾಮ, ಭೈರವ ಪರವಾದುದು ದಕ್ಷಿಣ, ಸಪ್ತಮಾತೃಕಾ ಪರವಾದುದು ಮಿಶ್ರ ಮತ್ತು ಶಿವಪರವಾದದು ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಆಚರಣೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶೈವ, ಮಿಶ್ರಶೈವ, ವೀರಶೈವ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಧಗಳುಂಟು ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.[೩೨] ಹೀಗೆ ಕವಿಗಳು ಶೈವಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿರುವುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಹಲವು ಕವಲುಗಳಿರುವ ಶೈವಮತದ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಶೈವಮತ ನಿರೂಪಕರು ಎಂಟು ಪ್ರಭೇದಗಳಿರುವವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವು ದ್ವೈತ, ಅದ್ವೈತ, ದ್ವೈತಾದ್ವೈತವೆಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಶೈವರಲ್ಲಿ ದ್ವೈತ ಪಾಶುಪತ, ದ್ವೈತಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತ, ದ್ವೈತಾದ್ವೈತ, ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತ, ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಶೈವ, ವೀರಶೈವ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ಶೈವ, ರಸೇಶ್ವರ ಶೈವ, ಕಾಶ್ಮೀರಶೈವ[೩೩] ಎಂದು ವೈ. ನಾಗೇಶಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮೂರು ಹೆಸರು ಇದ್ದಂತೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಸಮನ್ವಯವನ್ನು ಇತರ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ, ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಾಹೇಶ್ವರ, ಪಾಶುಪತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ಕಾಪಾಲಿಕ(ಸೋಮ) ಎಂಬ ಮುಖ್ಯ ಪಂಗಡಗಳು ಶೈವದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಶೈವ ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವವು ಸೌಮ್ಯವೆಂದು ಉಳಿದವು ರೌದ್ರವೆಂದು ಸುಪ್ರಭೇದ ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ[೩೪] ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸಿ.ಸಿ. ಬಸವನಾಳ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿ ಡಾ.ಎಂ.ಎಂ.ಕಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೩೫]

ಶೈವ ಸಮುದಾಯ

ವೇದನಿಷ್ಠ ಶೈವಧರ್ಮ → ಶಂಕರನ ಅದ್ವೈತ

ಆಗಮನಿಷ್ಠ ಶೈವಧರ್ಮ → ಜಾತಿಭೇದದಿಂದ ಏಳುಪಂಥಗಳು → ಆಚಾರಭೇದದಿಂದ ನಾಲ್ಕು

ಶೈವಪಂಥಗಳು (ನಾಥ ಮೊದಲಾದವು)

(ಮಹಾವ್ರತಿ, ಪಾಶುಪತಿ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯ, ಕಾಳಾಮುಖ)

ಅಂದರೆ ಆಗಮನಿಷ್ಠ ಶೈವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಚಾರಭೇದದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪಾಶುಪತ, ನಕುಲೀಶ, ಮಹಾವ್ರತಿ(ಕಾಳಾಮುಖ), ಶ್ರೋತ್ರೀಯ ಶೈವ (ಶುದ್ಧಶೈವ)ಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಭೇದಗಳೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨.೨.೫. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಭೇದಗಳು

ಆಗಮ, ಪುರಾಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳು, ದಾರ್ಶನಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಈ ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೭೦೦ರ ಕಿಗ್ಗ ಶಾಸನ ಶೈವ ಪಂಥದ ಪಾಶುಪತ ಶೈವ ಶಾಖೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ.

'ಪಾತಕನಕ್ಕು ಕೊಟ್ಟು ದರಜ್ಜೆಗ್ಗೆ ಸ್ವಸ್ತಿ

ಪೂರ್ವ ಮರಿಯಾ

ದೆಯಾ ಕಮ್ಮಜಿರ
ಪಾಶುಪತ ಮರಿಯಾ
ದೆಯಾ ಉಳ್ಳದಲ್ಲ
ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೋನ್ವಿಙ್ಚಮ
ಹಪಾತಕನಕ್ಕುಂ ಅ
ನ್ತೀ ಕೊಟ್ಟ ಗಟ್ಡಿಯುಮ
ರೆಯು ಮಾನಟೀವೋರ್'[೩೬]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೧ರ ಸಗರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅನಂತಶಕ್ತಿ ಯತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ 'ಕಾಳಾಮುಖ, ಪಾಶುಪತ, ಮಹಾವ್ರತ, ಶಿವಸಮಯೆ ಸಮಾನಪಕ್ಷ ಪಾತರ್' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೭] ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಶಿವಸಮಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಳಸಿ ನಾಲ್ಕು ಶೈವಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಮಾನ ಪಕ್ಷಪಾತರ್ ಎಂಬುದು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಬಹುಶಃ ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಮೂಲದ ಶಾಖೆಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೯೯ರ ನೇಸರಗಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೮ರ ಶಿರಸಂಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಂದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶೈವಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ.

"ನೆಗರ್ದ ಮಹಾವ್ರತಿಗಳೊಳಂ
ನೆಗರ್ದ ಮಹಾಪಾಸುಪತದೊಳ್ ಸ್ತೋತ್ರೀಯದೊಳಂ
ನೆಗರ್ದ ದಗಣಿತಮೆನಲ್ಕೆ
ನೆಗರ್ದ ಕಾಳಾಮುಖಸುಧರ್ಮಂ ಪ್ರಮುಖ"[೩೮]

ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾವ್ರತ, ಪಾಶುಪತ, ಶ್ರೋತ್ರೀಯ, ಕಾಳಾಮುಖವೆಂಬ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತ್ರೀಯ ಹೆಚ್ಚು ವೇದನಿಷ್ಠವಾಗಿರಬಹುದು. ಮಹಾವ್ರತಿ(=ಕಾಪಾಳಿ), ಪಾಶುಪತ, ಸ್ತೋತ್ರಿ(=ಶೈವ), ಕಾಳಾಮುಖ(=ಲಾಕುಳ>ನಕುಲೀಶ) ಎಂದು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ನಾಲ್ಕು ಶೈವಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಿದರೆ ನಕುಲೀಶ(ಲಾಕುಳ>ಕಾಳಾಮುಖ), ಪಾಶುಪತ, ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತ, ಮಾಹೇಶ್ವರ(ಶ್ರೋತ್ರಿ), ಮಹಾವ್ರತಿ(ಕಾಪಾಳಿ) ಈ ನಾಲ್ಕು ಶೈವಧರ್ಮಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.[೩೯]

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೧ರ ಆಂಧ್ರದ ಮಲ್ಕಾಪುರಂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತ, ಶಾಲನಲ, ಶಿವಶಾಸನ, ಶೈವ ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೪೦] ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೪೦ರ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರವ್ರತ, ಮಹೇಶ್ವರ, ಶೈವ, ಪಾಶುಪತ, ಮಹಾವ್ರತ, ಕಾಳಾಮುಖ, ವಿಮಲ, ಭೈರವ, ಕಾಪಾಲಿಕ ಶೈವ ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಆಗಮಗಳು, ಪುರಾಣಗಳು, ದಾರ್ಶನಿಕರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿ–ಕಾವ್ಯಗಳು, ಶಾಸನಗಳು ಶೈವ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಎಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದಾಗಲಿ ಎಲ್ಲೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪ–ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೆನಿಸಿದರೂ ಅವುಗಳ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಹಲವು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಒಂದೇ ಧರ್ಮದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅವು ಆಚರಣೆ–ನಂಬಿಕೆ– ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಂಡರೂ, ಹಲವು ಕವಲುಗಳೆನಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಶಿವೋಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶ.

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಪ್ರಭೇದಗಳು ಶೈವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವಿನಃ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಕಾಳಾಮುಖ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಉಗಮ–ವಿಕಾಸ ಹೇಗೆ ಆಯಿತು ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯು ಶೈವದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಶಾಖೆಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಸುಂದರ ಅ., ಇಂಡಸ್ ಸರಸ್ವತಿ ***ಸಿವಿಲೈಜೇಷನ್: ಅರ್ಲಿ ಶೈವಾ ಕಲ್ಟ್,*** ಪು.೧೪
೨. ಕಡಪಟ್ಟಿ ಎಂ.ಎನ್., ***ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮ,*** ಪು.೧೧
೩. ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ***ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾಕುಳಶೈವರ ಇತಿಹಾಸ,*** ಪು.೧
೪. ಕಡಪಟ್ಟಿ ಎಂ.ಎನ್., ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೧೩
೫. ಅದೇ, ಪು.೧೫
೬. ಎಡತೋರೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, **(ಅನು)** ***ಶ್ರೀಲಿಂಗ ಪುರಾಣಂ,*** ಅಧ್ಯಾಯ ೩.೪ ಸಂ.೧, ಪು.೧೫
೭. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ***ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,*** ಪು.೧೩೯
೮. ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್., ***ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ,*** ಪು.೬೦
೯. ಅದೇ, ಪು.೬೧
೧೦. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೬೧
೧೧. ಶಿವಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಎಂ., ***ಶೈವಾಗಮಗಳು,*** ಪು.೧೧
೧೨. ಅದೇ, ಪು.೦೬
೧೩. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ., ***ಮಹಾಯಾತ್ರೆ,*** ಪು.೮೪
೧೪. ಅದೇ, ಪು.೮೪

೧೫. ಅದೇ, *ಪು.೮೫*

೧೬. ಅದೇ, ಪು.೮೭

೧೭. ಹಂಡಿಕಿ ಕೆ.ಕೆ., ಯಶಸ್ತಿಲಕ ಆ್ಯಂಡ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಕಲ್ಚರ್, ಪು.೪೬೩

೧೮. ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್, ***ಕಾಪಾಲಿಕ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್(ಟು ಲಾಸ್ಟ್ ಶೈವಾಸೆಕ್ಟ್),*** ಪು.೧೬

೧೯. ಶಿರೂರು ಬಿ.ವಿ., ***ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವ ಶಾಖೆಗಳು,*** ಪು.೧೩

೨೦. ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್, ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೧೬

೨೧. ಶಿರೂರು ಬಿ.ವಿ, ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೧೩

೨೨. ಭಂಡಾರಕರ್ ಆರ್.ಜಿ., ***ವೈಷ್ಣವಿಸಂ, ಶೈವಿಸಂ ಎಂಡ್ ಮೈನರ್ ರಿಲಿಜಿಯನ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ಸ್,*** ಪು.೧೨೧

೨೩. ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್, ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೩

೨೪. ಅದೇ, ಪು.೭

೨೫. ನಂಜುಂಡಾರಾಧ್ಯ ಎಂ.ಜಿ., **ಶಿವಾಗಮ ಸೌರಭ,** ಪು. ೬೦–೬೧

೨೬. ಸಣ್ಣಯ್ಯ ಬಿ.ಎಸ್., (ಸಂ) ***ಅರಿವಿನ ಮಾರಿತಂದೆ ವಚನಗಳು,*** ವಚನ.೧೯೭, ಪು.೩೬

೨೭. ಅದೇ, ವಚನ.೧೯೯, ಪು.೩೭

೨೮. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ., ***ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು, ವಚನ.೧೫೨,*** ಪು.೧೭೦

೨೯. ಅದೇ, ವಚನ. ೫೨೮, ಪು.೨೦೩

೩೦. ಅನಂತರಾಮು ಕೆ., ***ಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ,*** ಪು.೧೮೫

೩೧. ಶಿರೂರು ಬಿ.ವಿ, ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೧೩

೩೨. ಉಮಾಪತಿ ಜಿ.ಎಂ., (ಸಂ.) ***ವಿವೇಕ ಚಿಂತಾಮಣಿ,*** ಪು.೯೩

೩೩. ನಾಗೇಶಶಾಸ್ತ್ರಿ ವೈ, ***ಷಡ್ದರ್ಶನಗಳು,*** ಪು.೧೯

೩೪. ಬಸವನಾಳ ಶಿ.ಶಿ, ***ವೀರಶೈವದ ಹುಟ್ಟು–ಬೆಳವಣಿಗೆ,*** ಪು.೩೩

೩೫. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಶುದ್ಧಶೈವ ಮತ್ತು ಗೋಳಕಿಮಠ,*** ಪು.೧೮

೩೬. ಇ.ಸಿ.XI, ನಂ.೫೭(ಹೊಸ)

೩೭. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ***ಕಲಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು,*** ಪು.೪೩೨

೩೮. ***ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್‌ಷನ್*** ಸಂ.I, ನಂ.೨೪

೩೯. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಮಾರ್ಗ–೪,*** ಪು.೨೮೪

೪೦. ***ಎಪಿಗ್ರಾಫಿ ಇಂಡಿಕಾ, ಸಂ.*** XXIII, ೧೯೨೮

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರು

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ

೩.೧. ಉಗಮ ವಿಕಾಸ
೩.೨. ಶಾಖೆ– ಉಪಶಾಖೆಗಳು
೩.೩. ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಿಬಂಧನೆಗಳು
೩.೪. ಯತಿಗಳ ಬಿರುದುಗಳು
೩.೫. ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಚರಣೆಗಳು
೩.೬. ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು
೩.೭. ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದವರು
೩.೮. ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು
೩.೯. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೊಡುಗೆಗಳು
೩.೧೦. ಅವನತಿ

ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಧರ್ಮ ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು, ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದೆ. ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಕವಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಎಂಬ ಶಾಖೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ೯ ರಿಂದ ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲಿನ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತ್ತು. ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಏಕೈಕ ಪಂಥವಾಗಿದೆ.

೩.೧. ಉಗಮ ವಿಕಾಸ

ಶಿವಪೂಜೆಯ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಹರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಮೆಹೆಂಜೊದಾರೋ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗ ಯೋನಿಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಶಿಲೆಯ ಹಾಗು ಸೂಡಾವೆ ಮಣ್ಣಿನ ಕುರುಹುಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.[೧] ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶಿಶ್ನದೇವ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು, ಶಿಶ್ನವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಜನ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಲಿಂಗಾರಾಧನೆಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಿಂಧೂ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದೇ ನಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಪಶುಪತಿ (ಪಶುಗಳ ಒಡೆಯ) ಮುದ್ರೆಯು ದೊರೆತಿದ್ದು, ಇದು ಶಿವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಪಶುಪ (ಪಶುಗಳ ರಕ್ಷಕ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ರುದ್ರ=ಭಯಂಕರ, ಶಿವ= ಮಂಗಲಕರ ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಶಿವ ಮತ್ತು ರುದ್ರನನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಕಾಣಲಾಯಿತು. ಅಥರ್ವಣ ವೇದದಲ್ಲಿ ರುದ್ರನನ್ನು ಮಹಾದೇವ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಶಿವನ ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳೆನಿಸಿದವು.

ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ರಾಮಾಯಣ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ೫ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಶುಪತವೂ ಒಂದು. ಪಶು ಮತ್ತು ಪಾಶದಿಂದ ಪಾಶುಪತ ಪದ ಬಂದಿದ್ದು, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಜೀವಿಯು ಪಶು. ಅವನನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿರುವುದು ಪಾಶ. ಜೀವಿಗಳ ಒಡೆಯ ಪಶುಪತಿ. ಈ ಪಾಶವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲು ಪಶುಪತಿ ಅಥವಾ ಮಹೇಶ್ವರ (ಶಿವ)ನಿಗೆ ಶರಣಾಗಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಪಾಶುಪತ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪಾಶುಪತವು ಶೈವದ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ಮಹಾಭಾರತದ ಶಾಂತಿ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ 'ಪಾಶುಪತ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಶಿವ ಈ ಪಾಶುಪತ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಪ್ರಥಮ ಗುರು ಶಿವನ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಲಕುಲೀಶನು ಈ ಪಾಶುಪತ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದನು.[೨]

ವಾಯು ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಲಿಂಗ ಪುರಾಣಗಳು ಲಕುಲೀಶನ ಅವತಾರದ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಶಿವನು ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ಅನಾಥವಾಗಿ ಸತ್ತು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದೇಹವನ್ನು ಲಕುಲಿನ್ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಈ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಕಾಯಾವರೋಹಣ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರವಾಯಿತೆಂದು, ಈ ಲಕುಲಿನ್‌ನಿಗೆ ಕುಶಿಕ, ಗರ್ಗ್ಯ, ಮಿತ್ರ, ಕೌರುಷ್ಯರೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಶಿಷ್ಯರಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಿವನು ಲಕುಲೀಶನಾಗಿ ಆವತರಿಸಿದ ಕಾಯಾವರೋಹಣ ಸ್ಥಳವು ಇಂದಿನ ಗುಜರಾತ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್‍ವಾಣ್ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯೆಂದೂ ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾರ್‍ವಾಣ್ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಲಕುಲೀಶನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ಕಥೆ ಇದೆ. ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ (ನಕ್+ಲೀಶ) ನಕ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿದ್ದು, ಅದು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಮಾದಲದ ಹಣ್ಣನ್ನು, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ದಂಡ (ಲಗುಡ)ವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆ. ಮಥುರಾದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಯುಕ್ತ ಲಕುಲೀಶನ ಶಿಲ್ಪ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೩೮೦) ದೊರೆತಿದ್ದು,[೩] ಇದು ೨ನೇ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಲಕುಲೀಶನು ಪಾಶುಪತ ಮತದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ, ಕ್ರೋಢಿಕರಿಸಿ ಲಾಕುಳಾಗಮವನ್ನೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಲಾಕುಳೀಶ ಮತವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಪಸರಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನೇಕ ಕವಲುಗಳಾಗಿ ವಿಕಸಿತವಾದಂತಿದೆ. ಅಂತಹ ಕವಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಲಕುಲೀಶನ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಕುರುಷನಿಗೆ ಕಾಳಾನನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿತ್ತೆಂದು, ಇವನಿಂದ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೩೫೦) ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರಚಾರವಾಯಿತೆಂದು ಶೈವಿಸಂ ಒರಿಜಿನ್(Saivism - Origin) ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಾರೆಡ್ಡಿ ಕೆ.ರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೪]

ಒಟ್ಟಾರೆ ಲಕುಲೀಶ ಮತವು ಗುಜರಾತಿನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೫ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಬದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದಾಮಿ ಗುಹಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಲಕುಲೀಶನ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಮಹಾಕೂಟ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಲಕುಲೀಶ ಎಂದರೆ ಲಗುಡ/ದಂಡ ಹಿಡಿದವನು ಎಂದರ್ಥ. ಅಂದರೆ ಈ ದಂಡವು ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ದಂಡದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಈ ಉಪದೇಶಗಳೇ ಬಹುಶಃ ಲಾಕುಳಾಗಮ. ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ೨೮ ಶೈವಾಗಮಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಉಪಾಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಲಾಕುಳಾಗಮದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿರುವುದು ಈವರೆಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಲಾ ಶಬ್ದದಿಂದ ಕಲಾ, ಕಾಳಾ, ಕಾಳಾಮುಖ ಬಂದಿದ್ದು, ಶಿವನ ಐದು ಮುಖದಿಂದ ಪಂಚ ಕಲೆಗಳು, ಈ ಪಂಚಕಲೆಗಳನ್ನು ಯಾರು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವರೊ ಅವರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಐದು ಮುಖಗಳುಳ್ಳ ಮುಖಲಿಂಗ ವಿಗ್ರಹವು ನಮಗೆ ಮಹಾಕೂಟದ ವಿಷ್ಣು ಪುಷ್ಕರಣಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಶಿವನ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಕೇತಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯರ ಸಂಗಮ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಮಹಾಕೂಟವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕುರುಹು ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ವಾಮನ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹಂಪೆಯ ಸ್ಥಳಪುರಾಣವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮೆ ಕೃತಿಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾಳಾಮುಖರ ಉಗಮವನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾಳನೆಂಬ ಶಿವಗಣನಿಗೆ ಶಿವನು ಕಾಳಾಮುಖ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದನು. ಅವನಿಂದ ಸುರರಿಗೆ, ಸುರರಿಂದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ, ಮುನಿಗಳಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮಹಾಕಾಳನು ಕಾಳಾಮುಖ ಮಂತ್ರದೊಂದಿಗೆ, ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನೆಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಅಂದರೆ ಮಹಾಕಾಲ ಭೂಮಿಗೆ ಶಿವನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಬಂದು ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೮ರ ಶಾಸನ[೫] ಪುಷ್ಠಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೪ರ ಗೋನಹಾಳ ಶಾಸನ "ಪಂಪಾತೀರ್ಥದ ಮಹಾಕಾಳ" ದೇವರಿಗೆ[೬] ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಬಹುಶಃ ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಆರಾಧನೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಮಹಾಕಾಳದೇವರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖದ ಕುರಿತು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. "ಮಹಾಪ್ರಜ್ಞನೇ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಕಲೆಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಅದನ್ನೇ ಕಾಳಾಮುಖವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಲೆಯನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳದ್ದು ಯಾವುದೋ ಅದೇ ಕಾಳಾಮುಖವು".[೭] ಅದನ್ನು ಯಾರು ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವರೋ ಅವರನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕಲೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪದವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಯಾವನು ಪಂಚಕಲೆಗಳನ್ನೇ ಬಲ್ಲವನೋ ಅವನು ಕಾಳಾಮುಖ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ಅವನೇ ಗುರುವು ಆ ಗುರುವೇ ಪಾಶಬಂಧನದಿಂದ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕಾಳಾಮುಖ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಅವನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತದಲ್ಲಿರುವ ಹತ್ತು ಅಂಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಯಾರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ದಯೆ, ಸತ್ಯ, ಆಕ್ರೋದ, ಶಾಂತಿ, ಅರ್ಜವ, ತಪಸ್ಸು, ಶಿವಭಕ್ತಿ, ಗುರುಭಕ್ತಿ, ಜಪ ಇವೇ ಆ ದಶಾಂಗಳಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖವೆಂಬುದು ಅದೊಂದು ವ್ರತಾಚರಣೆ, ಒಂದು ಕಲೆ, ಒಂದು ಮಂತ್ರ, ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಿಧವಾಗಿ ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು

ಕಾಳಾಮುಖವೆಂಬ ಹೆಸರೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆಂದೂ ಅನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು: "ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಳಾಮುಖರೆಂಬ ವರ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಲಾಕುಳ ಸಮಯದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಮಾಹೇಶ್ವರರಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ದೀಕ್ಷೆ ಹೊಂದಿದವರು ಮಾತ್ರ ಕಾಳಾಮುಖರು".[೮]

ಎಂ.ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣ: "ವೇದಮತಾನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು. ಇವರು ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದರು".[೯]

ಆರ್.ಎನ್. ನಂದಿ: "೮ನೇ ಶತಮಾನಲ್ಲಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಲಕುಲೀಶ ಪಾಶುಪತದಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖವೆಂಬ ಶೈವವು ೯-೧೦ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ನಕುಲೀಶನೇ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾಪಕ".[೧೦]

ಸಾಕಿ: "ಹೆಣ ಸುಟ್ಟ ಬೂದಿಯಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಕಪ್ಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಶೈವರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತಾಗ ಜನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಈ ರೀತಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ".[೧೧]

ಎಸ್. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ: "ಪಾಶುಪತರು ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಮಹಾಕಾಳ ಪೂಜಕರಾಗಿದ್ದುರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರೆಂದೂ, ಲಕುಳೇಶ್ವರನ ಸಂಪ್ರದಾಯವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಲಾಕುಳರೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡರು".[೧೨]

ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಯ: "ವೃತ್ತ ವಿಲಾಸ ಕವಿಯ ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಮಸಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದೆ".[೧೩]

ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ: "ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಪಾಲಿಕರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು".[೧೪]

ಅ. ಸುಂದರ: "ಕಾಳಾಮುಖರು ಕಟ್ಟಾ ಶೈವ ಧರ್ಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಉದ್ದಾಮ ಪಂಡಿತರು. ಶಿವನ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿಯ, ಭೈರವ ಮತ್ತು ಮಹಾಕಾಳಿಯ ಅವತಾರಗಳ ನಿಷ್ಠಾವಂತ ಆರಾಧಕರು. ಇವರ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹಿಡಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇವರ ಮಾರ್ಗ ಸರಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ".[೧೫]

"ಸಕಲೋರ್ವ್ವರೆ ಮೆಚ್ಚಲು ಮಾಂತ್ರಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಯಾಂತ್ರಿಕರ್ಕ್ಳಂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಮಾಂತ್ರಿಕನೆನೆ ತಾಂತ್ರಿಕನೆನೆ ಯಾಂತ್ರಿಕನೆನೆ ಧರೆ ಸೊಗಯಿಪಂ ಕಳೇಶ್ವರದೇವಂ। ಆರ್ಯ್ಯನಖಿಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯ್ಯಂ ಸಿಂದಾನ್ವಯ ಶಿಕ್ಷಾ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ್ಯಂ ಶಿವಸಿದ್ಧಾಂತಾಚಾರ್ಯ್ಯಂ ಶ್ರೀ ರಾಜಗುರು ಕಳೇಶ್ವರದೇವಂ।" ಎಂದು ಕುಕನೂರು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅ.ಸುಂದರವರ ಮಾತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.

T.A.Gopinath Rao: ''Kalamukh Means the Kalamukhas appears to be so called because they marked their forhead with a black streak and they are said to be born of nara (human) and rakshasa (demonical) Parents''.[೧೬]

Gosta liebert: Iconographic Distionary of Indian Religions, ''Kalamukh Means-Face of the God of Death (After)''.[೧೭]

The New Encyclopidia Britanica: ''Kalamukhas black faced, so called because of the black mark, or tilaka, customarily worn on their foreheads were often conflused''.[೧೮]

Internet: ''Kalamukha means **literlly blackfaced.** this name was acquaired bacause the proctioners used to smear their faces with ash and black streak. The Kalamukhas wear sphatika Kundala in the ears, besmear, red sandal on their face and body''.

ಈ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.

ಕಾಲಮಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೧೦ರ ಶಾಸನ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೫೬– ೭೩ರ ಅವಧಿಯ ಎರಡನೇ ಪರಾಂತಕನ ಕಾಲದ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಅಸಿತವಕ್ತ್ರವೆಂಬ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗಾಗಿ (ಕಾಳಾಮುಖರಿಗಾಗಿ) ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯವಿದೆ.[೧೯]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೪ರ ಹದ್ಲಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವನನ್ನು ಶಿವನೇ ಕಾಳಾಮುಖನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನೆಂದು ಹೊಗಳಿದೆ. "ಭುವನ ದೊಳ್ನೆಗಟ್ದಿ ಪಟ್ದಿಲಗವಜೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಶಿವನೆ ಕಾಳಾಮುಖ ನಾಗವತಿರಿಸಿದ ನಿಸ್ತೆಂಬತಿಹಲನ್ಯಾ್ನಶಕ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತದೇವರ್। ಹರಚರಣ ಸರೋವರುಹ ಮಧ್ಯ.... ತೇಜರಮಳ ಚಾರಿತ್ರಭಾಸುರ ಯತಿಹೃತ್ಪದ್ಮ ಸರೋವರ ಹಂಸನ್ಯಾ್ನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವರ್."[೨೦]

ಮುಖಕ್ಕೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕಪ್ಪು ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೮ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕಾಳಾಮುಖದಿಂದಮೆ' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೧]

ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನ, ಕಾಳಾಮುಖ ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸ, ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಕರ್ತಾರ, ಕಾಳಾಮುಖ ದೀಕ್ಷಿತ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಾಳಾಮುಖ ಎನ್ನುವ ಪದ ಸ್ಥಾನವಾಚಕ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಾಚಕ, ಬಿರುದಾಂಕಿತ ಮೊದಲಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಂಪಾಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. "ಕಾಲಾಮುಖೈಕ ಸಂಬಂಧೀ ಯತ್ಕಾಲಮುಖಂ ಮತಂ ತದನುಷ್ಠಾನ ಮಂತೋಯೇ ತೇಪಿ ಕಾಲಾಮುಖಾ: ಸ್ಮೃತಾ:" ಈ ಪದ್ಯದನ್ವಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರಾಧಿಸುವವರೇ ಕಾಳಾಮುಖರು ಎಂದು ಅರ್ಥಕೊಡುತ್ತದೆ. ಶಿವನ ಪಂಚಮುಖಗಳೇ ಪಂಚಕಲೆಗಳು. ಈ ಪಂಚಕಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೇ ಕಲಾಮುಖ. ಈ ಕಲಾಮುಖಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರೇ ಕಾಲಾಮುಖರು ಎಂಬುದು ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥ. ಶಿವನಿಗೆ ಶಾಂತ್ಯತೀತಕಲೆ, ಶಾಂತಿಕಲೆ, ವಿದ್ಯಾಕಲೆ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಕಲೆ, ನಿವೃತ್ತಿ ಕಲೆ ಎಂದು ಐದು ಕಲೆಗಳಿವೆ. ಈ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಈಶಾನ್ಯ, ವಾಮದೇವ, ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ,

ಅಘೋರ, ತತ್ಪುರುಷ ಮುಖಗಳು ಸದಾಶಿವನ ಪಂಚಮುಖಗಳು. ಹೀಗೆ ಶಿವನ ಆರಾಧಕರೇ ಕಾಳಾಮುಖರೆಂಬ ಮಾತು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾದುದು. ಅಂದರೆ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರೇ ಕಾಲಾಮುಖರು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಕಲಾಮುಖ>ಕಾಲಾಮುಖ> ಕಾಳಾಮುಖವೆಂದು ಸಾಧಿತರೂಪಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿವೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಶಿವನ ಈ ಕಲಾಮುಖಗಳ ಹೆಸರನ್ನೇ ಬಳಸಿ ಈಶಾನ ಪಂಡಿತ, ವಾಮಶಕ್ತಿ, ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ಪಂಡಿತ, ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತರ ಹೆಸರು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಫುಲ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಇವರು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಶಿವಲಿಂಗಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಲಿದೇವ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ಕಲಾ ಮುಖವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.[೨೨]

ಕಳೇಶ್ವರ, ಕಲ್ಲಿನಾಥ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಈ ಕಲಿದೇವ ಎಂಬುದರ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರುಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ.[೨೩] ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ[೨೪] ತತ್ಪುರುಷ[೨೫] ಅಘೋರ [೨೬], ವಾಮನ[೨೭], ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲ ಹೆಸರುಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಗೋರಖನಾಥನ ಕೃತಿ 'ಸಿದ್ಧ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪದ್ಧತಿ'ಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ.

'ಪರಾನಂದಮಯಂ ಲಿಂಗಂ ನಿಜಪೀಠೆ ಸದಾಚಲೇ।

ತಲ್ಲಿಂಗಂ ಪೂಜಿತಂ ಯೇನ ಸರ್ವಂ ಕಾಲಮುಖೋಭವೇತ್।

ಅಂದರೆ ಯಾವುದು ಸದಾ ಅಚಲವೂ ಪರಮಾನಂದ ರೂಪವೂ ಆಗಿ ನಿಜಧಾಮದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅದುವೇ ಲಿಂಗವೆಂದೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಯಾವುದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದೋ ಅದುವೇ ಲಿಂಗವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಲಿಂಗವನ್ನು ಯಾರು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿರುವನೋ ಅಂದರೆ ಪತ್ರೆ ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಬಾಹ್ಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಿಂದ ಮಾನಸ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೋ ಅವನು ಮಹಾಕಾಲವನ್ನು ಜಯಿಸಿದ 'ಕಾಲಮುಖ' ಮತದವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಕಲಾಮುಖದಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಬಂದಿದೆಯೆಂಬುದು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ.[೨೮]

ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನಗಳೆರಡನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸಲಾಗಿ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪೂಜಕರು ಕಾಳಿಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವರು, ಶಿವನ ಪಂಚಕಲೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರು ಕಾಳಾಮುಖರು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚಕಲೆಗಳು, ಪಂಚಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿದರೆ, ಈ ಪಂಚ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವರು, ಪಂಚಕಲಾರಾಧಕರು ಎಂದರೆ ಪಂಚಾಳರು ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮರಾದ ಮನು, ಮಯ, ತ್ವಷ್ಟ ಶಿಲ್ಪಿ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಜ್ಞರು (ವಂಶಜರು) ಎಂಬುವವರಿಂದ ಈ ಸಮಾಜವು ಪಂಚಗೋತ್ರಗಳಿಂದ ಬೆಳೆದು (ಸಾನಗ, ಸನಾತನ, ಅಹಭೂನ, ಪ್ರತ್ನಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸುಪರ್ಣಸ್ಯ) ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಪಾಂಚಾಲರೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ

ಪಂಚಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವರಾಗಿದ್ದು ಮನುವು ಕಬ್ಬಿಣದ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣಗಳು, ಕತ್ತಿ, ಬಾಗಿಲ ಚಿಲಕ, ಕೀಲಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಮಯನು ಮರಗೆಲಸ ಅಂದರೆ ಬಾಗಿಲು, ಕಿಟಕಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತ್ವಷ್ಟನು ಕಾಂಸ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿತ್ತಾಳೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಮೊದಲಿಗೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿಯ ಗಂಟೆ, ದೀಪದ ಕಂಬ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು. ಶಿಲ್ಪಿಯು ಶಿಲಾಶಿಲ್ಪಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದನು. ವಿಶ್ವಜ್ಞ ಅಥವಾ ದೈವಜ್ಞನು ಸ್ವರ್ಣಕಾರ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಹೀಗೆ ಪಂಚ ಕೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವರಿಗೆ ಪಾಂಚಾಳರೆಂದು, ವಿಶ್ವಕರ್ಮನ ಪಂಚಮುಖದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿದವರಾದ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ಇವರಿಗೆ ಪಂಚಾನನದವರೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೨೯]

ಪಂಚಕಲಾರಾಧಕರಾದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ವಿಶ್ವಕರ್ಮರು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ಜನಿವಾರ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಧಾರಣೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಶಾಸನಗಳು ಒಟ್ಟು ೧೯೯. ಇದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ 'ಕಾಳಾಮುಖ' ಪದದ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಶಾಸನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ-೯೫, ಉಪಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಹೇಳುವ ಶಾಸನಗಳು-೧೦೪, ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದು ೧೬ ಶಾಸನಗಳು, ಪರ್ವತಾವಳಿ- ೨೩, ಭುಜಂಗಾವಳಿ- ೧೪ ಶಾಸನಗಳು, ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ-೧೨ ಶಾಸನಗಳು, ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಿತ-೧೦ ಶಾಸನಗಳು, ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ-೦೭ ಶಾಸನಗಳು, ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ-೦೧ ಶಾಸನ, ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ-೦೧ ಶಾಸನ, ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮಠಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ - ೦೩ ಶಾಸನಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟು ಈ ವರೆಗೆ ದೊರೆತ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಾಯ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಗೋದಾವರಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕಾವೇರಿ ನದಿಯ ಮೇರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶವು ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಇತಿಹಾಸವು ಎಂಟನೆಯ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಶಿವ ಹೆಸರಿನ ಆಚಾರ್ಯನೊಬ್ಬ ಗಂಗೆಯ ಉತ್ತರ ದಡದಲ್ಲಿನ **ಮೃಗಥನಿಕಾಹಾರ** ಎಂಬ ಊರಿನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಮಹಾರಾಣಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಮಹಾದೇವಿ ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿದಳೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ.೭೫೫ ರ ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಇದನ್ನು ಜಿ.ಎಸ್.ದೀಕ್ಷಿತರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ "ಜ್ಞಾನಶಿವನೆಂಬ ಹೆಸರು ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದು, ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಶೈವ ಪಂಥದ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವನು ಮೊದಲಿಗನಾಗಿರಬಹುದು. ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಅವಧಿಯಾಗಿರಬೇಕು."[೩೦]

ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ನಂತರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಾನ್ಯಖೇಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ೧೨ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೪ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದರೆ, ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪರೀಷೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಎರಡು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾವ್ರತ ಮತ್ತು ಸೌಚಮಹಾವ್ರತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಉಳಿದ ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೦೬, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೦೨, ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ೦೨ ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಈ ಕುರಿತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೨ ಶಾಸನ, ರಾಯಚೂರು, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಮತ್ತು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ೦೧ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ಶಾಸನವೆಂದರೆ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ನಂದಿಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ತಾಮ್ರಶಾಸನ ಮೂರನೆಯ ಗೋವಿಂದನು ತನ್ನ ತಂದೆ–ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗಲೆಂದು ಈಶ್ವರದಾಸನಿಗೆ ಕೈವಾರ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಂದಮಂಗಲ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೬ರ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ.[೫೦]

ಈಶ್ವರದಾಸರು ನಂದಿಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಪತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿ, ಚರು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗಾಗಿ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಈಶ್ವರದಾಸನು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿದ್ದು, ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿಯಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಮಂತರಾದ ಗಂಗ ಮನೆತನದ ನಾಲ್ಕನೇ ರಾಚಮಲ್ಲನ ಕಾಲದ ೦೧ ಶಾಸನ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ದೊಡ್ಡಹೊಮ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ನಂತರ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಕ್ರಿ.ಶ.೯೭೩ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವರ ಕಾಲದ ಒಟ್ಟು ೧೦೫ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಮತ್ತು ಹದಿನಾರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಎಂಟು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ಎಂಟು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ೧೦೩ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ೧೨ ಶಾಸನಗಳು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ, ಎರಡು ಶಾಸನವು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿದೆ. ಇನ್ನುಳಿದ ೮೯ ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ೨೫, ಬೆಳಗಾವಿ ೦೮, ದಾವಣಗೆರೆ ೧೦, ಬಳ್ಳಾರಿ ೦೯, ಗದಗ ೦೮, ಹಾವೇರಿ ೦೬, ಬಿಜಾಪುರ ೦೬, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ೦೨, ಯಾದಗಿರಿ ೦೫, ಕೊಪ್ಪಳ ೦೩, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ೦೨, ಧಾರವಾಡ ೦೨, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೩. ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ೮೯ ಶಾಸನಗಳಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ೩ನೇ ಗೋವಿಂದನ ಕಾಲದವು ೦೨, ಅಕಾಲವರ್ಷ, ಎರಡನೇ ಕೃಷ್ಣ, ಅಮೋಘವರ್ಷ, ಕನ್ನರದೇವ, ೩ನೇ ಕೃಷ್ಣರ ಕಾಲದ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಕುರಿತು ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ನಂತರ ಕಳಚೂರಿಗಳು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ೨೬ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ೨೬ರಲ್ಲಿ ೧೪ ಶಾಸನಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತಾದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ, ನಾಲ್ಕು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ೨೬ ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೨, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೩, ಬಳ್ಳಾರಿಯಲ್ಲಿ ೧ ಮತ್ತು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨, ಕೊಪ್ಪಳ ೦೧, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೪ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೧. ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಕಳಚೂರಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ನಂತರ ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಇವರ ಕಾಲದ ೧೯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕುರಿತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೦೫ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ನೇರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ೧೮ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ೦೧, ಶಾಸನ ಉಳಿದ ೧೭ ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿವೆ. ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೬, ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ೦೬, ಗದಗದಲ್ಲಿ ೦೩, ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ ೦೧, ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೧ ಶಾಸನಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಎರಡು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ ಮುನಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಒಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಯತಿಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯವನೆಂಬ ವಿವರವಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ೨೬ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ೧೯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ನೇರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ೧ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮತ್ತು ೧ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನದ ಕುರಿತು ವಿವರವಿದೆ. ಮೇಲಿನ ೨೬ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ೧೭ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೩, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೩ ಶಾಸನಗಳು ತುಮಕೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ.

ಗುತ್ತಲದ ಗುತ್ತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೫ ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು, ಅವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಸಿಂಧರು ಮತ್ತು ಸೌಂದತ್ತಿ ರಟ್ಟ ಅರಸರು, ಸಾಮಂತರಾದ ಚೋಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಇಲ್ಲದ ೦೭ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೩.೨. ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಖೆ–ಉಪಶಾಖೆಗಳು

ಜೈನಗುರುಗಳು ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಘ, ಗಣ, ಗಚ್ಛ, ಅನ್ವಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಶೈವಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪರ್ಷೆ, ಆಮ್ನಾಯ(ಆವಳಿ) ಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಪರ್ಷೆ ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪರಿಷತ್ ಪದದ ಕನ್ನಡ ರೂಪ. ಅಂದರೆ ಗುಂಪು, ಸಭೆ, ಮಂಡಳಿ, ಆವಳಿ (ಸಾಲು, ಶ್ರೇಣಿ ರಾಜವಂಶ) ಆಮ್ನಾಯ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥಪಾಠಗಳು, ಬೋಧನೆ ಸಂತತಿ ಅಥವಾ ಸಂತಾನ (ಮುಂದುವರಿಕೆ, ಪೀಳಿಗೆ, ವಂಶಕ್ರಮ) ಇವು ನೇರವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪದಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಬಳಕೆಯು ತೀರಾ ಅಪರೂಪದ್ದು.

ಶೈವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಎರಡು ಪರ್ಷೆಗಳಿದ್ದು, ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಮತ್ತು ಸಿಂಹಪರ್ಷೆ. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ, ಸಿಂಹಪರ್ಷೆಯು ಪಾಶುಪತ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ

ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಎಂಬುದು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಶಾಖೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರ. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಈವರೆಗೆ ನಮಗೆ ೧೬ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಮೀನಾಂಬರಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಅಮೋಘ ವರ್ಷನ ಕಾಲದ ಶಾಸನ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದು.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೧೬ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೪, ಆಂಧ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನ ದೊರೆತಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ೧೪ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೮, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ೦೪, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ೦೧, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೧ ಶಾಸೆನಗಳು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಿಪ್ಪಿಲಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ೧ ಶಾಸನ ಹಾಗೂ ಆಂಧ್ರದ ಮೀನಾಂಬರಂದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೩, ಗಂಗರು ೦೧, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೦೯, ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯ ೦೧, ಗುತ್ತರ ಕಾಲದ ೦೨ ಶಾಸನಗಳಿವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಅಮೋಘವರ್ಷ ಹಾಗೂ ಕನ್ನರದೇವರ, ೨ನೇ ಕೃಷ್ಣನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು, ಗಂಗರ ನಾಲ್ಕನೇ ರಾಚಮಲ್ಲನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೧ ಶಾಸನ, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದ್ದು ೦೧, ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೬, ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೦೧ ಶಾಸನ, ಕಲಚೂರಿಗಳ, ಆಹವಮಲ್ಲನ ೦೧ ಶಾಸನ ಗುತ್ತರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅವಧಿಗೆ ೦೨ ಶಾಸನಗಳು, ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕನ್ನರದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯ, ಗಂಗರ ನಾಲ್ಕನೇ ರಾಚಮಲ್ಲನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಚಿಭಟ್ಟರ್, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಶ್ಮೀರಪಂಡಿತ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಲೋಕಾಭರಣ, ಬಾಳಚನ್ದ್ರ ಪಂಡಿತರು, ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರೇಶ್ವರ, ರುದ್ರಾಭರಣ, ಕೇದಾರಮುನಿ, ಶ್ರೀಕಣ್ಠ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿದೇವ ಕಳಚೂರಿಗಳ ಆಹವಮಲ್ಲನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿದೇವ, ಗುತ್ತರ ೨ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಳಚನ್ದ್ರ ಪಂಡಿತ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕಾಶ್ಮೀರಪಂಡಿತದೇವ, ಮುಂತಾದ ಯತಿವರ್ಯರ ವಿವರಗಳು ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೩೮ರ ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಓಟೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯವರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾನೆಂಬ" ದಾಖಲೆ ಇದೆ.[೩೨] ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಎರಡನೇ ಕೃಷ್ಣನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ''ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ತಂಣಂ ಟಿವಿಬೊಭರು ಕಭಿಲೆ ಬಾರಣಾಸಿಯ ಅ(ಮಿ) ದಾ ಅಸ್ತಿಸನಿಥಣಗಾಗಡಿಯರಂ ವಸಯಾನ ದೇಗುಲಕೆ ನಾರುಂ" ಎಂದಿದೆ.[೩೩] ಈ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ಎಚ್.ಎಸ್. ಗೋಪಾಲರವರು ೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಮಿನಾಂಬರಂ ಮತ್ತು ಓಟೂರು ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಂತಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ನಂಜನಗೂಡಿನ ದೊಡ್ಡಹೊಮ್ಮ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇದು **ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯ ಸ್ಥಾನಂ**[೩೪] ಎಂದಿದ್ದು, ಭಗವತಿಯರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಬಾಳಶಕ್ತಿ ಭಟಾರರ ಶಿಷ್ಯ ಕೂಚಿಭಟ್ಟಾರರ್ಗೆ ದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೦ರ ಸೊರಬ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತದೇವನ ಶಿಷ್ಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನು ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಗೆ ಸೇರಿದವನು[೩೫] ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಯತಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆ ಯತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಅವನು ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗಿದ್ದು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದರ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಆಗಲೇ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಭಾವ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಬ್ಬಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೮ರ ಕುಯಿಬಾಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಲೋಕಾಭರಣ ಪಣ್ಡಿತರ ಕಾಲಂ ಕಳ್ಚಿ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಜೋಗೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ.[೩೬]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭ರ ಆಡೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ಶಕ್ತಿ ಪರಾಷೆಯ ಬಾಳಚನ್ದ್ರ ಪಂಡಿತ ಎಂದಿದೆ.[೩೭] ಅಂದರೆ ಯತಿಗಳು ಇದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿರುವಂತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ ಎಂಬುದು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯಾವ ಯಾವ ಉಪ ವಿಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೭ರ ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಶಾಸನ ಬೆಳಕು

ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.[೫೮] ಇದರಲ್ಲಿ ''ಶ್ರೀಮದಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರ ಗಣ್ಯ'' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಕಾಣಿಸುವುದು ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಭುಜಂಗಾವಳಿ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತತಿ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭುಜಂಗಾವಳಿಯು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗಿಂತ ನಂತರದ್ದು ಎಂದೂ ಇದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೫೯]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೮ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ''ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣಂ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಮುನಿಪತಿ ನೆಗರ್ದ್ದ ಆ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯ.. ವಿಮಳ ಯತಿಶ್ರೀ ಧಾಮಂ ಲಾಕುಳ ಸಮಯ ಲಲಾಮಂ ರುದ್ರಾಭ ಮೂರ್ತಿ ರುದ್ರಾಭರಣಂ.''[೬೦] ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಗೆ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಉಪಶಾಖೆ ಮೂರುಕೋಣೆ ಸಂತತಿ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ವಿಮಳ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ರುದ್ರಾಭರಣರು ಈ ಸಂತತಿಯವರೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ರುದ್ರಾಭರಣ ಲಾಕುಳ ಸಮಯ ಲಲಾಮಂ ಎಂದು ವಿವರಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವಂತೆಯೇ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಬಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಗೆ ಅಗ್ರಮಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗೆ ಆಭರಣ ಎಂದು ಕೇದಾರ ಮುನಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿ ಎಂಬ ಉಪಭೇದ ಕವಲೊಡೆದಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತಾನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ.[೬೧] ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ ಮತ್ತು ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕುರಿತು ಪಿಪ್ಪಿಲಗಾಂದ ಶಾಸನ[೬೨] ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವುದು ಇದೊಂದೇ ಶಾಸನ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೮ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ''ಕಾಳಾಮುಖಯತಿ ತತಿಯೋಳ್ ಸವನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಪುರುಷೆಯೊಳವನೀನುತೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿಯೊಳ್ತೊ.... ವಪ್ಪಂವಳಿಯೊಳು''[೬೩] ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ರ ನಂತರ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯು ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೂ ಬಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಶಿವನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾಗಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿಯೂ ಇದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಎರಡು ಆಮ್ನಾಯ ಅಥವಾ ಆವಳಿಗಳು

A. ಪರ್ವತಾವಳಿ B. ಭುಜಂಗಾವಳಿ

ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿರುವ ಆವಳಿ ಮತ್ತು ಸಂತತಿಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

A. ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿ

೧. ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ

೨. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತಾನ

೩. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತಾನ

a. ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ

b. ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಅಗಸ್ತೇಶ್ವರ ಸಂತತಿ

B. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಂತತಿ

a. ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿ

A.೧ – ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿ

ಪರ್ವತವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದದ ದ್ರಾವಿಡರೂಪ ಮಲೆ. ಮಲೆ=ಬೆಟ್ಟಗಳ ಸಾಲು. ಪರ್ವತಗಳ ಶ್ರೇಣಿ ಎಂದು ಪರ್ವತಾವಳಿಯನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಬಹುದು. ಪರ್ವತಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈವರೆಗೆ ೨೩ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೨೫, ಆಂಧ್ರ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ೨೫ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೮, ಕಳಚೂರಿಗಳು ೦೫, ಹೊಯ್ಸಳ ಮತ್ತು ಗುತ್ತರ ಕಾಲದ ತಲಾ ಎರಡು, ಕುರುಗೋಡ ಸಿಂದರು, ಕಾಕತೀಯರು, ಯಾದವರಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೧, ಹಾವೇರಿ ೦೫, ಗದಗ ೦೩, ಬಾಗಲಕೋಟ ೦೨, ರಾಯಚೂರು, ಬೆಳಗಾವಿ, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ.

ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯ ೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಲಾಕುಳಾಗಮದ ಅನುಯಾಯಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಎರಡನೇ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೭ ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೧ ಶಾಸನವಿದ್ದು, ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ವಿವರವಿದೆ. ಎರಡನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೦೧ ಶಾಸನ ತತ್ಪುರುಷಪಂಡಿತನ ಕುರಿತು ಇದೆ. ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದ ೧೧ ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು. ರುದ್ರಾಭರಣಮುನಿ, ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ, ಕೇದಾರಮುನಿ, ವಾದಿಕೋಲಾಹಲಪಂಡಿತ, ಶ್ರೀಕಂಠ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸೂರಿ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ, ಬಾಳಚಂದ್ರಪಂಡಿತ, ರುದ್ರಶಕ್ತಿ, ಅಮೃತರಾಶಿ ಯತಿಗಳ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಮೂರನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೦೧ ಶಾಸನ, ಕೇದಾರಪಂಡಿತ ದೇವನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮೂರನೇ ತೈಲಪನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಗೌತಮ ಮುನಿ,

ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯ ಕುರಿತು ಹೇಳಿವೆ. ಕಳಚೂರಿಯ ಬಿಜ್ಜಳದೇವನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು, ಗೌತಮಮುನಿ ವಾಮಶಕ್ತಿಮುನಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಸೋವಿದೇವ, ಸಂಕಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ ದೇವ, ರುದ್ರಶಕ್ತಿದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಗುತ್ತರ ಎರಡನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೭ ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿಮಳಶಕ್ತಿ ಯತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಮತ್ತು ಯಾದವ ಎರಡನೆ ಸಿಂಘಣನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನ ಹಾಗೂ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಯತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡೂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕುರಿತು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೪೪] ಇದು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಎರಡನೇ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಪರ್ವತಾವಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. "ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರ ಗಣ್ಡ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ವಿಭಾಗ/ಶಾಖೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಪಂಡಿತರ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಇದೆ. ನಂತರ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨ರ ಆಚಾಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನಾಗ್ರಗಣ್ಯ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.[೪೫]

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ''ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಗೆ ಅಗ್ರಮಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೋಳ್'' ಎಂದಿದ್ದರೆ, ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೦೧ರ ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ''ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೋಳ್'' ಎಂದಿದೆ. ಗೊಗ್ಗ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರಿಧಿಯ ಪರ್ವ್ವತ ಎಂದಿದ್ದು ಪರ್ವತಾವಳಿಯು ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯ ಉಪವಿಭಾಗವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮುಂದುವರಿದ ಪ್ರಭಾವಳಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೂ ಪರ್ವತಾವಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಮಾಡಿವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦ರ ವಾರಂಗಲ್ ತಾಲೂಕಿನ ಕಾಜಿಪೇಟ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ''ಕಾಳಾಮುಖತಪೋಧನರುಂ ಶ್ರೀ ಪರ್ವತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಶಿಳಾಮಠಾಚಾರ್ಯ್ಯರುಮಪ್ಪ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ[೪೬] ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪರ್ವತಗಳ ಶ್ರೇಣಿಯೇ ಪರ್ವತಾವಳಿ ಎಂಬ ಊಹೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಪರ್ವತ ಮತ್ತು ಪರ್ವತಾವಳಿ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯವು ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಪ್ರಥಮ ಉಲ್ಲೇಖವು ಸಹ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು, ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಶಾಸನದ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೦. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹುಶಃ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೆ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಉಗಮವಾಗಿರಬೇಕು. ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಂಪರೆಯ

ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಯತಿಯು ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತು ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿರಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯು ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯ ಉಪಶಾಖೆಯಾಗಿದ್ದು ಅದು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯವನ್ನೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಮುಳುಗುಂದದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಶಧರ್ಮ ದಶಕುಳಧರ್ಮ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳು ಪರ್ವತಾವಳಿ ಪದದೊಂದಿಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮುಳಗುಂದದ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಶಪ್ರತ್ಯಯ ಜ್ಞಾನಿ ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಮಹಾ ಜನರಿಗೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಪದಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಇವು ಯಾವ ಶಾಖೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆಧಾರಗಳಾಗಲಿ, ದಾಖಲೆಗಳಾಗಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪರ್ವತಾವಳಿ ಸಂತತಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಧಾನ ವಿಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯ ರಿಂದ ೧೧೨೩ರ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಖೆಯು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಉಳಿದ ಕಡೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಪರ್ವತಾವಳಿಯು ಬಹುಶಃ ಶ್ರೀಶೈಲವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಿಗುವಷ್ಟು ಶಾಸನಗಳು ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲಿ ಸಿಗದಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಈ ಕುರಿತು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

A.೨ – ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೮ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ..... ಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿಗಾಭರಣಂ ಎಂದಿದೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗೆ ಕರಮಗ್ರಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿಗಾಭರಣಂ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಮುನಿ" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅಂದರೆ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು ಮೂವರು ಕೋಣೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಮೂವರು ಕೋಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಒಟ್ಟು ಈ ವರೆಗೆ ೧೨ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೮, ಹಾವೇರಿ ೦೨, ಬಳ್ಳಾರಿ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೮, ಕಳಚೂರಿಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೦೩, ಗುತ್ತರ ಕಾಲದವು ೦೧ ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೦೧ ಶಾಸನ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಬಗ್ಗೆ, ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೭ ಶಾಸನಗಳು ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ, ಶ್ರೀಕಣ್ಠ, ಗೌತಮಮುನಿ, ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವರುಗಳ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಮೂರನೇ ತೈಲಪನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೦೧ ಶಾಸನ ಗೌತಮ ಮುನಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ. ಕಳಚೂರಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೨ ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಗೌತಮಮುನಿ, ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವನ ಕುರಿತು

ಹೇಳಿದೆ. ಸೋವಿದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೦೧ ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಯತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಆಹವಮಲ್ಲನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೧ ಶಾಸನವು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಯತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಗುತ್ತಲದ ಗುತ್ತರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅವಧಿಯ ೦೧ ಶಾಸನವು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಕುರಿತು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೭ರ ಸಂಗಮ ಶಾಸನ.[೯೭] ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಮಠ ಎಂದಿದ್ದು, ಮೂರು ಕೋಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೩ರಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಸಂಗಮ ಶಾಸನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ.

ಸಂಗಮ್ ಶಾಸನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸನಗಳು ಸಿಗುವುದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು (೧೦) ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದವುಗಳೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಪದವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ ದೇವಾಲಯ ಯಾವುದೆಂಬುದು ಇದುವರೆಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್‌ರವರು ಕಾಪಾಲಿಕಾ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜೆ.ಎಫ್.ಫ್ಲೀಟರವರು ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. "ಮೂವರ ಪದವನ್ನು ಮೂ=ಮುದು, ಮುಪ್ಪಿನ ವಯಸ್ಸು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅದು ಮೂವರು ಅಂದರೆ ಮೂರು ಜನ ಎಂಬ ಪದದ ಷಷ್ಟಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೋಣೆಯ ಎಂಬುದು ಕೋಣೆ ಪದದ ಷಷ್ಠಿ ವಿಭಕ್ತಿ ಪದವಾಗಿದ್ದು ಇವರ ಅರ್ಥ ಬಿಂದಿಗೆ (pitcher) ಮನೆಯ ಒಳಭಾಗ ಇಲ್ಲವೆ ಗೂಡು, ಕೊಠಡಿ ಎಂದಾಗಿದೆ" ಎಂದು ಫ್ಲೀಟ ಅರ್ಥೈಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಡೆವಿಡ್ ಲಾರೆಂಜೆನ್ ಕೂಡ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[೯೮]

ಮೂವರು ದೇವರುಗಳು ಅಥವಾ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಮೂರು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು ಎಂಬ ವಾದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಆಧಾರಗಳ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹದೇವ ದಂಡನಾಯಕನು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹದೇವೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ (ಮಾ)ಪಳೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[೯೯] ಇಲ್ಲಿ ಮೂವರು ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಮೂರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂರು

ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ "ಮಾವಂತನ ಕೋಣ್ಯೆಯ್ಯ ಆ ಮೂವರು ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ" (ಸಾಲು ೧೦೮) ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದೇ ಬಹುಶಃ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಪ್ರಥಮ ದೇವಾಲಯವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಊಹೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.[೩೦]

ಇದನ್ನು ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತಾನದ ವಾಮಶಕ್ತಿಯತಿಯು ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬದ್ಧ(ಸಾಲು ೯೩) ಗೊಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ದೇವಾಲಯವೆಂದರೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೇ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.[೩೧] ಏಕೆಂದರೆ ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯ ಅಬ್ಬಲೂರು, ಹಳೆನಿಡನೇಗಿಲು, ಗದಗ, ಸೂಡಿ, ದೇವಸ್ಥಾನಹಕ್ಕಲು, ಕುಪ್ಪಟೂರು ಗ್ರಾಮಗಳ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗಿಂತ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದೆ.

ಈ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಹೆಸರಿನ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯದ ಮೊದಲ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿಯೇ ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದ್ದು, ಈತನ ಪ್ರಶಿಷ್ಯ ವಾಮಶಕ್ತಿಮುನಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೮ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ನಿರ್ಮಾಣ ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.[೩೨] ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಯತಿಯಿಂದ ಈ ಮೂವರು ಕೋಣೆ ಸಂತತಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರಬಹುದು.

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ. ಉತ್ತರ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಗದಾ, ಪದ್ಮಭೂಷಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಬಾಗಿಲುವಾಡದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರ ವಿಗ್ರಹಗಳಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪ್ರಥಮ ತ್ರಿಕೂಟ ತ್ರೈಪುರುಷ ದೇವಾಲಯ. ಈ ಪ್ರಥಮತ್ವದ ಕಾರಣದಿಂದ ಇದನ್ನು ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ದೇವಾಲಯವೆಂದು, ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯವರನ್ನು ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯವರೆಂದು ಕರೆದಿರಬಹುದು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಕೀರ್ತಿ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೬೯೯ರಲ್ಲಿ ವಿನಯಾದಿತ್ಯನ ತಾಯಿ ವಿನಯವತಿಯು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಜಂಬುಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯವು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಮೊದಲ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ.[೩೩] ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮವಾದುದೆಂದರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರು ಕೋಣೆಗಳಿದ್ದು ಶಿವ(ಲಿಂಗ), ಬ್ರಹ್ಮ(ಲಿಂಗ), ವಿಷ್ಣು(ಮೂರ್ತಿ) ಎಂಬ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪ್ರಥಮ ತ್ರೈಪುರುಷ ದೇವಾಲಯವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ 'ಮೂದೇವರುಮಂ ಮೂರು ಕೋಣೆವುಗಿಸುಗುಮಸುರರ್' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರ ಯಾವುದೋ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯವರು ಪಾರಿಭಾಷಿಕವೆಂಬಂತೆ ಬಳಕೆಗೆ ತಂದ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯನ್ನು

ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಬರೆದ ವಾಕ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೫೪] ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರೆದು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಟ್ಟೂರಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಲ್ಲು ಶಿವಾಲಯ (ಮುಕ್ಕಲ್ಲುಮಠ) ಹೆಸರಿನ ವಾಸ್ತುವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಕೋಣೆಗಳಿವೆ. ಕೋಣೆ=ಕೋಲಿ ಮುಕ್ಕೋಣೆ>ಮುಕ್ಕೋಲಿ>ಮುಕ್ಕಲ್ಲು ಹೀಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಇಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೫೫]

ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಕೋಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವನೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಜೀಯ. ಕೋಣೆಯ ಜೀಯ, ಗೋಣಿಯ ಜೀಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕಲ್ಲಕೆರೆಯ ಕಲಿದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಪ್ಪ ಗೋಣಿಯ ಜೀಯರು.. ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೫೬] ಒಟ್ಟಾರೆ ಮೂವರ ಕೋಣೆ ದೇವಾಲಯ ಎನ್ನುವುದು ಮೂಲತಃ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು.

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಸಹ ಇದೇ ರೀತಿಯ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಮೂರು ಕೋಣೆಯಲ್ಲೂ ಲಿಂಗಗಳು ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನ ಅನಿತ್ಯರೂಪಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ಮಹೇಶ್ವರರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ತ್ರಿಕೂಟ ವಿನ್ಯಾಸದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯರ ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಪರಾಂತಕನ (೯೫೬–೭೩) ಕಾಲದ ಸಾಮಂತನೊಬ್ಬ 'ಮೂವರ್ ಕೊಯಿಲ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ದೇವಸ್ಥಾನವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಂತೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಕೊಯಿಲ್ ಎಂದರೆ ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಇರಬಹುದು.

ಅದೇ ರೀತಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಡಗಲಿಯ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಮೂರ್ಮನೆವಾರ್ತೆಗರ ಮನೆ ಪೊಕ್ಕಡೆ ಪನ್ನೆರಡು ಗದ್ಯಾಣ ದಂಡ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಮೂರ್ಮನೆ ವಾರ್ತೆಗರು 'ಬಹುಶಃ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯವರೇ ಆಗಿರಬೇಕು.[೫೭] ಮುಂಬಯಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಅಯ್ವತ್ತು ಒಕ್ಕಲುಗಳಿದ್ದ ಕೋಣೆವಂಶದವರ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗೊರವರ ಚೆಣ್ಣನ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ.[೫೮] ಇವರು ಬಹುಶಃ ಕಾಳಾಮುಖರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯವರ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗೆ ದೇವವ್ರತಮುನಿ ಸಂತತಿ' ಎಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಇದೆ ಎಂದು ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೫೯] ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಒಪ್ಪುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಹೀಗೆ ಮೂವರುಕೋಣೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಲವಾರು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಹಲವು ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳುಳ್ಳ ಮೂರು ದೇವರುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದು ಎಂದು

ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು. ದೇವಾಲಯವೆಂದರೆ ಅದು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬಹುದು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಶೈವ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮನ್ವಯತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಶೈವರಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಧ ಕಲ್ಪನೆ ತುಂಬಾ ಇದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತ್ರಿನೇತ್ರ, ತ್ರಿದಳ, ತ್ರಿಮೂರ್ತಿ, ತ್ರಿಶೂಲ ಇತ್ಯಾದಿ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಿಕೂಟ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿರಲೂಬಹುದು.

A.೨.೧ – ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ:

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿ ಶಾಖೆಯ ಉಪಶಾಖೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವಿ ಸಂತತಿ. ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. 'ಕಾಳಾಮುಖರಗಣ್ಡ.. ತೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಸಂತತಿ'[೬೦] ಎಂದಿದ್ದು ಪದ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ತೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಆಗಿರಬೇಕು. ಇದುವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯ ಶಾಸನ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೭ರ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕರ್ನೂಲ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂದಿಕೊಟ್ಕೂರ ತಾಲೂಕಿನ ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂಬಂಧಿ ಮೊಸಂಗಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರದಾಚಾರ್ಯ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೬೧]

ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ೧೦ ಶಾಸನಗಳು ಈವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೦೮ ಹಾಗೂ ಆಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ೦೨ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ೦೮ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೦೬, ಗದಗ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿವಪುರಂನಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳು ಸಿಕ್ಕಿವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಾವೇರಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೩ ಶಾಸನ, ಕಳಚೂರಿಗಳ ಮತ್ತು ಯಾದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಎರಡು, ಗುತ್ತರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ೦೩ ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಜಗದೇಕ ಮಲ್ಲನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನ, ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ, ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕಳಚೂರಿಗಳ ಸೋವಿದೇವ, ಸಂಕಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನ ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಾಮದೇವ, ವಾದಿರುದ್ರ, ೧ನೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಅಮೃತರಾಶಿ, ಶ್ರೀಕಣ್ಠದೇವ, ಎರಡನೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರ, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ, ಲಕುಲೀಶ ಮತ್ತು ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತರ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

ಯಾದವ ಎರಡನೇ ಸಿಂಘಣನ ಕಾಲದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು, ಅವು ವಿದ್ಯಾಭರಣ ದೇವ, ಮೂರುಜಾವಿಮುನಿಯ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಗುತ್ತರ ಎರಡನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೦೩ ಶಾಸನಗಳಿದ್ದು, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳಿವೆ.

ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಎಂಬ ಸಮಸ್ತ ಪದದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಎಂಬುದು ಊರಿನ ಹೆಸರು ಇರಬಹುದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟದಹಳ್ಳಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವಿದೆ.

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ್ಯಂತ ಕಾಳಾಮುಖರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಇರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃ ಈ ಕಿಟ್ಟದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.[೨] ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಪದವನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟ+ಗಾವೆ(ಗಾಂವ್) ಎಂದು ಬಿಡಿಸಿದರೆ, ಗಾಂವ್= ಊರು/ಹಳ್ಳಿ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂಲಪದ **ಕಿಟ್ಟ** ಹಾಗೆ ಉಳಿದಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಕಿಟ್ಟದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಈ ಸಂತತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬಹುದು. ಕಿಟ್ಟ=ಕಬ್ಬಿಣ ಬಳಸಿ ಉಳಿದ ತ್ಯಾಜ್ಯವಸ್ತು. ಅಂದರೆ ಕಮ್ಮಾರರು ಕುಲುಮೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ಉಳಿದ ಅನುಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುವೇ ಕಿಟ್ಟ. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣ ತಯಾರಿಕೆಯ ಕುಲುಮೆಗಳಿದ್ದು ಅವುಗಳಿಂದ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಿಟ್ಟದ ಅವಶೇಷಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದೇ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಎಂದು ಹೀಗೆ ಕರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಈ ಕಿಟ್ಟದ ಹಳ್ಳಿಯೇ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಮೂಲ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕಿಟ್ಟದ ಅವಶೇಷವಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನ ಪುಷ್ಠಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ ರಿಂದ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಈ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಗುತ್ತ ದೊರೆಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯತೆ ದೊರೆತು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕೆಂಭಾವಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಭಟ್ಟಸಮಗ್ರರಪ್ಪ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಅಗ್ರಶಿಷ್ಯರೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೬] ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಶಿವಲಿಂಗ ಭಟ್ಟಾರಕರಿಂದಲೇ ಈ ಸಂತತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಶಾಖೆಗೆ ಶಿವಲಿಂಗ ಭಟ್ಟಾರಕರೇ ಮೂಲಪುರುಷರಾಗಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿನ ಯತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿವಲಿಂಗ ಬೃತಿಯು ಕ್ರಿ.ಶ.ಸು. ೯೮೧–೧೦೦೦ ಮಧ್ಯದ ಕಾಲದವನಿರಬೇಕು.[೪]

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯ರ ನಂತರ ನೇರವಾಗಿ ನಮಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಮಧ್ಯದ ಸುಮಾರು ೧೩೮ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂತರ ಏಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂದಿನ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕರ್ನೂಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೭) ಮತ್ತು ಶಿವಪುರಂ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೯) ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂಬಂಧಿ ಗಂಗರಾಶಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಶಿಷ್ಯ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ.[೫] ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸರೋವರ ರಾಜಹಂಸ, ಗುರುಕುಳ ಸಮುದ್ಧರಣ, ಪ್ರಳಯಕಾಲ ಮಹಾಮಾರುತ, ಮದಮತ್ತ ಮಾತಂಗ ಕಂಠೀರವ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರತೋರಣರ್, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವ ದರ್ಶನ

ಕಾರಣ ಪುರುಷರ್, ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂಬಂಧಿ ಮೊಸಂಗಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರದಾಚಾರ್ಯ ಗಂಗರಾಶಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಶಿಷ್ಯರೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಆಲಂಪುರವು ಶ್ರೀಶೈಲದ ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಪಶ್ಚಿಮವೆಂಬುದು ದ್ರಾವಿಡ ರೂಪದ ಪಡುವಣ. ಹೀಗಾಗಿ ಆಲಂಪುರವು ಪಡುವೀಡು(ಪಡುಬೀಡು) ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ರೂಪ ಪಡುವಿಡಿ. ಕೊಲ್ಲಿಪಾಕೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಮಠ ಮೂಲತಃ ಈ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.[೬೬]

ಚಾಲುಕ್ಯ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಆತನ ಪಿರಿಯರಸಿ ಮೈಳಲದೇವಿ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿ ಬಿಲ್ಲವರಸರು ಶ್ರೀಶೈಲದ ಪಾತಾಳಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಶೈಲ ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರದ ಕೊಳ್ಳದ ಆದಿಸ್ವಯಂಭು ಭೈರವದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಸತ್ರಕ್ಕೆ ಕನ್ನೆ ೨೦೦ರ ದುದ್ದಿಯಾಲ ಗ್ರಾಮ, ಸಾರಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಸತ್ರಕ್ಕೆ ಸಿರಿಪುರ ಗ್ರಾಮ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಸತ್ರಕ್ಕೆ ಕುರಕುಂದಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆದಾಯವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೊಳ್ಳದ ಭೈರವ ದೇವಾಲಯವು ಶ್ರೀಶೈಲದ ಪಶ್ಚಿಮ ದ್ವಾರವೆನಿಸಿತ್ತೆಂದು ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಶಾಸನವಿರುವ ಇಂದಿನ ಕೊಲ್ಲಂಭಾಕಿ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು ಆದಿಸ್ವಯಂಭು ಭೈರವವಾಗಿರಬಹುದು.

ಶ್ರಿ ಪರ್ವತದ ಸಿದ್ಧವಟ್ಟದಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದವಟ್ಟ ಅಥವಾ ಸಿದ್ದಪಟ್ಟ ಎಂಬುದು ಶ್ರೀಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೋ ಶಾಖೆಯ ಮೂಲಮಠವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನೂಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿದ್ದೋಟ್ ಎಂಬುದು ಬಹುಶಃ ಮೇಲಿನ ಸಿದ್ಧವಟ್ಟವಾಗಿರಬಹುದು ಎಂದು ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.[೬೭] ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೯ರ ಶಾಸನವು ಗಂಗರಾಶಿದೇವರು ಶ್ರೀ ಪರ್ವತದ ಸಿದ್ದವಟ್ಟದಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದು, ಅವನ ಶಿಷ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೬೮] ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಸಿದ್ದವಟ್ಟವೇ. ಶ್ರೀಶೈಲದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸುರೇಶ್ವರಪಂಡಿತರ ಗುರು ಗಂಗರಾಶಿ ಭಟ್ಟಾರಕನನ್ನು ಮೊಸಂಗಿಯ ಸಂಬಂಧದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಮೊಸಂಗಿಯು ಇಂದಿನ ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಸ್ಕಿ (ಮೊಸಂಗಿ)ಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ ಹಿರೇಮಠರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತನು ಶಿವಲಿಂಗ ಬೃತಿಯ ಅಗ್ರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಇವರು ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಕೆಂಭಾವಿ, ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ, ಶಿವಪುರ, ಮೊಸಂಗಿ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಅನಂತರದ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿಗಳು ಪುನಃ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಪರಿಸರದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಪುನಃ ಈ ಭಾಗದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೯ರ ಕಳಚೂರಿ ಸಂಕಮನ

ಕಾಲದ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ಅಂತರದ (Gap) ನಂತರ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ನೇರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಗುರುಕುಳ ದೊಳು ವಾದಿರುದ್ರ (ದೇವರ್ನ್ನೆ)ಗಳ್ದೆರು। ತತು ಸಿಶ್ಯಸಂತಾನ ಅ.... ವರಗ್ರ ಶಿಷ್ಯರೆಸೆದರ್ಭುವ ವನಸ್ತುತ ಚರಿತ... (ರ) ರಾರ್ಯ್ಯಸ್ಸಕಳಾಗಮ ತತ್ವ(ವಿ).... ತಾಮಣಿಗಳು। ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.[೬೯] ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರುಕುಲವಿದ್ದುದನ್ನು ಶಾಸನ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ನೆಗಳ್ದ ವಾದಿರುದ್ರದೇವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಈ ಶಾಸನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಹಿರಿಯ ಗುಂಜವಣಚಕ್ರ(ವ).... ಮಾರಾಧ್ಯರಪ್ಪ ತ್ರಿಳೋಚನ ಪಂಡಿತದೇ.... ಎಂದು ತ್ರಿಳೋಚನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಪದಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತ್ರುಟಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತನ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕಾಳಾಮುಖ ತತೆಯೊಳ್/ ಸವನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷೆಯೊಳವನೀನುತ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿಯೊಳ್ತು' ಎಂದಿದ್ದು, ಇದು ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಭಾಗವೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರು' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರತಿ ಶಾಖೆಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮ರ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಆ ಮುನೀಶ್ವರನ ಗುರುಕುಲ ಪ್ರಭಾವ ಮೆನ್ತನೆ ಧೃತತನು ಧಾತು ಕಿಟ್ಟಮಿಳಯೆಲ್ತಪ ದೂಷ್ಮಿಗೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿಯೆನಿಪ್ಪುದು ನಿಶ್ಚಳ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನಿಯಾಮಿತ ನಿಯಮೋತ್ಥ ಕಾಳ ಮುಖದಿಂದಮೇ ಕಾಳಾಮುಖತ್ವಮೊಪ್ಪೆ ಶಕ್ತ್ಯತಿಯ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಮೃತೇಶ ಮುನೀಶನೊಳೊಪ್ಪಿ ತೋರುಗಂ'[೭೦] ಎಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಂಭುಲಿಂಗ ಎಂಬ ಬ್ರತಿಪನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಧಾತುವಿನ ಕಿಟ್ಟವು ಅವನ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಆವಿ ಇಟ್ಟಂತಾಗಿ ಇಳಿಯಲದುವೇ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯಾಯಿತು ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಇದು ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೮, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮ರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿನ ಯತಿಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದರೆ ಒಂದು ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಕಾಣಬಹುದು. ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ಕದಂಬ ಕುಲದವರು ಕಡಂಭೇಶ್ವರನ ಪರಮಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಪರಂಪರೆಯ ತಪೋಧನರು ಗುತ್ತಲ ಮನೆತನಕ್ಕೂ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಪರಂಪರೆಯ ಧರ್ಮಗುರುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಗುತ್ತರ ಮತ್ತು ಕದಂಬರ ಮನೆತನಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಗುರುಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯವೇ ಕಾರಣ.

ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಯತಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವರೆಂದರೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ. ಇವರ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಜೋಯಿದೇವರಸನು ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಪುರ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥನ ಇಕ್ಕೆಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮೇಶ್ವರ, ಗುತ್ತೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೮ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೭೧] ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ ಯತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೭೨] ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಮುನಿಯು ಕದಂಬ ಮತ್ತು ಗುತ್ತರ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಕರ್ತವ್ಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಂದ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಈ ಎರಡು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೂ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಗುರುಗಳು ಸ್ಥಾನಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೩೮ರ ಶಾಸನದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯತಿ ಪರಂಪರೆ ಇಂತಿದೆ.	**ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ವಂಶಾವಳಿ ಇಂತಿದೆ.[೭೩]**
ವಾಮದೇವ	ಶಿವಲಿಂಗಬ್ರತಿ
ವಾದಿರುದ್ರದೇವ	ವಾಮದೇವ
೧ನೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ	ವಾದಿರುದ್ರ
ಅಮೃತರಾಶಿ	ವಾದಿರುದ್ರ
ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ
೨ನೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ	ಅಮೃತರಾಶಿ
ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ಸರ್ವೇಶ್ವರ
ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ
೧ನೇ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	
ಮೂರುಜಾವಿದೇವ	
ಲಕುಲೀಶ	
೨ನೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ	

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೯ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಪರಂಪರೆಯ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತರ ಹೆಸರಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿಯ ಸಮಕಾಲೀನನಾಗಿದ್ದರೂ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಬೇರೆ ಪರಂಪರೆಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಯತಿಯ ಹೆಸರು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೭ರ ಹೊನ್ನತ್ತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಾಜೇಶ್ವರ ದೇವರ ಆಚಾರ್ಯರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷದೇವ ತ್ರಿಲೋಚನ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೩ರ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಗಳಿದ್ದು ಅದರ

ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಸೋಮೇಶ್ವರದಾಚಾರ್ಯ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.[೭೪] ಆದರೆ ಇತರ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯ–ಪ್ರಶಿಷ್ಯರ ವಿಷಯ ಹೇಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹುಶಃ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಇರಬಹುದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೯ರ ತಿಳವಳ್ಳಿಯ ದಾನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವನ ಗುರು ಪರಂಪರೆ ಇದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೊದಲ ಹೆಸರು ವಿದ್ಯಾಭರಣದೇವ. ಅವನನ್ನು ಕುರಿತು ಕಿಟ್ಟ(ಕ್ರೋ)ಮಠಾತ್ತದೇಶಿಕಪದಃ ಎಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೭೫] ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರೊ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಊಹಿಸಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಗ್ರಾ ಇರಬಹುದು. ಇದು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಪಾಠ 'ಕಿಟ್ಟಗ್ರಾಮ ಮಠಾತ್ತದೇಶಿಕ ಪದಃ' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ವಿದ್ಯಾಭರಣ ಯತಿಗೂ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂತತಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.[೭೬] ಹೀಗೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವಿ ಸಂತತಿಯೂ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಶಾಖೆಯಾಗಿದ್ದು ಕಿಟ್ಟದ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

A.೨.೨ – ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನವು ಒಂದು. ಈ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳು ಈವರೆಗೆ ದೊರಕಿರುವುದು ಏಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿವೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೫, ಬೆಳಗಾಂ ಮತ್ತು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನಗಳಿವೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ೪ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಹೊಯ್ಸಳ ಎರಡನೆ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಅವಧಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ರಟ್ಟ ಮತ್ತು ಯಾದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನವಿದೆ. ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನವು ಧ್ರುವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ಹಾಗೂ ಗುರು ಗಂಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತರ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶಾಸನವಿದ್ದು, ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತನ ಶಿಷ್ಯ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತರ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದ ಒಂದು ಶಾಸನ ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯ ಪವಾಡದೊಂದಿಗೆ ರುದ್ರ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮುಳುಗುಂದದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಇದರಲ್ಲಿ 'ಬೆಳ್ಳೆಯದೇವರ ಸರತಿಯ ಮಠಂ' ಎಂದಿದೆ.[೭೭] ಅಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರು ಮಠ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮಠ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಮಠದ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರು ಮಠ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳ್ಳೆಯ ಎಂದರೆ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಧ್ರುವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದು, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ

‘ಮಠಮಿದು ನೈಷ್ಠಿಕ ಮಠಂ’ ಎಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ನೈಷ್ಠಿಕರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವರನ್ನು ಮಠದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಯತಿಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿ ನೈಷ್ಠಿಕತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಪದದ ಮುಂದೆ ದೇವರು ಪದ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರು, ಸಂತಾನೋದ್ಭವರಪ್ಪ’ ಎಂದಿದೆ.[೪೮] ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು, ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ, ಅದೇ ದೇವಾಲಯದಿಂದ ಬರುವ ಅದಾಯಗಳನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದಾಚಾರ್ಯಬ್ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನೋದ್ಭವ ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತದೇವರು’ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ.[೪೯] ಇದರೊಂದಿಗೆ ‘ಮಹಾಬ್ರತನಿತ್ತನರ್ತ್ಥಿಯಂ’ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಮಹಾಬ್ರತವು ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನದ ಯತಿವರ್ಯರು ಮಹಾವ್ರತ ಪಾಲಕರೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೨, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ ಈ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೂ ‘ಬೆಳ್ಳೆಯ’ ಪದದ ಮುಂದೆ ದೇವರು ಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಎರಡೂ ಪದಗಳು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರು ಎಂಬುದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಅವನೇ ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರಬೇಕು ಮತ್ತು ಮೂಲ ಪುರುಷನಾಗಿರಬೇಕು.[೫೦] ಈ ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರ ಸಂತಾನ ಎಂನ್ನುವುದರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪವೇ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಬೆಳ್ಳಿ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಲೋಹ. ಈ ಲೋಹದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನಿಂದಲೂ ಇದು ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೨ರಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಉಲ್ಲೇಖದ ನಂತರ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯ ನಂತರ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮ರ ಶಾಸನ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನದ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದು ೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೯ರ ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನೀಶ್ವರ ನತಿ ನಿಶ್ಚಿಂತಾತ್ಮನಾಗಿ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನಂ ನೆಗಳ್ದ ಪರ್ವತಾವಳಿಯಿರ್ಪ ಆ ಕಲಿಯುಗ ಸಿದ್ಧಲಕುಲೀಶ್ವರ ನಾಮಧೇಯ ನೆನೆಸಿದ” ಎಂದಿದೆ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೂ – ಪರ್ವತಾವಳಿಗೂ, ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನಕ್ಕೂ ನೇರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿಯೇ ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಬೊಂತೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನದ ಅಥವಾ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳ ವಿದ್ವತ್ತು–ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಖರವಾಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ತಮಗನಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿತ್ತು. ಅವರ ವಿದ್ವತ್ತು–ಘನತೆಯನ್ನು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೪ರ ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ‘ಬಿಳ್ಳಮಠ’ ಎಂದಿದೆ. ಬೆಳ್ಳಿ ಪದವೇ ಬಿಳ್ಳ ಎಂದು ಬದಲಾವಣೆ ಆಗಿರಬೇಕು. ಹರಿಹರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ದತ್ತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೆಟ್ಟಿಕವ್ವೆ ಮತ್ತು

ಅವಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಗುರು ಹರಶಕ್ತಿ ದೇವನನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದೆ. ಸೆಟ್ಟಿಕವ್ವೆಯ ಗುರು ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಸೂರಿಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾಯಿಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿಗೂ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಬಾಯಿಲೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದು, ಸೆಟ್ಟಿಕವ್ವೆ ಬಾಯಿಲೇಶ್ವರದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವಳಾಗಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಯ ಗುರು ಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ' ಬಿಲ್ಲ ಮಠದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪಿನಾಕಪಾಣಿ, ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಹರನ ಭಕ್ತನಾದ ಶಿವರಾಶಿ, ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ಅಮೃತರಾಶಿ ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಗ ಇಲ್ಲವೆ ಶಿಷ್ಯ, ಶಿವಭಕ್ತ ಹಾಗೂ ಲಕುಲೀಶನ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವನಾದ ಹರಶಕ್ತಿದೇವ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿಯ ಹರಿಹರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕಾಗಿ ಭೂದತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು ಎಂಬ ವಿವರಣೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತರ ಮುಂದುವರೆದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತರ ಮುಂದುವರೆದ ಪಂಪರೆಯು ಇದಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದಿಂದ ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಪ್ರವಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೨೮ರ ಸವದತ್ತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಗೆ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆ ಆಗಿರಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಇದು ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವ ಕೊನೆಯ ಶಾಸನ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಯತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ.

ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಂಡ ವಾಗ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ದಾನ ಪಡೆದು ಧನ್ಯರೆನಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನವೆಂಬುದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು ಅಥವಾ ಬೆಳ್ಳಿಯ ದಂಡ ಹೊಂದಿದ ಯತಿಯ ಸಂತಾನದಿಂದ ಈ ಶಾಖೆ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

A.೨.೩ – ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತಾನ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೮೯ರ ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಸ್ಮಾನಾಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿಪ್ಪಳಗಾಂವದ (ಪಿಪ್ಪಿಲಗ್ರಾಮ) ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೮೯] ಇದು ಚಾಲುಕ್ಯ ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅವಧಿಯದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಹಾಗೂ ಪರ್ವತಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದು ಉಪಶಾಖೆಯಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ನಾಂಧೇಡ ಹಾಗೂ ಉಸ್ಮನಾಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಹಲವಾರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಈ ಮೊದಲು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಪರಂಪರೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತಾನವು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಗಳ ಕೊರತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

A.೨.೪ – ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮಠಗಳು:

ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಠಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅ) ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ:

ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಸಂತತಿಯು ಬಹುಶಃ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.[೮೨] ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆರೆಗುಡಿಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೫ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.[೮೩] ಶಾಸನದ ಕೊನೆಗೆ ಲಾಕುಳ ದೇವಾಗಮದ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಹೆಸರಿದೆ. ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ದೇವರು, ಸರಸ್ವತಿ ಮಂಟಪವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನ, ಪೂಜ್ಯ ಸ್ಥಾನ, ತೀರ್ಥ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಬಾಣಾಸುರನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿದ ಬಾಣೇಶ್ವರ ದೇವರು ಇಲ್ಲಿಯದು. ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮಠಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಇದು ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರನೆಂಬ ಮುನಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಆ) ಸಾರಥಿಯ ಸಂತತಿ ಮಠ

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೩ರಲ್ಲಿ ಸೋವಿದೇವನು(ಕಳಚೂರಿ) ಮುಚ್ಚುಂಡಾಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರಿಗೆ ಅರಸಿಕೆರೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದತ್ತಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಾರಥಿಯ ಸಂತತಿಯ ಮಠ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೮೪] ಇಲ್ಲಿ ಅರಸಿಯ ಕೆರೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಅರಸೀಕೆರೆಯ ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠವೇ ಇದು ಆಗಿರಲೂಬಹುದು. ಈ ಕುರಿತು ಬೇರೆ ದಾಖಲೆಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇ) ಅರಸಿಕೆರೆಯ ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ

ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವರಿಂದ ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಲೂಬಹುದು. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸಂತತಿ ಎಂದಿದೆ.[೮೫] ಅನಂತರ **'ಮಠಮಿದು ನೈಷ್ಠಿಕಮಠ'** ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಈ ಕುರಿತು ಬೇರೆ ದಾಖಲೆಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹುಶಃ ಈ ಮಠಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಯತಿಗಳು ಬೇರೆ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಚಾರ ಹೋದ ನಂತರ ಆ ಮಠಗಳು ಅಥವಾ ಸಂತತಿ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಸ್ಥಗಿತವಾಗಿರಬಹುದು.

B. ಭುಜಂಗಾವಳಿ:

ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಧಾನಶಾಖೆಯು ಭುಜಂಗಾವಳಿ. ಈ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಈವರೆಗೆ ದೊರೆತ ಶಾಸನಗಳು ೧೪. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೮, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ೫, ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ೧ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೪, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨, ಗದಗ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ನಲ್ಗೊಂಡ

ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೨, ಮೆಹಬೂಬ ನಗರ, ಕರೀಂಗನಗರ, ವಾರಂಗಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಧರ್ಮಪುರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಾಸನ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರು ಭುಜಂಗ ಎಂದರೆ ಏನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪಲ್ಲವರ ಕಾಲದ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ರುದ್ರಭೋಜಂಗ ಬಹುಶಃ ಭುಜಂಗಾವಳಿಗೆ ಸೇರಿರಬಹುದೆಂದು ಅನುಮಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.[೮೭] ಕ್ರಿ.ಶ.೯೪೬ರಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗ ಭಟಾರ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೮೮] ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ.೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗ ಗೊಗ್ಗಿಮಯ್ಯ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೊಳಲ್ಕೆರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಆಡನೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಹೆಸರು ಭುಜಂಗ ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಇವೆರಡೂ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ತಗಡೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಂಚಿಭೋಜಂಗೇಶ್ವರ ಎಂದು ದೇವಾಲಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲಾಗಿ **ಭುಜಂಗ** ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ **ಭುಜಂಗಾವಳಿ** ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ **ಭುಜಂಗ** ಹೆಸರಿನ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆತಿದ್ದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಶಾಖೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮುಂದೆ ತಮಿಳುನಾಡು, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಡೆಗೆ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಕಾಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ರುದ್ರಭೋಜಂಗ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ, ಆಲಂಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅನಂತರ ನಮಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೮ರ ಬಿಜಾಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ **ಭುಜಂಗಮುನಿ** ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹೆಸರಿನ ದಾಖಲೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದು ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪಲ್ಲವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಲಾಕುಳಾಗಮಿಕರಾಗಿದ್ದ ತಗಡೂರಿನ ವಿದ್ಯೆರಾಶಿ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಕಲಿಚೋಲೇಶ್ವರ ಪಲ್ಲವೇಶ್ವರ– ಮಹಾಭೋಗೇಶ್ವರ–ನನ್ನೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಿಂದ ಕಾಂಚಿ ಭೋಜಂಗೇಶ್ವರಾವಳಿ– ಕಂಠೀರವ ಕೂಪ– ನಂದನವನಗಳಿಂದ ತಗಡೂರು ಶೋಭಿಸುತಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.[೮೯] ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ತಗಡೂರು ಇಂದಿನ ಧರ್ಮಪುರಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿದ್ದೆರಾಶಿ ಗುರುಗಳ ಗುರು ರುದ್ರಭೋಜಂಗರು. ಕಾಂಚಿ ಭುಜಂಗೇಶ್ವರಾವಳಿ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಬಹುಶಃ ಇದೇ ದೇವಾಲಯವೇ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಶಾಖೆಯ ಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಮೆಹಬೂಬ ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ (ಲಾಕುಳಶೈವ) ಕಾಳಾಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವ ಆಲಂಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೦ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೯೦] ದಾನ ಪಡೆದ ಭೂಮಿಯ ಮೇರೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಜೋಗೇಶ್ವರಿ ದೇವಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆಲಂಪುರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ಹೆಸರಿನ ದೇವಾಲಯವಿದ್ದಿತೆಂದಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಖೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ತಮಿಳುನಾಡು ನಂತರ ಆಂಧ್ರದ ಮೆಹಬೂಬ ನಗರದ ಆಲಂಪುರ ಪರಿಸರದ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವಹಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಭುಜಂಗಮುನಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೪ರ ಬಿಜಾಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯತ್ತದೆ.[೯೦] ಭುವನೈಕ್ಯಮಲ್ಲನ ದಂಡನಾಯಕ ದಂಡನಾಯಕ ನಾಕಿಮಯ್ಯನು ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಆ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ದೇವರಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಯೋಗೀಶ್ವರರ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೯೧] ಆ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗುವ ಯತಿಯ ಹೆಸರು ಭುಜಂಗಮುನಿ. ಇವನು ಧರ್ಮಪುರಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಭುಜಂಗನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಗುರುವಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇಲ್ಲವೇ ತಮ್ಮ ಮೂಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಅದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ಇದು ಕೂಡ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನೇ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಇದು. ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವಂತೆ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಜ್ಜನ ಅಥವಾ ಅಜ್ಜಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಮೊಮ್ಮಗುವಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ತನ್ನ ಮೂಲ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದೇ ತನ್ನ ಅಜ್ಜ ಗುರುವಿನ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬಿಜಾಪುರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಈ ಶಾಖೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗದೇವನನ್ನು ಲಾಕುಳಾಗಮ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಶ್ವರ ಭುಜಂಗಮುನಿಪಃ ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು, ಕಾಳಾಮುಖಕ್ಕೂ ಭುಜಂಗಾವಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭುಜಂಗಮುನಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡನೆ ಯತಿ ಬಾಳಸೂರ್ಯಮುನಿ, ಇವನ ನಂತರ ಕಾಶ್ಮೀರ ಸೂರೀಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇವನು ಬಹುಶಃ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸರಿಯೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಯಾರೋ ಯತಿ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಇದೇ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೆ ಬೇರೆ ದೂರದ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಿಂದ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಏರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾಶ್ಮೀರ ಸೂರೀಶ್ವರ ಎಂಬುದು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಯತಿಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡಿದವನೆಂದು (ಪರಿಣಿತ ಪಡೆದವನು) ಇರಬಹುದು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ವಾದಿಮಹಾಪ್ರಳಯ ಭೈರವ ಪಂಡಿತ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಇವನು ಮಹಾಪ್ರಳಯನಾಗಿರಬೇಕು. ಇದು ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯ–ಪ್ರತಿಭೆಯ ಮೇರು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇವನ ಶಿಷ್ಯನೇ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ಬಿಜಾಪುರದ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪರಂಪರೆಯು ಭುಜಂಗದೇವನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುತ್ತಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಂಪರೆಯು ಮುಂದುವರೆದಿದೆ.

ಲಾಕುಳಾಗಮದ ಭುಜಂಗದೇವ (ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಸರ)

ತ್ರಿಲೋಚನದೇವ

↓

ಬಾಳಸೂರ್ಯಮುನಿ

ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತ

↓

(ಕಾಶ್ಮೀರ ಸೂರೀಶ್ವರ)

↓

ವಾದಿ ಮಹಾಪ್ರಳಯ

↓

ಕಾಳಭೈರವದೇವ ಪಂಡಿತ

↓

ಯೋಗೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ

ಅಚಲೇಶ್ವರ | ಧರೇಶ್ವರ | ವರೇಶ್ವರ

↓ (ಧರೇಶ್ವರ)

ಯೋಗೀಶ್ವರದೇವ

↓

ಲಕುಲೀಶವ್ರತಿ

ಹೀಗೆ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಶಾಖೆಯ ೮ ತಲೆಮಾರುಗಳ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೭ರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದ್ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರಗಣ್ಯರಪ್ಪ ಶ್ರೀಮತ್ ತ್ರಿಳೋಚನಪಂಡಿತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರೊಳಗಗ್ರಗಣ್ಯರುಮುತ್ಕೃಷ್ಟರುಮಪ್ಪ ಮದ್ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ದೇವರು'[೨] ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದು ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಗೂ ಭುಜಂಗಾವಳಿಗೂ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ನೇರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿರುವ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಶಾಖೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಭಾಗ ಅಥವಾ ಗುಂಪು ಮತ್ತಿಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಲ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತಿಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಧಾನ ಮಠಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಉಪಪೀಠಗಳಿದ್ದು ಅವು ಹಲವು ಕಡೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಮತ್ತು ಬಿಜಾಪುರದ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಇಲ್ಲವೆ ಉಪಪೀಠ ಅಥವಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಬಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಮಠ ಮತ್ತು ಮತ್ತಿಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ವರೇಶ್ವರಯತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೧ರ ಕೊಲನುಪಾಕ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩] ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಭೂಷಣ ಎಂದು ಶ್ರೀಕಣ್ಠ ಪಂಡಿತದೇವರನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕಣ್ಠನ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಗೋಕರ್ಣರಾಶಿ ಪಂಡಿತದೇವರು– ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರ ಕುಶಳರು, ಶಿಷ್ಯ–ಈಶಾನ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತದೇವರು– ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಂಗತ ಶಿಷ್ಯ– ಶ್ರೀಕಣ್ಠ ಪಂಡಿತದೇವರು– ಶ್ರೀಕಣ್ಠಯೋಗೀಶ್ವರರು ವಿಜ್ಞಾನದೇವಾನ್ವಯ, ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರ ಕುಶಲ ಗೋಕರ್ಣರಾಶಿ ಪಂಡಿತ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದೇವಾನ್ವಯ ಎಂದರೇನೆಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ವಿಜ್ಞಾನದೇವ ಎಂಬುವನ ಅನ್ವಯವೋ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ಈಶಾನ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನು ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಕಂಠ ಯೋಗೀಶ್ವರನು ವಿಜ್ಞಾನ ದೇವಾನ್ವಯಾಧಾರ ತಾರ್ಕಿಕ, ಶಾಬ್ದಿಕೈಕ ತಿಲಕ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಅನೇಕ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನ ದೇವಾನ್ವಯವೂ ಒಂದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇವರು ವಿದ್ಯಾಶಾಲೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ದೇವರು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಬಿಜಾಪುರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕೊಲನುಪಾಕ (ನಲ್ಗೊಂಡ)ದ ಕಡೆಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೮೫ರ ೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದ ವೇಮುಲವಾಡ (ಕರೀಂನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ)ದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ **'ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರು'** ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ.[೯] ರಾಜಾದಿತ್ಯನು ತನ್ನ ರಾಜಧಾನಿ ತಿಂಬುಳವಾಡೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ, ತಪೋಧನರ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರಾದ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಮುಖರು ನಡೆಸುವರೆಂದು ಈ ಸ್ಥಾನಂ ಕೊಟ್ಟರು ಎಂದಿದೆ[೫] ಅಂದರೆ ವೇಮುಲವಾಡವು ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು ಈ ಯತಿಗಳು ನೈಷ್ಠಿಕರಾಗಿದ್ದು, ಈ ಸ್ಥಾನದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ತಪೋಧನರು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ' ಪಾಲಕರಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಕಸ್ಮಾತ್ ವ್ರತ ಕೆಟ್ಟರೆ ಅಂತಹವನನ್ನು ಅರಸ, ನಗರ, ಪಂಚಮಠ ಸ್ಥಾನಗಳು ಸೇರಿ ನೊಸಲಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯ ಪಾದ ಒತ್ತಿ ಹೊರಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೊರಹಾಕಲು ಆದೇಶಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಯತಿಗಳು ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತೋರಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ನಿಷ್ಠುರತೆಯ ಮಾತು ಕೇಳಿಬಂದಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಬಿಜಾಪುರ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೭ರ ಮುತ್ತಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಬರುತ್ತದೆ.[೬] ಇದು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಎರಡನೆ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ.

ಕಾಶ್ಮೀರಮುನಿಯಿಂದ ಮುತ್ತಗಿಯ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ. ಈ ಮುನಿಯನ್ನು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. 'ಸೂರಿಜನಂಗಳೊಳ್ ನುಡಿಯಿನೀ ಜಗದೊಳರ ಜಯವಾದಿ ಮಾಗೆ ಕೈವಾರದೆ ವೇದಸಾರ ರಚಿತಾಭರಣಾನ್ವಿತೆಯಾಗಿ ವಾಣಿ ಕಾಶ್ಮೀರಮನಿ ಕೂಡಿಬಂದು ವಿಜಯಪುರದೊಳೆ ಸೆಲೆಸತ್ನಿಗಳ್ದೆ ಕಾಶ್ಮೀರಮನಿ ಎಂದಿದೆ.[೭] ಕಾಶ್ಮೀರದಿಂದ ಕೂಡಿ ಬಂದು ಎಂದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಯಾವುದೋ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರೊಂದಿಗೆ ಜಯ ಪಡೆದು (ವಾದದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು), ವೇದಸಾರ ರಚಿಸುವುದನ್ನು ಕಲಿತು ಕಾಶ್ಮೀರದವರೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹಲವು ದಿನ ಅಲ್ಲಿದ್ದು, ನಂತರ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾಶ್ಮೀರಮುನಿ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ಕಾಲಭೈರವ ದೇವರು ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮುತ್ತಗಿ ಶಾಖೆಯಲ್ಲೂ ಬಿಜಾಪುರ ಶಾಖೆಯಲ್ಲೂ ಇವನು ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಸ್ತಿಯಮನಿಯಮ... ಪ್ರಸನ್ನರುಂ। ಸೂಕ್ತಿ ಸುಧಾಸಂತರ್ಪಿತ ಸಮಸ್ತ ಲೋಕರುಂ ಊರ್ಜಿತ ವಿವೇಕರುಂ। ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳಕಳಸ ವನರಾಜ ಹಂಸರು। ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸರು' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇವನ ನಂತರ ಯೋಗೀಶ್ವರ ದೇವಮುನಿ ಅವನ ನಂತರ ವರೇಶ್ವರ ದೇವರು, ಪುನಃ ಯೋಗೀಶ್ವರ ದೇವ ಅನಂತರ ಲಕುಳೀಶ್ವರ ಬ್ರತಿ. ಇಲ್ಲಿ ವರೇಶ್ವರರು ಬಹಳ ಕಾಲ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಪುನಃ ಯೋಗೀಶ್ವರ ಬ್ರತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು ಅವರನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ 'ಎನೆ ನೆಗಳ್ದ ಪರಮನೈಷ್ಠಿಕ ಮುನಿಪರ ಶಿಷ್ಯರ್ಸ್ಥಮಸ್ತ ಲೋಕೋತ್ತಮರೀ ವನನಿಧಿ ಪರಿವೃತ ಧಾತ್ರೀವಿನುತರ್ಲ್ಲಕುಳೀಶ್ವರ ಬ್ರತಿ। ಸಕಳಜ್ಞಂ ಶಿವತತ್ವ ವೇದಿ ಮನುಮರ್ಗ್ಗಂತಂನ ಚಾರಿತ್ರದಿಂದ ಸಕಳೋರ್ಬ್ಬಿವಳಯಂ ಪವಿತ್ರತರಮಾಯ್ತೆಂಬಂ ನೆಗಂ ಮಿಕ್ಕ ನೈಷ್ಠಿಕ ಚೂಡಾಮಣಿ ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸುಧಾಂಭೋರಾಶಿ ತಾರಾಧಿಪಂ ಲಕುಳೀಶಬ್ರತಿ।'[೯೮] ಎಂದು ಯೋಗೀಶ್ವರ ದೇವನನ್ನು ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ಈ ಮೇಲಿನ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೧ರ ಮನಗೂಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕುಲತಿಲಕ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋನಿಷ್ಠ ಬಾಲ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಸದ್ಯೋದ್ಯಾತ ಪಂಡಿತ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕುಲ ಎಂದಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ಪಂಡಿತನು ತಿಲಕದಂತಿದ್ದನು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೯೨ರ ಹಿಪ್ಪರಗಿ ಶಾಸನವು ಯಾದವ ಬಿಲ್ಲಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು 'ಭುಜಂಗಾವಳೀ ಕುಳದೊಳಂ ಶ್ರೀ ಶಾರದಾದೇವಿ ಯೊಳಂ ವರದಂ ರಾಜಗುರು ಮುನೀಶನೆಸೆದಿಂ ಲೊಕೈಕವಿಖ್ಯಾತಿಯೆಂ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕುಲತಿಲಕ ರಾಜಗುರು' ಎಂದು ರಾಜಗುರುವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.[೯೯]

೧೪ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹನುಮಕೊಂಡದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶ್ರೀವರ್ಧನ ಕೋಟೆಯ ಮುಳೇಶ್ವರದ ಸಂಬಂಧವಪ್ಪ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವರಿಗೆ ದತ್ತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೧೦೦] ಇಲ್ಲಿ ವೈಶೇಷಿಕ ವಿಶೇಷ ಕಂಠಾಭರಣ ಮುಂತಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಠಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ವೈಶಿಷಿಕ ದರ್ಶನದ ಜೊತೆ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ರಾಜ ಮತ್ತು ಕಾಲದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಚರ್ದ್ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ತನ್ಮಠಾಚಾರ್ಯರಪ್ಪ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶ್ರೀವರ್ದ್ಧನ ಕೋಟೆಯ ಮೂಳೇಶ್ವರದ ಸಂಬಂಧರಪ್ಪ ಶ್ರೀಮತ್ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವರ' ಪಾದ ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೧೦೧]

ಅದೇ ರೀತಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ 'ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಮ್ಮಂಧ ಬಲಿಪುರದ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವರ ಪ್ರತಿಬದ್ಧ' ಎಂದಿದೆ.[೧೦೨] ಮುಂದಿನ ಶಾಸನ ತ್ರುಟಿತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜನ, ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲ ಮತ್ತು ದಾನದ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦ ರಿಂದ ೧೪ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಶಾಖೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶೈವಧರ್ಮದ ಶಾಖೆಯ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ (ಭುಜಂಗಾವಳಿ), ದೇವರ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ (ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ) ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ (ಭುಜಂಗ ಭಟಾರ), ಈ ಶಬ್ದ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

B.೧. ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿ

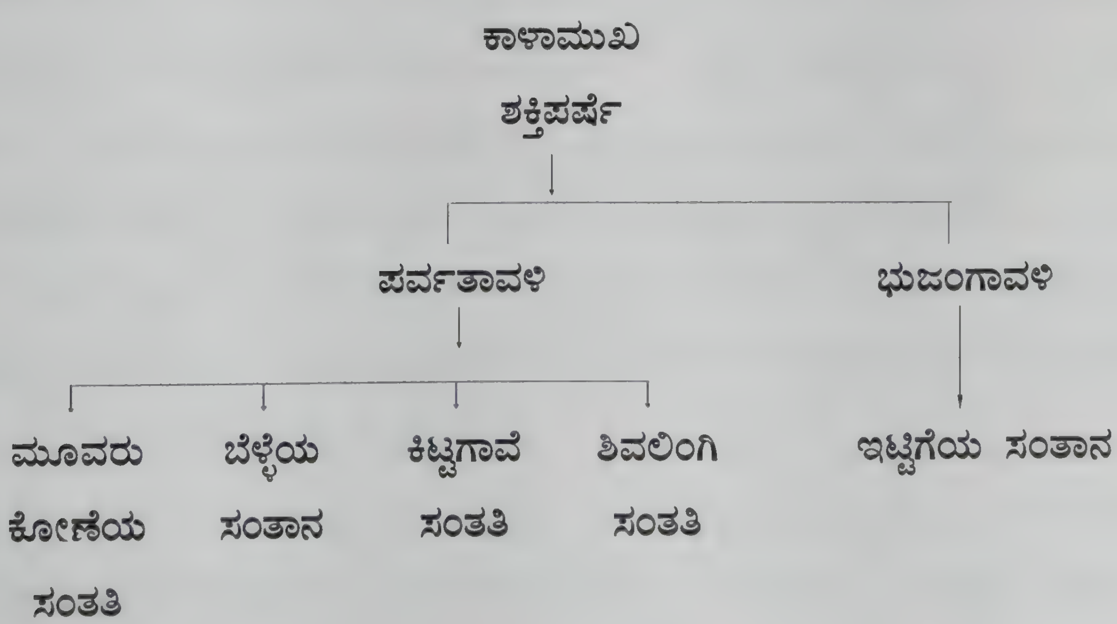
ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಉಪಶಾಖೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಶಾಸನ ದೊರೆತಿದ್ದು, ಅದು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಇದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮತ್ತಿಕೋಟೆಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀಮದಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರ ಗಣ್ಯರಪ್ಪ ಶ್ರೀಮತ್ ತ್ರಿಳೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವರ ಅಗ್ರಶಿಷ್ಯ ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ದಾಸಿ ಜಕ್ಕಸೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತತಿಯ ಕುರಿತು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೀಗೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. **ಇಷ್ಟಿಕಾ** ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವೇದಕಾಲೀನ ಯಾಗ ಯಜ್ಞಗಳ ಆಚರಣೆಯು ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಎಚ್.ಎಸ್. ಗೋಪಾಲ್‌ರಾವ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.[೧೦೩]

ಇದು ಇಟ್ಟಿಗೆ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಮೂಲವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರಲೂಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ–ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ, ಭುಜಂಗಾವಳಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೭ರ ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಿಂದ, ಅದೇ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಎಂಬ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಈ ಪರಂಪರೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರಬೇಕು. ಆ ಯತಿಯ ನಂತರ ಅದು ನಿಂತುಹೋಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಉಪಶಾಖೆಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಖೆಯ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯವರು ಅಥವಾ ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯವರು ಆಚಾರ ಭೇದದಿಂದಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಪರಂಪರೆಯು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯಾಗಿ, ಆ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯು ತತ್ವ ಭೇದದಿಂದಾಗಿ ಪರ್ವತಾಳಿ ಮತ್ತು ಭುಜಂಗಾಳಿ ಎಂದು ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪರ್ವತಾವಳಿಯೂ ಮುಂದೆ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತ ನಾಲ್ಕು ಸಂತತಿಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗ ಹೊಂದಿದೆ. ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಕೋಣೆ ಸಂತತಿ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ, ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಮತ್ತು ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತತಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶಕ್ತಿಪರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೆಂದು ವಿಭಜನೆಗೊಂಡ ನಂತರ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಖೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಇದು ಭುಜಂಗ ಎನ್ನುವ ಪ್ರಧಾನ ಆಚಾರ್ಯನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಇದು ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಮುಂದೆ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಸಂತತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತಾನವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಖೆಯು ತನ್ನ ತತ್ವ, ಆಚಾರ ಭೇದದಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ಶಾಖೆ ಉಪಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡು ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ನೋಡಬಹುದು.

೩.೩. ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ನಿಬಂಧನೆಗಳು:

ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯದಂತೆ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಕುವುದು ರೂಢಿ. ಇಂತಹ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರಿಗೂ ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳನ್ನು ತಪೋಧನರು ಎಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರು 'ಸಕಳಕಳಾರಕ್ಷಾ ಪ್ರವೀಣರೂ ಸಮಸ್ತ ಗುಣಗಣಾಲಳಂಕೃತ ಸರೀರ ರಾತ್ರೇಯಗೋತ್ರ ಪವಿತ್ರರ್ಚುತುದಸ ಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಬ್ಯಾಖ್ಯಾತತಾರ್ಕ್ಕಿಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು' ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೭ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಕಾಳಾಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಸ್ಥಾನಂ ಪಾಣ್ಡವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಪಂಚಲಿಂಗದೇವರು' ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೧೦೪] ಇದು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಎರಡನೇ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವಂತಿದೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಪಂಚಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲಕರಾದ ಯತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನೈಷ್ಠಿಕರಲ್ಲದವರನ್ನು ಊರ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬಹುಶಃ ಸುತ್ತಲಿನ ಬೇರೆ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನೈಷ್ಠಿಕತೆ ಇದ್ದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಪಂಚಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯದ ಯತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಈ ಮಾತನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೩ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಮಠಮಿದು ನೈಷ್ಠಿಕಮಠಮಿ ಮಠದೊಡೆಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಮಿಲ್ಲದೊಠಯಿಮಠವಿಂ ಪೊಠಾಮಡಿಸುವುದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ [೧೦೫] ಕಲ್ಕೇರಿ, ಕುಳೇನೂರು,

ಅಬ್ಬಲೂರು, ಮೋರಗೇರಿ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವಾಲಯ ಮಠಗಳು, ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೂಡಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೊರವರ್ ಕಾಳಾಮುಖರ್ ನೈಷ್ಠಿಕರ್ ಎನಿಸಿದೊಡಂ ಭೋಗದೊಳ್ ಮಱುಪೊತ್ತುಂ ವರಕಾಂತಾ ಸಂಕುಲಂ ಬಂದಿರದೆ ತಡವಡಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ್ ಬಿಟ್ಟಿರದಿಂದಾಪೊರ್ತ್ತುಂ ಓದುತ್ತಿರದೊಡಂ ಇರಿಸಲ್ಕಾಲಗದೆಂದುಂ ವರಾಧೀಶ್ವರರೆಂಧೀ ಧರ್ಮಮಂ ನಿರ್ಮಿಸಿ ನಿಯಮಿಸಿದಂ ಸೂಂಡಿಯೊಳ್ ನಾನಗದೇವಂ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.[೧೦೬] ಹಾಗೆಯೇ ಮುಳುಗುಂದದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಠಮಿದು ನೈಷ್ಠಿಕ ಮಠಂ'[೧೦೭] ಎಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ನೈಷ್ಠಿಕರಾದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆ ಮಾಡದಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೧ರ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಗರ ಶಾಸನವು[೧೦೮] ಈ ಮೇಲಿನಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ.

ದುಷ್ಟರನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ತಪೋಧನರಿಗಿತ್ತು ನೈಷ್ಠಿಕರಲ್ಲದ ತಪೋಧನರನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ನಾಡನ್ನಾಳುವ ಅರಸ ಮನ್ನೆಯ ಮತ್ತು ಊರ ಒಡೆಯರುಗಳಿಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೧೦೯] ಇದಲ್ಲದೆ ಉಚ್ಚಂಗಿ, ಮುತ್ತಗಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳು ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲಿನಂತೆಯೇ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿದ್ದುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೧೦]

ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ನೈಷ್ಠಿಕತೆ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆದಾಗ ಅದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಸೆಟ್ಟಿಯರಿಗೆ ನಕರರು, ಗಾವುಂಡರು, ಬಳಂಜರುಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಆಗಾಗ ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ದೀಕ್ಷೆ, ಮರೆತುಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಮುನ್ನೆಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿರಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಹಿಂದೆ ಆದ ಯಾವುದೋ ಘಟನೆಯಿಂದ ಪುನಃ ಹಾಗೆ ಜರುಗಬಾರದು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವತಯಾರಿಯಾಗಿ ಇಂಥವರು ಆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಬೇಕು ಎಂದು ಆದೇಶಿಸುವಂತಿದೆ.

ಇದರೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಕೊಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೂ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ವಿಶ್ವಾಸ, ನಂಬಿಕೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಕಾಳಾಮುಖರು ನಡೆಸಲಾಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವರಿಂದ ತಪ್ಪು ನಡೆದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗಕ್ಕಿರುವ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರಾದ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು ನಡೆಸುವರು ಈ ಸ್ಥಾನಂ'[೧೧೧] ಎಂದಿದ್ದು, ಕಾಳಾಮುಖ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಆಕಸ್ಮಾತ್ ವ್ರತ ಕೆಟ್ಟರೆ ಅಂಥವರನ್ನು

ಅರಸ, ನಗರ ಮತ್ತು ಪಂಚಮಠ ಸ್ಥಾನದವರು ಸೇರಿ ನೊಸಲಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯ ಪಾದ ಒತ್ತಿ ಹೊರಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷೆಯ ಕಠಿಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನ್ವಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ,[೧೧೨] ಹಂದರಕಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೩], ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೧೪], ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವಿಲ್ಲದವರನ್ನು ಮಠದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಬೇಕು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಶಾಸನಗಳ ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹುಶಃ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೈಷ್ಠಿಕತೆಯ ಕೊರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಹವರನ್ನು ಹೊರಹಾಕಬೇಕು, ಮಠದಲ್ಲಿರಿಸಕೂಡದು ಎಂಬ ವಾಕ್ಯ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸಂಸಾರದತ್ತ ಒಲುಮೆ ತೋರಿಸಿರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಹೊಯ್ಸಳರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಸನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳು ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೯ರ ದೇಶಾಣಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಭುವನ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ಈರ್ವರು ಸಹೋದರರು ಮತ್ತು ಐದು ಜನ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ನೆಲೆಸಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರದ ಒಲುವು ತೋರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅನಂತರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಈ ನೈಷ್ಠಿಕ ಮಠಂ' ಎಂಬ ಪದ ಬಳಕೆಯೂ ತೀರ ವಿರಳವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮೇಧಾವಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಿಗೂ ಕೆಲವು ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ನೈಷ್ಠಿಕತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.ಮ

೩.೪. ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಬಿರುದುಗಳು

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ತಪಸ್ಸು ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು. ಭಗವಂತನ ಚಿಂತನೆಯೊಂದೇ ಅವರ ನಿತ್ಯ ಕರ್ಮವಾಗಿತ್ತು. ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಈ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಅವರದೇ ಆದ ಕೆಲವು ಬಿರುದುಗಳಿದ್ದವು. ಅವರ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಬಹುಶಃ ಈ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು.

* **ರಾಜಗುರು:** ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಪೂಜೆ, ಪುನಸ್ಕಾರ, ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ರಾಜರಿಗೆ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾ ರಾಜಗುರುಗಳೆನಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ದಾಖಲಿಸುತ್ತವೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೨ ರಿಂದ ೧೧೯೩ರ ವರೆಗಿನ ಸುಮಾರು ೬ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವ' ಎಂದು ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಮೂರನೆ ತೈಲಪ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ, ನಾಲ್ಕನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಕಳಚೂರಿ ಸೋವಿದೇವ ಮತ್ತು ಸಂಕಮದೇವ, ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ, ಯಾದವ ಸಿಂಘಣನ ಕಾಲದ

ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದ ವಾಮಶಕ್ತಿಯು ಈ ಎಲ್ಲ ರಾಜಮನೆತನಗಳಿಗೂ ರಾಜಗುರುವಾಗಿದ್ದನೇ ಅಥವಾ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಂದ ಬಿರುದು ಮುಂದುವರಿಯಿತೋ ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ರಾಜಗುರು ಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದು, ರಾಜಗುರು ಎಂದು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರಲ್ಲದೆ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ[೧೧೫] ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ[೧೧೬] ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತ[೧೧೭] ಸರ್ವೇಶ್ವರರನ್ನು ರಾಯರಾಜಗುರು ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ.

* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ – ಕಾಳಾಮುಖ ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸ[೧೧೮]
* ಗೀರ್ಬಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ – ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧ ಶಿವದ್ರೋಹ ಸಂವರಣ[೧೧೯]
* ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ಪಂಡಿತ – ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕುಲತಿಲಕ[೧೨೦]
* ಮೂರುಜಾವಿದೇವ – ಸಪ್ತಾಹತ್ತರಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ[೧೨೧]
* ವರೇಶ್ವರ ದೇವರು – ವರಕಾಳಾಮುಖ ಚಕ್ರವರ್ತಿಮುನಿ[೧೨೨]
* ಕಳೇಶ್ವರ ಗುರು – ಕಾಳಾಮುಖಾನ್ವಯ[೧೨೩]
* ಅಮೃತರಾಶಿ ಪಂಡಿತ – ಕಾಳಾಮುಖ ತಿಲಕ[೧೨೪]
* ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತ – ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಿಖಾಮಣಿ[೧೨೫]
* ಚಿಕ್ಕಕಲಿಜೀಯ – ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ, ಎಕ್ಕೋಟಿ ಮುನೀಂದ್ರ [೧೨೬]
* ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ – ಕಾಳಾಮುಖರ ಗಣ್ಡ[೧೨೭]
* ಶ್ರೀಕಾಂತ ಪಂಡಿತದೇವ – ತರ್ಕವಿದ್ಯಾ ಸಮುದ್ರಂ[೧೨೮]
* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸೂರಿ – ಸುಗತನಿರೇಜಾತ ನೈಯಾಂಲಕಾಗ್ರೇಸರಂ ಚಂಡಾಂಶು ತಾರ್ಕಿಕ[೧೨೯]
* ತ್ರಿಭುವನ ಕರ್ತಾರ – ಕಲಿಯುಗ ರುದ್ರ[೧೩೦]
* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ – ವಾದಿ ಮನೋಹರ[೧೩೧]
* ದೇವೇಂದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ – ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧರು[೧೩೨]
* ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿ – ಕರ್ತವಾದಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ[೧೩೩]
* ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ – ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕಳೇಶ್ವರ[೧೩೪]
* ಭುಜಂಗಮುನಿ – ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಸರ[೧೩೫]
* ಲಕುಲೀಶ್ವರ ಯತಿ – ನೈಯ್ಯಾಯಿಕ ಸಂರಕ್ಷಣೈಕ ದಕ್ಷಂ[೧೩೬]
* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಯತಿ – ಮೀಮಾಂಸಕ ಗೋತ್ರತ್ರಾಸಿ[೧೩೭]

* ಲಕುಳೇಶ್ವರ ಮುನಿ – ಸಕಳ ಶಿವಾಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕುಶಳ ನೈಷ್ಠಿಕ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನೀಂದ್ರ[೧೩೮]
* ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ – ಯತಿವಿತಲೆಗಧೀಶಂ ಮಹಾತಾರ್ಕ್ಕಿಕೇಶಂ[೧೩೯]
* ರುದ್ರಶಕ್ತಿ – ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ತಾರ್ಕಿಕ ಮನೋಗತ ಪರ್ವತಭೇದನ ವಜ್ರರುಂ[೧೪೦]
* ವಾಗೀಶ್ವರ – ಕಾಳಾಮುಖರ ಪರಮನೈಷ್ಠಿಕ[೧೪೧]
* ಗೋಕರ್ಣರಾಶಿ ಪಂಡಿತ– ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಾವಾರ ಪಾರಂಗತ[೧೪೨]
* ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ – ಆಗಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಣತರ್[೧೪೩]
* ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತ – ಶೈವಾಗಮ ತಾತ್ಪರ್ಯ[೧೪೪]
* ಮೂರುಜಾವಿದೇವ – ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ[೧೪೫]
* ವರುಣಶಿವ ಭಟಾರರ್ – ತಪೋವನುರಾಗ ಭಗವತ್ಪಾದೈಕಾಭರಣ[೧೪೬]
* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ – ತಾರ್ಕಿಕ ವಿಶಾರದ[೧೪೭]
* ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತದೇವ – ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಕುಳ ಬಾಳಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ[೧೪೮]
* ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ[೧೪೯] – ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾಪಕೋದ್ಯತನಯ, ಪಂಡಿತಸದ್ಗುಣ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ, ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಪ್ರತಿಪಾಳಕ
* ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವ[೧೫೦]– ಅನವರತಸುಭಿಕ್ಷ, ಜಪಸಮಾಧಿಶೀಳ ಸಂಪನ್ನ, ದೀನನಾಥ ಜಠರದಾವಪಾವಕ, ಪಂಡಿತ ಚೂಡಾಮಣಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಚೂಡಾಮಣಿ,
* ವಿಮಳಶಕ್ತಿ ಆಚಾರ್ಯ[೧೫೧]– ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳ ಕುಮುದಿನಿ, ಜಂಗಮ ಪಾರಿಜಾತ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ
* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ[೧೫೨]– ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ತಾವರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾ ಪ್ರವೀಣ, ಸರ್ವಜ್ಞ ಕಲ್ಪರ್, ವೈಶೇಷಿಕ ಸಿಖಾಮಣಿ, ಪ್ರಮಾಣ ಮಾರ್ಗದೊಳ್ ಅಕ್ಷಪಾದಂ, ನೈಯ್ಯಾಯಿಕ ಕಾಮಿನೀಕರ್ಣಾವತಂಸ.
* ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ[೧೫೩]– ವಾದಿಗಣಂಗಳ ಭಟ್ಟ, ಸಂಚರಿಸುವ ಕಲ್ಪತರು
* ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರು[೧೫೪]– ಸಕಳಬುಧಜನ ಪ್ರಸನ್ನರು, ಧರ್ಮಲತಾಧಾರದಂಡರು
* ಸೋಮರಾಶಿ ದೇವ[೧೫೫] – ಅನವರತ ಸುಭಿಕ್ಷ ಪಂಡಿತ ಚೂಡಾಮಣಿ ಶಿಷ್ಟಜನ ಚಿನ್ತಾಮಣಿ

* ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು[೧೫೬]– ಷಡಂಗೋಪಹಾರಾದಿ ಸಂಪನ್ನರು, ಸಕಳ ಕಳಾರಕ್ಷಾ ಪ್ರವೀಣ, ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸ, ಗುರುಕುಳ ಸಮುದ್ಧರಣ, ಶಿವಪಾದ ಪಂಕಜ ಭ್ರಮರ
* ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರು[೧೫೭]– ಷಡಂಗೋಪಹಾರಾದಿ ಸಂಪನ್ನರು, ತರ್ಕ್ಕಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಾವಾರ ಪಾರಂಗತ
* ಯೋಗೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು[೧೫೮]– ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳಕಮಳ, ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸ, ಸಕಳವಿದ್ಯಾ ವಿನೋದರು, ಮಹಾಮಹಿಮೋಪೇತರು ಕಾಮಿನೀ ಚಿತ್ತ ಸಾಧಕರು
* ನಿರ್ವಾಣಿ ದೇವ[೧೫೯] – ಗುರುಚರಣ ಸ್ಮರಣ ಪರಿಣತಾಂತ:ಕರಣ, ಮಹೇಶ್ವರ ಪದಪದ್ಮಿನೀ ರಾಜಹಂಸರು, ವ್ಯಾಕರಣತರ್ಕ್ಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಅನೇಕಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವೀಣ, ಪ್ರತಿಪಕ್ಷ ತಾರ್ಕ್ಕಿಕ ಮನೋಗತ ಶಿವದ್ರೋಹಕುಳವಿಳಯ, ಕಾಳಾನಳರುಂ, ಪರವಾದಿ ಮದನ ಮಹೇಶ್ವರ
* ಮಹೇಂದ್ರ ಸೋಮಪಂಡಿತ[೧೬೦]– ದಶಧರ್ಮ ವಜ್ರನಿಯುಕ್ತ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಸ್ತ್ರಿತ ಸರೋಜವನ ದಿವಾಕರಂ, ಸಾಂಖ್ಯಾಗಮ ಪ್ರವೀಣ, ಮಾಣಿಕ್ಯಾಭರಣಂ
* ಚೌಂಡವ್ವೆ[೧೬೧] – ಪಾತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ, ಚತುಸ್ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ
* ಸದ್ಯೋಜಾತ ಸ್ವಾಮಿಗಳು.[೧೬೨]– ಉಭಯ ವಿದ್ಯಾವಿಶಾರದ, ಕಿರಾನಿತಂಕ, ಚಾತುರ್ಯಧುರೀಣ, ವಾಗ್ವಾದಮಭೇದಕೇಸರಿ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮವಂಶಪಯ
* ವಿಮಳಶಕ್ತಿ ಯತಿ[೧೬೩] – ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳಕುಮುದಿನಿ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ

ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಿಶೇಷಣಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಬಿರುದುಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯದಾಗಿರದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೇ ಆಗಿರುವುದು ಮಹತ್ವವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಯತಿಗಳು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳು, ಕರಗತ ಮಾಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ರಾಜಗುರು ಎಂಬ ಬಿರುದು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ರಾಜರಿಗೂ, ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧದ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವರ್ಗದವರಿಗಿಂತ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡಿ ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಈ

ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಜಂಗಮ ಪಾರಿಜಾತ, ಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರಸಿದ್ಧ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ಇವರ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೩.೫. ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಚರಣೆಗಳು

ಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಆಚರಣೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೇರಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆಚರಿಸುವ ಆಚರಣೆಗಳ ಭಿನ್ನತೆಯಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವರು ಜನರಿಂದ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಅವಹೇಳನಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಇಂದಿನ ಪ್ರಚಲಿತ ಮಠಮಾನ್ಯಗಳ ಪೀಠಾಧೀಶರನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸತ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಸಾತ್ವಿಕ ಆಚರಣೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಪ್ರೀತಿ ಗಳಿಸಿದರು. ಇವರು ಕಾಪಾಲಿಕರಂತೆ ಉಗ್ರರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಗ್ರ ಆಚರಣೆಯ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೮ರ ಕುಕನೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಳೇಶ್ವರ ಮುನಿಯು ಕುಕ್ಕನೂರಿನ ಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯ (ಮಹಾಮಾಯಿ) ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕಳೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸಿದ್ದ. ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಕಾಳಿಕಾದೇವಿಯ ಆರಾಧಕನಾಗಿದ್ದನು. ಶಾಸನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇತರ ದೈವಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಳಿಕಾ, ಭೈರವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ.

'ಸಕಲೋರ್ವ್ವರೆ ಮೆಚ್ಚಲು ಮಾಂ।
ತ್ರಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ ಯಾಂತ್ರಿಕರ್ಕ್ಕಳಂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಮಾಂ।
ತ್ರಿಕನೆನೆ ತಾಂತ್ರಿಕನೆನೆ ಯಾಂ।
ತ್ರಿಕನೆನೆ ಧರೆಸೊಗಯಿಪಂ ಕಳೇಶ್ವರದೇವಂ।[೧೬೪]

ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತನು ಸಿದ್ಧಾವಳಿ, ದೇವಾವಳಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತವಳಿ, ಶಿವಾಗಮಾವಳಿಗಳು, ಮಾಂತ್ರಿಕ-ತಾಂತ್ರಿಕ, ಯಾಂತ್ರಿಕರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಮಾಂತ್ರಿಕ-ತಾಂತ್ರಿಕ-ಯಾಂತ್ರಿಕನಿವನು. ಇವನು ಮಂತ್ರಜ್ಞ, ದೈವಜ್ಞ, ಶೈವಾಗಮಸರ್ವಜ್ಞ ಶಬ್ದಜ್ಞ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞ, ತರ್ಕಜ್ಞ, ಕಾವ್ಯಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನು ಅರಿಯದ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಂತ್ರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಿದ್ಧಿಪುರುಷನಿಂದ ಪೂಜಿತೆಯಾಗಿದ್ದವಳು ಕಾಳಿಕಾದೇವಿ. ಈ ದೇವಿಗೆ ಕುಕನೂರು ಅಗ್ರಹಾರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಭಯದಿಂದ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಸಹಜಾಯೋಗಿ, ಸಿದ್ಧಯೋಗಿಗಳ ಗುಂಪು ಸದಾಕಾಲ ಇರುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ವಿವರ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೧೬೫]

ಕಾಳಾಮುಖರ ಮೂಲ ದೇವತೆಗಳು ಕಾಳಿ ಮತ್ತು ಭೈರವ. ಈ ಎರಡು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಯತಿಯನ್ನು ಮಹಾಕಾಳಾ ಭೈರವ, ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

ಕುಕನೂರಿನ ಮಹಾಮಾಯಿ ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿರುವ ನವಲಿಂಗಗಳ ರಚನೆಯು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪಂಥದ ಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆಯಂತೆ ಇರುವುದು ಮೇಲಿನ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ತಾಂತ್ರಿಕಾಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಳೇಶ್ವರ ಯತಿಯು ಮೊದಲು ಉಗ್ರ ಆಚರಣೆಯ ಕಾಪಾಲಿಕ ಪಂಥದವನಾಗಿದ್ದು, ನಂತರ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂದು ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.[೧೬೬] ಈ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕಾಚರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು. ಕಾಪಾಲಿಕರು ಸಾತ್ವಿಕತೆಯತ್ತ ವಾಲಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದರೆ, ಶೈವಧರ್ಮ ಸಮಾಜಮುಖಿಯಾಗಿ ಬದಗಲಾಗುತ್ತಿದ್ದುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ನಮಗೆ ಇದು ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನಂತಶಕ್ತಿ, ರುದ್ರಶಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಆಚಾರ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಕ್ತಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ತತ್ವಕ್ಕೆ, ರುದ್ರ, ಶಿವ ಭೈರವ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ[೧೬೭] ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕಾಚರಣೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ, ಅದು ಬಹುಕಾಲ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಹೋಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ, ವಕ್ಕಾಣಿದೇವ, ಸೋಮಕರ್ತ್ಥಾರ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳು ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ. 'ಸ್ವಸ್ತ್ಯೇನಕ ಗುಣಾಗಣಾಳಂಕ್ರಿತ ಮುಖ ಕಮಳ ವಿನಿರ್ಗತ ವೇದ ವೇದಾಂಗೋಪಾಂಗಾನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಾಷ್ಟಾದಶಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ ವಾಗ್ಭೂಷಣರ್ ಯಮ ನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಧ್ಯಾನ ಧಾರಣ ಮೌನಾನುಷ್ಠಾನ ಪರಾಯಣರ್ ವಿಧಿತ ವೇದಾರ್ಥವಿದ್ಯಾಪಾರಗರ್ ಷಟ್ಕರ್ಮ ನಿರತರ್ ಸಪ್ತಸೋಮ ಸಂಸ್ಥಾವಭೃತಾವಗಾಹನ ಪವಿತ್ರೀಕೃತ ಶರೀರರ್ ಪರಮಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾಶ್ರಿತ ಜನ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷರೇಕ ವಾಕ್ಯ ಮ್ದಿಷ್ಟ ನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಪಾಳಕರಪ್ಪ'[೧೬೮] ಅಂದರೆ ವೇದ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವಾಗ್ಮಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಯಮನಿಯಮ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಧ್ಯಾನ, ಧಾರಣ, ಮೌನ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಇವರು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಂತಿದ್ದು, ದುಷ್ಟರ ನಿಗ್ರಹ ಶಿಷ್ಟಜನ ಪ್ರತಿಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದರು.

ಅವರ ಆಚರಣೆಗಳು:

ಯಜನ = ಯಾಗ-ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವುದು

ಯಾಜನ = ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು

ಅಧ್ಯಯನ = ಸ್ವತಃ ಪಾಠಗಳ ಅಧ್ಯಯನ

ಅಧ್ಯಾಪನ = ಪಾಠವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದು

ದಾನ = ದಾನ ನೀಡುವುದು

ಪ್ರತಿಗ್ರಹ = ದಾನ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೦೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಸ್ತಿ ಯಮನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಧ್ಯಾನಧಾರಣ ಮೋನಾನುಷ್ಟಾನ ಜಪ ಸಮಾಧಿಶೀಳ ಸಂಪನ್ನರ್........... ವಿಧಿತ ವೇದಾರ್ಥ ಪಾರಗರ್ ಷಟ್ಕರ್ಮ ನಿರತರ್'[೧೧೯] ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಉಳಿದವುಗಳ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೨ರ ಕಲ್ಲಂಗೆರೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೧೨೦] "ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನ ದಾನ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ಷಟ್ಕರ್ಮ ನಿರತರುಂ ರುಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಸಾಥರ್ವ್ವಣ ಷಡಂಗೋಪವೀತಬದ್ದರಂ" ಎಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ಆರು ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರು. ಇದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹಗರಟಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ "ಷಟ್ಕರ್ಮ ನಿರತರ್" ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೧೨೧]

ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಪುನೇದಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಸ್ವಸ್ತಿಯಮನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಧ್ಯಾನಧಾರಣ ಮೌನಾನುಷ್ಠಾನ ಜಪತಪಸಮಾಧಿ ಸೀಲಗುಣ ಸಂಪನ್ನರುಂ। ಯಜನ ಯಾಜನಯಧ್ಯಯನ ಯಧ್ಯಾಪನಪ್ರತಿಗ್ರಹಶಟುಕರ್ಮ್ಮನಿರತರುಂ। ಔಪಾಸನಾಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದ್ವಿಜಗುರುದೇವತಾ ಪೂಜಾತತ್ಪರುಂ। ರುಗ್ಯಜಸುಸಾಮ ಅಥರ್ವಣಚತುರ್ವ್ವೇದ ವೇದಾಂಗ ಶಟುಕಂ ಬ್ಯಾಕರಣಸ್ಮೃತಿಪುರಾಣಾಗಮಾಧಿ ಚತುಃಶಷ್ಟಿ ಕಳಾಪರಿಣತರುಮಪ್ಪ" ಎಂದು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೧೨೨] ಅಂದರೆ ಷಟ್ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರು, ಅಗ್ನಿ, ದ್ವಿಜ, ಗುರು, ದೇವರುಗಳ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರು ನಾಲ್ಕು ವೇದ, ವೇದಾಂಗಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣ, ಸ್ಮೃತಿ, ಪುರಾಣ, ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದವರು ಎಂಬ ಅರ್ಥ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಅವರ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಮುನವಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೫೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಸ್ವಸ್ತಿ ಯಮನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಧ್ಯಾನ ಧಾರಣ ಮೌನನುಷ್ಠಾನ ಜಪತಪ ಸಮಾಧಿಶೀಲ ಗುಣಸಂಪಂನರುಂ ಯಜನಯಾಜನಾಧ್ಯನಾಧ್ಯಾಪನ ದಾನ ಪ್ರತಿಗ್ರಹ ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತರುಂ ರುಗವೇದ ಸಾಮವೇದ ಯಥರ್ವ್ವಣ ಯಜುರ್ವೇದ ವೇದಾಂತ ಷಟುತರ್ಕ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ನಿಘಂಟು, ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಸಕಳ, ವಿದ್ಯಾವಿನೋದರುಂ ವ್ಯಾಸ ಅಗಸ್ತ್ಯದೂರ್ವ್ವಸ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಾರದಾದಿ ದಿವ್ಯಮುನಿ ಚಾರಿತ್ರರುಂ ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತ ಗಾತ್ರರುಂ ಕಲುಹೀನಾಂ ಜನರುಂ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮೂಲಧಾರರುಂ ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರರುಂ' ಎಂದು ಶಾಸನ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಜಪ, ತಪಸ್ಸು, ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು, ವ್ಯಾಕರಣ, ಲಾಕುಳಾಗಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೨೩] ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಯಮ = ಆತ್ಮ ಸಂಯಮ

ನಿಯಮ = ದೇಹದಂಡನೆ/ ತಪಸ್ಸು

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ = ವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನ

ಧ್ಯಾನ = ಮೌನ

ಧಾರಣ = ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ

ಮೌನ = ಶಾಂತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಅನುಷ್ಠಾನ = ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ರತಾನುಚರಣೆ

ಜಪ = ತಪಸ್ಸು/ ಜಪಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆ

ಸಮಾಧಿ = ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿ

ಶೀಲ = ಪಾವಿತ್ರ್ಯತೆ

ಈ ಮೇಲಿನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೪ರ ಹದ್ಲಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವನನ್ನು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೯ರ ಚಿನ್ನತಂಬುಳಂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರನ್ನು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೫ರ ಗುತ್ತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರನ್ನು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೩ರ ಮುಳಗುಂದದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಮೃತರಾಶಿ ಮುನಿಯನ್ನು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೩೬ ಹಳೇಬೀಡು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈಶಾನಶಕ್ತಿಮುನಿಯನ್ನು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನನ್ನು ಹೊಗಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ ಈ ಮೇಲಿನ ಆಚರಣೆಗಳ ಕುರಿತು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಇವು ಯತಿಗಳಾದವರು ಪಾಲಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಪುನಃ ಪುನಃ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.

ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ಸಾತ್ವಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ತಾಂತ್ರಿಕ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಬಹುದು. ಕುಕನೂರಿನ ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾತ್ವಿಕರಾಗಿದ್ದು, ಸಾತ್ವಿಕಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೩.೬. ಕಾಳಾಮುಖ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು

ಪುರುಷರು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಹ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಇವತ್ತಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿರುವುದು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ವಿಷಯ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸಮಾನತೆಗೆ

ಅವಕಾಶ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು, ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಪುರುಷರಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಸನ್ಯಾಸ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರು ಏರಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸು, ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ಸಮಾಜಸೇವೆ, ದಾನ–ದತ್ತಿ, ರಾಜಸೇವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆ–ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದೇವರ ಸೇವೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ದಾನ–ದತ್ತಿ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದು.

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಂಡರಗಿ ಪ್ರದೇಶವು ಅರಸಿ ಅಕ್ಕಾದೇವಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಈಕೆಯ ಸಾಮಂತ ಅಜ್ಜರಸನು ಕಾಳಾಮುಖ ಮಠದ ಸನ್ಯಾಸಿನಿ ಗಂಗಿಕಬ್ಬೆಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಗಂಗಿಕಬ್ಬೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಳಾಮುಖ ಮಠದ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಸ್ಪೂರ್ತಿಗೊಂಡ ಸಾಮಂತ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. "ತಪೋನಿಯಮ ಜಪಸಮಾಧಿ ಶೀಲ ಸಂಪನ್ನೆಯರಪ್ಪ ತಪಸ್ವಿ ಗಂಗಿಕಬ್ಬೆ" ಎಂದು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೧೨೪] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೦೫ರ ಸಿರಿವೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆಲೂರಿನ ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರೇವಬ್ಬೆ ಗೊರವಿ ಎಂಬ ಸನ್ಯಾಸಿಯೊಬ್ಬಳು ಇದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.[೧೨೫]

ಇಂಗಳಗಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ಮೂಲಸ್ಥಾನದೇವರ ಪಾದಾರಾಧಕಿಯರಪ್ಪ ಸನ್ಯಾಸಿ ಮಹಾನುಭಾವೆ ಬಲ್ಲವ್ವೆಗಳ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದು ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮ ದೇವರಿಗೆ, ಕೇದಾರದೇವರಿಗೆ, ನಾಗೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಸಕಲ ದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀಗುಡ್ಡವ್ವೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಣಮಠಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ವೃತ್ತಿಯ" ವಿಷಯ ಬರುತ್ತದೆ.[೧೨೬]

ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೆಂಗಣಬ್ಬೆಯೆಂಬುವಳ ಪಾದವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಜಿಸುತ್ತ ವಾಮಶಕ್ತಿಗಳ ಮಗ ನರಗುಂದದ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.[೧೨೭]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೭ರ ಅರಸಿಕೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಜಯಚಾಮರಾಜಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ ಏಕ್ಕೋಟಿ ಮುನೀಂದ್ರ ವಂದನಾನಂದರೂ ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧರೂ ರಾಮನಾಥ ದೇವರ ಪಾದಾರಾಧಕರಾದ ಕೇತಜೀಯರ ಶಿಷ್ಯ ದೇವೇಂದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು. ಇವರ ಶಿಷ್ಯೆ ಗುಡ್ಡಿ ದೇಕವ್ವೆ–ಅವಳ ಶಿಷ್ಯ ರಾಮಶಕ್ತಿಯ ಪರಂಪರೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿದೆ.[೧೨೮] ಹೀಗೆ ಗುರು–ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡ್ಡಿ ದೇಕವ್ವೆ ಮಹಿಳಾ ಪ್ರಧಾನ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವಳ ನಂತರ ಅವಳ ಶಿಷ್ಯ ರಾಮಶಕ್ತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಇವಳ ನಂತರ ಮಹಿಳೆಯರು ಆ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿಲ್ಲ. ಇದು ಸನ್ಯಾಸಿನಿ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ.

ಅರಸಿಕೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬೆಳ್ಳಿಗುಂಬದ ಶಿವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಿಕರಾಗಿದ್ದ ಧರ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತರು ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಮಗಳು ಹರ್ಮಿಕಬ್ಬೆಗೂ, ಮೂಲಸ್ಥಾನದ ಕಲಿದೇವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಿರಿಯ ಮಗಳು ಮಾಚವ್ವೆಗೂ, ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೯೯ರ ಶಾಸನವೊಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೧೭೯]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೫ರ ಗದುಗಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಮಗಳು (ಶಿಷ್ಯೆ) ಪಾತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ ಚೌಂಡವ್ವೆಯು ಸ್ವಯಂಭು ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿಗಾಗಿ ಎರಡು ಸುವರ್ಣಧ್ವಜ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ.[೧೮೦] ಈ ಚೌಂಡವ್ವೆಯು ಹಾನಗಲ್ ಕದಂಬ ವಂಶದ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಮಲ್ಲಿದೇವರ ಪ್ರಧಾನ ಪಟ್ಟಸಾಹಣಿ ಮಲ್ಲಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಅರಸಿಕೆರೆಯ ಮುತ್ತನಹೊಸಊರಿನ ಕುಂಜನಂಬಿಸೆಟ್ಟಿ ಮಡಿಯಲು ಅವನ ತಂದೆ ಕಂಡನಂಬಿಸೆಟ್ಟಿ ಹೊಸವೂರಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಣಕುಮಾರಿತನ ದೋರಸಮುದ್ರದ ರಾಜಗುರು ರುದ್ರಶಕ್ತಿದೇವರು ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ಸ್ಥಾನಿಕರು, ಕಂಪಣಾಚಾರ್ಯರು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಹಾಗಣಂಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗಾವುಂಡರು ಕಂಡನಂಬಿಸೆಟ್ಟಿಯ ಮಗಳು ಚಂದವ್ವೆಗೆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಗಣ ಕುಮಾರಿತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಮಠದೆರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರ್ವಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿ ಧಾರೆಯೆರೆದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೧೮೧] ಈ ರೀತಿ ಗಣಕುಮಾರಿ ಮಾಡುವುದು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವಧರ್ಮದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡುವ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಮೇಲಿನ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲಿಸಲು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮ರ ಮೊಸಳೆಯ ಶಾಸನ ಈ ಸಾಂಘಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿವೆ.[೧೮೨] ಈ ಸನ್ಯಾಸಿನಿ ಪರಂಪರೆ ಮೊದಲು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದರೂ ಅದು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸದೇ, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೭ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಚಲನೆ ಸಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ಥಾನಿಕ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು ಕಾಳಾಮುಖರು, ಇದು ಮುಂದೆ ವೀರಶೈವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಭಾಗವಹಿಸಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿತೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

೩.೭. ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದವರು:

ದಾನವು ಜೀವನದ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ದಾನ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳ ಉಗಮಕ್ಕೆ ದಾನವೇ ಪ್ರೇರಣೆ. ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಅವುಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಾಗಿ

ಮಠಗಳಿಗಾಗಿ, ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅನ್ನಸತ್ರಾದಿ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ದಾನ ದತ್ತಿ ಕೊಡುವುದು, ಲೌಕಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಗಳಿಕೆಯ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಎಂದು ಜನ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ರಾಜಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರರು, ಸಾಮಂತರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನಗಳವರೆಗೂ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆ ಜೀವನದ ಸಹಜ ಗುಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತ್ತು. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತುವ ಮೂಲಕ ದಾನಧರ್ಮಗಳು ಜೀವನದ ತಳಹದಿಯಾದವು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಚನ, ವಿದ್ಯೆ–ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು, ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವಾಲಯ–ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅಗತ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ಅನ್ನದಾನ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾದಾನಗಳಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಳ್ಪವೃಕ್ಷರ್ ಮತ್ತು ಗುರುಕುಲ ಸಮುದ್ಧರಣರ್ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.[೧೮೩] ದಾನವಾಗಿ ಇಂತದ್ದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಬಲ್ಲದೋ ಯಾರಿಗೆ ಯಾವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೋ ಅಂಥದ್ದನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂಬುದು ಅತೀ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ.

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕಡ್ಲೆವಾಡ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭು ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಷೋಡಷ ಮಹಾದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೧೮೪] ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಅರಸ ಮೂರನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಕೃತಿ ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸದಲ್ಲಿ ಷೋಡಷ ಮಹಾದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.[೧೮೫]

ಗ್ರಾಮದಾನ:

ಗ್ರಾಮದಾನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿತ್ತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆಂದು ಇಡೀ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಗ್ರಾಮದ ಉಳಿದ ಆದಾಯಗಳು ಸಹ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ದಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೭ರಲ್ಲಿ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆದಿಸ್ವಯಂಭೂ ಭೈರವ ದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ವಾದಿಸತ್ರಕ್ಕೆಂದು ಕುರುಕುಂದ, ದುದ್ದಿಯಾಲ, ಸಿರಿಪುರ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೧೮೬] ಬಿಜ್ಜಳನು ರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸೇವೆಗೆಂದು ಗ್ರಾಮದಾನ (ಹೆಸರು ತ್ರುಟಿತ) ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೧೮೭] ಸಂಕಮನು ವಾಮಶಕ್ತಿಗಳ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಅದೇ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತಪೋಧನರ ಆಹಾರ ದಾನಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೧೮೮]

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಹಿರಿಯ ರಾಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮಾದೇವಿ ಸೂಡಿಯ ಅಚಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಪೊಂಗಲಿ ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಸೂಡಿ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ.[೧೮೯] ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ರಾಜಾದಿತ್ಯನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಸಂಕಯಪಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೧೯೦] ಬಲ್ಲವರಸನು ತತ್ಪುರುಷಪಂಡಿತದೇವನಿಗೆ ಕಿಸುಕಾಡು ೭೦ರ ಬಳಿಯ ಬಾದುಬ್ಬೆಯ ಪಾಳು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮ ದಾನ ನೀಡಿದರು.[೧೯೧] ಕಳಚೂರಿಗಳ ಕಾಮರಸನು ಶ್ರೀಕಣ್ಠ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮಾನುಗಲು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೧೯೨]

ಕುರುಗೋಡ ಸಿಂದರ ೨ನೇ ರಾಚಮಲ್ಲದೇವರಸನು ಸ್ವಯಂಭು ಕಲಿದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಬಾಲಶಿವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಕೊತ್ತಲಜಿಂತೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೧೯೩] ಸಾಮಂತ ವೀರನೊಳಂಬನು ನೊಳಂಬವಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಮಾಳಲ ದೇವಿಯೊಂದಿಗೆ ಕಲ್ಕೇರಿಯ ಸ್ವಯಂಭು ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನ ದೇವಸಿಂಗಿ ಜೀಯರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಪುಲ್ಲವಳಂ ಗಾಮವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೯ರಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೧೯೪] ಸಾಮಂತ ಹೊಳ್ಳೆಯನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೧ರಲ್ಲಿ ಹನಸಿಯ ಪರಶುರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ಸೋಮಕರ್ತ್ಥರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಚಿಕ್ಕಲಬ್ಬೆಗೆರೆಯ ಸೀಮೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೧೯೫]

ಹೀಗೆ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಸಮಸ್ತ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಭೂಮಿದಾನ:

ಭೂಮಿ ಸರ್ವಕ್ಕೂ ಆಧಾರ. ಭೂಮಿದಾನತ್ಪರುದಾನಂ ನಭೂತರ್ನಭವಿಷ್ಯತಿ ಎಂಬ ಮಾತು ಭೂಮಿದಾನಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದಾನಗಳಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ದಾನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ನೇರವಾಗಿ ತಾವೇ ದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಅವರ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದಾನ ಬಿಡುವ ಹಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜರ ಅನುಮತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಭೂಮಿಯೆಲ್ಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯದೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಭೂದಾನ ಬಿಡುವಾಗ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಿದ್ದುದ್ದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

ಇಮ್ಮಡಿ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ಪೊಟ್ಟಳಕೆರೆಯ ಬೀಡಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಗರನಾಡ ಬಳಿಯ ದೋರನಹಳ್ಳಿಯ ೧೦೦೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮನ್ನೀಲಸಿವಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೆ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೧೯೬]

ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೬ರಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪಂಚಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆಂದು ಯತಿಗಳ ಊಟ-ಉಡುಗೆಗೆಂದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೧೯೭] ಕಾಳಾಮುಖ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ

ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೧೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ಪಂಡಿತದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದೇವರ ರಂಗಭೋಗ, ಚೈತ್ರ ಪವಿತ್ರಕ್ಕೆ ನೈವೇದ್ಯ, ಧೂಪಾರತೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆಂದು ೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೧೯೮]

ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ಒಟ್ಟು ೧೩೩+೧೦೦೦=೧೧೩೩ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.

ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ರಾಣಿ ಮೈಳಲದೇವಿ ಕರಿಯ ನೆಲ ೧ ಮತ್ತರು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನು ಗೊಜ್ಜೇಶ್ವರ ದೇಗುಲ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಮಠಪತಿ ತಪೋಧನರ ಆಹಾರ ದಾನಕ್ಕೆಂದು ಲಾಕುಳಾಗಮವಂತನಾದ ಅಮೃತರಾಶಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಭೂಮಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೧೯೯]

ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮಾಡಿಯರಸನೆಂಬ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನು ಕಾಳಾಮುಖ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಭೂಮಿದಾನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೦೦] ನಾಲ್ಕನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಿರಿಯರಾಚಮಲ್ಲನು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೦೧] ರಾಜಾದಿತ್ಯನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೭೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಜೋಯಿಮಯ್ಯನು ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೧ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೦೨] ಜೋಯಿಮಯ್ಯ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನು ಅನಂತಪುರದ ರಾಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಕಾಂತೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ದಾನಕೊಡುವಾಗ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು, ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಕರಿಯ ಪೆಯಿ ೫೦ ಮತ್ತರು, ಚಂಡೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ೨೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೦೩]

ಲೋಕರಸನು ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ, ಮಠದಾಚಾರ್ಯ್ಯರಿಗೆ ೬೩ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೦೪] ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಪೆರ್ಮಾಡಿದೇವನು ಇಡುಪನೂರಿನ ಕಾಳಾಮುಖರ ಉತ್ತರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆಗೆ ೧೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೦೫] ಸಿಂಗರಸನು ಸಿಂದಗೆರೆಯ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆಂದು ೬೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೦೬]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೩ರ ಸವಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಪೆರ್ಮಾಡಿಯ ಮಗ ಆಚುಗಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಬಾಚಿಮಯ್ಯನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಸವಡಿಯ ಮೂಲಸ್ಥಾನದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ೨೪ ಮತ್ತರು ಹಾಗೂ ದೇವರ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆಗೆ ೩೬ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ವಿಷಯವಿದೆ.[೨೦೭] ಸಿಂಧಕುಲದ ಬಾಚರಸನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೭ರಲ್ಲಿ ಬಾಚೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಅದರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೧೧೪ ಮತ್ತರು ಕರಿಯ ನೆಲ ಮತ್ತು ೮೭೫ ಮತ್ತರು ಕಮ್ಮ

ನೆಲವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೮ರಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಸನು ಕಲ್ಲೂರಿನ ಸ್ವಯಂಭೂದೇವ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯದ ತಪೋಧನರಾದ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಬೆನತೂರು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿನ ಯರಂಬರವಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಒಟ್ಟು ೧೨೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೦೮]

ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಚಾವುಂಡರಸದೇವನ ಹೆಂಡತಿ ಮಹಾದೇವಿ ಕಲ್ಲೂರನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಕಲ್ಲೂರಿನ ಸ್ವಯಂಭುದೇವರಿಗೆ ೬ ಮತ್ತರು ಬಡಗಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ.[೨೦೯] ವೀರನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ಪೇರ್ಮಾಡಿದೇವನ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರನ ರಾಣಿ ರೇವಲದೇವಿಯು ಕಂಚಗಾರ ಬೆಳಗಲಿಯ ಕಾಳಪ್ರಿಯ ದೇವರಿಗೆ ಎರಡು ಮತ್ತರು ಭೂಮಿದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ.[೨೧೦] ಗುತ್ತಿಯ ದಂಡನಾಯಕ ಮಾರ್ತಾಂಡರಸನು ಭೀಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಸೂರ್ಯಾಭರಣ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಒಟ್ಟು ೨೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೧೧]

ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಸಾಮಂತರುಗಳು ಯತಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಸಾಮಂತ ಶೋಭನರಸನು ಪುಲಿಯ ಪಂಡಿತರ ವಿದ್ಯಾಶಿಷ್ಯ ವಕ್ಕಾಣ್ಣಾಜಿಯರ ಶಿಕ್ಷಕರಾದ ಕಾಳಜ್ಞಾನಿ ವಕ್ಕಾಣ್ಣಾಜೀಯರಿಗೆ ೧೦೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೧೨] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨ರಲ್ಲಿ ಗೋನರಸನೆಂಬ ಎರಡನೇ ಜಯಸಿಂಹನ ಸಾಮಂತನು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ತಪೋಧನರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆಂದು ಭೂಮಿದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೧೩] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೯ರ ಸೂಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಸಾಮಂತ ಭುವನೈಕ್ಯಮಲ್ಲ ನೊಳಂಬಾದಿ ರಾಜ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ಸಿಂಗಣದೇವನು ನೊಳಂಬವಾಡಿ ೩೨ ಸಾವಿರ ಮತ್ತು ಕಿಸುಕಾಡು–೭೦ರ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜಧಾನಿ ಸೂಡಿಯ ಎಚಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಆಚಾರ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಭೂಮಿದಾನ ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಮಹಾಸಾಮಂತ ದಡಿಗನು ಸೂಡಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಏಚಲಾಪುರದಲ್ಲಿ ೧೦೦೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಸೂಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೨೧೪] ಮುಳಗುಂದ–೧೨ನ್ನು ಆಳಿದ ಕುನ್ನಾಲ ವಂಶದ ಸಿಂಧ ಕುಲದ ಮಹಾಸಾಮಂತ ಬೊಪ್ಪರಸನು ಮುಳಗುಂದದ ಭೀಮೇಶ್ವರ ದೇವರಪೂಜೆ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಮುನಿಗಳ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮದಿಶಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೧೫] ಗಂಗರ ಬಾಚಿಮಯ್ಯನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಬೆಳ್ಳೆರೆಯ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ೨೪ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಹೂತೋಟವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದರು.[೨೧೬]

ಸಾಮಂತ ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವರ ಜಯಸಿಂಗದೇವನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೨೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ೨೫೦ ಮತ್ತರು ಒಟ್ಟು ೫೦೦ ಮತ್ತರು

ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ (ಉದಾ:ಕುಂಬಾರರಿಗೆ, ಮಾಲೆಗಾರರಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ) ೯೫ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೨೧೭] ಇದೇ ಸಾಮಂತನು ಚಿನ್ನತಂಬುಳದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ದಕ್ಷಿಣ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ೨೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ೨೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೧೮]

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವಡಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಪೆರ್ಮಾಡಿಯ ಮಗ ಅಚುಗಿಯ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೩ರಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ಗಂಗರ ಬಾಚಿಮಯ್ಯನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಸನ್ಮಾನಿಸಿ, ೭೪ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದೇವರಿಗೆ, ೩೬ ಮತ್ತರು ನೈವೇದ್ಯ ಪೂಜೆಗೆಂದು ಒಟ್ಟು ೧೧೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ವಿಷಯವಿದೆ.[೨೧೯] ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತ ಕೇಸಿಯಣ ನಾಯಕನು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ನಿರ್ವಾಣಿದೇವನಿಗೆ ತಿಪ್ಪೆ ಸುಂಕದ ಆದಾಯ, ಗಾಣ, ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೧ರಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೨೦] ಇದೇ ರಾಜನ ಕಾಲದ ಕುನ್ನಾಲ ವಂಶದ ಸಿಂದಕುಲದ ಮಹಾಸಾಮಂತನಾದ ಬೊಪ್ಪರಸನು ಮುಳುಗುಂದದ ಭೀಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪೂಜೆ–ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಈಶಾನ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಭೂಮಿದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೨೧]

ಹೊಯ್ಸಳ ಒಂದನೇ ಬಲ್ಲಾಳನ ಸಾಮಂತ ಬೊಮ್ಮಣನು ಗಿರ್ಬಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೨ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆ, ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೨೨] ಯಾದವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಮ್ಮಯ್ಯ ನಾಯಕನು ಮಹಾಬ್ರತಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವನ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಹೆರ್ಜುಂಕ, ಸ್ಥಳದ ಎತ್ತು ೨೫ ಮತ್ತರನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೨೩]

ತಮಿಳು ದೊರೆ ಎರಡನೆ ಪರಾಂತಕನ ಸಾಮಂತನೊಬ್ಬ "ಮೂವರು ಕೊಯಿಲ್" ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ದೇವಸ್ಥಾನವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.[೨೨೪]

ಮಹಾಸಾಮಂತ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಉದಯಾದಿತ್ಯದೇವನು ತಲವಣೆಯ ಭೋಗೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ೫೦೦ ಮತ್ತರು ತೋಟದ ಭೂಮಿ ೮೦೦ ಕಮ್ಮ ಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೨೫] ಮಹಾಸಾಮಂತ ಶೋಭನರಸ ತಳಕಲ್ಲಿನ ಅಗ್ರಹಾರದ ನಾಗಲೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ೪೦೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೨೬] ಸಾಮಂತ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ನೂರ್ಮಡಿ ನೊಳಂಬರಾಜನು ಸೋಗೆಯೂರ ಮಠದ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ೭೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ, ಮಠಕ್ಕೆ ೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೨೭] ಸಾಮಂತ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ಜಯಸಿಂಘದೇವನು ತುಂಬಳದ ದಕ್ಷಿಣ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ೨೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ, ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ೭೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ

ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೮] ಗಾವುಂಡರು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೂ ಸ್ಥಳೀಯರಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಭೋಗಾವತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚೋಳ ಗಾವುಂಡನು ಕುರುವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಪತಿ ಶ್ರೀ ವಾಚಸ್ಪತಿ ಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೆ ಭೂಮಿದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೯] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೮ರಲ್ಲಿ ಕುಯಿಬಾಳದ ಭೋಗೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಬಂಮ್ಮಗಾವುಂಡ ಮತ್ತು ರಾಜಗಾವುಂಡರು (ದೇವರ ಹೆಸರು ನಾಶವಾಗಿದೆ) ದೇವರ ನೇವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ೫೫೦ ಕಮ್ಮ ಮತ್ತು ೬೦೦ ಕಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಶಾಂತಗಾವುಂಡ ಮತ್ತು ಕೇತಗಾವುಂಡರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೬ರಲ್ಲಿ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೦]

ಕಳಚೂರಿಗಳ ಕಾಲದ ಕೇತಗಾವುಂಡನು ಮಠದಾಚಾರ್ಯರ ಗ್ರಾಸಕ್ಕೆ (ಆಹಾರ) ೨೫ ಕಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ೭೫ ಕಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೩೧] ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ಬಿಜ್ಜಲದೇವನು ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕಂತಾರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು, ನಕರೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ೧೨ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೨] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೯ರಲ್ಲಿ ಮಲೆಯನಾಯಕನು ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ ಧರ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಊರ ಮುಂದಿನ ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಮೊದಲೇರಿಯ ಕಂಡುಗ ಗದ್ದೆ, ಹಿರಿಯಕೆರೆಯ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡುಗ ಗದ್ದೆ ದೇವಾಲಯದ ಬಡಗಲು ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೩೩]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೭ರಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬೆಯ ನಾಯಕನು ಆಚಾರ್ಯ ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೪ ಎರೆಯ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟು ೬ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೩೪]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೭ರ ಕುರುವತ್ತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುರುವತ್ತಿಯ ಊರೊಡೆಯರಾದ ೧೨೦ ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಅಭಿನವವಾದಿ ದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೭೦೦ ಕಮ್ಮ ಹೂತೋಟದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೩೫] ಹೊಯ್ಸಳ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಾವಿಯ ಮಹಾಬಳೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪೂಜೆ–ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ದೇವಾಲಯದ ಆಚಾರ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಮಹಾಜನರು ಭೂಮಿದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೬] ಬೆಳ್ವೊಲ ೨೦೦ರ ಗದುಗಿನ ೭೨ ಮಹಾಜನರು ೫೨೮ ಗದ್ಯಾಣ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ವಿಷಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೩ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೩೭] ಹೀಗೆ ರಾಜರಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯದವರವರೆಗೂ ಭೂದಾನ ಮಾಡಿ ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಹ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ತೋಟದಾನ:

ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು. ಉತ್ಪನ್ನ ನೀಡುವ ನೀರಾವರಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಡಿಕೆ–ತೆಂಗು ಮಾವು ಮುಂತಾದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವ (ಭೂಮಿಯ)ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಬೇಗೂರಿನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯ(ಹೆಸರು ನಾಶ)ರಿಗೆ ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ೫ ಮತ್ತರು ಅಡಿಕೆ ತೋಟ, ವರ್ಷಕ್ಕೆ ೧ ಮರದ ಅಡಿಕೆ, ಎಲೆಯ ಶುಂಕದ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೩೮] ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೯ರಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ೧ ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೩೯] ಇರಿವ ಬೆಡಂಗನ ಮಗ ಕುಂದಮರಸನು ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿ ಮೂಲಿಗ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಮೂಲಸ್ಥಾನ ನಂದಿಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆಗೆಂದು, ೪ ಮತ್ತರು ಹೂತೋಟ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೪೦] ಜೋಯಿಮಯ್ಯನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ತೋಟ ೧ನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೪೧] ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಬಾಚರಸನು ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೧ ಹೂತೋಟ, ಬಾಚರಸನು ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೨ ಉತ್ತಮ ಹೂತೋಟ, ಮಾರ್ತಾಂಡರಸನು ಕಾಲು ಮತ್ತರು ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಲೋಕರಸನು ತಾಳೆ ತೋಟ, ೨ ಮತ್ತರ ಹೂತೋಟ, ೪ ಹುಣಸೆಮರ, ಮಾತಂಬೆ ೧ನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೪೨] ಸಿಂಗರಸನು ೧ ಮತ್ತರು ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.

ಸಿಂದರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಾಚರಸನು ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಹೂತೋಟ, ೧ ಅಡಿಕೆ ತೋಟ, ಅರಿಶಿಣ, ಮೆಣಸು, ಮಾರಿದ ಭಂಡಕ್ಕೆ ಪಾಗ ೧ ವೀಸ, ಮಾರಿದ ಹೇರಿಂಗೆ ಎಲೆ ೧೦೦ ಇತ್ಯಾದಿ ತೋಟದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ದಂಡನಾಯಕ ಬಲ್ಲವರಸನು ೨ ಹೂತೋಟವನ್ನು ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೪೩]

ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟು ಹೂತೋಟ – ೭೧/೪ ಮತ್ತರು

ತಾಳೆತೋಟ – ೧

ಅಡಿಕೆ ತೋಟ – ೧ ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ, ಮೆಣಸು, ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ಜಯಸಿಂಹನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೩ ಮತ್ತರು ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೪೪] ಗಾವುಂಡ ಮಮ್ಮನಯ್ಯನು ಬಾಳಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೩೦೦ ತೆಂಗಿನ ಮರಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೪೫] ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ ಬೀರೋಜ, ಸುರೋಜ, ರಾಯಗಟ್ಟಿಯ ಬಡಿಗ ಸೇರಿ ೧೨ ಮತ್ತರು ಸಿಡಿಲು ಹುಣಸೆಯ ಪಡು, ೧೨ ಮತ್ತರು ತೋಟವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೪೬]

ಹೀಗೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ತೋಟದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಗದ್ದೆ ದಾನ:

ಗದ್ದೆಯಿಂದ ಬಂದ ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಆದಾಯವನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಮತ್ತು ತಪೋದನರು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಅಳತೆ ದಾಖಲಾಗಿಲ್ಲ.[೨೪೭] ೨ ಮತ್ತರು ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು ದಾನಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ಬೆನಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗಾಗಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಆ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ, ತಪೋಧನರ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಗದ್ದೆ, ೨ ಮತ್ತರು ಬೆದ್ದಲೆ, ಗಳೆಯ ಇತ್ಯಾದಿ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೪೮] ಜೈನರಾಜ ಜಗದೇವರಸ ಮತ್ತು ಆತನ ಮಗ ಬಮ್ಮರಸರು ಕಾಳಾಮುಖಯತಿ ಗೌತಮ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೨ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೪೯]

ಇರಿವ ಬೆಡಂಗನ ಮಗ ಕುಂದಮರಸನು ಮೂಲಿಗ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೨ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದನೆಂದು ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ.[೨೫೦] ಚೋಳದೊರೆ ಇರುಗಣ ಚೋಳ ಮಹಾರಾಜನು ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರಿಗೆ ಆಲಂಪುರದಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಯತಿಯ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲಿ ತ್ರುಟಿತವಾಗಿದೆ.[೨೫೧] ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ ಬಿಜ್ಜಲದೇವನೆಂಬುವವನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೮ರಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕಂತಾರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೧೨ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೫೨]

ದಂಡನಾಯಕ ಮಾರ್ತಾಂಡರಸನು ೨೫ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆ ಸೂರ್ಯಾಭರಣ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಗುತ್ತಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ದಾಮಪ್ಪಯ್ಯ ತೈಲೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಗಂಟಿಗನಕೆರೆಯ ಒಳಗಿನ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ೨೬ ಮತ್ತರು ಬ್ಬೆದ್ದಲೆಯನ್ನು ದಾನ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು.[೨೫೩] ಬಲ್ಲವರಸನು ದೇವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ಗದ್ದೆ ೩ ಮತ್ತರನ್ನು, ಒಟ್ಟು ೪೯ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೫೪]

ದಂಡನಾಯಕ ಸರ್ವದೇವರಸನು, ತಾನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ, ಅಲ್ಲಿನ ತಪೋಧನರ ಆಹಾರದಾನಕ್ಕೆ, ಮುನಿ ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆಂದು ೧ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾದೇವ ದಂಡನಾಯಕನು ಕೋಡಿಯಮಠದಾಚಾರ್ಯ ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು, ದೇವರ ನಿವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ೨ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೫೫] ಪ್ರಧಾನ ಮಹಾದಂಡನಾಯಕ ನಾಕರಸನು ಮಠದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ೧೦೦ ಕಮ್ಮಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಮತ್ತು ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಮಣ್ಣಿನ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೫೬] ಹೀಗೆ ಗದ್ದೆದಾನವನ್ನು ದಂಡನಾಯಕರು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಗಾಣದಾನ:

ಗಾಣ ಎಂದರೆ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವ ಸಾಧನ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ದೀಪಾಲಂಕಾರವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಗಾಣ, ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ೧ ಗಾಣವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೫೭] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೫ರಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಜೋಯಿಮರಸನು ಕಾಳಾಮುಖಯತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೧ ಗಾಣವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೫೮] ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ ಸಿಂಧರ ಬಾಚರಸನು ೧ ಗಾಣವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಾಚೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೂ, ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೂ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೫೯] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೮ರಲ್ಲಿ ಚಾವುಂಡರಸನು ಕಲ್ಲೂರಿನ ಸ್ವಯಂಭೂ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೧ ಗಾಣವನ್ನು ದಾನ ಬಿಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೨೬೦] ಸಾಮಂತ ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವರ ಜಯಸಿಂಗದೇವನು ೪ ಗಾಣವನ್ನು ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೬೧] ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಹುಶಃ ಈ ರೀತಿ ಗಾಣ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿರಬಹುದು.

ಅಂಗಡಿ ದಾನ:

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು ೪ ಅಂಗಡಿಯ ಆದಾಯದ ಪಾಲನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಚೋಳಮಹಾರಾಜನು ರಾಮೇಶ್ವರ ಯತಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ೨ ಅಂಗಡಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೬೨] ಸಿಂದಕುಲದ ಬಾಚರಸನು ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ೫ ಅಂಗಡಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೬೩] ಹೀಗೆ ಅಂಗಡಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಆದಾಯವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿ ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ನೀರಿಗಾಗಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು:

ರಾಜ ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ವಾಗೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದೇವರ ತ್ರಿಕಾಲಪೂಜೆಗೆ ತಪೋಧನರಿಗೆ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಪೋಧನರಿಗೆ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಬಾವಿ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಸಿದನು.[೨೬೪] ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ದೊರೆ ಜಯಸಿಂಗನು ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗದ ತೈಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಭೋಗಕ್ಕೆಂದು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಗಂಟಿಗನ ಕೆರೆಯನ್ನು ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆಂದು ದಾನ ನೀಡಿದನು.[೨೬೫] ನೀರು ಅತಿಮುಖ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆರೆ, ಬಾವಿ ನಿರ್ಮಿಸಿ ತಪೋಧನರಿಗೆ ಮಠಗಳಿಗೆ ನೀರಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇತರೆ ವಸ್ತುಗಳ ದಾನ:

ಈ ಮೇಲಿನ ಗಾಣ ದಾನ, ಅಂಗಡಿ, ಗದ್ದೆ ದಾನ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲದೆ ನಿವೇಶನ, ಆದಾಯದ ದಾನ ಹಣದಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ನಿವೇಶನ ದಾನ:

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಎರಡನೇ ಜಗದೇಕ ಮಲ್ಲನು ಅಮೃತ ರಾಶಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ನಿವೇಶನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೬] ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಜೋಯಿವಯ್ಯನು ೦೧ ನಿವೇಶನವನ್ನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೭] ಸಿಂದಕುಲದ ಬಾಚರಸನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೭ರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕುಂದೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಚೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ದೇವರ ಪಾವುಳಕ್ಕೆ ೧೫ ನಿವೇಶನ ದಾನ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.[೨೮] ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ಜಯಸಿಂಗದೇವನು ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೫೦ ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೯] ದಂಡನಾಯಕ ಗೋವಿಂದರಸನು ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಎರಡು ಪೆರ್ಜುಂಕ, ಎರಡು ಬಿಲ್ಕೊಡೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೩೦] ದಂಡನಾಯಕ ನಾಕರಸ ಮಾಯಿತಮ್ಮನ ಮುಚ್ಚಂಡಿಯ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ೧೪ ಮನೆಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೧] ತಪೋಧನರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನ ನೀಡಲು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ವಾಸಿಸಲು, ಧೀನರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡಲು ನಿವೇಶನ ದಾನ ಕೊಡುವ ಮೂಲಕ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಆದಾಯದ ದಾನ:

ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಅಹರಸ ಮತ್ತು ತೈಲಹದೇವರು ಸೇರಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯ರಲ್ಲಿ ಜಿಡ್ಡುಳಿಗೆ ನಾಡಿನ ಬಳಿಯ ಬಾಡಂಕಿರು, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಮುಮಂಕಿರು **ಕುಳಾಯ** (ಬಹುಶಃ ಗಾಮ)ದ ಆದಾಯವನ್ನು ಶ್ರೀಕಣ್ಠಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೨] ಸಿಂದರ ಬಾಚರಸನು ಅಗ್ರಹಾರ ಮುಕ್ಕುಂದೆಯಲ್ಲಿ ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ೧ ಅಡಿಕೆ, ಅರಿಶಿನ, ಬೆಲ್ಲ, ಮೆಣಸು ಮುಂತಾದ ದಿನನಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಿಗೆ ದಾಸೋಹ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಹಣ ದಾನ:

ನಾಣ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಣದ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಚ್ಚು ದಾನ ನೀಡಿದ ನಾಣ್ಯವೆಂದರೆ ಗದ್ಯಾಣವಾಗಿದೆ.

ರಾಜ, ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ, ಸಾಮಂತರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗದವರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ದಾನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿ ಹಣ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕೊಟ್ಟ ಹಣವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಸದ್ಬಳಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಚಾಲುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದ ಸುಂಕವೆರ್ಗ್ಗಡೆ ಜಕ್ಕರಾಯ ಮತ್ತು ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯರು ೨ ಪಣ (ಹಣ) ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೬೩] ಬಾಳಿಂಬೀಡಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಶಕ್ತಿದೇವ ಪಂಡಿತರ ಮಗಳು ಕುರುವರ ಬಾಗಿಯಕ್ಕ ಎಂಬುವವಳು ೧೪ ಗದ್ಯಾಣಗಳನ್ನು ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ.[೨೬೪] ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಬೇತರಸನು ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಶಿವಪುರ ಗ್ರಾಮದ ಉತ್ಪನ್ನ, ನಿಧಿ, ನಿಧಾನ, ಶುಲ್ಕ, ದಂಡಧನ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೬೫]

ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಚೋಳಮಹಾರಾಜನು ಕೊಲ್ಲಿ ಪಾಕೆಯ ಉತ್ತರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಸುಂಕದವರಿಂದ ೧ ಗದ್ಯಾಣ ಕರಣಂಗಳಿಂದ ೨ ಗದ್ಯಾಣ ಹಾಗೂ ಮತ್ತೊಂದು ಗದ್ಯಾಣ ಒಟ್ಟು ೨ ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೨೬೬] ಬೇತರಸನು ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿ ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಿಧಿ–ನಿಧಾನ ಶುಲ್ಕ ದಂಡ, ಧನೋಪಭೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೬೭] ದಂಡನಾಯಕ ನಾಕರಸನು ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ವೀಸ–೧, ಸ್ಥಳದ ಬಣಜಿಗ ಹಸುಬೆಗೆ ಹಾಗೂ ದೇವರಿಗೆ ಹಣ ೧ನ್ನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೬೮] ಅಧಿಕಾರಿ ಬಮ್ಮದೇವಯ್ಯ ನಾಯಕನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೫ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲೂರಿನ ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯ ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು, ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಅಡಕೆ, ಮೆಣಸು, ಸೀರೆ, ಮಳವೆ, ಅರಿಶಿನ ಮಳವೆ, ಅಲ್ಲದ ಮಳವೆ, ನೀಲಿಯ ಕೊಡ, ಎತ್ತು, ಕತ್ತೆ, ಕೋಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಏನೇ ತೆರಿಗೆ ಬಂದರೂ ೧೦ಕ್ಕೆ ೧ ದಸವಂದವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.[೨೬೯] ಹೀಗೆ ರಾಜ, ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆ ಹಣದಾನ ನೀಡಿದ್ದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಸಂಘ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ದಾನ:

ಐಯ್ಯಾಹೊಳೆ ಐನೂರ್ವರು, ತೆಲ್ಲಿಗರು, ಸೆಟ್ಟಿಗರು, ನಕರರು, ಮುಮ್ಮುರಿದಂಡ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿ–ಉತ್ಪಾದಕ ಸಂಘಗಳು

ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳು ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭೌತಿಕ ಜೀವನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಬಗೆಯದೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲು ಸಾರ್ಥಕತೆ ಕಂಡವರು ಈ ಸಮೂಹದವರು. ಇಂತಹ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘದವರು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾಗಿ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವರ್ತಕರು ವ್ಯಾಪಾರದ ನಿಮಿತ್ತ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠ–ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ವೇಳೆ ತಂಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಹಣವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರಬೇಕು. ಇವರ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ

ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗದವರು ಅವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ದಾರಿ ಮಧ್ಯೆ ಊಟ–ವಸತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ಸಂತೃಪ್ತರಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮಬಳಿ ಇರುವ ಹಣವನ್ನೇ ದಾನ ನೀಡಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಣದ ಉಲ್ಲೇಖವೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೭ರಲ್ಲಿ ಗೊಗ್ಗ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೆಗಡೆ ನಾಗಿಮಯ್ಯನ ಮಗ ಸರ್ವನ್ಯಶೆಟ್ಟಿ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಅಂಗಡಿ, ತೋಟ, ೧ ಎಣ್ಣೆ ಗಾಣ ದತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೮೦] ಇಲ್ಲಿ ವೈಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ನೀಡಿದ ದಾನವೇ ಹೆಚ್ಚು. ಹಾಗೂ ಸ್ವಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ತಮ್ಮ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ವಡ್ಡರಾವಳಿ ಹಾರಿ, ಹಾಲಿಕಟ್ಟೆಯ ಸೋವಿಸೆಟ್ಟಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪ರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಿನವ ಸೋಮೇಶ್ವರವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು, ಕಾಳಾಮುಖ ಮೂಲಿಗ ಜ್ಞಾನಶಿವ ಶಕ್ತಿ ದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಗದ್ದೆ, ಬೆದ್ದಲು ಸಹಿತ ನಾಲ್ಕು ಮತ್ತರು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ, ಕಲ್ಲಿಸೆಟ್ಟಿಯು ಕಲಿದೇವ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಕಾಳಾಮುಖ ಅಮೃತ ರಾಸಿ ಮುನಿಗಳ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೨ ತೆಕ್ಕಿಲ ಮತ್ತರು, ಆ ದೇವರ ಹಾಡುವವನಿಗೆ ೨೨ ಕಂಬಗಳನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೮೧] ಹೆಬ್ಬೆಯ ನಾಯಕ ಹೆಬ್ಬೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ವಾಮಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಎರೆಯ (ಕಪ್ಪು ಭೂಮಿ) ಮತ್ತರನ್ನು ಒಂದೊಂದರಂತೆ ಏಳು ಸಲ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಒಂದು ಮಠದ ಮನೆಯನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೨೮೨]

ಅಯ್ಯಾವೊಳೆ ಐನೂರ್ವರಿಂದ ದಾನ:

ಐಹೊಳೆಯು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಅಯ್ಯಾವೊಳೆ ಐನೂರ್ವರೊಂದಿಗೆ ಹಲವು ಸಂಘಗಳು ಸೇರಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧ರಲ್ಲಿ ಕಳಚೂರಿ ಬಿಜ್ಜಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಿದೇವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಯ್ಯಾವೊಳೆ ೫೦೦ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಎಂಟು ನಾಡ ಪದಿನಾರುಗಳು, ಮುಮ್ಮರಿಂದಂಡಗಳು ಸೇರಿ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಕಲಿದೇವರ ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಲೆ, ಧಾನ್ಯ, ಭಂಡ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾರಿದರೆ ಬರುವ ಹಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ದಾನವನ್ನು, ಗಾತ್ರಿಗರು ತಾವು ಮಾರಿದ ಎಲೆಗೆ ಹೊಂಗೈವತ್ತುಲೆಯನ್ನು, ಹೇರುವ ಸೆಟ್ಟಿಯರು ಹೊರಗಡೆಯಿಂದ ತಂದ ಧಾನ್ಯಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತೆಲ್ಲಿಗರು ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆ ೧ ಗಾಣ, ಹಳೆಯ ಎಣ್ಣೆ, ಜೇಡರ ಕೊತ್ತಳಿಗಳು ನೂಲನ್ನು ಕುರುಬರು ೫ ವೀಸವನ್ನು, ಬಲ್ಲಮೂನ್ನೂರ್ವ್ವರು ತರಕಾರಿಗಳನ್ನು, ಮೇದರು ಹೂವಿನ ಕರಡಿಕೆಯನ್ನು, ಗೌಡ ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಹೆಣ್ಣು–ಗಂಡುಗಳ ಮದುವೆಗೆ ೫ ವೀಸವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೮೩] ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ದಾನವೇ ಅಧಿಕ. ಹಲವರು ಸೇರಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸೆಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ದಾನ:

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪ರಲ್ಲಿ ವಡ್ಡವ್ಯವಹಾರಿ ಸೋವಿಸೆಟ್ಟಿಯು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಗವರೇಶ್ವರ ದೇವರೆಂದು ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಅಲ್ಲಿಯ ವರ್ತಕರು, ಅವರ ನಾಯಕರಾದ ಪಟ್ಟಣಸ್ವಾಮಿ, ಮೇಚಿಸೆಟ್ಟಿ, ಕೀರ್ತಿಸೆಟ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವರು ಸಮಸ್ತನಗರವೂ ಸೇರಿ, ಆ ಊರಿನ ಪಂಚಮಠ, ಹಿರಿಯಮಠ, ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರದಾಚಾರ್ಯ ಮೂಲಿಗ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಶ್ರೇಣಿಗಳು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಿಯೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ನಗರದ ಅಂಗಡಿಯವರು, ಚಿನ್ನಗೆಯಿಕದ ವ್ಯವಹಾರಿಗಳು, ಸ್ಥಳದ ಗವರೆಗಳು, ನಾನಾ ದೇಶಿಗವರೆಗಳು, ದೂಸಿಗ ವ್ಯವಹಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಮಾಲೆಗಾರರು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದು ಹೂವಿನ ಸರವನ್ನು, ತಂಬುಲಿಗರು ಚೈತ್ರಪವಿತ್ರದ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲಿಗೆ ಒಂದು ಸಾವಿರ ಎಲೆಯನ್ನು, ತೆಲ್ಲಿಗರು ಒಕ್ಕಲಿಗೆ ಒಂದು ಸೊಂಟಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ದಾನ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.[೨೮] ಇದು ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಾಗ, ಉಳಿದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಕಟ್ಟಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ, ಮುಡಿಪು ಕೊಡುವುದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗದ ಜನರು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅತೀ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ನೆಲೆ-ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು.

ಮುಳುಗುಂದದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮುಳಗುಂದದ ಬಲ್ಲಸೆಟ್ಟಿ, ಧರ್ಮಸೆಟ್ಟಿ, ಕೃತಯುಗಸೆಟ್ಟಿ, ಕೊಳಗರಸೆಟ್ಟಿ ಎಂಬುವರು, ಅಲ್ಲಿಯ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು, ಗಾವುಂಡಗಳು, ಉಂಚಬೆಳ್ಳಾಳ ಮೊದಲಾದ ೧೨೦ ಮಹಾಜನರು, ೧೨೦ ಮಾಲೆಗಾರರು, ಸಾಲಿಗ ೫೦ ಜನ ತೆಲ್ಲಿಗರು ಮಹಾಸಾಮಂತರ ಭೀಮರಸನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಪಟ್ಟಣದಸ್ವಾಮಿ ಹನುಮಂತ ಸೆಟ್ಟಿ, ಬಮ್ಮಿಸೆಟ್ಟಿ, ಮೇಚಿಸೆಟ್ಟಿಮಯ್ಯ ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಶಂಕರೈಯ್ಯನು, ಸೇನಭೋವ ಶಂಕರಯ್ಯ, ಮಣಿಗಾರ ನಾಗಿಸೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ನಗರದ ಮುಮ್ಮರಿದಂಡಮುಂ, ಮಂದಾರ ಬಲದೇವಸೆಟ್ಟಿ ಕಾಳಿಸೆಟ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಗಜಿ ೧, ತೆಲ್ಲಿಗರೊಳ್ಪಣ ೧, ಜಗತಿಯ ಬಾವುಗಳುಳ್ವಣ ೧, ಸಾಮ್ಯ ದೊಳ್ಪಣ ೧, ದೇವರ

ನಂದಾದೀವಿಗೆಗೆ, ಮಠದ ಸೊಡರಿಂಗೆ ಗಾಣ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆ ಸೊಂಟಿಗೆ ೧ನ್ನು ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟ ವಿವರಗಳಿವೆ.[೨೮೫] ಮುಳುಗುಂದ ಮತ್ತು ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆ ಹಲವು ಜನ ಸೆಟ್ಟಿಗರು ಪಟ್ಟಣದ ಗಾಣಕ್ಕೆ ಸೊಲ್ಲಗೆ ಎಣ್ಣೆದಾನ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೮೬]

ಹೀಗೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾದ ಸೆಟ್ಟಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಣ್ಣೆ, ದಾನ ಮಾಡಿರುವುದೇ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಇವತ್ತಿಗೂ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ ದಾನವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈಗ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಇದು ಸೀಮಿತವಾಗಿಲ್ಲ.

ನಕರರಿಂದ ದಾನ:

ನಕರರೆಂಬ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಗುಂಪಿನವರು ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದು, ಅವರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಅರವತ್ತೆಕ್ಕಟಿಗರುಂ ನಖರಮುಂ ಪಂಚಮಠ ಸ್ಥಾನಮ್" ಎಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಕರರು–ಎಕ್ಕಟಿಗರು ಈ ಸ್ಥಾನದ ವ್ಯವಹಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿ ಖಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು.[೨೮೭] ಬೇತೇಶ್ವರ ದೇವರ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆ ನಿತ್ಯವೂ ೧ ಮಾನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅನ್ಮಕೊಂಡಪುರದ ಸೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಮುಖ ನಕರರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೮೮] ಶಿರೋಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಐನೂರ್ವರು ನಕರರು ಭತ್ತ ೧ ಕೊಳಗ, ಎಳ್ಳು, ಉಪ್ಪು, ಗೋಧುವೆ, ಕಡಲೆ ೨ ಬಳ್ಳ, ಸೊಂಟಿಗೆ ೨ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೮೯]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಗೆಯ್ಯದ ನಖರಂಗಗಳು ಸೇರಿ ಅಚ್ಚಿನ ಮೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ದಳಕ್ಕೆ ವೀಸ ೨, ಕಾಣಿ ೨ ಮತ್ತರು, ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುಬ್ಬ ಗಾಮಂ ೧, ಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಸೊ ೨, ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸೊ ೨ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇದರ ಪೂರ್ಣ ವಿಷಯಗಳು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.[೨೯೦]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಕರರು ದೇವರ ದೀಪಕ್ಕೆ ಗಾಣ ೨ ಮತ್ತರು, ಭತ್ತ ಸೊಳಸೆ ೨ ಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಸೊಳಸೆ ೨ ಅಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲಿನ ಸುಂಕ ಮತ್ತು ಆದಾಯವನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೯೧] ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿ, ೧ ಅಡಕೆ, ೨ ಎಲೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೯೨]

ಸದಾಕಾಲ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಸತಿಗಳನ್ನು ಈ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನಗಳು ಒದಗಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತ್ತು. ಈ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇಗುಲ–ಮಠ, ಸತ್ರಗಳು ನಕರರಿಗೆ ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ನಕಕರು ನಕರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ, ದೇವರಿಗೆ ೧೨ ಮತ್ತರು ಗದ್ದೆ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಗೆ **"ಇದು ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಂ"** ಎಂದಿದೆ.[೨೯೩] ಅಂದರೆ ನಕರರು ತಮ್ಮ ಸಂಘದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿಸಿದ್ದು, ಅದನ್ನೇ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರಬೇಕು. ಇದು ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು ಕಾಳಾಮುಖರ ಮೇಲಿಟ್ಟ ವಿಶ್ವಾಸ–ನಂಬಿಕೆಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೧ರ ಸಗರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಕರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದ ತಪೋಧನರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆಂದು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಕರರಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದುದು ನಕರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಠದ ತಪೋಧನರಿಗೆ ದಾನ ಎಂದಿದ್ದು, ಆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಅರ್ಥ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ನಕರರು ನಕರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆಂದೇ ನಿರ್ಮಿಸಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೇ ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಅನಂತಶಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೪] ಇದು ವ್ಯಾಪಾರ ವೃದ್ಧಿಗೂ ಕಾಳಾಮುಖ ಮಠದ ವೃದ್ಧಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ವ್ಯಾಪಾರಿ ಗುಂಪುಗಳು ಸೇರಿ ನೀಡಿದ ದಾನ:

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಗವರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರು, ಮೇದಾರರು, ನೇಕಾರರು ೬೦ ಕಮ್ಮ ಗದ್ದೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ತೆಲ್ಲಿಗರು ೫೦ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ೧ ಸೊಂಟಿಗೆ ಎಣ್ಣೆದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೫] ದೇಶಾಣಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜೈತು ವೈದ್ಯರು ಊರಿನ ಐವತ್ತು ಗಯ್ವುಡುಗಳು ಸೇರಿ ಗದ್ದೆ ಸಲಗೆಯನ್ನು ದತ್ತಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೨೬] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಗರ ಮಹಾಜನಂ ಪಂಚಮಠ ಅಲ್ಲಿಯ ತಳದ ಬಣಂಜಿಗರುವೆರಸುಂ ಪ್ರತಿಪಾಳಿಸುವರು" ಎಂದಿದೆ. ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತ ದಾನ ನೀಡಿದ ನಂತರ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿಗಳ ಗೈರು ಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಬಣಂಜಿಗರು ಅಲ್ಲಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹು. ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗಲು ತಯಾರಾಗಿರಲೂಬಹುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಣಂಜಿಗರ (ಗುಂಪು) ವರ್ಗದವರು ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಹಾಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ವಹಿಸಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೬ರ ಶಿರಸಂಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೌಡರೂ, ಎಂಟು ಹಿಟ್ಟುಗಳು, ಮಲ್ಲವ್ವೆ, ಐಯ್ಯಾವೊಳೆ ಐನುಗು ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಜಯವೊಯ್ಯಶೆಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದವರು, ಪಟ್ಟಣದ ಸೆಟ್ಟಿಗುತ್ತರು, ಲಾಳ ಮಳೆಯಾಳ ನಾನಾದೇಶಿಗಳು ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಯತಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ೧೮ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ, ಹಾಗ ೨, ಧಾರೆಂಣ್ಣೆ, ೧ ಬಳ್ಳ ಭತ್ತ ಇತ್ಯಾದಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೭]

ಹೀಗೆ ವರ್ತಕ ಸಮುದಾಯದ ದಾನ-ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮಸ್ತ ಪರಿವಾರದವರೂ ಬದುಕುವಂತಾಯಿತು. ಇದು ವರ್ತಕರಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಮಠ-ದೇವಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವನೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ದಾನ:

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೭ರ ಕುರುವತ್ತಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುರುವತ್ತಿಯ ಊರೊಡೆಯರಾದ ೧೨೦ ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿನ ಅಭಿನವವಾದಿ ದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ೭೦೦ ಕಮ್ಮ ಹೂತೋಟದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೮]

ಮಹಿಳೆಯರಿಂದ ದಾನ:

ಸಣ್ಣ–ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳ ದಾನ, ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಆಗಿದೆ. ವೆಣ್ಣಿಲ ಸೆಟ್ಟಿಕವ್ವೆ ಎಂಬುವವಳು ತನ್ನ ಮಗನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಹರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾಳೆ. ದೇವಾಲಯದ ಚೈತ್ರ ಪವಿತ್ರಕ್ಕೆ, ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಂತೆ ಆದಾಯದ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೯] ಬಹುಶಃ ಸೆಟ್ಟಿಕವ್ವೆಯು ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸೆಟ್ಟಿಗಳ ಮನೆತನದವಳಿರಬೇಕು. ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದು ಇವಳ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಆ ಸಂತೆಯಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯ (ಇಲ್ಲಿ ವಾರದ್ದೊ, ದಿನದ್ದೊ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ)ವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯ ಕಾರ್ಯ. ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಕಾಳಜಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನ–ದತ್ತಿಗಳು ಕೇವಲ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ–ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ತಪೋಧನರಿಗೆ, ಮಠದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ದಾಸೋಹ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ದೀನರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಅವರು ಪಡೆದ ದಾನವನ್ನು ಬಹಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ವ್ಯರ್ಥವಾಗದಂತೆ, ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದಲೂ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ–ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಂದ ಜನರು ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಮಹಾರಾಜರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ದರ್ಜಿಗಳೂ ಮುಂತಾದವರಿಂದಲೂ ದಾನ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರ ವಿದ್ವತ್ತು–ಪಾಂಡಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅವರು ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಬಂಧದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜರುಗಳ ಅಥವಾ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಹಾಗೂ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವಿನ ಸೇತುವೆಯಂತೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಒಟ್ಟಾರೆ ರಾಜರುಗಳು, ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರರು, ಸಾಮಂತರು, ಗಾವುಂಡರು, ವರ್ತಕರ ಸಂಘಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಜನರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರು ದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಆಡಳಿತವರ್ಗದವರು, ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಯವರು ನೀಡಿದ ದಾನದಿಂದ ಪೋಷಿತರಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಸಮಾಜದ ಸತ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿಗಳಿಂದ ದಾನ:

ಬೇರೆಯವರಿಂದ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಸಮಾಜದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು, ತಮಗೆ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದಾಗ, ತಮ್ಮಿಂದಾದ ಸಹಾಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು

ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಬೇರೆಯವರಿಂದಲೇ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇವರು ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಆ ವೇಳೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಮಗ್ರಿ, ಹಣ ಅಥವಾ ಭೂಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾನ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದು ಅವರ ನೈತಿಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯತಿಗಳು ನೀಡಿದ ದಾನ ಕಾರ್ಯವು ಕೇವಲ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೪ರ ಹದ್ಲಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಗುರು ದೇವಶಕ್ತಿ ಗುರುಗಳು ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರದಾನ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅಗ್ರಹಾರ ಪಳ್ದಲೆಯ ೪೨೦ ಮಹಾಜನರಿಗೆ ಹಣಕೊಟ್ಟು ಸತ್ರದ ಹೊಲದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕಿರುವ ಪಾಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಗವರೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ೫ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ, ೧ ತೋಟ ಹಾಗು ೪ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.[೩೦೦] ಅಗ್ರಹಾರವಾದ ಹದ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಮತ್ತು ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದು ಯತಿಗೆ ಶೋಭೆ ತಂದಿದೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಸಿಗಲಿ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ವಿದ್ಯೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವಂತದ್ದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯವಾದ ಹಣದ/ಕ್ರಯದ ವಿವರಗಳಿಲ್ಲ.

ಬಹುಶಃ ಈ ರೀತಿ ಯತಿಯೊಬ್ಬರು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೊಂದಲವಾಗಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಹಳ ವರ್ಷ ಈ ರೀತಿಯ ದಾನದ (ಯತಿಯಿಂದ) ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೬ರಲ್ಲಿ ಗೌತಮಮುನಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಡಿಮಠದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಿಬ್ಬರು ಕುಸುಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಾವಣ, ರಾವಣ ಎಂಬ ಈ ಶಿಲ್ಪಿಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಏನು ದಾನ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಕೋಡಿ ಮಠದೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ಕುಶಲಕರ್ಮಿ, ಶ್ರಮ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ದೇವರಿಗೆ ತಾನು ದಾನ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಟ್ಟಗಾವುಂಡರಿಂದ ಹಣಕೊಟ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತನು ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪಾಯಸದ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣಕೊಟ್ಟು ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತಕ್ಕೇನೂ ಬಳಸದೆ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಯತಿಯ ನಿಸ್ವಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.[೩೦೧] ಹೂಲಿಯ ಅಂದಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿದೇವರು, ದೇವರ ಸೇವೆಗೆಂದು ಕೊಕ್ಕಳಗೇರಿಯ ಹಾಳ ಹಸುಗೆಯನ್ನು ಕೊಂಡು, ೧ ಮತ್ತರಿಗೆ ೧ ಹಣದಂತೆ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೦೨]

ಶಿಲ್ಪಿಗಳಾದ ಬಿಸೋಜ, ಚಾವೋಜ, ಸಿಂಗೋಜ ಎಂಬ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಂಟಪ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ರಾಜಗುರು (ಬಹುಶಃ ವಾಮಶಕ್ತಿ)ಗಳು ಬಾಡಂಸಿರಿವೊಳಲು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮದಾನವನ್ನು ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಮುನಿಯ ಅನಿರ್ಬಂಧತೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೩೦೩] ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ತನ್ನ ಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ಹೊಂಬಳದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸಿ, ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿ ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೩೦೪] ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರು ಕೂಡ ದಾನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ರಾಜರು, ರಾಣಿಯರು, ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರರು, ಸಾಮಂತರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ದರ್ಜಿಗಳು ಸ್ವತಃ ಕಾಳಾಮುಖಮುನಿಗಳು, ವರ್ತಕ ಸಮುದಾಯದವರು, ನಕರರು ಮುಂತಾದ ಸಮಾಜದ ಹಲವು ವರ್ಗದ ಜನರುಗಳಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಈ ಎಲ್ಲ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಸಮಯ ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ. ಗ್ರಹಣದ ಸಂದರ್ಭದ ಪುಣ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ದಾನಕೊಟ್ಟು ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೩.೮. ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳು:

ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನ ದಾಸೋಹ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳೇ ಇವರ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಶಾಸನಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ೨. ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ೩. ಕಲ್ಕೇರಿ ೪. ಬಂಕಾಪುರ ೫. ಹರಳಹಳ್ಳಿ

೬. ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ೭. ಕುಕನೂರು ೮. ಹೂಲಿ ೯. ಆಲಂಪುರ ೧೦. ಶ್ರೀಶೈಲ

೧. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ: ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪ ಹೋಬಳಿಯ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ. ಶಿಕಾರಿಪುರದಿಂದ ೨೧ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯು ಬನವಾಸಿ ೧೨೦೦೦ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಿಗಾವೆಯನ್ನು ಬಲಿಪುರ ಬಳ್ಳಿಗಾಂವೆ, ಬಳ್ಳಗ್ರಾಮ, ಬೆಳಗಾಮ, ಕರವೂರು ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆದಿವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕೇದಾರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಪಟ್ಟಣವು ಚತುಸ್ಸಮಯಗಳಿಗೆ ಆಗರವಾಗಿತ್ತು.[೩೦೫] ಅಂದರೆ ಬೌದ್ಧ, ಜೈನ, ಶೈವ, ವೈಷ್ಣವ ಮತಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕಲ್ಪಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಣಗಳ ತೌರ್ಮನೆಯಾಗಿ,

ನಾನಾಧರ್ಮಗಳ ಕರ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಸ್ಥಳ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪ರ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಠಗಳನ್ನು ಅವುಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಂಚಮಠ, ಹಿರಿಯಮಠ, ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರ ಮಠ, ಪಂಚಲಿಂಗಮಠ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಮಠಗಳಾಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಚಂದ್ರಕೇಶ್ವರ, ಬೇರುಂಡೇಶ್ವರ, ನಂದಿಕೇಶ್ವರ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ, ನಖರೇಶ್ವರ, ಕೇದಾರೇಶ್ವರ, ಕುಸುಮೇಶ್ವರ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕೇಶ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವಾಲಯಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದವರಿಗೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಕೋಡಿ ಮಠ:

ಇದು ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ಇದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೇದಾರಮಠವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕೆರೆಯಕೋಡಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಠವಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿಯ ತಪೋಧನರು ಕೇದಾರದ ಋಷಿಗಳಷ್ಟೇ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕೇದಾರವೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯದ ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ, ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪರೂಪದಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಲಿಂಗರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಮಠಗಳು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ ಕೋಡಿ ಮಠ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೯ರ ಶಾಸನ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಫ್ಲೀಟರ್‌ವರು ಈ ಮಠವು ಹೆಗ್ಗಡೆ ವೆಣ್ಣಮರಸನಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[೨೦೬] ಬಿ.ಎಲ್. ರೈಸ್‌ರವರು ಹೆಗ್ಗಡೆ ವೆಣ್ಣಮರಸನನ್ನು ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೦ರಲ್ಲಿ ಈ ಮಠ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಠಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಠ, ಹಿರಿಯಮಠ, ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರಮಠ, ಪಂಚಲಿಂಗಮಠ, ತ್ರಿಪುರಾಂತಕಮಠ. ಹೀಗೆ ಐದು ಮಠಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೋಡಿಯಮಠದ ದಾಖಲೆಯಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠ, ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಶಿಷ್ಯಾಜಾತಕ ವರ್ಷಾಕಾಳಾಮುಖರೆನಿಸಿದ ಕಾಳಾಮುಖರ್ ಎಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[೨೦೭] ಕೋಡಿಮಠದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಅಪಾರವಾದುದು. ಬಿಜ್ಜಳ ರಾಯಮುರಾರಿ ಸೋವಿದೇವನ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಆತ ಪಾಣಿನಿ, ನಾಟ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಭರತ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಬಂಧು, ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಲಕುಲೀಶವಾಗಿದ್ದ. ಇದು ಆತನ ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಭಾವಂತರ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದೂರದೂರದ ದೇಶಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಧಾವಿಯು ಬಹುಮುಖ

ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎರಡನೆಯ ವಾಮಶಕ್ತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗಿದ್ದು, ಕೇದಾರಮಠದ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋಡಿಮಠವನ್ನು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.[೩೦೮]

ಹೀಗೆ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠದ ಗುರುಗಳೆಲ್ಲರು ಬಹುದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಮಠವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಭವಾನಿ ಭವನದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಸದಾಚಾರ ಸಂಭವಿತರಮುಂ, ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಂತೆ ಸರಸ್ವತಿವಿಳಸಿತಮುಂ, ಖಚರಲೋಚನದಂತೆ ವಿದ್ಯಾಧರೀಶ್ವರ ಪರಿವ್ರತವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಗುರುಗಳು ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಠ ಕ್ರಮಗಳು ದೇಶದೆಲ್ಲೆಡೆಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಕೈಬೀಸಿ ಕರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೇದಾರಮಠದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ''ದಕ್ಷಿಣ ಕೇದಾರಸ್ಥಾನಮುಂ ಶಿವಲಿಂಗ ಪೂಜಾಪುಳಕ ಸಸ್ಯಸರಸ ಕೇದಾರಸ್ಥಾನಮುಂ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಶಿವಮುನಿಜನಾನುಷ್ಠಾನ ನಿಷ್ಠಿತ ಸ್ಥಾನಮೂಲ ಸಾಂಗಋಗ್ಗಜುಸ್ಸಾಮಾರ್ಥರ್ವ್ವ ಚತುರ್ವೇದ ಸ್ಥಾನಮುಂ ಕೌಮಾರ ಪಾಣನೀಯ ಶಾಕಟಾಯನ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಾದಿ ವ್ಯಾಕರಣ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸ್ಥಾನಮುಂ ನ್ಯಾಯ ವೈಶೇಷಿಕ ಮೀಮಾಂಸಾ ಸಾಂಖ್ಯ ಬೌದ್ಧಷಡುದರ್ಶನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸ್ಥಾನಮುಂ ಲಾಕುಳ ಪುರಾಣ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಕಟಿಕಾವ್ಯನಾಟಕ ನಾಟಕಾದಿ ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾಸ್ಥಾನಮುಂ''.[೩೦೯] ಅಂದರೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕೇದಾರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಈ ಮಠವು ಶಿವಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯಿಂದ ನವಿರೆದ್ದ ಮೈಯಂತೆ ತಲೆಯತ್ತಿ ನಿಂತ ಬೆಳೆಗಳಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಹೊಲದಂತಹ ತಾಣ. ಆಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆಯಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಬಾಳುವ ಶೈವಯತಿಗಳ ಮತಾಚರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಇದ್ದ ತಾಣ. ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳಾದ ಋಕ್, ಯಜಸ್, ಸಾಮ, ಅಥರ್ವಣಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳ ಉಪವೇದಗಳಾದ ಶಾಂತಿಯುತವಾದ ಅಧ್ಯಯನದ ತಾಣ. ಕೌಮಾರ, ಪಾಣನೀಯ, ಶಾಕಟಾಯನ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಹಾಗೂ ಬೇರೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ತಾಣ. ನ್ಯಾಯ, ವೈಶೇಷಿಕ, ಮೀಮಾಂಶಾ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಬೌದ್ಧ ಮುಂತಾದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಆರು ಪದ್ದತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ತಾಣ. ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಪಾತಂಜಲಿಗಳಂತಹ ಬೇರೆ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಷ್ಯ ರಚಿಸುವ ಸ್ಥಳ. ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣ, ನ್ಯಾಯಶಾಸ್ತ್ರ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಾವ್ಯರಚನೆ, ನಾಟಕ, ಲಘು ಪ್ರಹಸನಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ವಿದ್ಯೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ತಾಣ. ವೃತ್ತಿಪರ ಕಥಾಕಥನಕಾರರು ಗಾಯಕರು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ಹಾಡುವ ಕವಿಗಳು ಮುಂತಾದವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಹುವಿದ್ವತ್‌ಪೂರ್ಣ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಗುರುಗಳ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯು ಇಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಕಡೆ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿನ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಗುರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕಂಠ, ಸೋಮೇಶ್ವರ, ವಿದ್ಯಾಭರಣಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಬಹುಮುಖೀ ವಿದ್ವಾಂಸ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಕೇದಾರಮಠದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇವರುಗಳೆಲ್ಲರ ಬಹುಮುಖ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಖ್ಯಾತಿಯಿಂದಲೇ ದೇಶದ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಕರ್ಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಡಿಮಠದ ಗುರುಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ:

- ಕೇದಾರಶಕ್ತಿಮುನಿ
  - ರುದ್ರಾಭರಣ
    - ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮುನಿ
  - ಶ್ರೀಕಂಠಪಂಡಿತ–೧
    - ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೪, ೧೧೦೩, ೧೧೧೩, ೧೧೧೧–೦೪)
      - ವಾಮಶಕ್ತಿಮುನಿ
      - ಗೌತಮಮುನಿ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೯, ೧೧೩೯, ೧೧೪೯)
        - ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ–೨ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೪, ೧೧೫೯ ೧೧೬೨, ೧೧೭೧, ೧೧೮೧, ೧೧೯೩, ೧೧೯೪, ೧೧೯೫, ೧೧೯೮)
          - ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿದೇವ–೨ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧)
            - ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ–೨
              - ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವ–೩ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೧೫)
      - ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ–೧ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೩೦, ೧೧೪೪)
      - ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೧, ೧೦೯೨, ೧೦೯೯ ಗದಗ)
        - ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ

ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸೂರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭರಣ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಮಾತ್ರಬಯಸಿ, ಮಠ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಬೇಡವೆಂದಾಗ ವಾಮಶಕ್ತಿಮುನಿಯನ್ನು ಮಠ ವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯ ರ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮುನಿಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಬಹುವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿವೆ.

ಕೇದಾರಶಕ್ತಿಗಳ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಕಂಠ ಪಂಡಿತನನ್ನು ಶಾಸನವು ''ವಸುಧೆಯೊಳೆನ್ನೇ ಮಾತೋ ಲಕುಲೀಶರ್ತ್ತಾಮೆನೆ ಸರ್ವಜ್ಞ ಕಲ್ಪರೆಸೆದರ್'' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.[೩೦] ಇವನು ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಗನಾಗಿರಬೇಕು. ಇವನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಬಹಳ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರಿಂದ ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಠವು ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯಗೊಂಡು ಅನೇಕ ದಾನದತ್ತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು, ಇವನ ವಿದ್ವತ್ತನ್ನು ಶಾಸನ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. ''ಯಮ ನಿಯಮಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧ್ಯಾನಧಾರಣ, ಮೌನಾನುಷ್ಠಾನ, ಜಪಸಮಾಧಿ ಶೀಲ ಸಂಪನ್ನರ್ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ತರ್ಕ ವ್ಯಾಕರಣ ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ ಭರತಕಾವ್ಯನೇಕ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿದ್ಯಾ, ಪ್ರವೀಣರುಮಪ್ಪ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ''[೩೧] ಎಂದೂ ನೈಯಾಯಿಕಾಗ್ರೇಸರ ಸಾಂಖ್ಯಾಗಮ ಪ್ರವೀಣಂ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದ್ಯಾ ಮಹಾನದೀ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರ ಎಂದೂ, ಕೇದಾರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾಬ್ದಿಯೆನಿಸಿ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂದು ಕಲ್ಪವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದವನು.[೩೨] ಎಂದು ಶಾಸನ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎರಡನೇ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ. ಈತನನ್ನು ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಾಣಿನಿ ಎಂದೂ, ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭೂಷಣಾಚಾರ್ಯನೆಂದೂ, ನಾಟಕ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭರತನೆಂದೂ, ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಬಂದುವೆಂದೂ, ಶೈವ ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಲಕುಲೀಶನೆಂದೂ ಸ್ತುತಿಸಲಾಗಿದೆ.[೩೩] ಇವನು ೪೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಈ ಮಠದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ನಂತರ ಶ್ರಿಕಂಠಪಂಡಿತ ಹಾಗೂ ಮೂರನೇ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಎರಡು ಪದ್ದತಿಗಳಿದ್ದಿರಬೇಕು. ೧. *ಮಠ ವ್ಯಾಸಂಗ* ೨. *ಶುದ್ಧ ವಿದ್ಯೆ*. ಮಠ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದೊಂದಿಗೆ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.[೩೪]

ಎರಡನೇ ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ನಂತರ ಪುನಃ ವಿದ್ಯಾಭರಣನ ಶಿಷ್ಯ ಗೌತಮಾರ್ಯನೆ ಮಠಾಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮಠ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ವಿದ್ಯಾಭರಣ ಕೇವಲ ವ್ಯಾಸಂಗ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶಾಲೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತನು. ವಾಮಶಕ್ತಿ ಮಠದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಒಪ್ಪಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮಠ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸೂರಿಗಳ ಶಿಷ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭರಣ ಮಠ ವ್ಯಾಸಂಗವನ್ನು ಬೇಡವೆಂದಾಗ ವಾಮಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಠವ್ಯಾಸಂಗಕ್ಕೆ ನಿಯೋಜಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೯ರ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನದ ಜೊತೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕವಲ್ಲದ ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಹಾಗೂ ಪಾತಂಜಲ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದಾನಧರ್ಮ ಸ್ವೀಕರಿಸುವವರ ಆಯ್ಕೆಯು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ

ವಲ್ಲದಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿಯ ಗುರುಗಳ ಅನುಕಂಪ ಹಾಗೂ ಅನ್ಯಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಗಳು ಒರೆಹಚ್ಚಲ್ಪಡುವಂತಹುದು. ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ದಾನಧರ್ಮ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಮತೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಖಚಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾದರೂ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಜೈನರು, ಬೌದ್ಧರು, ಶೈವರು, ವೈಷ್ಣವರು ಬಹುಶಃ ಅಜೀವಿಕರೂ ಸೇರಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕ್ಷಪಣಿಕರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬತ್ತಲಿರಾದ ಜೈನ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತಿದ್ದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉತ್ತಲಿಗರಾದ ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಲ್ಪಡುವರು. ಹಂಸ ಮತ್ತು ಪರಮ ಹಂಸಗಳು ಮತೀಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವಂತಿದೆಯೆಂದು ಜಿ.ಎಸ್.ಘರ್ಯೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಎ.ಎಲ್.ಭಾಷಂರವರು ಏಕದಂಡಿನ್ ವೈಷ್ಣವರೆಂದೂ ತ್ರಿದಂಡಿನ್ ಶೈವವರೆಂದೂ, ನಗ್ನಭಗ್ನರು ಒಂದು ವರ್ಗದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೆಂದು ಬಹುವಾಗಿ ಅಜೀವಿಕರಾಗಿರಬಹುದೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಾಳಿರುವರು.[೩೧೫]

ಹೀಗೆ ಶಾಸನಗಳು ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿವಿಧ ಆಕರ್ಷಕ ಉಪಮೆ ಹಾಗೂ ಸಾದೃಶ್ಯಗಳ ಬಳಕೆಯ ಮೂಲಕ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಗೋಪುರವು ಕೇದಾರಶಿಖರದಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಅಲ್ಲಿಯ ತಪೊಧನರ ತಪಸ್ಸು ಕಠಿಣ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿರುವ ಕೇದಾರಮುನಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಹೋಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಧೋರಣೆ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮಠವನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಕೇದಾರವೆಂದು ವರ್ಣಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇದೊಂದು ಬಹುಮುಖೀ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಹಿರಿಯ ಮಠ:

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯಮಠದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿದ್ದು ಈ ಹಿರಿಯಮಠ ಯಾವುದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಜಗದೇಕ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರವನ್ನು ಹಿರಿಯಮಠ ಎಂದೇ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ದಾಖಲಿಸಿವೆ. ಹಿರಿಯಮಠವು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಮೂಲಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಯ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಮೂಲಸ್ಥಾನದವರೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮೂಲಿಗರು ಎಂದು ಕರೆದಿರುವಂತಿದೆ.[೩೧೬] ಇಲ್ಲಿಯ ಗುರುಪರಂಪರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ಮೂಲಿಗ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೯)

ಪಟ್ಟಣದ ಮೂಲಿಗ ಜ್ಞಾನಶಿವದೇವ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪)

ಮೂಲಿಗ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಮಗ ಧರ್ಮಶಿವ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪)

ಮೂಲಿಗ ಹೊಂನ್ನೆಯಜೀಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೦)

ಮೂಲಿಗ ಹೊನ್ನೆಯಜೀಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೩)

ಆಚಾರ್ಯ ಶಾನ್ತಶಿವ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೩)

ಮೂಲಿಗ ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯)

ಮೂಲಿಗ ಧರ್ಮಶಿವ ದೇವರು (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೧)

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪ರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಠ ಮತ್ತು ಭೆರುಂಡೇಶ್ವರ ಮಠ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ರಲ್ಲಿ ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರದ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದವರು ಮೂಲಿಕಗಪಾದ ಶಿವದೇವರು. ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರವನ್ನೇ ಹಿರಿಯಮಠ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಭೇರುಂಡೇಶ್ವರದ ಗುರುಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ.

ಅನನ್ತ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೪೭)

ಮಧುಕೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪)

ಗೌಳ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೮)

ಮೂಲಿಗ ಪಾದಶಿವದೇವ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೨)

ಹೀಗೆ ಕೇದಾರ ಮಠದೊಂದಿಗೆ ಹಿರಿಯ ಮಠವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ತ್ರಿಪುರಾಂತಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಠ

ಶಾಸನಾಧಾರದಿಂದ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಮಠವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪ಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಇತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.[೩೦೭] ಈ ದೇವಾಲಯದ ಎದುರಿಗೆ ಮಠ ಇದೆ. ಬಹುಶಃ ಅದೇ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಮಠ, ಈಗ ಹಾಳು ಬಿದ್ದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ[೩೦೮] ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೦[೩೦೯] ಚತುರಾನನ ಪಂಡಿತದೇವ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೮,[೩೧೦] ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೮[೩೧೧] ಮುಂತಾದವರ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿದೆ.

ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವರ ಮಠದ ಗುರುಪರಂಪರೆ :

ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪)

ಚತುರಾನನ ಪಂಡಿತ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೪)

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೩)

ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯)

ಹೀಗೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚ ಮಠಗಳಲ್ಲದೇ ಇತರೆ ಹಲವು ಮಠಗಳು ದೇವಾಲಯಗಳಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪಂಚಲಿಂಗ ಮಠ, ಅಗ್ನೀಶ್ವರ ಮಠ, ಉಭಯದ್ವಾದಶ, ನಾರಾಯಣ ಮಠ, ಕಲ್ಲೇಶ್ವರ ಮಠ, ಜಗದೇವ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಮಠ, ನರಸಿಂಹದೇವರ ಮಠ, ಮುಂತಾದ ಮಠಗಳಿದ್ದುದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತವೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶೈವರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳವಾಗಿತ್ತು.[೩೧೨]

ಈ ಎಲ್ಲ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಕೇದಾರಮಠವು ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಈ ಕೇದಾರ ಮಠ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಶಾಖಾ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿನ ಶಿಷ್ಯರುಗಳೇ ಮುಂದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಗಾಢವಾದ ಸಂಬಂಧ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸೌಕರ್ಯಗಳಂತೆ ಬೇರೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ.

ಬೇಗೂರು:

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಬೇಗೂರು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಇಲ್ಲಿನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯ ವಿದ್ಯಾದಾನದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯ ದೊರೆ ಜಯಸಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಗೂರು ಮಾರಸಿಂಗ ಗಾವುಂಡನ ತಮ್ಮ ದೇಕಗಾವುಂಡನು ಒಂದು ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೧ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಮಾರಸಿಂಗನ ವಿನಂತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜ ಜಯಸಿಂಹ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಶಾಸನ ಮುಂದುವರಿದು ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ, ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯರ್ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಬೇಗೂರಿನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎಡೆವೆಟ್ಟ ಎಪ್ಪತ್ತರ ಮನ್ನಯಂ ಆಗಿದ್ದ ಜೋಗಯ್ಯನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೭ರಲ್ಲಿ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರು ಸರ್ವಜ್ಞಘಟ್ಟ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಸರ್ವಜ್ಞಗಟ್ಟಿಂಗೆ ಹಾಗೂ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ಮಠದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಹಾರ ದಾಸತ್ರಕ್ಕಂ ಶ್ರೀಮತ್ಕಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯರ್ ಸ್ವಸ್ತಿಯಮನಿಯಮ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಧ್ಯಾನ ಧಾರಣ ಜಪಸಮಾಧಿ ಷಡಂಗೋಪಹಾರಾದಿ ಸಂಪನ್ನರಂ ಶ್ರೀಮತ್ತ್ರಿಳೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವರ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚಿ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.[೨೩] ಇದರಿಂದ ಬೇಗೂರಿನ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ಮಠವು ಕಾಳಾಮುಖರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತದೇವರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತ್ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮತ್ತ್ರಿಳೋಚನ ಪಂಡಿತರು ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಹಾಗೂ ಅವರ ಅನ್ನದಾನಕ್ಕೆ ಸತ್ರವೊಂದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೯ರ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಎಡೆವಟ್ಟ ಎಪ್ಪತ್ತು ಎಂಬ ಕಂಪಣದ ಮನ್ನಯನಾದ ಜೋಗಯ್ಯನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೪೯ರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೬ರಲ್ಲಿ ದತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬೇಗೂರಿನಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ತ್ರಿಭುವನ ಮಲ್ಲನ ಮಹಾಸಾಮಂತಾಧಿಪತಿ, ಮಹಾಪ್ರಚಂಡ ದಂಡನಾಯಕನೂ ಆದ ಅನಂತಪಾಲನ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೯೮ರಲ್ಲಿ ಬನವಾಸಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೦ದ ವಡ್ಡರಾವುಳಾದ

ಸುಂಕದ ಧಿಷಾ«ಯಕಂ ಶ್ರೀಮದ್ದಂಡನಾಯಕ ಮಾದಿರಾಜನು "ಶ್ರೀ ಮದಗ್ರಹಾರ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರು ವಿಷ್ಣುದೇವರ್ಗ್ಗೆ"[೨೨] ದತ್ತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೬ರಲ್ಲಿ ಬರೀ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರಾಗಿದ್ದ ಊರು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೯೮ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಶ್ರೀಮದಗ್ರಹಾರ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರಾಗಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಅಲ್ಲಿನ ವಿಷ್ಣು ದೇವಾಲಯವು ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೧ರಲ್ಲಿ ಶಿವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಅದಕ್ಕೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೯ರ ಹೊತ್ತಿಗಾಗಲೇ ಮಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರೆಂಬ ಹೆಸರಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠ ವಿದ್ಯಾದಾನದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೫ರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಹೇಶ್ವರ ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಾದಿನಿಯಮಸ್ಥರು ಇದ್ದುದಾಗಿಯೂ, ವೈಷ್ಣವ ನಿಯಮಸ್ಥರು ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೫ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ತಿಬಿಳ ಜಗದುತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಳಯ ಸಂಹಾರ ಕಾಲಹರಣ ಗರುಡಧ್ವಜ ಪನ್ನಗಶಯನಾಭಿ ಕಮಳಾಪನಬ್ರಹ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಳಾಸ ವಕ್ಷಸ್ಥಳಹ... ತಿ ಸರೋಜ ವಿರಾಜ ಮಾನರು, ರುಗ್ವಜುಸ್ಸಾಮಾಥರ್ಬ್ವವೇಂಗೋಪಾಂಗ ಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತರು ಯುಜನ ಯಾಜನಾಧ್ಯನಾಧ್ಯಾಪನಪಾರಗರು, ಅಗ್ನಿಷ್ಟೋಮಾದಿ ಸಪ್ತಸೋಮ ಸಂಸ್ಥಾವಭೃತರು, ರಕ್ತಸರನೇರ ಹೋದರರದಳನಿಭಚತು ವಕ್ರಶಾಸ್ತ್ರ ಷಡಂಗಾಷ್ಟಾದಶ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯ ನಾಟಕಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಯೋಗ ವಿದವಿನ್ಯಾಸ ಲಲಿತಾಂಗೋಪಾಂಗರೆ, ಮಾಹೇಶ್ವರ ವೈಷ್ಣವೇದ್ಯಾವಿ ಸಮಯ ನಿಯಮಸ್ಥರು, ನ್ಯಾಯ, ವೈಶೀಷಿಕ ಲೋಕಾಯತ ಸಾಂಖ್ಯ ಬೌದ್ಧ ಮೀಮಾಂಸಾ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಾಗಮ ಪರಿಣತರು, ಸಪ್ತರಿಷಿ ಸಮಾನರ್, ಏಕವಾಕ್ಯರ್, ಅಶೇಷ ದೀಕ್ಷಾಕಾಣಿತ ಕೀರ್ತಿದ್ವಜರು ದ್ವಾತ್ರಿಂಶತ್ಸಸಮಯೂ....ರು"[೨೩] ಅಂದರೆ ಅನೇಕ ವೇದಾಂಗ, ಬ್ರಹ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಷಡಂಗ, ಅಷ್ಟಾದಶ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣ, ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಅರ್ಥಗ್ರಂಥ (ನಿಘಂಟು) ಪ್ರಯೋಗ ಪದ ವಿನ್ಯಾಸ (ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರ), ನ್ಯಾಯ, ವೈಶಿಷಿಕ, ಲೋಕಾಯತ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಬೌಧ್ಧ, ಮೀಮಾಂಸಾದಿ (ದರ್ಶನ)ಗಳಾದ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಾಪನ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇದು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿಮಠದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವ ಪಠ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಾಮ್ಯತೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅರವತ್ನಾಲ್ಕು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲೂ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೦ರ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಬೇಗೂರು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬಂದಳಿಕೆ, ಮಾಯಿತಮ್ಮನ ಮುಚ್ಚಡಿ, ಬೇಗೂರು, ಗೊಗ್ಗ, ಹಾರೋಮುಚ್ಚಡಿ, ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಅಬ್ಬಲೂರು: ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ:

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೀರೇಕೆರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಅಬ್ಬಲೂರು. ಹೀರೇಕೆರೂರಿನಿಂದ ೪ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ ಇಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಊರನ್ನು ಅಬ್ಬಲೂರು ಎಂದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಬರ್ಮ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೦ರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದುದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರಲಿಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗ (ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ) ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಿಲ್ಪ, ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಐದು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಸೂರ್ಯಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ತ್ರೈಪುರುಷ ದೇವಾಲಯದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸರಸ್ವತಿ ಮಂದಿರವಿದೆ. ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾದ ಈ ಮಂದಿರವು ಚೌಕಾಕಾರದ ಗರ್ಭಗೃಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಚತುರ್ಭುಜ ಸರಸ್ವತಿಯ ವಿಗ್ರಹವಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕದ ಕೋಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಯಂತಹ ರಚನೆಗಳಿವೆ. ಈ ಕೋಣೆಗಳು ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ಅಧ್ಯಯನ-ಅಧ್ಯಾಪನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತಲೂ ಹಲವಾರು ಪೌರಾಣಿಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಮತ್ತು ರಾಮಾಯಣದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಶಿಖರಗಳಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈಗ ಕೇವಲ ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಶಿಖರವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಠ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠದ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯವರ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೧ರ ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಯತಿ ಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ. "ಶ್ರೀಮದಬ್ಬಲೂರೇಚಗಾವುಂಡನ ಗುರುಗಳ್ ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ದೇವರಜ್ಜ ಗುರುಗಳ ತಪಃ ಪ್ರಭಾವ ಮೆಂತೆದೊಡೆ

ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗೆ

ಕರಮಗ್ರಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ ಮೂ

ವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾ

ಭರಣಂ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿಯತಿಪತಿ ನೆಗಳ್ದಂ"[೩೬]

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಯ ಯತಿಗಳೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅದೇ ರೀತಿಯ ವಿದ್ಯಾದಾನ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾದ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ತರ್ಕ, ವಾಗ್ಮಿತೆ, ನಾಟಕ, ಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಪರಿಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಹಲವರಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿರುವ ವಿದ್ಯೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅವನ ಆ ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳು ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಲಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೪ರ ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಏಚಗಾವುಂಡನ ಮಗ ಬಮ್ಮಗಾವುಂಡನು ದಾನ ಬಿಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವರ ಕಾಲುತೊಳೆದು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು.[೨೭]

ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮಠ ಮತ್ತು ತಪೋಧನರ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಹಾರ ದಾನಕ್ಕೆಂದು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಇದೊಂದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖಕೇಂದ್ರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಲಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ–ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದ ಆಗ್ನೇಯಕ್ಕೆ ೭೦ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಬನವಾಸಿ ೧೨೦೦೦ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರಟ್ಟಪಳ್ಳಿ–೭೦ ಒಂದು ಕಂಪಣವಾಗಿದೆ. ೧೧–೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ತ್ರಿಕೂಟ ಮಾದರಿಯ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಿವೆ. ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದ್ದು, ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎತ್ತರವಾದ ಮೂರು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಇದೇ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹಗಳಲ್ಲೂ ಲಿಂಗಗಳಿವೆ. ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ, ಕಿಟ್ಟಗಾವಿ ಸಂತತಿಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಆ ಯತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಾಳಾಮುಖಯತಿಗಳು ಈ ದೇವಾಲಯದ ಮತ್ತು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಠದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಿಟ್ಟಗಾವಿ ವಂಶಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಗುರು ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.[೨೮]

ವಾಮಶಕ್ತಿಯತಿ

ವಾದಿರುದ್ರ ಶಕ್ತಿ

ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿದೇವ

ಸರ್ವೇಶ್ವರಾಯ

ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ

ಮೂರುಜಾವಿದೇವ

ಮೂರುಜಾವಿದೇವರು ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಮಂತ್ರಿ ಹೊನ್ನಬೊಮ್ಮ ಸೆಟ್ಟಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದಾಗ, ಅವನು ತನ್ನ ತಂದೆ ಮಲ್ಲಿಸೆಟ್ಟಿ ಹಾಗೂ ತಾಯಿ ರಾಜಲೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ರಾಜೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮುಖ್ಯ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೂ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕ ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೂ ಅಂತರವಿದೆ ಎಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು.[೨೯]

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಮದೇವರಿಂದ ಹಿಡಿದು ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿಪಂಡಿತದೇವರು ವರೆಗಿನ ಗುರು–ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ದಾಖಲೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೩೦]

ವಾಮದೇವರು

ವಾದಿರುದ್ರಯತಿ

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ – I

ಅಮೃತರಾಸಿಯತಿ

ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ದೇವ - II

ಸರ್ವೇಶ್ವರ

ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ

ಮೂರುಜಾವಿದೇವ

ಲಕುಳೀಶ್ವರ

ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರು.

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿಗಳ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ವಾಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೬ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಮುನಿಯ ನಂತರ ಕೇದಾರಮಠದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವನ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಪಟ್ಟವನ್ನು ವಾಮಶಕ್ತಿ ವಹಿಸಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವೆ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ವಾಮಶಕ್ತಿಯಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಯತಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಮತ್ತು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ಕಂತಿಮಠ ಎಂಬ ಆಧುನಿಕ ವಿರಕ್ತರ ಶಾಖಾ ಮಠವಿದೆ. ಬಾಹ್ಯನೋಟಕ್ಕೆ ಅದು ಆಧುನಿಕ ರಚನೆ ಎನಿಸಿದರೂ, ಒಳಗಡೆ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕಲ್ಲಿನ ಕಂಬಗಳ ಮಾದರಿಯ ಕಂಬಗಳು ಮತ್ತು ಕೋಣೆಗಳ ರಚನೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಅಂದು ಇದು ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯರ ವಿದ್ಯಾಮಠವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳ ಕೊರತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಚಿತ್ರಣ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಕಲ್ಕೇರಿ: ಸೋಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ:

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಾನಗಲ್ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೇರಿ ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಗ್ರಾಮದ ಪಶ್ಚಿಮ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಸೋಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಕೆರೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಬಾಸವೂರು-೧೪೦ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಈ ಊರನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲುಕೆರೆ, ಕಲ್ಕೆರೆ ಎಂದು ಕರೆದಿವೆ. ತ್ರಿಕೂಟ ತಲವಿನ್ಯಾಸದ ರಚನೆಯುಳ್ಳ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹಗಳನ್ನು, ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಧಾನ ಗರ್ಭಗೃಹ(ಪಶ್ಚಿಮ)ದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭೂ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆ.

ದೇವಾಲಯದ ಎಡಬದಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೋಣೆಯಂತಹ ರಚನೆ ಇದೆ. ಬಹುಶಃ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಬಹುದು.[೩೧] ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ ಗರ್ಭಗೃಹವು ಉಳಿದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಪೀಠವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾದರಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇದೇ ಊರಿನ ದೊಡ್ಡ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಲೆಯಾಳ ತಪೋನಿಧಿ ದೇವಸಿಂಗಿ ಜೀಯರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರ್ಗ್ಗವಲ್ಲಿಯ ಚ್ಛಾತ್ರರ್ಗ್ಗವಲ್ಲಿಯ ಪಾವುಳಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸ್ಫುಟಿತಕ್ಕೆ, ದೇವರ ದೂಪ, ನಿವೇದ್ಯಕ್ಕೆಂದು ನೊಳಂಬ ಉದಯಾದಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಾಳಲದೇವಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೨]

ಅಂದರೆ ಪರರಹಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಚಿಂತಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ನೆರವಿನ ಹಸ್ತ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ಇವರು ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಕಲ ಆಗಮ, ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಲ್ಲಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇಂಥ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಯತಿಯಿಂದಾಗಿ ಕಲ್ಕೇರಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳಾದ ದೇವಸಿಂಗಿಜೀಯ, ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರುಗಳಿಂದಾಗಿ ಕಲ್ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತ್ತು.

ಬಂಕಾಪುರ: ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಬಂಕಾಪುರವು ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಗ್ಗಾವ್ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಪೂನಾ–ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ನಂ.೪ಕ್ಕೆ ೩. ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಂಕಾಪುರವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ, ನಗರೇಶ್ವರ, ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ (ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ) ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಪಟ್ಟಣವಾದ ಬಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ ರಾಜನಿಗೆ ರಾಜಗುರು, ಆಚಾರ್ಯರೆಂದು ಕಾಳಾಮುಖ, ರಾಜಗುರು ದೇವರೆಂಬುವರಿದ್ದರೆಂದು ಕೋಳೂರು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೩೩೩]

ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ:

ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಕಾಲ ೧೧–೧೨ನೇ ಶತಮಾನ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಬಂಕಾಪುರದ ಕೋಟೆ ಆವರಣದಲ್ಲಿದ್ದು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ನವರಂಗ, ಪ್ರವೇಶ ಮಂಟಪ ಹಾಗೂ ತೆರೆದ ಸಭಾಮಂಟಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

ಬಂಕಾಪುರದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ವಿಮಳಶಕ್ತಿಯತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಶಾಸನದಲ್ಲಿ **"ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳಕುಮುದಿನಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ"**[೩೩೪] ಎಂದು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಜನ ಬಿರುದು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೦ರ ಭೋಗಾನೂರಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತು ಹಾನುಗಲ್ಲು ಶ್ರೀಮದೀಂದ್ರ ವಲ್ಲಭ ರಾಜಧಾನಿ ಬಂಕಾಪುರ ಮನ್ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ಧರಾಜಗುರು ಚಂದ್ರಭೂಷಣರ ವಿವರಣೆ ಇದೆ.[೩೩೫] ಅಂದರೆ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ದೇವರು ಮತ್ತು ವಿಮಳಶಕ್ತಿಗಳು ಇಬ್ಬರೂ ಜೊತೆಯಾಗಿಯೇ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿರಬೇಕು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಚಂದ್ರಭೂಷಣರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಪಾಲನೆಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಹೊಂದಿದ್ದು, ವಿಮಳಶಕ್ತಿಗಳು ಇತರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಬಂಕಾಪುರದ ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯರ ತಪೋಮಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದ ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಮೆರೆಯಿತು.

ಹರಳಹಳ್ಳಿ: ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯ

ಹಾವೇರಿಯಿಂದ ಈಶಾನ್ಯಕ್ಕೆ ೨೭ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ವಿಕ್ರಮಪುರವೆಂದು ಹಿಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಗುತ್ತರ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಗುತ್ತಲದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿತ್ತು. ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯವು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಮೂರುಗರ್ಭ ಗೃಹಗಳು, ಮೂರು ಅರ್ಧ ಮಂಟಪಗಳು, ನವರಂಗ ಎರಡು ಕಂಬಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಒಂದು ಅಂಕಣದ ವಾಸ್ತು ರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವಿದೆ. ಉಳಿದ ಎರಡು ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಲಿಂಗಗಳಿವೆ.

ಹರಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ (೯೫ನೇ ಸಾಲು)

"ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಗುರು
ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿದೇವರ ಶ್ರೀ ಪಾ(ದಪ)ದ್ಮಂಗಳ ಪೂಜಿಸಿ
ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥ
ದೇವರ ವಿಕ್ರಮೇಶ್ವರ ಗುತ್ತೇಶ್ವರ ದೇವತಾ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ
ತಿಶಯದ ತ್ರಿಕೂಟಮಂ
ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕಂ ದೇವರಂಗಭೋಗ"[೩೩೬] ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್‌ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಮುನಿಯ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಜೋಯಿದೇವರಸನು ತುಂಗಾಭದ್ರಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮಪುರ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥನ ಇಕ್ಕೇಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕ್ರಮೇಶ್ವರ, ಗುತ್ತೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಿಗಾವಿ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮುನಿ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂತತಿಯ ಮೂಲ ಪುರುಷನಾದ ಶಿವಲಿಂಗ ಬ್ರತಿಪನು ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಮುನಿಯಾಗಿದ್ದನು.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೧ರ ಶಾಸನದಂತೆ, ಶಿವಲಿಂಗ ಬ್ರತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಗುರುಪರಂರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಯತಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.[೩೩೭]

ಶಿವಲಿಂಗಬ್ರತಿ

ವಾಮದೇವ

ವಾದಿರುದ್ರ

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ

ಅಮೃತರಾಶಿ

ಸರ್ವೇಶ್ವರ

ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ

ಕಿಟ್ಟಿಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮುಖಂಡರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪ್ರಮುಖನು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ಇವನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಯತಿಯು ಗುತ್ತವೊಳಲಿನ ಗುತ್ತರ ಮತ್ತು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕದಂಬರ ರಾಜಗುರು ಅಥವಾ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಮುನಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ

ದೇವಾಲಯವು ತ್ರಿಕೂಟಾಚಲವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವನು ಕಿಟ್ಟಿಗಾವೆ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಅವಧಿಯ ಬಹುತೇಕ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ: ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸು.೩೨ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಪುಲಿಗೆರೆ ೨೦೦ರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿತ್ತು.

ಎ. ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಊರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧–೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪೂರ್ವ, ಉತ್ತರ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಗಸೆ ದ್ವಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಪ್ರಾಚೀನ ಕೋಟೆ ಗೋಡೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೭ ರಿಂದ ೧೫೪೭ರ ವರೆಗಿನ ೧೯ ಶಾಸನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಶಾಸನಗಳು ದಾನ ಶಾಸನಗಳಾಗಿವೆ. ಈಗ ರಾಜ್ಯ ಪುರಾತತ್ವ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೊಳಪಟ್ಟು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ಬಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣೇಶ್ವರ ಗುಡಿ: (ಲಕ್ಷ್ಮೀಲಿಂಗನ ಗುಡಿ)

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಕಾಲದ ಇದು ಊರಿನ ಹಿರೇಬಣದಲ್ಲಿದೆ. ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಮೂರು ಅಂತರಾಳ ಮತ್ತು ಒಂದು ನವರಂಗ ಇದೆ. ಇದರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಖಮಂಟಪವಿದೆ. ಮುಖ್ಯ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವಿದೆ (ಚಾಲುಕ್ಯ ಶೈಲಿ) ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಗರ್ಭಗೃಹ ಖಾಲಿ ಇವೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯದ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನಿಡಿದ ಶಾಸನ ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೯ ಜನವರಿ ೧೫.[೩೩೮]

ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೩ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ದಂಡನಾಯಕನಾದ ನಾಗವರ್ಮಯ್ಯನು ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸಿ ಅಲ್ಲಿನ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದ ಆಚಾರ್ಯ ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ಅಗಸ್ತ್ಯದೇವ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಕಾಲಂಕರ್ಚಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕೌಮಾರ ವ್ಯಾಕರಣ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೩೯] ಶ್ರೀರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ **ಮಠದಾಚಾರ್ಯರ್ಬ್ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನೋದ್ಭವ** ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರ

ಶಿಷ್ಯರಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತದೇವರ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚ್ಚಿಯಾ ಮಠದಲು ಕೌಮಾರವ್ಯಾಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ವಪಾಧ್ಯಾಯರ ಜೀವಿತಕ್ಕಂವಲ್ಲಿ ಕೇಳ್ವ ತಪೋಧನರಶನಾಚ್ಛಾದನಕಂ ಪದಿನಾಲ್ಕಂ ಬೆರಲ ಗೇಣಲು...[೩೪೦] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಠ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಅದೇ ಶಾಲೆ. ಈ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ ವ್ಯಾಕರಣ, ಯೋಗ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಕರಣ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೌಮಾರ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿ ಮಠದ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲೂ ಇರುವುದನ್ನು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರದ ಪಾಠ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಇದರ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದೊಂದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದ ಬಗೆಗೆ ನಮಗೆ ಹೊಂಬಳದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದ ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೭ರ ಲಕ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸೋಮ ಪಂಡಿತರ ವಂಶಾವಳಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ.

ದೇವಸೋಮ

ಮಹೇಂದ್ರ ಸೋಮ

ಜ್ಞಾನಸೋಮ ಪಂಡಿತ

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಸೋಮ ಪಂಡಿತನ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮದನನೇ ವಿಪುಲವಾದ ಜಟಾಜಲದಿಂದ ಬಂದಿರುವನೋ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವೇ ಒಲುಮೆಯಿಂದ ತಾಪಸಾಕಾರ ತಾಳಿ ಈ ಪುರಿಕರದಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆಯೋ, ಜಲನಿಧಿಯಾದ ಗಂಭೀರ ಸಮುದ್ರ ಯೋಗಿರೂಪ ತಾಳಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಜ್ಞಾನ ಸೋಮ ಪಂಡಿತರು ಕಾಣಿಸಿದರು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.[೩೪೧]

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೨ರ ಶಾಸನವು ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಅಂಗರಂಗ ಭೋಗ, ಗಂಧಕ್ಕೆ ದಾನ ಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾನ ಸೋಮಪಂಡಿತರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೪೨]

ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ಬಿಜ್ಜಳದೇವನ ಕಾಲದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೧ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೩೪೩] ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಿಖಾಮಣಿ ಎನಿಸಿದ ಮುತ್ತಿನಕೆಯ್ಯ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವರ್ಗ್ಗೆ ರಾಮಯ್ಯ ದೇವರ ಅಂಗರಂಗ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಸಲುವ ಬೆಳುವನ ಗ್ರಾಮದ ರಟ್ಟಗಾವುಂಡ..... ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತರು ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವರ್ಗ್ಗೆ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಅಂದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತರು ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ದೊಡ್ಡ ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದೊಂದು ಕಾಳಾಮುಖ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ.

ಕುಕನೂರು ಮಹಾಮಾಯಿ ದೇವಸ್ಥಾನ:

ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಕುಕನೂರು, ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೧೦ ಕಿ.ಮೀ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಕುಂತಲಪುರ, ಚಂದ್ರಹಾಸಪಟ್ಟಣವೆಂದು ಕುಕನೂರನ್ನು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಕನೂರು–೨೦ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಮಹದಗ್ರಹಾರ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಇಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಮಹಾಜನರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಮಹಾಮಾಯಿ ದೇವಾಲಯವು ಊರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಿಕಾಜೇಷ್ಠೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದು, ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ, ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ನಾಗೇಶ್ವರ, ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮಾಲೇಶ್ವರ, ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರುಗಳಿವೆ. ಮಹಾಮಾಯ ದೇವಾಲಯದ ಮುಖಮಂಟಪದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೮ಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು ಕುಕನೂರು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದು ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ.[೩೪೪] ೯ ಜನ ಜೇಷ್ಠಾ ದೇವಿಯರು, ಅವರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸನ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ. ಈಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ನವಲಿಂಗದ ಸೋಮೇಶ್ವರದೇವರ ನವಮಠದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಸಿಂಧರ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಯರಂಬರವಿಯ ಮೂಲಸ್ಥಾನ ಸಿಂಗೇಶ್ವರ, ಚೌಡೇಶ್ವರ, ವಿಕ್ರಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳ ಮಠದ ಆಚಾರ್ಯಪಟ್ಟವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಕಳೇಶ್ವರ ಯತಿಯು ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಸಿಂಧರಾಜ ಪೆರ್ಮಾಡಿಗೂ ಅವನ ಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಚಾವುಂಡನಿಗೂ ಗುರುವಾಗಿದ್ದ. ಇವನು ಸೂಂಡಿಯ ನಗರೇಶ್ವರ ಕಾಳಾಮುಖಾನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನು. ಇವನ ಗುರು ಯೋಗೀಶ್ವರ ಅವನ ಗುರು ಸೋಮೇಶ್ವರ. ಕಳೇಶ್ವರ ಯತಿಯು ಶೈವಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ, ಅನೇಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನೆಸಿದ್ದನು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕಳೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಇವನು ಮಂತ್ರ– ತಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯದ ಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯ ಆರಾಧಕನಾಗಿದ್ದನು.

ಇದೇ ದೇವಾಲಯದ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೦೫ರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಅಗ್ರಹಾರ ಕುಕನೂರಿನ ವರ್ಣನೆಯೊಂದಿಗೆ ಚಾಳುಕ್ಯರ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕುಕನೂರಿನಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯರು ಇದ್ದು, ಅವನಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನೊಬ್ಬನಿದ್ದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಆದರೆ ಶಾಸನ ತ್ರುಟಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿಷಯ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮಠದ ತಪೋಧನರ ಆಹಾರದಾನಕ್ಕೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೪೫]

ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ ಕಳೇಶ್ವರನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ

ಯೋಗೀಶ್ವರ

ಕಳೇಶ್ವರ

ಇಲ್ಲಿ ಯತಿಗಳ ಹೆಸರಿನ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಈಶ್ವರ'ನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಳೇಶ್ವರ ಯತಿಯು ಮಂತ್ರ–ತಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದು, ಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯ ಆರಾಧಕ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿಯಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಬಹುಶಃ ಮಂತ್ರ–ತಂತ್ರಗಳತ್ತ ವಾಲಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇತರ ಕಡೆ ಈ ರೀತಿ ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಳೇಶ್ವರ ಯತಿಯೊಬ್ಬನೇ ಮಂತ್ರ–ತಂತ್ರ ಅಥವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿ ಆರಾಧಕನಾಗಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಕೂಕನೂರು ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಇದೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.

ಹೂಲಿ:

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸವದತ್ತಿ ತಾಲೂಕಿನ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಗ್ರಾಮ ಹೂಲಿ. ಸವದತ್ತಿಯಿಂದ ೫ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಪುರಾತನ ಸ್ಥಳವಾಗಿದ್ದು, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪುಲಿಪುರ, ಪುಲಿಗ್ರಾಮ, ಪೂವಲ್ಲಿ, ಪೂಲಿ ಹೂಲಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ವೊಲ ಪ್ರದೇಶದ ಸಾವಿರ ಮಹಾಜನರುಗಳಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ೧೭೮ ಅಗ್ರಹಾರಗಳ ಮುಕುಟದಂತಿತ್ತು.

ಇಲ್ಲಿನ ಅಂಧಾಸುರ (ಅಂದಕಾಸುರ) ದೇವಾಲಯ ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಪಂಥದ ಆರಾಧನಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ.

ಅಂದಕಾಸುರ ದೇವಾಲಯ

ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ಈ ದೇವಾಲಯವು ತಾರಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧–೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹ, ಅಂತರಾಳ, ಗೂಢಮಂಟಪ ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರವಿದೆ. ಚೌಕಾಕಾರದ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲಮಟ್ಟದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಶಿವಲಿಂಗವಿದೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಲ್ಪ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸೂರ್ಯನ ಶಿಲ್ಪವಿದ್ದಿರಬೇಕು.[೩೪೬] ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೪ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೪ ಶನಿವಾರದಂದು ಪೂಲಿಯ ಅಂಧಕಾಸುರ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಕ್ಕೆ, ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಇನ್ತೆನಿಸಿದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಊರೊಡೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಸಿರ್ವ್ವ ಮಹಾಜನಗಳ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಸಿರಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಅಡಕೆ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಎಲೆ ದಾನ ಮಾಡಿದನು.[೩೪೭] ಕಳಚೂರ್ಯ ಬಿಜ್ಜಳನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ

ಅಂಧಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಹೂಲಿಯ ಊರೊಡೆಯರಾದ ಸಾಸಿರ್ವ್ವರನ್ನು ದ್ರವ್ಯಪೂರ್ವಕ ಆರಾಧಿಸಿ ಅಂದಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ನಾನ, ನಿವೇದ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೨ ಜುಲೈ ೨೭ ಶುಕ್ರವಾರದಂದು ಕೊಕ್ಕಳಗೇರಿಯ ಹಾಳ ಹಸುಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟ ಮತ್ತರೇಳದಕ್ಕೆ ಆರುವಣ ಮತ್ತರಿಂಗೆ ಹಣ ಒಂದನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತು ಊರೊಡೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಸಿರ್ವ್ವರು ಶ್ರೀಮದೆ ಅಂಧಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ನಾನ, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಯೆಡವೊಲರ ಹಸುಗೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವನಮಸ್ಯವಾಗಿ ೮ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿ ದಾನ ಮಾಡಿದರು.[೩೪೮]

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೨೪ ಮೇ ೨೭ ಸೋಮವಾರ ಶ್ರೀಮತ್ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವರ ದಿವ್ಯ ಶ್ರೀಪಾದ ಪದ್ಮರಾಧಕರುಮಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಪೂಲಿಯ ಸಾಲಿಗ ಸಮಯಂಗಳು, ಊರೊಡೆಯರಾದ ಸಾಸಿರ್ವ್ವರ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮದ್ ಅಂದಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರಿಗೆ, ದೇವರ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಧಾರಾಪೂರ್ವಾಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಹರಕೆ ಒಕ್ಕಲಿಂಗೆ ಹೊಂಗೆ'[೩೪೯] ಎಂದು ದಾನದ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಈ ದೇವಾಲಯದ ದಾನದತ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ನೀಡುತ್ತವೆ. ಹೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಶಿವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವೆ. ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ನಾಗರಾಶಿಯು ದೇವಾಲಯದ ನೈರುತ್ಯ ಕಂಬವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೂಲಿಯು ಕಾಳಾಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಕ್ರಮೇಣ ಇದು ವೀರಶೈವ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀಶೈಲ: ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯ

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕರ್ನೂಲು ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಂದಿಕೊಟ್ಕೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರ. ಭಾರತದ ಪ್ರಮುಖ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದ್ವಾದಶ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆನಿಸಿದೆ. ಅಂದು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಾನವಾದ ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯವು ಇಂದು ವೀರಶೈವರ ಪಂಚಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪಂಡಿತಾರಾಧ್ಯ ಪೀಠವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಬದಾಮಿ, ಚಾಲುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯ, ಕಾಕತೀಯ ದೊರೆಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿತ್ತು.

ಶ್ರೀಶೈಲ ಪರ್ವತವು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯವರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದು. **'ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರ ತೋರಣದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂತತಿ'** ಎಂಬ[೩೫೦] ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೂ ಇರುವ ಗಾಢವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ **'ಪರ್ವತಾವಳಿಯ**

ಕಾಳಾಮುಖರ್'[೩೫೧] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಮೂಲ ಶ್ರೀ ಪರ್ವತವೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸರೋವರ ಎಂದು ಶ್ರೀಶೈಲವನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ.

ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಒಂದನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕುಲ್ವಕುರ್ತಿ ಸಮೀಪ ಇಪರುಂಕಲ್ಲು ಎಂಬ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ತನಗೆ ಶಿವಮಂಡಲ ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದ ಸುದರ್ಶನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೬೬೦ರ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಶ್ರೀಶೈಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಶ್ರೀಶೈಲ ಪರಿಸರವೂ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೩೫೨]

ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಶೈಲ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಶರಣರು ಪ್ರಾಬಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರ ವಚನಕಾರರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳವಾಯಿತು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಅಂಕಿತನಾಮ ಶ್ರೀಶೈಲ ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆರಾಧ್ಯದೈವವಾದನು. ಶ್ರೀಶೈಲದಲ್ಲೇ ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳು ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.[೩೫೩]

ಆಲಂಪುರ: ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಮೆಹಬೂಬನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ, ಆಲಂಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ತುಂಗಭದ್ರಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಆಲಂಪುರ ಗ್ರಾಮವಿದೆ. ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಂಪುರವನ್ನು ಶ್ರೀಪರ್ವತದ ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರವೆಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಹಾಲಂಪುರ, ಹಾತಂಪುರ, ಆಲಂಪುರ, ಹೇಮಲಪುರ, ಅಲ್ಲೂರು, ಆಲಂಪುರ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಆಲಂಪುರ ಕ್ರಿ.ಶ.ದ ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದೆ. ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಆಲಂಪುರದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಳಾಮುಖ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕಪ್ರಭುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು ತಮ್ಮ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಪಡೆದಿದ್ದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿಮಠದ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಗುರುಪರಂಪರೆ ದೊಡ್ಡದು. ಈ ಗುರುಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ.

ಪಂಚರಾಸಿ ಭಟಾರಕ(ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೧)

ಸೋಮೇಶ್ವರ ರಾಸಿ ಭಟ್ಟಾರಕ=೧ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೫)

ಬ್ರಹ್ಮರಾಸಿ ಭಟ್ಟಾರಕ–೧ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೭–೧–೭೬)

ಸೋಮೇಶ್ವರರಾಸಿ ಭಟ್ಟಾರಕ–೧ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೮)

ಬ್ರಹ್ಮರಾಸಿ ಭಟ್ಟಾರಕ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೦)

ಸೇವರಾಸಿ ಭಟ್ಟಾರಕ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೫)

ಬ್ರಹ್ಮರಾಸಿ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೬–೯೭)

ಧರಣೀಂದ್ರರಾಸಿ ಪಂಡಿತ (ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೬–೧೧೦೮)[೩೫೪]

ಈಗ ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವ ದೇವಾಲಯವೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ. ಕಲ್ಯಾಣಚಾಲುಕ್ಯರ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲನ ಪೆರ್ಗಡೆ ದಾವಪ್ಪಯ್ಯ ಮತ್ತು ಆಲಂಪುರದ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳು, ಯತಿಗಳ ಆಹಾರ, ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೆಂದು ತ್ರಿಭುವನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೩೫೫]

ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಹಾಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ ಪಂಚರಾಶಿ ಭಟ್ಟಾರಕರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೧ರ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೭ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರದ ಮಹಾಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಯಾದ ಧರೀಣಿಂದ್ರರಾಸಿ ಪಂಡಿತ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.[೩೫೬] ೧೧ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿಧಾಸೋಮೇಶ್ವರದೇವರ ಮಠದ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ೪೦೦ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದೆ.[೩೫೭] ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ಮಠಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಆಲಂಪುರದ ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಕಾಳಾಮುಖ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ವಾಸ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಧಾರೆ ನೀಡಿದರು. ಪ್ರಮುಖ ಶಿವ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವ ಹಾಗೂ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಪ್ರಧಾನ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಎಪ್ಪತ್ತೇಳು ಕಾಳಾಮುಖ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರತಿಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಧಾನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಪಥದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಾಸನಗಳಾಧಾರದಿಂದ ಇವರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕೇವಲ ಶಾಸನಗಳಷ್ಟೇ ಇವೆ. ದೇವಾಲಯಗಳು ನಾಶವಾಗಿವೆ. ದೇವಾಲಯಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಠಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಕೊರತೆಯೂ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಅವರ ಕೇಂದ್ರಗಳು. ಈ ಮೇಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲದೆಯೂ ಗದಗ, ಹೊಂಬಳ, ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ, ಬಂದಳಿಕೆ, ಹಾನಗಲ್, ತಿಳವಳ್ಳಿ, ಕುರುಗೋಡು, ಮುತ್ತಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ.

೩.೯. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೊಡುಗೆಗಳು

ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಂವರ್ಧನೆಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ, ತಪೋಧನರಾಗಿ, ಮಠದಲ್ಲಿ ಇರದೆ, ಆ ಮಠದ

ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ದಾಸೋಹ ಮಾಡುತ್ತ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಪೋಷಕರಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹಲವು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಿ, ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗೂ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಿದ್ದು, ಅವರಿಗೂ ಕೆಲವು ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

I. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೊಡುಗೆಗಳು:

ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಸಮಾಜ ನಾಡಿನ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದ ವಿದ್ಯೆ, ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಬಹು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತ ಬರಲಾಗಿದೆ. ಅರಸನಾದಿಯಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ ಕೂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ದತ್ತಿ ಬಿಡುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಿಷ್ಟು ಎಂದು ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಸ್ಥಾನ-ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ತಪೋಧನರು, ಛಾತ್ರರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಪೋಧನರು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ನಂತರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಪೋಧನರು ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾಗಿರದೆ, ಕೇಳುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಎಸ್.ಕೆ.ಕೊಪ್ಪಾ ಅವರು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೩೫೮] ಈ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳ ಏಕೈಕ ಗುರಿ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೧ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ:

ಕಾಳಾಮುಖರು ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಮನವೊಲಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು. ಈ ಮೂಲಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನಿಲುಕುವಂತೆ ಅವರ ಮನವೊಲಿಸಿದರು. ಬಹುಶಃ ಈ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಮೂಲಕವೇ ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು.

೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ "ಸರ್ವರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬ" ಬರಹದ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುವ ನಮಗೆ ೧೦-೧೧ನೇ ಶತಮಾನದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಶಿಕ್ಷಣ ವಂಚಿತರಾದವರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಸರ್ವರಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು ಕಾಳಾಮುಖಯತಿಗಳು. ಕಾಳಾಮುಖರ ಈ ಸಮಾಜಮುಖೀ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೇ ಬಹುಶಃ ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದಾನಗಳು ದೊರೆತವು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೆಲವರ ಸಾಮ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದು, ಅಗ್ರಹಾರ, ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ ಮತ್ತು ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಜೈನಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಮಠಗಳು ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತಂದು ಆ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಮತವನ್ನು ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸ್ಥಳೀಯ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ

ಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ವೈದಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯು ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು.

ಜೈನಕವಿಗಳು ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸುವದರ ಜೊತೆಗೆ ವಿಜ್ಞಾನ, ವೈದಿಕ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಗಣಿತ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಜೈನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಮಠಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಅದರ ಚಿತ್ರಣವೇ ಬದಲಾಯಿತು. ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಪುರುಷರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಶಿಕ್ಷಣವು ಇತರರಿಗೂ ತಲುಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ ಕಾಳಿಮುಖ ಮಠಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.[೪೯] ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೫, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩ರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕುರಿತು ವಿವರಗಳಿವೆ. ಮಠಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

೨. ಸಮಾನತೆ–ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ:

ಸಮಾಜದ ಒಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಸಮಾನತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸಿಗುವಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಕೇವಲ ಉನ್ನತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕಲಿಸದೇ ದೀನ–ದಲಿತ ಬಡವರು, ಕುಂಟರು, ಕುರುಡರು, ಕಿವುಡರು ಹಾಗೂ ವೃತ್ತಿಪರ ಕಥಾಕಥನಕಾರರು, ಗಾಯಕರು, ಸಂಗೀತಗಾರರು, ಹಾಡುವ ಕವಿಗಳು, ಆಟಗಾರರು ಮತ್ತು ನಿದ್ರಿಸುವ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯರನ್ನು ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಹಾಡುಗಳಿಂದ ಎಚ್ಚರಿಸುವ ವಿಕಟಕವಿಗಳು ಮುಂತಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ.[೫೦]

ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೋಡಿಮಠ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿತ್ತು, ಎಂದರೆ ಅನ್ನದಾನ–ವಿದ್ಯಾದಾನ ಅವರು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸರ್ವ ಉಪಕಾರ ಗುಣದಿಂದಲೇ ಕಾಳಾಮುಖರು ಎಲ್ಲರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಸಿದರು. ಇಂದಿಗೂ ವರ್ಗ, ವರ್ಣ ಸಂಘರ್ಷ ಮತ್ತು ತಾರತಮ್ಯ ಗುಣಗಳಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಗದವರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವ ಅದೆಷ್ಟೋ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ನಮಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸಮಾನತೆಯ ಗುಣ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗೆಗಿನ ಧೋರಣೆಯು ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮನೆಯ ಅಡುಗೆ ಕೋಣೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಯತ್ನದ ಹಂತದಲ್ಲಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿ, ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿ ಬದುಕಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದರು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಆ ಮುಕ್ತ ವಾತಾವರಣದಿಂದಾಗಿಯೇ ಅಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು, ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ

ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಅಗತ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಚಾಲುಕ್ಯ ಅಕ್ಕಾದೇವಿ ಮಠವೊಂದರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ವಿದ್ಯಾದಾನಕ್ಕೋಸ್ಕರ "ತಪೋನಿಯ ಜಪಸಮಾಧಿಶೀಲ ಸಂಪನ್ನೆಯರಪ್ಪ ತಪಸ್ವಿ **ಗಂಗಿಕಬ್ಬೆಯ** ಕಾಲಂ ಕರ್ಚಿ" ತಮಗೆ ಸಲ್ಲುವ ೬೦ ದಿನಗಳ ಕಾಣಿಕೆಯ ಎರಡು ಗದ್ಯಾಣದ ತೆರಿಗೆಯ ಹಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೦ರ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯಾದ ಗಂಗಿಕಬ್ಬೆ ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಳವಾಗಿರಬೇಕು.[೩೭೧] ಹಲಕೂರು ಮಹಾಪ್ರಭು ನಾರಸಿಂಗಗೌಡ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಜೆಗೌಂಡಗಳು ಕುಲದೇವರ ನೈವೇದ್ಯ ನಂದಾದೀವಿಗೆ, ಅಂಗಭೋಗಕ್ಕೂ "ಸಕಳಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರುಣಗುಂ ಎಕ್ಕೋಟಿ ಮುನೀಂದ್ರ ಕೇತಜೀಯರ ಶಿಷ್ಯ ದೇವೇಂದ್ರ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು ಶಿಷ್ಯೆ ದೇಕವ್ವೆಯ" ಹೆಸರು ಅರಸೀಕೆರೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಅಂದರೆ ಮಹಿಳೆಯು ಶೈವ ದೀಕ್ಷೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸ್ಥಾನಪತಿ ಹುದ್ದೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಸಂಗತಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವೆನಿಸುತ್ತದೆ.[೩೭೨] ಸನ್ಯಾಸಿನಿಯಾಗಿ ಮಠದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ವಹಿಸಿದ್ದರೆಂದರೆ ಅವರು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮಾಡಿರಲೇಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೩. ಅಗ್ರಹಾರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿದರು.

ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇತರೆ ಜನರಿಗೆ ಕಲಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದಾನ-ದತ್ತಿಗಳು ಇವರಿಗಷ್ಟೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ವೇದ-ವ್ಯಾಕರಣ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಗ್ರಹಾರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನಿಷ್ಪರಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಭಿನ್ನವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ಮಠ-ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು. ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯಗಳಾದ ನಾಟಕ, ಕಾವ್ಯ, ಛಂದಸ್ಸು, ವೇದ, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು (ಅಗ್ರಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುವಂತೆ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು) ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮ ಮಠ ಮತ್ತು ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠಗಳು ಕೌಮಾರ, ಪಾಣನೀಯ, ಶಾಕಟಾಯನ, ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕುರಿತು ಭಾಷ್ಯ ರಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಭಾಸ್ಯ ರಚಿಸುವ ತಾಣಗಳಾಗಿದ್ದವು.[೩೭೦]

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಶಾಸನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಥಳೀಯರು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಕಾಳಾಮುಖರ ಈ ಎಲ್ಲ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯಿಂದಲೇ ಬಹುಶಃ ವಚನ ಚಳುವಳಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರವಾದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪರಿಸರದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯೂ ದೊರಕಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ವೇದಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಾಸ್ತಿಕವಾದ ಲೋಕಾಯತವನ್ನೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಪಂಥಗಳ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ವೈದಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳ ವಿರೋಧಿಗಳಾಗದೆ, ಯಾವ ಅನ್ಯಧರ್ಮವನ್ನು ಕೀಳೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸದೆ, ಅನ್ಯ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ವಾದದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಖಂಡನ ಮಂಡನಗಳ ಮೂಲಕ ಅರಿವಿನ ಮಂಥನಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು. ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಸಿವನ್ನು ತುಂಬಲು ಕಾರಣರಾದರು. ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಕ್ತ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ತಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎಂದರೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿಯ ಮಠ, ಸಂಜೆಯ ಮಠಗಳಲ್ಲಿಯು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಪುರಾಣ, ಪ್ರವಚನ, ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಭಾಗವಹಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸಾಮೂಹಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಿಗ್ಗಾಂವದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೭ರ ಶಾಸನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಯತಿಗಳೋರ್ವರು, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪದೇಶ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುದು ಮತ್ತು ಜನರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಗೆಯನ್ನು ಶಾಸನವು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತದೆ.[೩೬೪]

ಒಟ್ಟಾರೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ.

II. ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕೊಡುಗೆಗಳು:

'ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ' ಕಲಿಸುವಷ್ಟು ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದು. ವಿದ್ಯೆಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟು ಬೋಧಕರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ ಬಹುತರ ಕಾಣಿಕೆ ನೀಡಿರಲೇಬೇಕು. ಇವರು ಗ್ರಂಥ ರಚನೆ ಮಾಡಿರಲೇಬೇಕು ಆದರೆ ಅವರ ಯಾವುದೇ ಕೃತಿಗಳು ಈವರೆಗೂ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಇವರ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಪರಿಮಿತವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರ ಮಾತನ್ನು ಒಪ್ಪುವುದು ಕಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಹುಸಂಖ್ಯೆಯ ಶಾಸನಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿರಲೇಬೇಕು. ದುರದೃಷ್ಟವಶಾತ್ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು ಈವರೆಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಲವು ಶಾಸನಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಅವರು ಕೃತಿ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ. ಅಂದು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದ್ದ ಕವಿತೆ, ಪದ್ಯ, ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಮಠದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೯೪ರ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.[೩೬೫] ಇದೇ ಯತಿ/ಕವಿ ಸಂಗೀತ, ತರ್ಕಕಾವ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣ,

ನಾಟಕ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಪ್ರವೀಣನಾಗಿದ್ದನೆಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಶಾಸನ ಮುಂದುವರೆದು ಜೈನ, ಲೋಕಾಯತ, ಬೌದ್ಧ, ಸಾಂಖ್ಯ, ಯೋಗ, ನ್ಯಾಯ, ಮೀಮಾಂಶಾ, ನ್ಯಾಯ, ವೈಶೇಷಿಕ, ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಸಕಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.[೩೬]

ಎರಡನೇ ವಾಮಶಕ್ತಿಯು ಕಲಚೂರಿ ದೊರೆ ಎರಡನೇ ಬಿಜ್ಜಳ, ಸೋವಿದೇವ ಮತ್ತು ಅಹವಮಲ್ಲದೇವ ಹಾಗೂ ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆ ಎರಡನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೫೯ ರಿಂದ ೧೧೮೬ರ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಏಳು ಬಾರಿ ದತ್ತಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ.[೩೭] ವಾಮಶಕ್ತಿಯು "ಶಬ್ದೇಪಾಣಿನಿ ಪಂಡಿತೋನಯಚಯೋಶೀ ಭೂಷಣಾಚಾರ್ಯರ ನಾಟ್ಯಾಚಾ ಭರತೇ ಮುನಿಶ್ಚ ಭರತಃ ಕಾವ್ಯೇ ಸುಬಂಧುಃ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧಾಂತೇ ಲಕುಶೀಶ್ವರಃ ವಪದೆ ಸ್ಕಂದೋಮಹಿಮಂಡಳೇ ಸೋಯಂ ರಾಜ ಗುರುರ್ಯ್ಯಥಾರ್ತ್ಥ ಕಥಿತಃ ಶ್ರೀ ವಾಮಶಕ್ತಿರ್ಯ್ಯತಿಃ"ಎಂದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೮ರ ಶಾಸನ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಅಂದರೆ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಪಾಣಿನಿಯಂತೆ, ತತ್ವಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭೂಷಣಾಚಾರ್ಯ್ಯ ಪಂಡಿತನಂತೆ, ನಾಟ್ಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಭರತನಂತೆ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಬಂಧುವಿನಂತೆ, ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ಲಕುಳೀಶ್ವರನಂತೆ, ಭಕ್ತಿ-ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಸ್ಕಂದನಂತೆ ಇದ್ದವನು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಿಮೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಅಥವಾ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪಾಲು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಇವರ ಕವಿತೆ, ಶ್ಲೋಕ ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲೆ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಶಾಸನಗಳ ಬರಹಗಾರರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳೆರಡರಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರ ಕವಿತೆಗಳ ರಚನೆಗೆ ಬೇರೆಯವರಿಂದ ಪೈಪೋಟಿ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬರೆದಿರಬೇಕು. ಶ್ಲೋಕಗಳು ಶಾಸನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಗದ್ಯ ಅಥವಾ ಪಠ್ಯಗಳು ಕವಿತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಂದರಲ್ಲೊಂದು ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಬಹಳಷ್ಟು ಶಾಸನಗಳು ಚಂಪೂಶೈಲಿಯಲ್ಲಿವೆ.

ಅಲ್ಪಕಾವ್ಯಗಳಂತಿರುವ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು ಒಂದೊಂದು ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿವೆ. ಈ ಅಲ್ಪಕಾವ್ಯಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಆದರೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೩೮] ಈ ಶಾಸನಗಳು ಕಂದಪದ್ಯ, ವೃತ್ತಗಳಿಂದೊಡಗೂಡಿರುತ್ತವಲ್ಲದೇ ಅನೇಕ ಸಲ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳು, ಪುರಾಣ ಆಗಮಗಳಿಂದ ಉದ್ಧೃತವಾದವೂ ಆಗಿದ್ದು ಪ್ರಾಕೃತದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.[೩೯]

ಕಾಳಾಮುಖರ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನಗಳು ಕವಿಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂತಹ ಕೆಲವೊಂದು ಶಾಸನಗಳು

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ಶಾಸನ ರಚನೆ, ಕೆತ್ತುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ನಮಗೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೫ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ವಿವರ ಇದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಚನಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.[೩೦]

ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನವು ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ೧೧೧ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಇದು ಅಲ್ಪ ಕಾವ್ಯದಂತಿದೆ. ಪಂಪ-ರನ್ನರ ಕಾವ್ಯಗಳಂತೆ ಇದ್ದು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಇದರಲ್ಲಿವೆ. ಇದನ್ನು ಕವೀಶ್ವರಕಲ್ಯಾ ಎಂಬುವವನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ.[೩೧] ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕ ಮತ್ತು ಗದ್ಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದು, ಎರಡೂ ಭಾಷೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿವೆ. ಮೊದಲು ಶ್ಲೋಕ, ಅನಂತರ ಗದ್ಯ ಅನಂತರ ಕಾವ್ಯ ಕವನಗಳು ಒಂದರೊಳಗೊಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಂತಿವೆ. ಇದು ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭಾ-ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಎತ್ತರಕ್ಕೇರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದ ಪದ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತ, ಕಂದ, ಮಹಾಶ್ರಗ್ಧರಾ, ಶಾರ್ದೂಲ, ಮತ್ತೆಭವಿಕ್ರೀಡಿತ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಲಮಾಲಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಮೊದಲ ಮೂರು ಪ್ಯಾರಾಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದ್ದು, ಅನಂತರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಹರಳಹಳ್ಳಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನವು ೯೫ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ.[೩೨]

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕವಿಗಳು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಶಾಸನ ಬರೆದಿದ್ದಾಗಿಯೂ, ತಾವು ಕವಿಗಳೆಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಅವರು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಕವಿಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಮಾಣದ ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ - ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೧

ಗಂಗ ನರಸಿಂಹನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಾಸನಕವಿ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ಎಂದಿದ್ದು, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಮುನಿಯ ಮೊಮ್ಮಗ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.[೩೩] ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೨ರ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಮಗಂ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿಪಂಡಿತ ಎಂದು ಈ ಶಾಸನವು ಸೇನಭೋವಬೊಪ್ಪೆಯ ಬರೆದ ಕಲ್ಲು ಕುಟಿಗ ಮಳೋಜಹೋಯ್ದ ಎಂದಿದೆ. ಇದು ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನು ಶಾಸನ ರಚಿಸಿದನೆಂಬುದು ವಿಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಊರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಮಗ(ಶಿಷ್ಯ) ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೪] ಶಿಕಾರಿಪುರದ ಬಂದಳಿಕೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೬ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹೆಸರಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ

ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲದ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಬಂದಳಿಕೆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ–ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ಸಹ ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ಕವಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು.

ಕಲಿದೇವ ಪಂಡಿತ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೪

ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿರಸಂಗಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೪ರ ಶಾಸನ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇವನು ಭುವನ ಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವನ ಶಿಷ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ರೂವಾರಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸುಮತೋಜ. ಅಂದರೆ ಸುಮತೋಜ ಶಾಸನ ಕೆತ್ತುವಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.[೩೭೫] "ಶ್ರೀಮದ್ಭವನಚಂದ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಗುಡ್ಡಂ ಕಲಿದೇವ ಪಂಡಿತರು ಧರೆಯ ರೂವಾರಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಸಮತೋಲನ ಕಂಡರಣೆ" ಎಂದು ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಕವಿಗಳು, ಲಿಪಿಕಾರರು ಮತ್ತು ರೂವಾರಿಗಳಿಂದ ಶಾಸನ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಾಮುಖರೊಂದಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ–ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟೊಂದು ಹೊಗಳಿ ಶಾಸನ ಕೆತ್ತುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಾಸನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಕವಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

III. ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕೊಡುಗೆಗಳು

ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಮುಖ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂದರೆ ಹಳ್ಳಿ–ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳು. ಕಾಳಾಮುಖರು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ನಿರ್ಮಾಪಕರಾಗಿದ್ದರು.[೩೭೬] ತಾವು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದ ಮಠದಲ್ಲಿ ತಾವು ವಾಸಿಸುತ್ತಾ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಸಾರದ ದೊಡ್ಡ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಆಸಕ್ತಿಯು ಹೊಸದೊಂದು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ಇವರು ದೇವಾಲಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯದ ನೆಲೆಗಳನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಾವು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ–ಜನರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುವಂತಾದರು. ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ತಾವೇ ಸ್ವತಃ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳಾಗಿದ್ದು ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಕೋಡಿಮಠದಲ್ಲಿ ಜರುಗುತ್ತಲಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾವ್ಯಾಸಂಗದ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

'ಸಿದ್ಧಾಂತ ತರ್ಕ ವ್ಯಾಕರಣಕಾವ್ಯ ನಾಟಕ ಭರತಾದ್ಯನೇಕ ಶಿಲ್ಪ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾ'[೩೭೭]

ಹೊಂಬಳದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೯ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ವೃತಾದೀಕ್ಷಾರ್ವಿಧಿ ಕುಂಡಮಂಡಳ ವಿಧಾನಂ ಲಿಂಗವೇರ ಕ್ರಮಂ ಪ್ರತಿಮಾಧೋಷಣ ಪೋಷಣ, ಭುವನಕೋಶಂ, ವಾಸ್ತು ಭೂದೇವ ಸಂ ಸ್ಮೃತಿ ಭೂಭೇದ ಪರೀಕ್ಷೆ, ದೇವನಿದಹ ಪ್ರಸಾಸಮೆಂಬಾಗಮ ಸ್ಥಿತಿ ವಿದ್ಯಾವಳಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಮುನಿಯಂ ವಿಖ್ಯಾತ ಮಾಯು ವಿನಯಂಯೋಳ್".[೩೮] ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಮಾ ಲಕ್ಷಣ, ವಾಸ್ತು, ಭೂ ಅಳತೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಕುಂಡಮಂಡಳ ವಿಧಾನ ಮುಂತಾದ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತು ವಿದ್ಯಾದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುರಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಗರಟಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರತಿಮಾಲಕ್ಷಣ ಲಿ... ವಿಸ್ವಾಂಬರಯೇಕಮಂ ಚತುರಾಶ್ರವ್ರಿತ್ತಿ... ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರುಂ ಮುತ್ತೋರಣ.......

'ಯಾಂತರಮುದಿತ ಗುಣಕರ್ಮ್ಮ ರತ್ನಕಂ......
ರ್ಮ್ಮ ಪತ್ರಭೇದ ಚಿತ್ರಕಂರ್ಮ್ಮಂ ಕಾಷ್ಟಕರ್ಮ್ಮಾ......
ಕ್ತ ಮುಂ ಮುಕುಟ ಕಂದಳ ಮುಖಂಕಾಪತ್ರ......
ಮೆ ದಶಬಂಧನ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಪ್ರಣಂಬಸೂತ್ರ......
ಣಯರುಂ ಆಸ್ರಿತಜನಕಲ್ಪವ್ರಿಕ್ಷರುಂ। ಮತ್ತಂ[೩೯]......

ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮಾಲಕ್ಷಣ, ಚಿತ್ರ, ಪತ್ರಭೇದ, ಚಿತ್ರಕರ್ಮ, ಕಾಷ್ಟಕರ್ಮ, ಮಕುಟ ಕಂದಳ, ಮಖರಿಕಾ ಪತ್ರ, ದಶಬಂಧನ, ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ, ಪ್ರಣಂಬ (ಪ್ರವಣ) ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅರಸೀಕೆರೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಪ್ರತಿಮಾಲಕ್ಷಣ–ವಿಯುಕ್ತನೆಂದುವಿದಿತ ಪ್ರಾಸಾದಸಲ್ಲಕ್ಷಣಾನ್ವಿ–ತನೇದೀಶಪದಾರ್ಚ್ಚನಾವಿಧಿ ವಿಧಾನಪ್ರೌಢನೆಂದನ್ಯದುರ್ಮತ–ನಿರ್ಮ್ಮಾಳಕನೆಂದು ಧಾರ್ತಿಪೊಗಳ್ಗುಂ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾಪಕೋದ್ಯತನಂ–ಸದ್ಗುಣಚಂದ್ರಭೂಷಣ"[೪೦] ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರ ವಾಸ್ತುರಚನೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆವನಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷ ಸ್ಥಾನಪತಿಯಾಗಿದ್ದು ಐವತ್ತು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಕಲಿಯುಗರುದ್ರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ತ್ರಿಭುವನ ಕರ್ತಾರದೇವರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೩೧ರಲ್ಲಿ ರುದ್ರಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತರಾದ ವಿಷಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೪೧] ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರಿಗೆ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ಈ ಶಾಸನ ಒಂದು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೭ರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಹಾರ ಹೊಂಬಳ (ಗದಗ)ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಶಿಷ್ಯನು ಹೊಂಬಳದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ಬೊಂತೆಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ.[೪೨] ಅರಸಿಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಿಕರು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿದೆ.[೪೩]

ಹೀಗೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಪ್ರತಿಮಾಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಆಗಮ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಅರಿತವರಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯ ವರ್ಗದವರು ದೇವಾಲಯಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೇ ತಾವೇ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಸ್ತಪತಿ–ರೂವಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರುಗಳು:

ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು, ರಾಜಗುರುಗಳು ಆಗಿದ್ದಂತಹ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಸ್ತಪತಿ–ರೂವಾರಿಗಳಾಗಿಯೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಸಮಾಜದ ಮೆಚ್ಚುಗೆಗಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗದುಗಿನ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿರುವ ಸರಸ್ವತಿ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ದೇವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದರೆಂದು ಅದೇ ದೇವಾಲಯದ ಕಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೩೮೪] ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು, ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಿರುದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವರು ಈ ದೇವಾಲಯದ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನವನ್ನು ಅದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೆತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ ಏಕೆ ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಗದುಗಿನ ಇನ್ನುಳಿದ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬಹುದು.[೩೮೫] ಕಾಲದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲದ ಅದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವನ, ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಶಾಸ್ತ್ರಾದಿ ಉಪನ್ಯಾಸಕ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಕೇವಲ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿರದೆ ಅನೇಕ ಕಲೆಗಳ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿರಬೇಕು. ಚಿತ್ರ–ಶಿಲ್ಪ ಮುಂತಾದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದು ಹೆಸರಾಂತ ರೂವಾರಿಗಳು ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.[೩೮೬]

ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ದೇವಾಲಯದ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹೂಲಿಯ ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಅಗ್ರಮಂಟಪ (ಸಭಾಮಂಟಪ)ದ ಮಧ್ಯದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ನೈರುತ್ಯ ಕಂಬವನ್ನು ಜ್ಞಾನ ಶಕ್ತಿದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ನಾಗರಾಶಿ ಮಾಡಿದನೆಂದಿದೆ.[೩೮೭] ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಮಗ ಬ್ರಹ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತನು ದೇವಾಲಯ ಮಾಡಿದನು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಅರಸಿಕೆರೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.[೩೮೮]

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಾರರಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಮಂದಿ ಇದೇ ಪಂಥಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಬೇಲೂರಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಿಲ್ಪಿಯಾದ ದಾಸೋಜನ ಮಗ ಚಾವಣನು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಧರ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪಾದಪಂಕಜ ಭ್ರಮರನಾಗಿದ್ದುದಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮುಖ್ಯ ಶಿಲ್ಪ ನಾಗೋಜನು ತಾನು ಗದುಗಿನ ಸ್ವಯಂಭು ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಸೇರಿದವನು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಧರ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಅಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥಿಯರ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು

ಗುರುತಿಸುವ ಡಾ. ಕೆಲ್ಲಿಸನ್ ಕೋರಿಯರ್[೫೯] ಅವರು ಈ ಎರಡು ಜನ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಆಧಾರದಿಂದ ಡಾ. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯವರು ಕಾಳಾಮುಖರು ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಶಿಲಾಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ-ಓಜ ಆಚಾರಿಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಿತು ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.[೬೦]

ಕಾಳಾಮುಖರು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಿಗಳಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಶಿಲ್ಪ ವಾಸ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದರು ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಹಾದೇವ ಜೀಯ ಎಂಬ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳನ್ನು "ಪ್ರತಿಮಾ ಲಕ್ಷಣಯುಕ್ತರೆಂದೂ", ವಿದಿತ ಪ್ರಸಾದ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣಾವನಿತ"ರೆಂದೂ, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೯೫ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[೬೧] ವಾಮಶಕ್ತಿ ಎಂಬ ಮುನಿಯ ಪ್ರತಿಮಾ ದೋಷದೂಷಣ, ಕುಂಡಮಂಡಲ ವಿಧಾನ, ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ಭುವನಕೋಶ ಎಂಬ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಭೂಭೇದ ಪರೀಕ್ಷೆ, ದೇವನಿವಹ ಪ್ರಾಸಾದ ಮೊದಲಾದ ಆಗಮ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿದವನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಳಾಮುಖರು ತಾವೇ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಗುಡಿ ನಿರ್ಮಾಣಾದಿ ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಖುದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ.[೬೨] ಹೀಗೆ ಕಾಲಾಮುಖ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕಲೆ, ವಾಸ್ತು, ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಲಾನೈಪುಣ್ಯತೆಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದರು.

IV. ಇತರೆ ಸಮಾಜಮುಖಿ ಕಾರ್ಯಗಳು

ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೂಲದಿಂದ ಉದಾರವಾಗಿ ಬಂದ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಜದ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು, ಮಠಗಳು ಅನ್ನದಾಸೋಹದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ದಾನ ಸಂಗ್ರಹದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಆ ದಾನದಿಂದ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿಮಠದಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಮತ್ತು ಮಠಗಳು ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಂತೆಯೇ ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೋಡಿಮಠದಲ್ಲಿ ದೀನರಿಗೂ, ಅನಾಥರಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಾಕಾಗುವಷ್ಟು ಆಹಾರ ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಶ್ರಯದ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದು, ಚಿಕಿತ್ಸಾಲಯಗಳಂತೆಯೂ ಇದ್ದವು. ಕೋಡಿಮಠದಲ್ಲಿ

ರೋಗಪೀಡಿತರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಸಹ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರು ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಗೃಹಗಳಿದ್ದವೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೬೩] "…..ಕೆರೆಯ ಕಟ್ಟಿದ ಪೆಂಪು…… ದೇಗಲುಮನೆತ್ತಿದ ಪೆಂಪು…… ಪೊಗಳಿಂಸಲೆ ಧರ್ಮರಾಶಿಯಂ ಎಂದು ಅರಸಿಕೆರೆಯಂ" ಎಂದು ಅರಸಿಕೆರೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.[೬೪] ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ಮಾಡಿರುವುದು ಇದರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲೂ ಕಾಳಾಮುಖರು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೩.೧೦. ಕಾಳಾಮುಖರ ಅವನತಿ

ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ಹೊಂದಿದ ಒಂದು ಮತ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಪಂಥ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿರುವುದು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿವೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ ರಿಂದ ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ವರೆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿ ಮೆರೆದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ, ಹೊಯ್ಸಳರ ನಂತರ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ನೇಪಥ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಿದರು. ಕಾಳಾಮುಖರ ವೈಭವದ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದ ಮಠಗಳೆಲ್ಲ ಏನಾದವು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಯಾವುದೇ ಕುರುಹುಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕೊನೆಯ ನೇರ ಉಲ್ಲೇಖ ತಿಳಿಸುವ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೫೨.[೬೫]

ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೧. ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿದ್ದು

೨. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳು

೩. ಸನ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ

೪. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಆಶ್ರಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು

೫. ವೀರಶೈವ ಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ

೬. ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿ

೧. ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಕೊರತೆ:

ಯಾವುದೇ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಭುದ್ಧಮಾನವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ರಾಜಮಹಾರಾಜರು ನೀಡಿದ ದಾನದತ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಮಠಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು, ಸಮಾಜಮುಖಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಳಾಮುಖರು ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ಅವನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು.

ಕ್ರಿ.ಶ.ಏಳನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಈ ಪಂಥ ನಿಧಾನವಾಗಿ ರಾಜಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿ ಮಹಾರಾಜರ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿ ಅವರಿಂದ ದಾನ-ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅ.ನಂ.	ರಾಜಮನೆತನ	ಶಾಸನಗಳು
೧.	ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು	೧೨
೨.	ಗಂಗರು	೦೧
೩.	ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು	೧೦೫
೪.	ಕಳಚೂರಿಗಳು	೨೬
೫.	ಹೊಯ್ಸಳರು	೨೬
೬.	ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರು	೧೯
೭.	ಗುತ್ತಲದ ಗುತ್ತರು	೦೫

ಈ ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲವು ಕಾಳಾಮುಖರ ಸುವರ್ಣ ಯುಗವಾಗಿತ್ತು. ಶೈವರಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರು ಸಾಕಷ್ಟು ದಾನ-ದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ - ಅವರ ಸ್ಥಾನ-ಮಾನವನ್ನು ಉನ್ನತ ಹಂತಕ್ಕೆ ಏರಿಸಿದರು. ಆರನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೩೦ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಕಾಲವೆನ್ನಬಹುದು.

ಅನಂತರದ ರಾಜರುಗಳಾದ ಜಯಸಿಂಹ, ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ, ಮೂರನೇ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಅರಸರು ಇವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಳಚೂರಿಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಜ್ಜಳನು ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಮುತ್ತಿನಕಯ್ಯ, ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿ ಸತ್ತ ನಂತರ ಆತನಿಗಾಗಿ ದೇವಾಲಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಈಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೦ರ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕಳಚೂರಿ ರಾಯಮುರಾರಿದೇವನು ಕಲ್ಲಿಸೆಟ್ಟಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕಲಿದೇವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಕುರುಗೋಡ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೊಯ್ಸಳರ ಎರಡನೆ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದಾನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತೀ ಕಡಿಮೆ ಶಾಸನಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಗಳು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯ, ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿರಬಹುದು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇವರಿಗೇ ದಾನ ಕೊಡದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸೇರಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತದಿಂದಲೂ ಇವರು ವಿಮುಖರಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿಹೋಯಿತೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೨. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳು

ಒಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಭಲವಾಗಬೇಕಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ಇತರೆ ಮತ ಪಂಥಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘರ್ಷ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವರು ಜೈನಧರ್ಮದೊಡನೆ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಬದುಕು ನಡೆಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅದು ವೀರ ಶೈವ ಧರ್ಮದೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನು ಜೈನರೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಜಗಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು. ರಾಮಯ್ಯನ ಉಗ್ರಮಾಹೇಶ್ವರ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಬಲವಾದ ಆಘಾತವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿತು. ಅವನ ಭಕ್ತಿ–ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಅವನೊಬ್ಬ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಸೂಕ್ತ.೨೯ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ, ಶಿವದ್ರೋಹ ಸಂಹರಣ, ಪರವಾದಿ ಮದನ ಮಹೇಶ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಿರುದುಗಳು ಅವರು ಇತರ ಧರ್ಮದೊಡನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಮತೀಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇಂತಹ ಸ್ಪರ್ಧೆಗಳು ರಕ್ತಪಾತದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ಮಹಾವಿದ್ವಾಂಸರಾದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಪಂಥದವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪರವಾದಿ ಮದನ ಮಹೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಜೈನಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಶೈವಧರ್ಮಗಳ ಸ್ಪರ್ಧೆಯ ಫಲವಾಗಿಯೇ ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕರ್ತೃ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನು ಮೊದಲು ಮಾಹೇಶ್ವರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಪ್ಪಿ ನಂತರ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಪು ಕಾಣದೆ ಜಿನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭಾವ ನಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆ ಧರ್ಮದೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರ ಘರ್ಷಣೆ ಆಗಿದೆ. ಇದುಕಾಳಾಮುಖದ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು.

ಇದರೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩೬೮ರ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದಾಯದ ಮುನಿಗಳ ನಡುವೆ ವಾದಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ವಾದದಲ್ಲಿ ವಾದ ಗೆಲ್ಲುವ ಮೂಲಕ ವಾದಿಂಗಳ ಭಟ್ಟ ಎಂದು ಜೈನ ಯತಿಗಳು ಬಿರುದು ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇವರು ಶೈವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ವಿವರ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಹ ಜೈನ ಮತ್ತು ಶೈವರ ಸಂಘರ್ಷ ಆಗಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೆಲವು ಕಡೆ ಜೈನ ದೇವಾಲಯಗಳು ವೀರಶೈವ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾದವು ಇದು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಆಗುತ್ತ ಕಾಳಾಮುಖ ಮಠಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿದವು.

ಶರಣರ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಉದಾ: ಹೂಲಿಯ ಮಠ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಮಠ. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಒಲವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ತಿರುಗಿದಂತೆ ಜನರಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರತ್ತ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಇದು ಅವನತಿಯತ್ತ ಕಾಳಾಮುಖರು ಸಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು.

೩. ಸನ್ಯಾಸದಿಂದ ಸಂಸಾರದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು

ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಮುನಿವರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾಗಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಉದಾ: ಮೋರಗೇರಿ ಮುನವಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂತೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರವನ್ನು ಪಾಲಿಸದವರನ್ನು ಮಠದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಅದು ನಾಡ ಅರಸ ಆಗಿರಬಹುದು. ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಅಥವಾ ಯಾರಾದರೂ ಯತಿಗಳನ್ನು ಹೊರಹಾಕುವ ಹಕ್ಕನ್ನು, ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕೊನೆಗಾಲದವರೆ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠರಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆದುಬಂದಿತೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಸುಮಾರು ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು ಸಂಸಾರದ ಕಡೆಗೆ ಮೋಹಿತರಾಗತೊಡಗಿದರು. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಮದುವೆಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಾನಪತಿ/ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ತಂದೆಯ ನಂತರ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದುವರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಪೂಜ್ಯಭಾವನೆ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶೈವಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಇದು ಇಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೩ರ ವೇಮುಲವಾಡ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನನೆನೆ ನಡೆಯಿಸುವಂ" ಎಂದಿದೆ. ಅಂದರೆ ನೈಷ್ಠಿಕರಾದವರೇ ಈ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ಹಿಂದೆ ಸರಿದಿದ್ದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನಂತರ ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯು ನಿರ್ಬಂಧಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದವು. ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ಶಿಷ್ಯೆಯರನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂತು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ವಿವಾಹವಾಗುವ ಈ ಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಂಶಸ್ಥರಿಗೆ ಮಠದ ಆಸ್ತಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನೀಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಹೊಯ್ಸಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯತಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಮಠದ

ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ವಂಶಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸಿಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಮಠಕ್ಕೆ ಬರುವ ಭಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇಳಿಮುಖವಾಯಿತು. ಅಥವಾ ಯತಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಆದಾಯ ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತರಿಂದ ದೇಣಿಗೆ ನಿಂತುಹೋಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠಗಳು ಅವನತಿಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದವು.

೪. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಆಶ್ರಯ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು

ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಸಮೂಹವೆಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳು. ಈ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳಿಂದ ಅಧಿಕ ಹಣದ ದಾನವನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖರು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಯತಿಗಳು ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾಗಿ ಮಠದ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲು ಬಹುಶಃ ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬೇಸರವೆನಿಸಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಅವರು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ದತ್ತಿ(ಹಣ) ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಮಠದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು

೧. ವ್ಯಾಪಾರಿ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ನಕರರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. (ದಾನ – ಧರ್ಮ – ದತ್ತಿ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು)

೨. ಮಠದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು, ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹಣ ಹೆಚ್ಚು ಬಳಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ವರ್ತಕ ಸಂಘಗಳು ನೀಡಿದ ಹಣದ ದುರ್ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಸಂಘಗಳು ಹಣ ನೀಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಬಹುದು.

೩. ಅವ್ಯವಹಾರ, ಅನೈತಿಕತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಕಾಳಾಮುಖರು ಅದರಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ವರ್ತಕ ಸಂಘಗಳು ಹಣಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರಬೇಕು. ಇದು ಮಠಗಳ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

೫. ವೀರಶೈವ ಮತದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ

ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಉತ್ಕರ್ಷಕವಾಗುವವರೆಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೦ ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೦ರ ವರೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ತೊಂದರೆಯೇನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ದೇವಾಲಯಗಳಿಂದಲೂ ಉಚ್ಚಾಟನೆಗೊಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಲಂಪುರದ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಕಾರ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳ ಕೈತಪ್ಪಿ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ಹೋಯಿತು.[೫೭] ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮತ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಪ್ರಭುದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಮತ–ಪಂಥಗಳು ಅನುಸರಿಸುವ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ಕಾರಣ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸರಳ ಆಚರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಪ್ರಭುದ್ದಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಸರಳ ಆಚರಣೆಗಳೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಹಿನ್ನಡೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

ವೀರಶೈವದ ಉದಯದೊಡನೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವದ ಅಂತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾಳಾಮುಖರು ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವೀರವ್ರತವೆಂಬಂತೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟಲಿಂಗಾರಾಧಕರಾದ ವೀರಶೈವರು ಕಾಳಾಮುಖರ ಈ ಎರಡೂ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೋ ಏನೋ, ಸ್ಥಾವರ ಲಿಂಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣವು ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗುವುದರ ಬದಲು ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾ ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿರಬೇಕು. ಕಾಳಾಮುಖರ ಭಸ್ಮಸ್ನಾನ, ಭಸ್ಮಶಯನ ಮುಂತಾದ ವಿಚಿತ್ರ ಆಚರಣೆಗಳು ಸರಳ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಮುಂದಾಳುಗಳಿಗೆ ಸರಿತೋರಿದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೮ರ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಶರಣರು ಬಂದರು. ಅವರ ಗುಂಪು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಶರಣರು ಪ್ರಬಲರಾದರು. ವಚನಕಾರರು ಕಾಳಾಮುಖರನ್ನು ಟೀಕಿಸುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆಗಲೇ ಈ ಪಂಥ ಅವನತಿಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದಿರಬೇಕು. ಅರಿವಿನ ಮಾರಿತಂದೆಯ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಕಾಳಾಮುಖಿ ಕಂಗೆಟ್ಟ ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಹೀಗಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಆಗಲೇ ಕಾಳಾಮುಖರು ಸಮಾಜದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಿರುವುದರ ಸೂಚನೆ ಆಗಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಹೆಚ್ಚು ದೊರೆಯಿತು. ಬುಕ್ಕ, ಹರಿಹರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತನ್ನ ತನ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೇ ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಹಿಂದಿನ ಗೌರವ, ದಾನದತ್ತಿ, ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಗಳು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೬. ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿ:

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅವನತಿಯ ನಂತರ ಉತ್ತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರು ಪ್ರಬಲರಾದರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೊಯ್ಸಳರು ಪ್ರಬಲರಾದರು. ಈ ಎರಡೂ ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ವಾರಂಗಲ್ಲಿನ ಕಾಕತೀಯರು ಅಲ್ಲದೆ ಇತರ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಮನೆತನಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದವು. ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲು ದಾಳಿ ಮಾಡಿದವನು ಅಲ್ಲಾ-ಉ-ದ್ದೀನ್-ಖಿಲ್ಜಿ. ದೆಹಲಿಯ ಸುಲ್ತಾನ ಜಲಾಲುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಜಿಯ ಸೋದರಳಿಯನಾಗಿದ್ದ. ದೆಹಲಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ದೇವಗಿರಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಸೈನ್ಯವು ಅವನ ಮಗ ಸಿಂಘಣನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಧಾನಿಯಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿತ್ತು.

ಇವನು ವಾಪಸ್ಸು ಬಂದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕದಲದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ್ ರಾಮಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಮಗನೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಅವನಿಗೆ ಎಲಿಜಿತ್‌ಪುರದ ವರಮಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩೧೨ರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಸಿಂಘಣ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇವನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನನ ಸೈನಿಕ ಮಲ್ಲಿಕಾಫರನು ದಾಳಿ ಮಾಡಿ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಲೂಟಿ ಮಾಡಿದನು. ಈ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಘಣನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೭೧ರಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರಂತರ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ ಸೇವುಣರು ಅದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರಿಂದ ಆಶ್ರಿತರಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿತು.

ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾರಂಗಲ್ಲಿನ ಕಾಕತೀಯರು ಮತ್ತು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರು ಸಹ ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾದರು. ಹೊಯ್ಸಳರ ಮೂರನೆಯ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೩೧೧ರಲ್ಲಿ ಖಿಲ್ಜಿಯ ದಂಡನಾಯಕ ಮಲ್ಲಿಕಾಫರ್ ದಾಳಿ ಮಾಡಿದನು. ಈ ದಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಎರಡನೇ ಬಲ್ಲಾಳ ಅಪಾರ ಪ್ರಮಾಣದ ಧನ ನೀಡಿದನು. ಆದರೆ ಅನಂತರದ ದಾಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾಫರನನ್ನು ಎದುರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಧುರೆಯ ಸುಲ್ತಾನನೊಂದಿಗೆ ನಡೆದ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಬಲ್ಲಾಳ ಮೃತನಾದನು. ಅವನ ಸಾವಿನಿಂದ ಹೊಯ್ಸಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಎರಡೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿಯಿಂದ ಅವನತಿ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಆಶ್ರಯ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಹೊಯ್ಸಳರ ನಂತರ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಇವರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳೂ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶರಣ ಪಂಗಡ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥವು ಮರೆಯಾಯಿತು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯೆಂಬುದು ಬಹಳ ವಿಶಾಲವಾದ, ತನ್ನದೇ ವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಶೈವಪಂಥ. ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಪಂಥವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ, ಸ್ಥಳದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಇಂದಿನ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸಂತತಿಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಸಹಾಯಕವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದು ವಿಶೇಷ. ಯತಿಗಳಿಗಿದ್ದ ಬಿರುದುಗಳಿಂದ ಅವರು ಮತೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಂಬಲಿಸದ ಇವರು ಸಮಾಜದ ಏಳ್ಗೆಗೆ ದುಡಿದರು. ಮಹಿಳಾ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕೇವಲ ರಾಜರುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಆಶ್ರಯದಾತರಾಗಿರದೆ,

ಸಮಾಜದ ಇತರೆ ವರ್ಗಗಳಿಗೂ ಆಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು, ಮಠಗಳು ವಿದ್ಯಾ ದಾನಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾದುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡ ದುರಂತವೇ ಸರಿ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಸುಂದರ ಅ., ಇಂಡಿಸ್–ಸರಸ್ವತಿ ಸಿವಿಲೈಜೇಶನ್: ಅರ್ಲಿ ಶೈವಾ ಕಲ್ಟ್, ಪು. ೧೫

೨. ಹನುಮಂತರಾವ್ ಜಿ., ಪಾಶುಪತ ಆಗಮಗಳು, ಪು. ೪

೩. ಎಫಿಗ್ರಫಿಯ ಇಂಡಿಕಾ, ಸಂ.xxi, ನಂ.೧

೪. ತಿಮ್ಮಾರೆಡ್ಡಿ ಕೆ., ಶೈವಿಜಂ–ಓರಿಜಿನ್, ಹಿಸ್ಟರಿ ಆ್ಯಂಡ್ ಥಾಟ್, ಪು.೧೭೦

೫. ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್‌ಷನ್ ಸಂ.xx ನಂ.೫೭

೬. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ.೧, ಹೊಸಪೇಟೆ ನಂ.೪೦

೭. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಸಂ.), ಪಂಪಾ ಮಹಾತ್ಮ್ಯೆ, ಪು.೭೫೪

೮. ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾಕುಳ ಶೈವರು, ಪು.೭೧

೯. ಅದೇ ಪು.೧೦೭

೧೦. ನಂದಿ ಆರ್.ಎನ್., ಓರಿಜಿನ್ ಆ್ಯಂಡ್ ನೇಚರ್ ಆಫ್ ಶೈವೇಟ್ ಮೊನೆಸ್ಟಿಸಿಸಂ: ದಿ. ಕೇಸ್ ಆಫ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್, ಪು.೪೨

೧೧. ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., ಕಾಳಾಮುಖ ದರ್ಶನ, ಪು.೧೬

೧೨. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಸ್, ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ–ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆ, ಪು.೧೨೨

೧೩. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ ಆರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ, ಸಂ.೧, ಪು.೪೭೯

೧೪. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಸ್., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೨೨

೧೫. ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ, ಸಂಚಿಕೆ.೬–೧, ಪು.೭೩

೧೬. ಗೋಪಿನಾಥರಾವ್, ಎಲಿಮೆಂಟ್ಸ್ ಆಫ್ ಹಿಂದೂ ಐಕನೊಗ್ರಫಿ , ಪು.೨೫

೧೭. ಗೋಸ್ಟಾ ಲಿಬರ್ಟ್, ಐಕನೋಗ್ರಫಿಕ್ ಡಿಕ್ಷನರಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯನ್ ರಿಲಿಜಿಯನ್, ಪು.೫೬

೧೮. ದಿ ನ್ಯೂ ಎನ್‌ಸೈಕ್ಲೋಪಿಡಿಯಾ ಬ್ರಿಟಾನಿಕಾ ಸಂ.೬:೭೩೧:೧ಎ, ಯುಎಸ್‌ಎ, ೧೯೯೮

೧೯. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೧೪೪

೨೦. ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್, ಸಂ.xx, ನಂ.೫೭

೨೧. ಅದೇ, ಸಂ. xviii, ನಂ.೨೯೬

೨೨. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಮಾರ್ಗ. ಸಂ.೩, ಪು.೧೬೪

೨೩. ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗ, ನಂ.೫೨

೨೪. ಅದೇ, ಸಂ.೭, ದೇವದುರ್ಗ, ನಂ.೨

೨೫. ಅದೇ, ಲಿಂಗಸೂಗೂರು, ನಂ.೨

೨೬. ಅದೇ, ಲಿಂಗಸೂಗೂರು, ನಂ.೨೪

೨೭. ಅದೇ, ಕವುತಾಳ ನಂ.೧೧೫

೨೮. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಮಾರ್ಗ. ಸಂ.೩, ಪು.೧೬೪

೨೯. ಈರಣ್ಣ ಕೆ.ಪಿ., ಶಾಸನೋಕ್ತ ವಿಶ್ವಕರ್ಮರ ವೀರಜೀವನ, ಪು.೩

೩೦. ದೀಕ್ಷಿತ್ ಜಿ.ಎಸ್, ಸೋಶಿಯಲ್ ಆ್ಯಂಡ್ ರಿಲಿಜಿಯನ್ ಕಂಡೀಶನ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ, ಬಿಫೋರ್ ಬಸವಾ, ಪು.೧೨೧

೩೧. ಎಪಿಗ್ರಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಿಕ (ಇ.ಸಿ.), ಸಂ. xviii (ಹಳೆಯ) ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ನಂ.೧೦೬

೩೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. xviii (ಹಳೆಯ), ನಂ.೭೦

೩೩. ಕ.ಇ. ಸಂ.iii ನಂ.೩

೩೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. iii (ಹಳೆಯ), ನಂಜನಗೂಡು, ನಂ.೨೯೪

೩೫. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. iii (ಹಳೆಯ), ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೨೦೬

೩೬. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx ನಂ.೩೮

೩೭. ಅದೇ, ನಂ.೨೮೫

೩೮. ಅದೇ ನಂ.೨೯೨

೩೯. ಅದೇ

೪೦. ಎ.ಕ. ಸಂ. xvii (ಹೊಸ) ನಂ.೧೦೭

೪೧. ಅದೇ, ನಂ.೯೪

೪೨. ಎಪಿಗ್ರಫಿ ಇಂಡಿಕಾ, ಸಂ. xxxviii, ನಂ.೫೦

೪೩. ಕ.ಇ. ಸಂ. vi ನಂ.೩೯

೪೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, (ಹಳೆಯ) ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೫೩

೪೫. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೧೦

೪೬. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೫–ii, ನಂ.೨೪೯

೪೭. ಡೆವಿಡ್ ಲೊರೆಂಜೆನ್, ಕಾಪಾಲಿಕ ಆ್ಯಂಡ್ ಕಾಳಾಮುಖಾಸ್ ಟು ಲಾಸ್ಟ್ ಶೈವಾ ಸೆಕ್ಟ್, ಪು.೨

೪೮. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಅನುಶಾಸನ, ಪು.೮೯

೪೯. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೮

೫೦. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೩೩

೫೧. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೨೯೧

೫೨. ಅದೇ,

೫೩. ಅದೇ,

೫೪. ಅದೇ,

೫೫. ಅದೇ,

೫೬. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೧, ಚಟ್ನಳ್ಳಿ, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೬

೫೭. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪೬

೫೮. ಅದೇ,

೫೯. ಅದೇ, ಪು.೧೪೭

೬೦. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೫೩

೬೧. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.ix-i, ನಂ.೧೧೯

೬೨. ಮಲ್ಲಾಪುರ ಬಿ.ವ್ಹಿ, ಸುಧಾರ್ಣವ, ಪು.೧೩೭

೬೩. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು, ಪು.೩೨

೬೪. ಚನ್ನಬಸವ ಹಿರೇಮಠ, ಸತ್ಯದ ಹಾದಿ, ಪು.೧

೬೫. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.ix-i, ನಂ.೧೧೯

೬೬. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಕೆ., ರೇವಣಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು..... ಪು.೩೪

೬೭. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪೬

೬೮. ಚನ್ನಬಸವ ಹಿರೇಮಠ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೯೪

೬೯. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೧೬೭

೭೦. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xviii, ನಂ.೨೮೫

೭೧. ಅದೇ, ನಂ.೨೯೫

೭೨. ಕ.ಇ. ಸಂ.vi ನಂ.೪೪

೭೩. ಅದೇ, ನಂ.೩೯

೭೪. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xviii, ನಂ.೨೦೦

೭೫. ಕ.ಇ. ಸಂ.v ನಂ.೪೨

೭೬. ಮಲ್ಲಾಪುರ ಬಿ.ವ್ಹಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೩೩

೭೭. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.ix-i, ನಂ.೯೭

೭೮. ಅದೇ, ಸಂ. xx, ನಂ.೭೮

೭೯. ಅದೇ, ನಂ.೮೩

೮೦. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೨೯೨

೮೧. ಎಪಿಗ್ರಫಿ ಇಂಡಿಕಾ, ಸಂ. xviii, ೧೯೭೦, ನಂ. ೫೦

೮೨. ಮಲ್ಲಾಪುರ ಬಿ.ವ್ಹಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೩೫

೮೩. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೧, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ನಂ.೨೦೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೫

೮೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೭೬

೮೫. ಅದೇ, ನಂ.೨೭೭

೮೬. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪೫

೮೭. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xv, ನಂ.೧೨೭

೮೮. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೪ ನಂ.೯೦

೮೯. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೫–೧, ನಂ.೧೪೪

೯೦. ಅದೇ, ಸಂ. x, ಬಿಜಾಪುರ, ನಂ.೭

೯೧. ಅದೇ,

೯೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೯೨

೯೩. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೫–ii, ನಂ.೫೭೩

೯೪. ಅದೇ, ನಂ.೩೯೬

೯೫. ಅದೇ

೯೬. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ. x, ಬಾಗೇವಾಡಿ ನಂ.೫೧

೯೭. ಅದೇ, ಮುತ್ತಗಿ, ನಂ.೫೧

೯೮. ಅದೇ, ಬಾಗೇವಾಡಿ ನಂ.೫೧

೯೯. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೧೭೮

೧೦೦. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೫–ii, ನಂ.೪೪೨

೧೦೧. ಅದೇ, ನಂ.೫೩೪

೧೦೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii ಮತ್ತು viiiರ ಅನುಬಂಧ, ನಂ.೩೪೫

೧೦೩. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಎಚ್.ಎಸ್, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು.೧೮೭

೧೦೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೨೬

೧೦೫. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೬೬

೧೦೬. ಇ.ಸಿ. ನಂ.೯೩, ಪು.೮೭

೧೦೭. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xi, ನಂ.೯೩

೧೦೮. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಸನಗಳು, ಸಗರ, ನಂ.೨೮, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೭೧

೧೦೯. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೫–ii, ನಂ.೩೯೬, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೩

೧೧೦. ಅದೇ, ಸಂ.೧

೧೧೧. ಅದೇ, ಸಂ.೫–ii, ನಂ.೩೯೬

೧೧೨. ಅದೇ, ಸಂ.೭, ನಂ.೮೮

೧೧೩. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಹಂದರಕಿ, ನಂ.೩೯

೧೧೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೭೬

೧೧೫. ಕ.ಇ.ಸಂ.I ನಂ.೪೪

೧೧೬. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೨, ಕೊಪ್ಪಳ, ನಂ.೫೨

೧೧೭. ಅದೇ, ಸಂ.೧, ಹಡಗಲಿ, ನಂ.೧೭

೧೧೮. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂಪುಟ.೧, ಹಡಗಲಿ, ನಂ.೭

೧೧೯. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. xi, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೨೭(ಹೊಸ)

೧೨೦. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xv, ನಂ.೧೦೧

೧೨೧. ಕ.ಇ.ಸಂ.I ನಂ.೪೪

೧೨೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. viii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೧೪

೧೨೩. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೫೨

೧೨೪. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. ix, ಬಳ್ಳಾರಿ, ನಂ.೨೯೬

೧೨೫. ಅದೇ, ಸಂ. xx, ನಂ.೧೩೭

೧೨೬. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೯೬, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೭(ಹೊಸ)

೧೨೭. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೭೬(ಹಳೆಯ)

೧೨೮. ಎ.ಇಂ. ಸಂ. v, ಪು.೨೧೯

೧೨೯. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೯

೧೩೦. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೬೫(ಹಳೆಯ)

೧೩೧. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೯

೧೩೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೯೬(ಹೊಸ)

೧೩೩. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xv, ನಂ.೭೩

೧೩೪. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೫೨

೧೩೫. ಅದೇ, ಸಂ.೧೦, ಬಿಜಾಪುರ, ನಂ.೭

೧೩೬. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೨೬

೧೩೭. ಎ.ಇಂ. ಸಂ. xv, ಪು.೮೭

೧೩೮. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. v-ii, ಚೆಲ್ಲೂರು, ನಂ.೫೨೬

೧೩೯. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xviii, ನಂ.೨೯೫

೧೪೦. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. viii, ಎಸ್.ಬಿ. ನಂ.೨೭೫

೧೪೧. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೬, ತಡಖೇಲ್, ನಂ.೩

೧೪೨. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. v-ii, ನಂ.೫೭೩

೧೪೩. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೮೦ (ಹೊಸ)

೧೪೪. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xx, ನಂ.೧೩೭

೧೪೫. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಅನುಬಂಧ, ನಂ.೩೬೧

೧೪೬. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xviii, ನಂ.೬೬

೧೪೭. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ನಂ.೯೮

೧೪೮. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧೦, ಸಿಂದಗಿ, ನಂ.೩೨

೧೪೯. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೪೭ (ಹೊಸ)

೧೫೦. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹಡಗಲಿ, ನಂ.೧

೧೫೧. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xviii, ನಂ.೨೯೦

೧೫೨. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹಡಗಲಿ, ನಂ.೭

೧೫೩. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೩

೧೫೪. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xviii, ನಂ.೧೩೯

೧೫೫. ಅದೇ, ಸಂ. xx, ನಂ.೧೨೮

೧೫೬. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ನಂ.೪

೧೫೭. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. ix-i, ನಂ.೧೩೩

೧೫೮. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧೦, ಬಿಜಾಪುರ, ನಂ.೭

೧೫೯. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಬಳ್ಳಾರಿ, ನಂ.೬೧

೧೬೦. ಎ.ಇಂ. ಸಂ. xv, ಪು.೭೦

೧೬೧. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xv, ನಂ.೬೭೯

೧೬೨. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಕೊಪ್ಪಳ, ನಂ.೧೩೯

೧೬೩. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xviii, ನಂ.೨೯೦

೧೬೪. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೫೨, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪

೧೬೫. ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್, ಕಾಳಾಮುಖ ದರ್ಶನ, ಪು.೭೩

೧೬೬. ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ, ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥ, ಪು.೧೪೯

೧೬೭. ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೩೬

೧೬೮. ಬಾಂಬೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ಸ್ಕ್ರಿಪ್‌ಷನ್, ೧-I, ನಂ.೧೩೩

೧೬೯. ಅದೇ, ನಂ.೫೨

೧೭೦. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೧೪೯(ಹೊಸ)

೧೭೧. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು ಪು.೧೮೧

೧೭೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೩೧೨

೧೭೩. ಕ.ಇ. I, ನಂ.೧

೧೭೪. ಎ.ಇಂ. xvi ನಂ.೮೦

೧೭೫. ಬಿ.ಕೆ.ಐ. i, ನಂ.೫೦

೧೭೬. ಸಾಧನೆ ಸಂಚಿಕೆ-೯, ಸಂಪುಟ.೪

೧೭೭. ಮಂಜುನಾಥ ಸಿ.ಯು, ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು.೨೦೨

೧೭೮. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ಅ.ಕ.ನಂ.೯೬, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೭

೧೭೯. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x,ಅ.ಕ(ಹೊಸ), ನಂ.೧೮

೧೮೦. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xv, ನಂ.೬೦೯

೧೮೧. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x,ಅ.ಕ(ಹೊಸ), ಹಿರಿಯೂರು, ನಂ.೩೧೭

೧೮೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x,ಅ.ಕ(ಹೊಸ), ನಂ.೨೯೧ ಮತ್ತು ೨೯೨

೧೮೩. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಎಚ್.ಎಸ್., ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದೇವಾಲಯಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಪು.೧೮೫

೧೮೪. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xx, ನಂ.೯೮

೧೮೫. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ, ಸಂ.೧ ದ್ವಿತೀಯ ಆವೃತ್ತಿ, ಪು.೭೦

೧೮೬. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. ix, ನಂ.೧೦೯

೧೮೭. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೨

೧೮೮. ಅದೇ, ನಂ.೯೬

೧೮೯. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xi-ii, ನಂ.೧೩೧

೧೯೦. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫-ii, ನಂ.೩೯೬

೧೯೧. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xx, ನಂ.೧೧೬

೧೯೨. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫-ii, ನಂ.೫೭೩

೧೯೩. ಅದೇ, ಸಂ.೧, ಬಳ್ಳಾರಿ, ನಂ.೧೮

೧೯೪. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xx, ನಂ.೪೯

೧೯೫. ಅದೇ, ಸಂ. ix-i, ನಂ.೧೮೪

೧೯೬. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಸನಗಳು ಪು.೧೧, ದೋರನಹಳ್ಳಿ

೧೯೭. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೫೩

೧೯೮. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧೦, ನಂ.೩೨

೧೯೯. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, ನಂ.೬(ಹೊಸ)

೨೦೦. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೩೬

೨೦೧. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ನಂ.೧೮

೨೦೨. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫-ii, ನಂ.೩೯೬

೨೦೩. ಅದೇ, ನಂ.೧೩೧

೨೦೪. ಗೋಗಿ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೩೯

೨೦೫. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೭, ರಾಯಚೂರು, ನಂ.೧

೨೦೬. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. xx, ನಂ.೮೮

೨೦೭. ಅದೇ, ಸಂ. xi-ii, ನಂ.೧೨೯

೨೦೮. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ,ನಂ.೧೭

೨೦೯. ಅದೇ, ನಂ.೧೭

೨೧೦. ಅದೇ, ಸಂ. v-ii ನಂ.೩೧೧,ಕ್ರಿ.ಶ.೯೮೧

೨೧೧. ಅದೇ, ಸಂ. v-ii ನಂ.೩೬೮,ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೧೯

೨೧೨. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ನಂ.೪೮

೨೧೩. ಇ.ಸಿ., ಸಂ. viii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೧೦

೨೧೪. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xi-i, ನಂ.೧೬೪

೨೧೫. ಅದೇ, xv, ನಂ.೪೦

೨೧೬. ಅದೇ, ನಂ.೧೩೦,

೨೧೭. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫–೨, ನಂ.೧೩೩, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೮

೨೧೮. ಅದೇ, ೫–೧, ನಂ.೨೮೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೮

೨೧೯. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xi-i, ನಂ.೧೨೯

೨೨೦. ಅದೇ, ix-i, ನಂ.೨೩೫

೨೨೧. ಅದೇ, xv, ನಂ.೪೦

೨೨೨. ಇ.ಸಿ., ಸಂ. xii, ನಂ.೧೨೭(ಹೊಸ)

೨೨೩. ಇ.ಸಿ., ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೫

೨೨೪. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪೬

೨೨೫. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ,ನಂ.೨೧೭ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೪

೨೨೬. ಅದೇ, ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ,ನಂ.೫೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೯೯೧

೨೨೭. ಅದೇ, ಸಂ.೨, ಸೋಗಿ, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೩೮

೨೨೮. ಅದೇ, ಸಂ.೫–೧, ನಂ.೨೮೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೮

೨೨೯. ಅದೇ, ಸಂ.೫, ಭೋಗಾವತಿ, ನಂ.೧೮

೨೩೦. ಇ.ಸಿ., ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೯

೨೩೧. ಅದೇ, ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೭೭

೨೩೨. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ನಂ.೧೩ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೪

೨೩೩. ಇ.ಸಿ., ಸಂ. xii ಕಡೂರು, ನಂ.೧೪೩ (ಹೊಸ)

೨೩೪. ಕ.ಇ.I, ನಂ.೨೪

೨೩೫. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹಡಗಲಿ ನಂ.೭

೨೩೬. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xv, ನಂ.೨೨೧

೨೩೭. ಅದೇ, ಸಂ. xv, ನಂ.೧೯೭

೨೩೮. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೨೦

೨೩೯. ಅದೇ, ನಂ.೧೩೫

೨೪೦. ಅದೇ, ನಂ.೧೨೫

೨೪೧. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ನಂ.೧೩೧

೨೪೨. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ನಂ.೩೯

೨೪೩. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ನಂ.೧೧೬

೨೪೪. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ನಂ.೧೩೩, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೮

೨೪೫. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ನಂ.೭೮೫

೨೪೬. ಅದೇ, ಸಂ. xx, ನಂ.೧೧೬

೨೪೭. ಇ.ಸಿ. vii, ನಂ.೭೦

೨೪೮. ಅದೇ, ನಂ.೧೩೫

೨೪೯. ಅದೇ, ನಂ.೧೦೩

೨೫೦. ಅದೇ, ನಂ.೧೨೫

೨೫೧. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫–೨, ನಂ.೪೬೮

೨೫೨. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ನಂ.೧೩

೨೫೩. ಅದೇ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ನಂ.೦೪

೨೫೪. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ಬೀಳಗಿ, ನಂ.೧೧೬

೨೫೫. ಇ.ಸಿ. vii, ನಂ.೧೦೮, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೪

೨೫೬. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ.ನಂ.೨೭೭, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೬

೨೫೭. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧೦, ನಂ.೩೨

೨೫೮. ಅದೇ, ಸಂ.೫–೧, ಗುತ್ತಿ ನಂ.೧೩೧

೨೫೯. ಅದೇ, ಸಂ.೭, ರಾಯಚೂರು ನಂ.೩೫೮

೨೬೦. ಅದೇ, ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೧೭

೨೬೧. ಅದೇ, ಸಂ.೫–೨, ನಂ.೧೩೩, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೮

೨೬೨. ಅದೇ, ನಂ.೫೪೫

೨೬೩. ಅದೇ, ಸಂ.೭, ರಾಯಚೂರು, ನಂ.೩೫೮

೨೬೪. ನಾಂದೇಡ ಶಾಸನಗಳು, ನಂ.೩

೨೬೫. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ನಂ.೪

೨೬೬. ಅದೇ, ಸಂ.೧೦, ಬಿಜಾಪುರ, ನಂ.೩೨

೨೬೭. ಅದೇ, ಸಂ.೫–೨, ನಂ.೧೩೧

೨೬೮. ಅದೇ, ಸಂ.೭, ನಂ,೩೫೮

೨೬೯. ಅದೇ, ೫–೨, ನಂ.೧೩೩, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೬೮

೨೭೦. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೯೮, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೦೩

೨೭೧. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ ನಂ.೨೭೭, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೬

೨೭೨. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ ನಂ.೯೬

೨೭೩. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೧೭

೨೭೪. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ನಂ.೮೪, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೩

೨೭೫. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫–೧, ಕಾಜಿಪೇಟ್, ನಂ.೪೨೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೦

೨೭೬. ಅದೇ, ೫–೨, ನಂ.೫೪೫

೨೭೭. ಅದೇ, ನಂ.೪೨೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೯೦

೨೭೮. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೨೭೭, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೬

೨೭೯. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೧೭

೨೮೦. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೩೧೬

೨೮೧. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಬಳ್ಳಾರಿ, ನಂ.೭

೨೮೨. ಕ.ಇ. I, ಶಿರಸಂಗಿ, ನಂ.೨೫

೨೮೩. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧೦, ನಂ.೩೨

೨೮೪. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೧೧೮

೨೮೫. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ೯೪

೨೮೬. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ನಂ.೧೯೮ ಮತ್ತು ನಂ.೭೮

೨೮೭. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ನಂ೯

೨೮೮. ಅದೇ. ಸಂ.೫–೨, ನಂ.೪೨೬

೨೮೯. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xi ನಂ.೧೭೨, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೨೧

೨೯೦. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ನಂ.೧೮, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೩

೨೯೧. ಅದೇ, ಬಳ್ಳಾರಿ ನಂ.೭

೨೯೨. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xv, ನಂ.೭೩

೨೯೩. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ನಂ.೧೩

೨೯೪. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ನಂ.೨೮

೨೯೫. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೧೧೨ (ಹಳೆಯ)

೨೯೬. ಇ.ಸಿ. xi, ದೇಶಾಣಿ, ನಂ.೨೫೩ (ಹೊಸ)

೨೯೭. ಕ.ಇ.ಸಂ.I, ನಂ.೨೪

೨೯೮. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧, ಹಡಗಲಿ, ನಂ.೭

೨೯೯. ಕ.ಇ.ಸಂ.IV, ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿ, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೪

೩೦೦. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xx, ನಂ.೫೭

೩೦೧. ಅದೇ, ನಂ.೧೩೭

೩೦೨. ಎ.ಇಂ., xviii, ನಂ.೨೨/ಇ

೩೦೩. ಇ.ಸಿ., ಸಂ.vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೭

೩೦೪. ಸೌ.ಇ.ಇ., ಸಂ. xv, ನಂ.೭೩

೩೦೫. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ನಂ.೧೦೨

೩೦೬. ಎ.ಇಂ., v, ಪುಟ.೨೨೧–೨೨೨

೩೦೭. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೯

೩೦೮. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೨

೩೦೯. ಅದೇ

೩೧೦. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೪

೩೧೧. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೮

೩೧೨. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೦

೩೧೩. ಅದೇ ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೨

೩೧೪. ಗೋಪಾಲ ಎಚ್.ಎಸ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೭೦

೩೧೫. ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ ಎಸ್, ವಚನಾನುಶೀಲನ, ಪು.೨೧

೩೧೬. ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಎಚ್.ಎಸ್(ಸಂ), ನಾಗಾಭಿನಂದನ, ಪು,೬೭

೩೧೭. ಮೈಸೂರು ಆರ್ಕಿಯಾಲಜಿಕಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್, ೧೯೪೨, ಪು.೧೩೦

೩೧೮. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೧೮

೩೧೯. ಅದೇ,

೩೨೦. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೯

೩೨೧. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೨೩

೩೨೨. ಭಟ್ ರಘುನಾಥ, ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ, ಪು.೭೦–೭೨

೩೨೩. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii , ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೯

೩೨೪. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೩, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೯೮

೩೨೫. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೯, ಬೇಗೂರು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೮೫

೩೨೬. ಎ.ಇಂ.ಸಂ. v, ಪು.೨೪೫

೩೨೭. ಅದೇ,

೩೨೮. ಕ.ಇ.ಸಂ. vi, ನಂ.೪೪, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮

೩೨೯. ಎ.ಇಂ.ಸಂ. v, ಪು.೨,೪೬–೫೨

೩೩೦. ಕ.ಇ.ಸಂ. vi, ನಂ೩೭

೩೩೧. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಡಿ.ಜಿ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೦೬

೩೩೨. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೪೧

೩೩೩. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xviii, ನಂ.೨೯೨

೩೩೪. ಅದೇ, ನಂ.೨೯೦, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೮

೩೩೫. ಅದೇ, ಸಂ. xv, ಭೋಗಾನೂರು, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೦

೩೩೬. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xviii, ನಂ.೨೯೫

೩೩೭. ಅದೇ, ನಂ.೨೯೬

೩೩೮. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೧೬೭

೩೩೯. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೮೩

೩೪೦. ಅದೇ,

೩೪೧. ಎ.ಇಂ. xvi, ಪು.೪೧

೩೪೨. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೧೨೨

೩೪೩. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೧೩೭

೩೪೪. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಸಂ.೨, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ನಂ.೫೨

೩೪೫. ಅದೇ, ೫೧

೩೪೬. ಪಾಟೀಲ ಕೆ.ಎಸ್., ಹೂಲಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಕುಂಡಿ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು.೫೪

೩೪೭. ಎ.ಇಂ. xviii, ನಂ.೨೨/ಎ, ಪು.೧೯೦–೧೯೩

೩೪೮. ಅದೇ,

೩೪೯. ಅದೇ,

೩೫೦. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. ix-i, ನಂ.೧೧೯, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೮

೩೫೧. ಇ.ಸಿ. x, ಬೇಲೂರು, ನಂ.೧೧೭, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೩೭

೩೫೨. ಜಾಜಿದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೩೧

೩೫೩. ಕೆ.ಆರ್.ಗಣೇಶ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು, ನಂ.೧೪೧

೩೫೪. ಕೆ.ಆರ್.ಗಣೇಶ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೩೫

೩೫೫. ಎ.ಆರ್.ಐ.ಇ., ೧೯೬೦–೬೧, ನಂ.೭೩

೩೫೬. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ., ಸಂ.೫, ನಂ.೪೫೩

೨೫೭. ಅದೇ, ನಂ.೪೬೮

೩೫೮. ಕೊಪ್ಪ ಎಸ್.ಕೆ, ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡು, ಪು.೧೭೬

೩೫೯. ಈರಣ್ಣ ಕೆ.ಪಿ, ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯುಷನ್ ಆಫ್ ದ ಕಾಳಾಮುಖಾ ಟು ಹಿಸ್ಟ್ರಿ ಆ್ಯಂಡ್ ಲಿಟರೇಚರ್ ಆಫ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಪು.೧೧

೩೬೦. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೨, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೬೨

೩೬೧. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. ix-i, ನಂ.೮೬, ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೦

೩೬೨. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. v, ಅರಸೀಕೆರೆ, ನಂ.೬೨

೩೬೩. ಇ.ಸಿ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೧೦೨

೩೬೪. ಈರಣ್ಣ ಕೆ.ಪಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೮

೩೬೫. ಇ.ಸಿ. ನಂ. vii, ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೪

೩೬೬. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೯೯

೩೬೭. ಅದೇ, ಎಸ್.ಕೆ., ನಂ.೯೨,೯೬,೧೦೧,೧೦೫,೧೫೦

೩೬೮. ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೊಜೆತ್, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೬,೭

೩೬೯. ಅದೇ,

೩೭೦. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xx, ನಂ.೧೧೬

೩೭೧. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ. x viii, ನಂ.೨೯೬

೩೭೨. ಈರಣ್ಣಾ ಕೆ.ಪಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೨೦

೩೭೩. ಮೇವುಂಡಿ ಮಲ್ಲಾರಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಾಸನ ಕವಿಗಳು, ಪು.೧೭೨

೩೭೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ.xi, ನಂ.೮೪ (ಹಳೆಯ)

೩೭೫. ಕ.ಇ.ಸಂ.೧, ನಂ.೨೪

೩೭೬. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ, ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೫೪

೩೭೭. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. vii, ಶಿಕಾ ನಂ.೯೪

೩೭೮. ಸೌ.ಇ.ಇ. ಸಂ.xi, ನಂ.೭೩

೩೭೯. ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು, ನಂ.೮೪

೩೮೦. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, (ಹಳೆಯ), ನಂ.೪೭

೩೮೧. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, (ಹಳೆಯ), ನಂ.೬೫

೩೮೨. ಸೌ.ಇ.ಇ ಸಂ.xv, ನಂ.೭೩

೩೮೩. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. x, (ಹೊಸ), ನಂ.೧೧೭, ೨೪, ೨೯, ೩೧೯

೩೮೪. ಹಿರೇಮಠ ಬಿ.ಕೆ, ಸೃಷ್ಟಿ, ಪು.೩೮

೩೮೫. ಅದೇ,

೩೮೬. ಅದೇ, ಪು.೩೯

೩೮೭. ಎ.ಇಂ.ಸಂ. xviii, ಶಾ.ಸಂ.೨೨/೧,

೩೮೮. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. v, (ಹಳೆಯ), ಅರಸಿಕೆರೆ ೧೪೪

೩೮೯. ಕೆಲ್ಲಿಸನ್ ಕೋರಿಯರ್, ದಿ ಹೊಯ್ಸಳ ಆರ್ಟಿಸ್ಟ್, ಪು.೬೧, ೬೨

೩೯೦. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಕೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪಾಚಾರಿಯರು, ಪು.೧೪೫

೩೯೧. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. iv, (ಹಳೆಯ)(ಅರಸಿಕೆರೆ), ನಂ.೨೧೬, ಜಾಜೂರು, ನಂ.೪೭

೩೯೨. ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಕೆ., ಪೂರ್ವೋಕ್ತ, ಪು.೧೪೬

೩೯೩. ಜಯದೇವಪ್ಪ ಜೈನಕೇರಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಶಿಲ್ಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪು.೧೪೦

೩೯೪. ಇ.ಸಿ. ಸಂ. xv, (ಹಳೆಯ) ಅರಸಿಕೆರೆ, ನಂ.೧೮೬– ೨೫೪ (ಹೊಸ) ಕುರಾದಹಳ್ಳಿ ()

೩೯೫. ಕ.ಇ. ಸಂ. i, ನಂ.೩೧

೩೯೬. ಗಣೇಶ ಕೆ.ಆರ್, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು, ಪು.೧೪೬

೩೯೭. ಅದೇ,

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ನಾಲ್ಕು

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಪೀಠ

೪.೧. ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ವಿಕಾಸ – ಪರಂಪರೆ

೪.೨. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರು

೪.೩. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರು

೪.೪. ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಶಾಖಾಮಠಗಳು

೪.೫. ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಆಚರಣೆ– ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು

೪.೬. ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಐತಿಹ್ಯ

ಭಾರತ ದೇಶವು ಸಾಧುಸಂತರ ನಾಡು, ಯೋಗಿ ಋಷಿಗಳ ಬೀಡು, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಜನಿಸಿ ಬಂದು, ತಮ್ಮ ಸೇವಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಸಮಾಜವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿ ಮಾನವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಪುರುಷರು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಜನಿಸಿ ಬಂದು ಅಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಹಲವರು ಸಿದ್ಧಿಪುರುಷರು ಯೋಗಿವರ್ಯರೂ, ಕೆಲವರು ಕಾರಣಿಕ ಪುರುಷರು ಆಗಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ನಿರಂತರ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮಾನವನು ಮಹಾಮಾನವನಾಗುವುದು, ಮಹಾಮಾನವ ದೇವಮಾನವನಾಗುವ ದಾರಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಮಹಾತ್ಮರ ಬದುಕು ಸರ್ವರಿಗೂ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹವರಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ಮಧ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಪವಾಡ ಮೆರೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಏಳನೇ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಹೊಂದಿದ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಬಹುಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಶೈವದ ಪೈಪೋಟಿ ನಡೆದು ಹತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಂಘರ್ಷಣೆ ತೀವ್ರವಾಯಿತು. ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯ, ದೇವರ ದಾಸಿಮಯ್ಯ, ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಆದಯ್ಯ ಅತೀ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈನರ ವಿರುದ್ಧ ಗೆಲುವು ಪಡೆಯಲು ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ನೆರವು ನೀಡಿ ಶೈವದ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ನಿಂತವರಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಪವಾಡದಿಂದ ಆಳಂದೆಯ ರಾಮಯ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರನ್ನು ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಮೂಲಕ ಅಂತರವಳ್ಳಿ–ಅಬಲೂರು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಶೈವ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ಮಾಡುವ ಪರಿಪಾಠ ಹೊಂದಿರುವ ಯತಿವರ್ಯರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಹಲವು ಮಠಗಳು ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಅಂತಹುಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಶೇಷತೆ ಹೊಂದಿರುವ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ.

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲವಾಗಿ ಬೆಳಗುವ ಸೂರ್ಯನು ಹಗಲು ಇರುಳುಗಳ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ. ಅವನಿಂದಲೇ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಜೀವಿ ಬದುಕಬಲ್ಲದು. ಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವವನೋ

ಅವನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಾಚೀನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿರಬೇಕು. ಇಂಥ ಸೂರ್ಯನ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸೂರ್ಯರಾಧನೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.[೧]

ಋಗ್ವೇದದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಮುಖ ದೇವತೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಮುನ್ನ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಆದಿತ್ಯ ಹೃದಯವೆಂಬ ಸೂರ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸಿದನಂತೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಆದಿತ್ಯ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಿವೆ. ಜ್ಯೋತಿರ್ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಆರ್ಯಭಟ್ಟ, ವರಾಹಮಿಹಿರರು ಸೂರ್ಯಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಸೌರಪುರಾಣವು ಸೌರಮತ ಪರವಾಗಿದೆ.[೨] ಸಾಂಬ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌರಮತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಪನಯನ ಮೊದಲಾದ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈಗಲೂ ದ್ವಿಜರು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಜಪಿಸುವ ಗಾಯತ್ರಿ ಮಂತ್ರವು ಸವಿತೃಸ್ವರೂಪಿ ಸೂರ್ಯಪರವಾದದ್ದು. ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಯು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದಾಗಿದೆ. ನವಗ್ರಹ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾದವನೂ ಸೂರ್ಯನೇ. ಇವನು ದ್ಯೌಸ ಮತ್ತು ಅದಿತಿಯ ಪುತ್ರ. ಉಷಾ ಅವನ ಪತ್ನಿ. ಏಕಚಕ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವನ್ನು ಒಂದು ಇಲ್ಲವೆ ಏಳು ಕುದುರೆಗಳು ಎಳೆಯುತ್ತವೆ.[೩] ಸವಿತೃ, ಪೂಷನ್, ವಿಷ್ಣು, ಮಿತ್ರ, ವರುಣ, ಗರ್ಭ, ಆರ್ಯಮನ್, ಅಂಶ ಇವರು ಸೂರ್ಯನ ರೂಪವಾಗಿದ್ದು, ಸೂರ್ಯನಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದು ಆದಿತ್ಯರೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೪]

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದು ನೋಡಿದರೆ ರಾಜರು, ಸಾಮಂತರು ಮತ್ತು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೂ ಸಹ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲೆಂದು ಮತ್ತು ದೇವರ ನಂದಾದೇವಿಗೆಗೆ ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತ ವಿದ್ಯಾದಾನ, ಅನ್ನದಾನ ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುವಾಗ ಆದಷ್ಟು ಸೂರ್ಯನನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣವನ್ನು (ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿ) ಗಮನಿಸಿಕೊಂಡು ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೫] ಇದು ಜನತೆ ಸೂರ್ಯರಾಧನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸೂರ್ಯನಿಗಾಗಿ ಸೂರ್ಯಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವಾಗಿದ್ದ.[೬] ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾಗರಖಂಡ ೭೦ರ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಕಾಳಾಮುಖರ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಕಾಳಾಮುಖರು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲೂ ದಾಖಲೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.[೭] ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನದ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನೀಶ್ವರನಾದ ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯನ್ನು ಲಕುಲೀಶ್ವರಾಪರ ನಾಮಧೇಯನೆನಿಸಿದ್ದ ಈ ಮಹಾನುಭಾವನನ್ನು

ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಇದ್ದ ಸಂಬಂಧ ಸ್ಪಷ್ಟವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ

"ನುಡಿ ಕರ್ತೃವಾದಮಂ ತೊಡ।
ರ್ದಡೆ ದೇವ ಮನುಷ್ಯ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸರೊಡನಾ।
ದಡ ಮೆಂದನುಗ್ರಹಂ ಗೆ।
ಯ್ದಡೆ ದಿನಪಂ ಪಡೆದನತ್ತಿ ಬೊಂತೆಯಮುನಿಪ।"[೮]

ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. ಅಂದರೆ ದೇವ, ಮನುಷ್ಯ, ಯಕ್ಷ, ರಾಕ್ಷಸರೊಡನೆ ತೊಡಗಿದಾಗ ಕರ್ತೃವಾದವನ್ನು ನುಡಿಯೆಂದು ಸೂರ್ಯನು ಅನುಗ್ರಹಗೈಯ್ಯಲು ಬೊಂತೆ ಮುನಿಯು ಅದನ್ನು ಪಡೆದನು. ಇದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುವಾದ ಈ ಬೊಂತೆ ಮುನಿಯು ಕರ್ತೃವಾದವನ್ನು ಹೇಳುವವನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾದವು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಕರ್ತೃವಾದವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಸೂರ್ಯ ದೇವನೊಂದಿಗೆ ಇವರ ನಂಟು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದುದು ಸಹಜ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪವಾಡ ಮಾಡಿರುವುದೇ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಾಕ್ಷಿ. ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಸ್ಥಾನ ಕಲ್ಪಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.[೯]

ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಇದೇ ರೀತಿ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಸೂರ್ಯ ಚಲನೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರರ ಪವಾಡವೂ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವೆನಿಸಿದೆ. ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯. ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಮುನೀಶ್ವರರ ಕಾಲವು ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೫ ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮ರ ವರೆಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಪವಾಡ, ಧ್ಯಾನ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ ವಿದ್ಯೆಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆದ ಮೂರು ಜಾವಿದೇವ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಯತಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯು ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಉಪಶಾಖೆ. ಈ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂತತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠ ಅಥವಾ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೯ರ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯದು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ಶಾಸನವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮೂರುಜಾವಿಯ ಮೂಲ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖವುಳ್ಳ ಬಹುಪಾಲು ಶಾಸನಗಳು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೂರುಜಾವಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಅಂತರವಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಒಂದು ಊಹೆಯ ಪ್ರಕಾರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಪರಂಪರೆಯವರಿಗೆ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಭೂದಾನ ನೀಡಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಭೂಮಿ ದಾನ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು, ಉಳಿದ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಪೂರೈಕೆ ಆ

ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿರುವುದರಿಂದ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಸಂತತಿಯವರು ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರಬೇಕು. ಈಗ ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಮೂರ್ತಿ ಇರುವ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಠವಿದೆ.

ನಮಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೮೮ರ ವರೆಗೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಗೆ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಯಾವುದೇ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಕಪ್ಪುಯುಗ ಎಂದು ನಾವು ಕರೆಯಬಹುದೇನೋ. ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತರ(ಶರಣರ) ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಶಾಂತನಿರಂಜನ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರತಿಭಾವಂತನಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಮೂರುಜಾವಿಯ ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕೇಶಯತಿಯ ಪವಾಡದ ಸನ್ನಿವೇಶ, ೧೨ನೇ ಶತಮಾನದ ವಿಚಾರಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

೧೮ನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಠದ ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷರ ನೇಮಕ, (ಅರ್ಚಕ) ಪುರೋಹಿತರ ವಿವರಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ಹಿಂದಿನ ಪುರಾವೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ನೆಲೆಸಿದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಾಖಲೆ ದೊರೆಯದಿರುವುದು ದುರದೃಷ್ಟವೇ ಸರಿ.

೪.೧. ಉಗಮ-ವಿಕಾಸ-ಪರಂಪರೆ

ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾಶಿ, ಬನಾರಸ್, ಕೇದಾರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ದೇಶದ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ವಿದ್ವಾಂಸರು ಆಗಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಬಂದವರು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹವರಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾಳಹಸ್ತೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರೂ ಒಬ್ಬರು. ಇವರು ಕಾಶಿಯ ಸೂರ್ಯಸಿಂಹಾಸನಾ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿ, ಹಂಪಿ ಸಮೀಪದ ಆನೆಗೊಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದು, ನಂತರ ಇಂದಿನ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಹಿಂದೆ ಗೌತಮಋಷಿಯು ಇಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಗೌತಮಪುರವೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅಂತರ ಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಂತರಬಳ್ಳಿ ಎಂದಾಯಿತು. ಕಾಳಹಸ್ತೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅಂತರವಳ್ಳಿಗೆ ಸಮೀಪದ ಉತ್ತರದಿಕ್ಕಿನ ಒಂದು ಪರ್ಲಾಂಗ ದೂರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಆಕಳು ಬಂದು ಕಮಂಡಲದ ನೀರನ್ನು ಉರುಳಿಸಿತು. ಆ ಕಮಂಡಲದ ನೀರು ಹಳ್ಳವಾಗಿ ಹರಿಯಿತು. ಆ ಸ್ಥಳ ಗಿಂಡಿಹಳ್ಳವಾಯಿತು. ಈಗಲೂ ಆ ಹೆಸರಿನ ಸ್ಥಳ ಅಂತರವಳ್ಳಿಗೆ ೨ ಕಿ.ಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಈಗಲೂ ಅಲ್ಲಿ ನೀರು ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಅದು ಬಿರು ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲೂ ಬತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಆ

ಗಿಂಡಿ ಹಳ್ಳದಿಂದ ತಂದ ನೀರಿನಿಂದಲೇ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಹಳ್ಳ ಪೂರ್ವದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವುದರಿಂದ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ದಕ್ಷಿಣ ಕಾಶಿ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿಗಳು ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರರ ದಂಡಕಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿವೆ. ಈ ದಂಡಕ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಇಂದಿಗೆ ಸುಮಾರು ೧೩೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ವಿ.ಜಿ.ದೀಕ್ಷಿತರು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.[೧೦]

ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರಾಚಾರ್ಯರ ದಂಡಕ ಸ್ತೋತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ, ಚಿಕ್ಕೇಶ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಕಾಳಹಸ್ತೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.[೧೧] ಈ ದಂಡಕ ಲೇಖನವು ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರರಿಗೆ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ದೀಕ್ಷಿತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾಹಿತಿ ಹೇಳುವ ದಂಡಕ ಸ್ತೋತ್ರ ಈಗ ಮಠದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಯಾರೋ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರುವುದಾಗಿ ಮಠದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಂತ ಕಾಳಾಹಸ್ತೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಅಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇವರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ, ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ, ರೂಢಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಉಪನಾಮಗಳಿದ್ದವು. ಮೂರು ಗಳಿಗೆ (೧ ಘಳಿಗೆ = ೨೪ ನಿಮಿಷ, ೩ ಘಳಿಗೆ=೭೨ ನಿಮಿಷ, ೧ ಗಂಟೆ ೧೨ ನಿಮಿಷ) ಸುದೀರ್ಘ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಬಹುಶಃ ಹಾಗೆ ಕರೆದಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದೇ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಇವರನ್ನೇ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ (ಚಿಕ್ಕ ಈಶ್ವರ) ಅಥವಾ ಈಶ್ವರ/ಶಿವನಿಗಿಂತ ಸಣ್ಣವನು) ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ೩ ಗಳಿಗೆ ಎಂದರೆ ೯ ಗಂಟೆ (೧ ಗಳಿಗೆ=೩ ಗಂಟೆ, ೩x೩=೯) ಕಾಲ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆಂದು, ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುದೀರ್ಘ ಇರಲಾರದು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇದೇ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾ: ಬಾಳಂಬೀಡ (ಹಾನಗಲ್)ದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಠ ಇದ್ದುದಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೧೨] ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೨ರ ಸಂತೆಕಡೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೧೩] ಚಿನ್ನ ಮುಳಗುಂದ, ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಬಾಳಿಂಬೀಡ ಈ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇದ್ದುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ದೇವಾಲಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪೂಜಿಸುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಳಹಸ್ತೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ತಪಸ್ಸು, ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಆ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದ್ದರು. ನಮಗೆ ಶಾಸನಗಳು ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಕುರಿತು ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

೪.೨. ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಕುರಿತ ಶಾಸನಗಳು

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ, ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಹೆಸರಿದೆ.[೧೪] ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಇದೇ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಆಧಾರದಿಂದ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಆದರೆ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಕಾಲದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಹಲವು ಜನ ಮೂರುಜಾವಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಕುರಿತು ಸಿಗುವ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ರ ಹಿರೇಮಾಗಳಗೇರಿ ಶಾಸನ[೧೫] ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ. ಈ ಶಾಸನವು ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದ ಸ್ಥಾನಪತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅರಿಯದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಉಚ್ಚಂಗಿ ಮೂವತ್ತನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಸಿಂಘಣದೇವರಿಂದ ಕಾಲಂಕರ್ಚಿ ಉಚ್ಚಂಗಿ ಮೂವತ್ತರ ಬಳಿಯ ಕಾಡವಾರಹಳ್ಳಿ ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ.

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ತ್ರಿಕೂಟವಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಸ್ಥಾನಪತಿಯಾಗಿರುವ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ಊರೂರು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಉಚ್ಚಂಗಿ ಮೂವತ್ತರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರಬೇಕು. ರಾಜ ಪೂಜಿತರಾಗಿ ದಾನ ಪಡೆಯುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರೇ ಪ್ರಥಮ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರು. ಇವರೇ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂರುಜಾವಿ, ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ, ರೂಢಾಚಾರ್ಯ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದವರು.

ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂತತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ೧೦ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ೮ ಶಾಸನಗಳು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿವೆ. ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಎಲ್ಲಿಯವನು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರದ ಕೊರತೆ ಇದೆ. ಈ ಯತಿಯ ಹೆಸರು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದರಿಂದ ಇವರ ಪರಂಪರೆ ಇಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕುರಿತು ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲೂ ಶಾಸನ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯನ್ನೇ ಮೂಲವೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಯಾವುದೋ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಅಂತರವಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಭಕ್ತರು ನೀಡಿದ ದಾನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ಬಂದಿರಬಹುದು. ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನಕಂತಿ ಮಠ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಠವಿದೆ. ಬಹುಶಃ ಆ ಮಠ ಇವರ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಮಠವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಇಂದು ಆ ಮಠ ವಿರಕ್ತ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠವಿಲ್ಲ. ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಮಠವಿದೆ.

ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ ಮತ್ತು ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಎರಡೂ ಸೂರ್ಯ ಸಿಂಹಾಸನ ಪೀಠಗಳು. ಈ ಎರಡರ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ಕಮ್ಮಾರಿಕೆಗೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಅಕ್ಕಸಾಲೆ (ಸುವರ್ಣಕಾರರು)ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪದಗಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೇಲ್ನೋಟದಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಒಳಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ಪದಗಳು ವಿಶ್ವಕರ್ಮರ ಕುಲಕಸುಬುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದವುಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯ ರಿಂದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮ರ ವರೆಗಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೭ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಹೆಸರುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಅ.ನಂ.	ಕಾಲ	ಸ್ಥಳ	ರಾಜ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯	ಹಿರೇಮಾಗಳಗೇರಿ	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸೌ.ಇ.ಇ.ix, ನಂ.೨೨
೨.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	ಸೋವಿದೇವ	ಕ.ಇ.vi, ನಂ.೩೭
೩.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೦	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	--	ಹೊಸ ಶೋಧ
೪.	೧೨ನೇ ಶತಮಾನ	ಸಾಲವಾಡಗಿ ಶಾಸನ	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಸೌ.ಇ.ಇ.xv, ನಂ.೪೬
೫.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೮೯	ಹೊಂಬಳ	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸೌ.ಇ.ಇ.xv, ನಂ.೩೭
೬.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೭	ಕಲಕೇರಿ	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಸೌ.ಇ.ಇ.xx, ನಂ.೨೨೮
೭.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೧೫	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ	ಸಿಂಘಣ ದೇವ	ಸೌ.ಇ.ಇ.xx, ನಂ.೧೯೧
೮.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೨೭	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ	ಸಿಂಘಣ ದೇವ	ಸೌ.ಇ.ಇ.xx, ನಂ.೧೯೮
೯.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೨೭	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	--	ಎ.ಆರ್.ಆಯ್.ಇ., ೧೯೫೧-೫೨
೧೦.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೨೭	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	ಸಿಂಘಣ	ಕ.ಇ.vi, ನಂ.೪೨
೧೧.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	ಸಿಂಘಣ	ಕ.ಇ.vi, ನಂ.೪೪
೧೨.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ	ಸಿಂಘಣ	ಕ.ಇ.vi, ನಂ.೪೩
೧೩.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೬೪	ಮೇಡೂರು	೨ನೇ ನರಸಿಂಹ	ಕ.ಇ.iv, ನಂ.೪೩
೧೪.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೭೫	ಚಿಕ್ಕಮಾಗಡಿ	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ಇ.ಸಿ.vii, ನಂ.೩೬೧ (ಅನುಬಂಧ)
೧೫.	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೮೮	ಕಡೂರು	--	ಎ.ಆರ್.ಆಯ್.ಇ., ೧೯೬೦-೬೧

೧೬. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನ ಕಲಕೇರಿ -- ಸೌ.ಇ.ಇ.XX, ನಂ.೩೩೨

೧೭. ೧೩ನೇ ಶತಮಾನ ಹಿರೇಮೊರಬ -- ಎ.ಆರ್.ಆಯ್.ಇ., ೧೯೬೦-೬೧

ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಹಿರೇಮಾಗಳಗೇರಿ → ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೪ → ಗುರು: ಅರಿಯದೇವ → ಶಿಷ್ಯ:ಮೂರುಜಾವಿದೇವ

ಸಾಲವಾಡಗಿ → ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ →
- ವಾಮದೇವ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪ → ವಾದಿರುದ್ರ → ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ-೧ → ಅಮೃತರಾಶಿ → ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ → ಸರ್ವೇಶ್ವರ → ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ → ಮೂರುಜಾವಿದೇವ → ಲಕುಲೀಶ
- ವಾಮಶಕ್ತಿ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮ → ವಾದಿರುದ್ರಶಕ್ತಿ → ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ → ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ → ಸವೇಶ್ವರ → ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ → ಮೂರುಜಾವಿದೇವ → ಲಕುಳೀಶ್ವರ → ಮೂರುಜಾವಿದೇವ

ಕಲ್ಕೇರಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೭ → ಭಿಕ್ಷೆಯ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ

ಈ ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಗುರುಪಂಪರೆಯನ್ನು ಗುರು, ಶಿಷ್ಯ, ಕಾಲ, ಭೌಗೋಳಿಕತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಾಗ ನಮಗೆ ಮೂರು ಜನ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರಿರುವುದು ಸಮಂಜಸವೆನಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರು ಒಬ್ಬರಲ್ಲ ಹಲವರು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನಿಗೆ ಲಕುಲೀಶನೆಂಬ ಶಿಷ್ಯನು, ಮತ್ತು ಲಕುಲೀಶನಿಗೆ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನೆಂಬ ಶಿಷ್ಯ ಇರುವುದಾಗಿ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.[೧೬]

ಡಾ.ಎಂ.ಎಂ. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರು ಶಾಸನಗಳನ್ನಾಧಾರಿಸಿಯೇ ಒಬ್ಬನ ಕಾಲ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನದು ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ, ಮೊದಲನೆಯವನ ಕಾಲ ೧೧ನೇ ಶತಮಾನ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಹೆಸರಿನ ಈ ಮೂವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೧೭]

ಆದರೆ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರ ವಾದಕ್ಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ವಿ.ಜಿ.ದೀಕ್ಷಿತರು 'ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೦೫೯, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯ ಮತ್ತು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು ಒಬ್ಬರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.[೧೮]

ಆದರೆ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯ರ ಶಾಸನ ಎಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೇ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು 'ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದ ಮಹಾಸಿದ್ಧ ಗೋರಕನಾಥನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೩ನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಜೀವಿಸಿ ಪವಾಡವೆಸಗಿರುವುದನ್ನೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಆಧಾರಗಳಿವೆ ಎಂದು ಉದಾಹರಣೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.[೧೯] ಈ ವಾದ ಒಪ್ಪಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅತ್ಯಂತ ದೀರ್ಘಕಾಲ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು ೧೫೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೂ ಬದುಕಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಹೆಸರಿನ ಮೂರು ಜನರಾದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಎರಡನೆಯ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರು ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲೂಕಿನ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ಶಾಸನೋಕ್ತರು. ಇದು ಕಳಚೂರಿ ದೊರೆ ರಾಯಮುರಾರಿ ಸೋವಿದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಖೆಯ ಗುರು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವರುಗಳೆಂದರೆ ವಾಮದೇವ, ವಾದಿರುದ್ರ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಅಮೃತರಾಶಿ, ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರ, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ, ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಮತ್ತು ಲಕುಲೀಶ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಖೆಯ ಗುರು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಒಂಭತ್ತನೆಯವರಾಗಿ ಈ ಯತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಈ ಮುನಿಯ ಗುರುಗಳು ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿಗಳು. ಲಕುಲೀಶರು ಇವರ ಶಿಷ್ಯರು. ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೬೪ರ ಮೇಡೂರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[೨೦] ರಾಜಗುರು ಮೂರುಜಾವುದ ದೇವ ಎಂದು ಹೊಗಳಿವೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಖೆಯ ಗುರು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಮೂಡಿಸುವ ಈ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಎರಡನೆಯವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆ ಹೀಗಿದೆ.

ವಾಮದೇವ

ವಾದಿರುದ್ರ

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ-೧

ಅಮೃತರಾಶಿ

ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ

ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ-೨

ಸರ್ವೇಶ್ವರ

ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ

ಮೂರುಜಾವಿದೇವ

ಲಕುಲೀಶ

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೮ರ ಹೊಂಬಳ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯನ್ನು 'ಕಾಳಾಮುಖ ಮನೀಶ್ವರ ನಿಶ್ಚಿತಾಂತ್ಯನಾಗಿ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನಂ ನೆಗಳ್ದ ಪರ್ವತಾವಳಿಯಿರ್ಪ್ಪಂ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿದೆ. ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಅವಧೂತ. ಇವರ ಕಿರಿಯ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಮುನಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಹುಶಃ ಇವನು ಎರಡನೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನಾಗಿರಬೇಕು. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹಿರೇಮೊರಬ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿಯಕಲ್ಲ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೧]

ಮೂರನೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಇವನ ಮೊದಲ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೭ರ ಕಲ್ಕೇರಿ ಶಾಸನ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕೇರಿ ಗ್ರಾಮದ ಸ್ವಯಂಭು ಸೋಮನಾಥ ದೇವರ ದೇವಾಲಯದ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ದಾನ ಪಡೆದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೫ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿಂಘಣದೇವನ ಕೈ ಕೆಳಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದ (ಮಂತ್ರಿ)ಮಾಯಿ ಪಂಡಿತ ಪುರಿಕರ ನಗರದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಪುರಿಕರ ನಗರದ ಎಣ್ಣೆ ಮಾರುವವನು (ಹೆಸರು ಇಲ್ಲ) ಮತ್ತು ತೆಲ್ಲಿಗಣ ಐವತ್ತೊಕ್ಕಾಲುಗಳು ಕೇದಾರ ದೇವಾಲಯದ ನಂದಾದೀಪಕ್ಕೆ, ನಿತ್ಯ ನಿವೇದ್ಯಕ್ಕೆಂದು, ಆ ಪಟ್ಟಣದ ಗಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು, ಸೊಂಟಿಗೆ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು (ಪ್ರತಿದಿನ) ದಾನ ಮಾಡಿದರು.

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನನ್ನು ಕುರಿತು,

'ಪುರಿಕರನಗರಾಧೀಶನು ದ್ಯನ್ಮಹೇಶಂ। ಮತ್ತಮಾದೇವನ
ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ.................. ಪುಷ್ಪಕುಳಲೀ..
ಲಾವಾಸವಿಖ್ಯಾತಚೂತವನಂ ಭೂನುತಕೀರ್ತಿಬಾ.............. ಮನಾಥವಿಳಸ
ತ್ಥಾನೋತ್ತ ಮಾಚಾರ್ಯ್ಯ ನಾರ್ಯ್ಯವಿನೂತಂ ಧರೆಯೊ.........। ಮತ್ತಮಾ
ಸ್ಥಾನದೊಳ್ ಕ್ಷೇತ್ರ ನಿವಾಸಿಗಳುಂ ಜಟಾಭಿರಾಮ ವೇಷಿಗಳುಂ ಚಂಡಕ ರಾಳ...
ಅಕಳಂಕ ತಪಸ್ತೇಜಃಪ್ರ
ತಪಿತಾಂಗ ಜನುದಾತ್ತ ಗುಣಗಣನಿಳಯಂ ಲಕುಳೀ.... ನೆಸೆದಂ ಜಗದಿ।
ತತ್ಸುತರಂ ತಪೋನಿಷ್ಠಾತರುಮಪ್ಪ ಮೂರುಜಾವಿ....
ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ।
ಲಕುಳೀಶನ ಶಿಷ್ಯರೂ, ತಪೋನಿಷ್ಠಾತರು ಆದ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ.[೨೨]

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೨೭ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕೇದಾರದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾದ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು, ಪುರಿಕರನಗರದ ಕೇದಾರದೇವ ಮತ್ತು ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವರ ಶ್ರೀಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಗೊಗ್ಗಿಯಾಚಾರ್ಯನಿಂದ ಭೂಮಿ, ಮನೆ, ನಿವೇಶನದ ಜಾಗ ಖರೀದಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಆಹಾರಕ್ಕೆಂದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ. ಅನಂತರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಸೆಟ್ಟಿಯ ಮಗ ಕೇತಿಸೆಟ್ಟಿಯಿಂದ ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸಿದ ಮೂರುಜಾವಿ ಸೋಮನಾಥ ದೇವರ ಆಚಾರ್ಯ ಜ್ಞಾನಸೋಮ ಪಂಡಿತನಿಗೆ ಕೇದಾರ ದೇವರ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.[೨೩] ಇಲ್ಲಿ ಗೊಗ್ಗಿಯಾಚಾರ್ಯ ಯಾರು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿನ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಅವನ ಅಮೋಘ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹಾಗು ಪ್ರಭಾವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೭ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ವೀರಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಮುರುಜಾವಿದೇವನು ಪುಲಿಗೆರೆಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಬಿಸಲಹಳ್ಳಿಯ ಬಳಿ ಮೇದರಪಾಂಡ್ಯ ಎಂಬುವನು ಹೋರಾಡಿ ಸಾಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಬಿಸಿಲಿಹಳ್ಳಿಯು ಬ್ಯಾಡಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಈ ಹಳ್ಳಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಹಳ್ಳಿಯೇ ಅಥವಾ ಬೇರೆಯೇ? ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟ ಏಕಾಯಿತು? ಅದು ಯಾರೊಡನೆ ಆಯಿತು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಈ ವೀರಗಲ್ಲಿನ ಪೂರ್ಣಪಾಠ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹುಶಃ ಅನಂತರ ಮೂರುಜಾವಿ ಪುಲಿಗೆರೆಗೆ ಹೋಗಿರುವುದನ್ನು ಮೇಲಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೭ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಬನವಾಸಿ ೧೨,೦೦೦ದ ಮಹಾದೇವ ದಣ್ಣಾಯಕನಾದ ಕರಣದ ಕಲ್ಲರಸನು ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಪಾದ ತೊಳೆದು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ದೇವರಿಗೆ ಮನೆ, ಭೂಮಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೨೪] ಈ ಕರಣದ ಕಲ್ಲರಸನನ್ನು ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ಗುಬ್ಬಿಯ ಕಲ್ಲ ಎಂದೂ ಕರೆದಿವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೩೮ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕರಣದ ಕಲ್ಲ ಮತ್ತು ಗುಬ್ಬಿಯ ಕಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳ ದಾಖಲೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ.[೨೫] ಈ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಿರೇಮೊರಬ ಗ್ರಾಮದ ಬಂಟೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೂ ಮತ್ತು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೂ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ, ಹೊಲ ದಾನ ನೀಡಿದನೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.[೨೬]

ಈ ಎಲ್ಲ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನು ಮೂರನೇ ಮೂರುಜಾವಿ ಎನ್ನಬಹುದು. ಗುಬ್ಬಿಯ ಕಲ್ಲನಿಂದ ದಾನ ಪಡೆದ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನನ್ನು

'ಪಾಪನಶ ಶಂಭುವೆನಿಪಂ
ಕೋಪಜಿತಂ ಸಕಳಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಣತನೆಂದೆಂ
ದೀಪರಿಯ ಪೊಗಳುತಿಪ್ಪುದು
ಶಾಪಾನುಗ್ರಹದ ಮೂರುಜಾವಿಯ ನಲ್ಲಂ' ಎಂದು ಹೊಗಳಿದೆ.[೨೭]

ಅಂದರೆ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ಪಾಪನಾಶಕನು, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಣಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂದು ಅವನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ.

ಈ ಮೂರನೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಎರಡನೇ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರ ವಂಶಪರಂಪರೆಯವನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ.

ಇದೇ ಮೂರನೇ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನನ್ನು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮ರ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನ ಅತಿಯಾಗಿ ಹೊಗಳುತ್ತವೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಎರಡನೇ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನನ್ನು ಹೊಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ಹೊಗಳಿದೆ ಅದು ಇಂತಿದೆ.

'ಮಾನಸವಾಚಕ ಕಾಯಕ
ದೇವಸಮಂ ಪೊರ್ದಲೊಲ್ಲದಿಹಪರ ಸುಖದ
ಜ್ಞಾನಮನೆ ಬಿಟ್ಟ ಶಿವನ
ಧ್ಯಾನದಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮೂರುಜಾವಿ ಬ್ರತಿಪಂ'
'ಸುದತಿಯರ ನಯನಗಣೆಗಳು
ಮದನನ ಪೂಗಣೆಗಳ ಮ್ರಿತ ಕಿರಣಾ
ಸ್ಪದದ ಗಣೆ ಬಂದು ತಾಗಲು
ಹ್ರಿದಯಂ ಕಲು ಹ್ರಿದಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಬ್ರತಿಪಂ'[೨೮]

ಅಂದರೆ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನು ಕಾಯಾ, ವಾಚಾ ಮನಸ್ಸನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಸಮನೆಂದು, ಇಹದ ಸುಖ ತ್ಯಜಿಸಿ ಸದಾ ಶಿವನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಹೊನ್ನಬೊಮ್ಮಸೆಟ್ಟಿಯು ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ ಹಾಗೂ ರಾಜೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡಿಸಲು, 'ಆಚಾರ್ಯವೀರ್ಯರೆನಿಪ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರಿಂದ ವಕ್ಕುದೆಂದು ಮನದಂದರಾಯತೀಂದ್ರನ ಗುರುಕುಲದ ಮಹಿಮೋಂನತಿಯೆಂತೆಂದಡೆ ಸ್ವಸ್ತಿಯಮನಿಯಮ ಸ್ವಾಧಾಳಿಯ ಧ್ಯಾನ ಧಾರಣ ಮೋನಾನುಷ್ಠಾನ ಜಪ ಸಮಾಧಿ ಶೀಲಗುಣ ಸಂಪನಯಂ ಗುರುಕುಳ ಸಮುಧರಣರುಂ ಸಪ್ತಾಹತ್ತರಿ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರುಮಪ್ಪ ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಗುರು ಮಹಾವಾದಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರಿಗೆ ಸ್ಥಳವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.[೨೯] ಇದೇ ಯತಿಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೫ರ ಚಿಕ್ಕಮಾಗಡಿ ಗ್ರಾಮದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಮುನಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಅವನಿಗಿದ್ದ ಹಲವಾರು ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ. 'ತರದಂ ಶಾಂತಂ ಗುಣಾ', ಮಹಾಚಂಗಿಚಕಾಂತಂ', ಚಿರಕಾಲುಂ ಸಂದ ವೇದಾಂತಂ', ಸರಸ ಹೃದಯ', ಜಗದೊಳು ಕೀರ್ತಿಗಂಗಾ ತರಂಗನು ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಮುಂದೆ ಬೊಮ್ಮಧರ್ಮ ಕಥಾ ಶುಭಾಶಿತಕಥಾ, ವಿದ್ಯಾ ಕಥಾ

ದಾನಸನಾಮ್ನೊಚಾರಕಥಾ ಮಹೇಶ್ವರಕಥಾ ವಿದ್ವಲನಾಮಾಂ ಕಥಾ 'ನಾನಾತೀರ್ಥ ಕಥಾ ರಿಶಿಬ್ರಜ ಕಥರೊಳ ಮುಖಾ ಪ್ರಭು ಮೂರುಜಾವಿಯ ತಪೋನಶ್ಮಾಯ ಅಂನ್ಯ ಕಥಾ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ದರುಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ಪುಣ್ಯ ಫಲವೂ ಪಾದ ಪಂಕಜ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಗದನಿಘಾತವೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರೆದು 'ಆರಾಧ್ಯತಪೋಮಾರ್ಗದೊಳು ರಾಗ ದ್ವೇಷವಿಡುತಲಿಂಗ... ತಂಗ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಬ್ರತಂಯೋಗೇಂದ್ರ ಶೃತಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮುನಿಪಂ ವಂದ್ಯಂ ಪೆಜಿರುವಂದ್ಯರೇ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಯತಿಯನ್ನು ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರು' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ.[೩೦]

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮ರ ಕಡವೂರು ಶಾಸನವು ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರಿಗೆ ಮೂಲಿಗ ಸೋಮಗೌಡನ ಮಗನಾದ ಬಾಚಿಗೌಡ ಎಂಬುವನು ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದಂತೆ, ಇವನು ಕಡವೂರು ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದನೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. ರಾಜಗುರು ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನಿಗೆ ೨೦ ಕಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಾಚಿಗೌಡ ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.[೩೧] ಇಲ್ಲಿ ಬಾಚಿಗೌಡನು ಯಾವಾಗ, ಏಕೆ, ಹೇಗೆ ಮೂರುಜಾವಿಗೆ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಮತ್ತು ಅವನು ಯಾವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಡಿದ, ಯಾರು-ಯಾರಿಗೆ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು ಎಂಬೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಈ ಶಾಸನದ ಪೂರ್ಣಪಾಠ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಮೂರುಜನ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಹೊಯ್ಸಳ ದೊರೆ ಎರಡನೇ ಬಲ್ಲಾಳನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೨೦೭ರ ಕಲ್ಕೇರಿ ಶಾಸನದ ಮತ್ತು ೧೩ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕಲ್ಕೇರಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು **'ಭಿಕ್ಷೆಯ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ'** ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿದೆ. ಈ ಭಿಕ್ಷೆಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಕಲಕೇರಿಯ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾಗಿದ್ದು, ಕಲಕೇರಿಯ ನಾಳ್ಪ್ರಭು ಚಲದಂಕ ರಾಮ ಹರಿಯಮ ಸೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಕ್ಕಳಾದ ವೀರಯಗೌಡ ಮತ್ತು ಎಕ್ಕಮಗೇದ(?) ನಿಂದ ಕೆಲವು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆಂಬ ವಿವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಯತಿ ಕಲಕೇರಿಯ ಸ್ವಯಂಭು ಸೋಮನಾಥ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗಿಂತ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಊಹೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮೂರುಜಾವುದ ದೇವರು ಎಂದು ಸಿ. ನಾಗಭೂಷಣರವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.[೩೨] ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳು ಬೇಕಾಗಿವೆ. ಯತಿಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯೇ ಪ್ರಧಾನ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಕರೆದಿರಬೇಕು. ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಇದು ತೋರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾಲವಾಡಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.[೩೩] ೧೨ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ **ಕಾಶ್ಮೀರಬ್ರತಿ ತೇಜಾನ್ವಯ ತಪಸ್ವಿ ಶಿವಧರ್ಮ ಪದಸ್ಥಿತಿ ಕರಣೋದಿತ ರುದ್ರಾಕೃತಿಶಿವಯತಿ** ಎಂಬುವವನು ಮೂರುಜಾವಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಾಲವಾಡಗಿಯಲ್ಲಿ

ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಪಾಪವಿನಾಶ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಕೃಷ್ಣರಾಜನ ಸಾಮಂತ ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಯಖೇಟದ ತಳಾರನಾದ ಹೊರೆಯನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಇವರು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿತ ಮೂರು ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಮೂರು ಜನ ಮೂರುಜಾವಿ ಹೆಸರಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಮತ ಪ್ರಸಾರ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಇಂತಹವನೇ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪ರ ಎರಡನೆ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯ ಜೈನರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿ ಶಿವಪಾರಮ್ಯದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಎರಡನೇ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರಿರ್ವರು ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತವೆ. ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಅಬ್ಬಲೂರು, ನಾಗರಖಂಡ ಎಪ್ಪತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಗಳಿವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಿಗೆ 'ಏಕಾಂತ ನಿವಾಸಿ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಇರುವುದನ್ನು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಆಲಂಪುರ, ಶ್ರೀಶೈಲ ಮುಂತಾದ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನೂಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಾತಾನಿಕೋಟದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ **'ಏಕಾನ್ತನಿವಾಸಿನ್ ಲೋಕಾಶೀಲಾಭಿಮಾನನಾದ ಗುರುಮಹೇಶ್ವರ ಕಾಳಾಮುಖ ಅಟ್ಟುವನ್'** ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಇದೆ.[೩೪] **ಏಕಾನ್ತನಿವಾಸಿ** ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವ ಕ್ರಿ.ಶ. ೯ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ಆಲಂಪುರದಲ್ಲಿವೆ.[೩೫]

ಹೀಗೆ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಏಕಾಂತ ವಿಶೇಷಣ ಇದ್ದುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನು ಜೈನರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿ ಶಿವಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದ ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೪೪ರವರೆಗೂ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರುಗಳ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅಬ್ಬಲೂರು ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಏಕಾಂತರಾಮಯ್ಯನು ಕಾಳಾಮುಖ ಶೈವ ಮತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನ, ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಾಗಲೀ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನಿಗೆ ಚಿಕ್ಕೇಶಯತಿ ಎಂಬ ಉಪ ಹೆಸರು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನವು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಎರಡನೇ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇತ್ತು ಎಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

೪.೩. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ

ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷಣವಾಗಿದ್ದು ಆತನಿಗೆ ಮೂಲ ಹೆಸರು ಇರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ.

ಗಣಸಹಸ್ರನಾಮಾವಳಿ:

ಎರಡನೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಸೋಮನಾಥನ ಗಣಸಹಸ್ರ ನಾಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಯತಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಅಥ ಅಮರಗಣ ಸಂಕೀರ್ತನಲ್ಲಿಯ ೧೨೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. **'ಮೂರುಜಾವಿದೇವದ ದೇವಯೊಳಮೃತ ನಾಥಾಪಯ್ಯಸ್ತಥಾ'** ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ಸಾನಂದ ಚರಿತೆ:

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖ ಹೀಗಿದೆ.

"ಹಿರಿಯ **ಮೂಱು ಜಾವದೇವರು**
ಬರಗು ರಾಜ ನಿರಂತ ದೇವರ
ತರಮುನಿರುಗುಡು ಮೂಲದ ವಿರಳದ ಬಾಚಿರಾಜಯ್ಯ
ಕಟುಕುಟಿಗ ಬಾಚಯ್ಯ ನಗ್ಗರ
ಕುಱುಗೋಡ ನೃಪ ರಾಚಮಲ್ಲಂ ಸಲ್ಲಲಿತನಲ್ಲಿ"[೩೬]

ಈ ಕೃತಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೦(೧೩ನೇ ಶತಮಾನ). ಕವಿಯು ಶಿವನ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಯಾರ್‍ಯಾರಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾತ್ರ ಇದ್ದು, ಅವರ ಜೀವನ ವೃತ್ತಾಂತದ ಬಗೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖ ಇಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗುಬ್ಬಿಯ ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯನ ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಮಹಾಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಪವಾಡ ಪುರುಷನಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ

'ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬೆಂದ ಕೈಕಾಲ್ಗಳಂ ಪಡೆದು
ಜೈನರು ನೋಡೆ ಮೇಲಕಡರಿಸಿ ರವಿಯ ರಾಮಯನ
ಶಿರವನೊಲವಿಂ ಪಡೆದ ಮೂರುಜಾವುದದೇವರುಂಗಮತಮಿದೀಶನ
ಚರಣಕ್ಕೆಯರ್ಪಿಸಿದ ವೀರಮಾಚಯ್ಯಗಳು
ಪರವಾದಿಯಂಕೊಂದ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬೊಮ್ಮಯ್ಯಂ
ಬಿರಿದನಾ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗಂ ಕಟ್ಟಿಮೆಱೆದ ನೊಲವಿಂ
ವೀರಸಂಗಯ್ಯ ನೂ.......' ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಸಿದೆ.[೩೭]

ಈ ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ ಮೂರುಜಾವುದದೇವರು ಉರಿಯೊಳಗೆ ಬೆಂದ ಕೈಕಾಲ್ಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದನು. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದನು. ವೀರಮಾಚಯ್ಯನವರು ದೇಹವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಶಿವನಿಗರ್ಪಿಸಿದರು. ಮಲ್ಲಯ್ಯ, ಬೊಮ್ಮಯ್ಯಗಳು ಪರವಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಂದರು. ವೀರಸಂಗಯ್ಯನು ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಬಿರುದನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮೆರೆದನು. ಈ ಕೃತಿಯ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೩೦. ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಖ್ಯಾತಿ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಹಾಗಾಗಿ ಕವಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ.[೬೮]

ಇಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕೇಶಯತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರದಿದ್ದರೂ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಮತ ಪ್ರಸಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಬಗೆಗೆ ವಿವರ ಇದೆ.

ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ:

ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೫೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಂತನಿರಂಜನ ಕೃತಿ ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವುದ ಎಂಬುದು ಚಿಕ್ಕೇಶಯತಿಯ ಬಿರುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ.

ಇಡೀ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಯತಿಯ ಸ್ತುತಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಶಾಂತನಿರಂಜನನು ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ' ತಾನು ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ನಿವಾಸಿ ಎಂದೂ ವಿಶ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂದೋಹದಿ ತಾ ಪಿರಿದಾಗಿರುತಿರ್ದ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಗುರುವಂಶೋದ್ಭವನಾದ ಚಿಕ್ಕೇಶ। ಹದಿನೆಂಟು ಪೀಠಸ್ಥಿತವರ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನಿಪೆನು।' ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಂಶದ ದೇವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶಾಂತನಿರಂಜನನು ವಿಶ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತದವನು. ಕಾವ್ಯ ಮುಂದುವರೆದು,

ನೀಲದ ತನುರಸದೊಳಗೊಂದು ಕಗ್ಗಳ
ಮೇಳವಿಡಿದು ಕಳೆಗೊಂಡು
ಶೂಲಿಯರ್ಧಾಂಗಿವೊಪ್ಪಿರ್ದಳು ನಿರ್ಮಲ:
ಕಾಳಿಕಾಂಬೆ ಸಲಹೆನ್ನ
ತಪಸು ಮಂತ್ರಾನ್ಯಾಸ ಯಜ್ಞಸೂತ್ರವು ಸಿಖಿ
ಉಪದೇಶ ಪಂಚಬ್ರಹ್ಮರಿಗೆ
ಸಫಲ ಸನ್ಮಾರ್ಗದೋರಿದ ರೂಢಾಚಾರ್ಯರ
ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಚಿಸುವೆನೀ ಕೃತಿಯ
ಕಾಶಿಯ ಸ್ಥಳ ಚತುರ್ದಶ ಭವನದ ಜೀವ
ರಾಶಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯ ಬೀಡು
ಕಶ್ಯಪ ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲಿ ಪೆಸರಾದುದು
ದೇಶದೊಳಧಿಕವೆಂದೆನಿಸಿ

ಆ ಪುರದೊಳು ಪೆಸರ್ವಡೆದು ಕಾಪಾಲಿಯ
ರೂಪಾಂತ ಶಿವಭಕ್ತ ಗುರುವು
ವ್ಯಾಪಿಸಿ ವಿಶ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂದೋಹದಿ
ತಾ ಪಿರಿದಾಗಿರುತಿರ್ದ
ಶಿವಭಕ್ತಿ ಗುರುವಂಶೋದ್ಭವನಾದ ಚಿಕ್ಕೇಶ
ತವೆ ರಾಜಿಸಿದ ಗುರುರಾಯ"[೩೯]

ಈ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಅಬ್ಬಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಒಡ್ಡಿದ ಪಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನು ಗಂಡಕತ್ತರಿಯಿಂದ ತನ್ನ ರುಂಡ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಮೇಲೆ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ರುಂಡವನ್ನು ಹೊನ್ನ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಹೊತ್ತು ತಂದ ಅಗ್ಗಣಿಯ ಹೊನ್ನ ತಂದೆಗಳು ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣ (ವಿಶ್ವಕರ್ಮ) ಮತದ ಚಿಕ್ಕೇಶ ಯತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಪಣದ ವಿವರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಈ ದಿನ ಕೊನೆಯ ದಿನ ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆದು ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಜಯಶೀಲನಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕೇಶನು

"ಶಿವಬ್ರಾಹ್ಮೇಣೇಕಾಂತರಾಮ ಜೈನರಿಗಾದ
ವಿವರವ ಪೇಳಿ ಭಾಸ್ಕರಗೆ
ದಿವಸೇಳು ತುಂಬುಗೊಡದೆ ಮೂರುಜಾವಕೆ"

ತವಕದಿ ಮರಳಿ ಬಾಯೆಂದ'[೪೦] ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಯ್ಯನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಯಶೀಲನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜನತೆ ಚಿಕ್ಕೇಶನನ್ನು ಮೂರುಜಾವುದ ದೇವ ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ಚಿಕ್ಕೇಶ ಯತಿಗೆ ಮೂರುಜಾವುದದೇವ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವಿವರವಿದೆ. ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ವೀರಮಾಹೇಶ್ವರ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಬಿಜ್ಜಳನು ಅಬ್ಬಲೂರು, ಧೂಪದಹಳ್ಳಿ, ನೂಲಿಗೇರಿ, ಭೋಗಾವಿ ಊರುಗಳನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ದತ್ತಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರರಿಗೆ ಬಿಜ್ಜಳನು ಅಂತರವಳ್ಳಿ, ಆಲದಕಟ್ಟಿ, ಸುಂಕಾಪುರದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮ ಮಾಗೋಡು, ನಿಟ್ಟೂರುಗಳನ್ನು ದತ್ತಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದನೆಂಬ ವಿವರ ಶಾಂತನಿರಂಜನನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಈಗಲೂ ಈ ಊರುಗಳು ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಇವೆ.

ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ:

ವಿರಕ್ತ ತೋಂಟದಾರ್ಯನ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ ವಿವರ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

"..... ಅಗ್ಗಣಿಯ ದೇವರಸರೊಲವಿಂದ
ಮನಸಿಜಾರಿಯ ನುಡಿಸಿ ಪಡುಗಡಲೊಳ್ಳಿಯುತಿಹ

ದಿನಕರನ ಮೂರುಜಾವದ ತಾಣ ಪಡರೆಂದು ಪೇಳಿಯಾ ಮಾತುಗೇಳ್ದು
ತನು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿವಂ ವೀರಭದ್ರನೇ ಬಳಿಕ್ಕನ
ಘನಹ ಸೂರ್ಯಪಾತನ ಗಣೇಶನೋ ಎನು
ತ್ತನುವಿನಿಂದಜಿ ಮೇಲದೆ ಮುಗಲ್ದೀಳಿ ರವಿ ಮೂರು ಜಾವದ ತಾಣಕೆ
ಒಂದು ನಿಲೆಯಗ್ಗಳಿಯ ದೇವರಸರಿಗೆ ನಾಮ
ವಂದಿಂದ ಮೂರುಜಾವದೇವರೆಂದಾಯ್ತು|"[೪೧]

ಈ ವಿವರದಿಂದ ಅಗ್ಗಳಿಯ ದೇವರಸರಿಗೆ ಮೂರುಜಾವುದದೇವ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಚಿಕ್ಕೇಶ ಯತಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರು ಅಗ್ಗಳಿಯ ದೇವರಸ ಎಂದು ಇತ್ತೆಂದು ಊಹಿಸಬಹುದಾದರೂ ಕೆರೆಯ ಪದ್ಮರಸ ಸಾನಂದ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮತ್ತು ಅಗ್ಗಳಿಯ ದೇವರಸರು ಇಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ನಂತರ ಅಗ್ಗಣಿಯ ಹೊನ್ನಯ್ಯ, ನೇಮದ ಅಗ್ಗಣಿಯ ಹಂಪಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರ ಜೊತೆ ಅಗ್ಗಳಿಯ ದೇವರಸರನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.[೪೨] ಇದರಿಂದಾಗಿ ಇವರಿರ್ವರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಪೂರಕಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಹರಿಹರನ ಏಕಾಂತರಾಮಿ ತಂದೆ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ಗಳಿಯ ದೇವರಸನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದು, ಆತನು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಶಿವಮತ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವಂಶಾದಿ ಚಂದ್ರಮನು, ಕಂತುಹರನ ಮತದವರ ಸಂತತಿಯ ಕಾಯ್ದುವನು, ರೂಢಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೊಂದಿದವನೆಂದು ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖ ಇದೆ. ಚಿಕ್ಕೇಶನೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಈ ಯತಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೪.೪. ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಶಾಖಾಮಠಗಳು:

ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠವು ಸನ್ಯಾಸ ಪೀಠವಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಇದು ಗೃಹಸ್ಥಪೀಠವಾಯಿತು. ಯಾರಿಂದ ಯಾವ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸ ಪರಂಪರೆ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲ. ಗೃಹಸ್ಥಪೀಠವಾದ ನಂತರ ಇವರ ಮನೆತನ(ಸಂತತಿ)ದವರು ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆ ಹೋದವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆ ನಿಂತರು. ಆದರೆ ಮೂಲ ಪೀಠದ

ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉಪ(ಪೀಠ) ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿಮಠದ ಶಾಖಾಮಠಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಶಾಂತನಿರಂಜನನು ಬರೆದ ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ "ಹದಿನೆಂಟು ಪೀಠಸ್ಥಿತವರ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರನ ಧ್ಯಾನಿಪೆನು" ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಶಾಂತ ನಿರಂಜನನ ಕಾಲ ೧೬೫೦. "ಅಂತರವಳ್ಳಿ ನಿವಾಸಿ ತಾನೆಂದು ರೂಢಾಚಾರ್ಯರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ರಚಿಸುವೆನೀ ಕೃತಿಯನ್ನು" ಎಂದು ಅವನು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ೧೭ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮಠಕ್ಕೆ ೧೮ ಶಾಖಾಪೀಠಗಳಿದ್ದವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈಗ ಸುಮಾರು ೩೨ ಶಾಖಾ ಮಠಗಳಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಶಾಖಾಮಠಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ಕ್ರಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲೂಕು	ಸ್ಥಳ	ಈಗಿನ ಮಠಾಧೀಶರು
೧.	ಹಾವೇರಿ	ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರು	ಅಂತರವಳ್ಳಿ	ಶ್ರೀ ಶಾಂತನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨.	ಹಾವೇರಿ	ಶಿಗ್ಗಾಂ	ಬಂಕಾಪುರ	ಶ್ರೀ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೩.	ಹಾವೇರಿ	ಶಿಗ್ಗಾಂ	ಹುಲಗೂರು	ಶ್ರೀ ಮೌನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೪.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಬಹದ್ದೂರಘಟ್ಟ	ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೫.	ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಚಳ್ಳಕೆರೆ	ನಾಯ್ಕನಹಟ್ಟಿ	-----
೬.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಚನ್ನಗಿರಿ	ಬೆಳಲಗೆರಿ	ಶ್ರೀ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೭.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಹರತೋಳು	ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕಯ್ಯಸ್ವಾಮಿಗಳು
೮.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಚನ್ನಗಿರಿ	ಮುದಿಗೆರೆ	ಶ್ರೀ ಕಾಳಹಸ್ತ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೯.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಸೊರಬ	ಶಿಗ್ಗಮಠ	ಶ್ರೀ ಪಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೦.	ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ಕಡೂರು	ಚಿಕ್ಕಂಗಳಮಠ	ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೧.	ಹಾಸನ	ಅರಸೀಕೆರೆ	ಮುತ್ತಾವರಮಠ	ಶ್ರೀ ಭಗವಂತ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೨.	ಧಾರವಾಡ	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಷಹರ	ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ
೧೩.	ಬೆಳಗಾಂ	ಖಾನಾಪುರ	ಎಂ.ಕೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ	ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಪ್ಪಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೪.	ಬೆಳಗಾಂ	ಸೌಂದತ್ತಿ	ಶಿರಸಂಗಿ	ಶ್ರೀ ಮೌನೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೫.	ಬಾಗಲಕೋಟ	ಬೀಳಗಿ	ಬೀಳಗಿ	ಶ್ರೀ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

೧೬.	ಬಿಜಾಪುರ	ಬಿಜಾಪುರ	ಮೂರಣಗೇರಿ	ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೭.	ಬಿಜಾಪುರ	ಬಿಜಾಪುರ	ಗ್ಯಾಂಗಬಾವಡಿ	ಶ್ರೀ ಮೌನೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೮.	ಬಿಜಾಪುರ	ಸಿಂದಗಿ	ದೇವರಹಿಪ್ಪರಗಿ	ಶ್ರೀ ಯೋಗೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೧೯.	ಬಿಜಾಪುರ	ಸಿಂದಗಿ	ಸಿಂದಗಿ ಮಠ	ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೦.	ಬಿಜಾಪುರ	ಸಿಂದಗಿ	ಆಲಮೇಲ	ಶ್ರೀ ಮೋಹನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೧.	ಬಿಜಾಪುರ	ಸಿಂದಗಿ	ಕೊರವಾರ	ಶ್ರೀ ಫಣೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೨.	ಬಿಜಾಪುರ	ಸಿಂದಗಿ	ಮಡ್ಡಿಮಣ್ಣೂರು	ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೩.	ಬಿಜಾಪುರ	ಸಿಂದಗಿ	ಬಂಟನೂರು	ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಶೈಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೪.	ಬಿಜಾಪುರ	ಇಂಡಿ	ಇಂಡಿ	ಶ್ರೀ ನಾಗೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೫.	ಬಿಜಾಪುರ	ಇಂಡಿ	ಬರಡೋಲ	ಶ್ರೀ ಮೌನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೬.	ಬಿಜಾಪುರ	ತಾಳಿಕೋಟೆ	ಸಾಸನೂರು	ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಶೈಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೭.	ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	ಅಫಜಲಪುರ	ಅಫಜಲಪುರ	ಶ್ರೀ ಚಿಕ್ಕೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೮.	ದಾವಣಗೆರೆ	ದಾವಣಗೆರೆ	ಆನಗೋಡ	ಶ್ರೀ ಭಾಸ್ಕರಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೨೯.	ದಾವಣಗೆರೆ	ದಾವಣಗೆರೆ	ಮಾಯಗೊಂಡ	ಶ್ರೀ ಶಂಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೩೦.	ದಾವಣಗೆರೆ	ದಾವಣಗೆರೆ	ನಿಟುವಳ್ಳಿ	ಶ್ರೀ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೩೧.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹೊನ್ನಾಳಿ	ನ್ಯಾಮತಿ	ಶ್ರೀ ದೇವೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು
೩೨.	ಬೆಂಗಳೂರು	ಬೆಂಗಳೂರು	ವಿಜಯನಗರ	ಶ್ರೀ ನಾಗಲಿಂಗ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂಲಶಾಖೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಶಾಖೆಗಳು ಪುನಃ ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಹರಡಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಶಾಖೆಯವರು ಮೂಲಪೀಠದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದು, ವಿಶೇಷ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಖಾಮಠಗಳು

ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ: ಪ್ರಧಾನ ಮಠ

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರು ತಾಲೂಕಿನಿಂದ ಏಳು ಮೈಲು ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಅಂತರವಳ್ಳಿ. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅಂತರಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ಅಂತರವಳ್ಳಿ (ಅಂತರಬಳ್ಳಿ) ಎಂದು ಹೆಸರು. ಗೌತಮ ಋಷಿಯು ತಪ್ಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಗೌತಮಪುರ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ತೃತೀಯ ಮೂಲ ಧರ್ಮಪೀಠವಾಗಿದೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಥಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನ ಪೀಠವಾಗಿದೆ.

ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪವಾಡ ಮಾಡಿದ ಸ್ಥಳವೂ ಇದೆ ಎಂದು ಐತಿಹ್ಯವಿದೆ. ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ ಬರೆದ ಶಾಂತನಿರಂಜನನು ಇದೇ ಊರಿನವನು.[೪೩]

ಅಂತರಬಳ್ಳಿಗಳುಳ್ಳ ಸರೋವರದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿ ೫ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಕಪ್ಪು ಶಿಲೆಯ ಸುಂದರವಾದ ಮೂರ್ತಿಯು ನಿಂತಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಎಡಗೈ ದಂಡದ ಮೇಲೆ ಊರಿದೆ. ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಎಡಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮುನಿಯ ಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಜಟಾಧಾರಿಯಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಮಂಡಲ ದಂಡಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ನಿಂತಭಂಗಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ಲಕುಲೀಶನದಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.[೪೪]

ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ನಾಮಫಲಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ೧೦ ಜನ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ – (ಮೂರು ಜಾವಾಧೀಶ್ವರ)

ಶ್ರೀ ಲಕುಲೀಶ

ಶ್ರೀ ಶಾಂತನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ರೂಢ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಕಾಳಹಸ್ತೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ವೃಷಭೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಮೂರುಜಾವಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಸೋಮಶೇಖರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಇವರ ಕಾಲ, ಗುರುಪರಂಪರೆ, ಎಲ್ಲಿಯವರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವರ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರ ನಂತರದವರ ಪರಂಪರೆಯ ನಡುವೆ ಸುಧೀರ್ಘವಾದ ಅಂತರವಿದೆ. ಸುಮಾರು ೩೬ನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರೆಗೆ ಸನ್ಯಾಸ ಪೀಠವಾಗಿದ್ದ ಇದು ಅನಂತರ ಸಂಸಾರ ಪೀಠವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೨೧.೧.೧೯೬೫ರಿಂದ ಶ್ರೀ. ನಿರಂಜನಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಈಗ ಪೀಠದ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಮಠಕ್ಕೆ ಒಂದು ಟ್ರಸ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಮಾಸದ ನವಮಿ ಹಾಗೂ ದಶಮಿ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರರ ಆರಾಧನೆ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವಸ್ತುಗಳು:

೧. ಪಾಲಕಿ ೨. ಮ್ಯಾನಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ೩. ಬೆಳ್ಳಿಕೋಲು ೪. ಆಪ್ತಾಗಿರಿ (ಕಹಳೆ)

೫. ನಗಾರಿ ೬. ಕುದುರೆ ಗಾಡಿ (ಪೆಟ್ಟಿಗೆ) ೭. ನಗಾರಿ ೮. ಬಿಲ್ಲೆ

೯. ಜವಾನ (ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರು ಈಗ ಇಲ್ಲ) ೧೦. ಕೆಂಪು ಛತ್ರಿ ೧೧. ಚಾಮರ

ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳು ರಾಜಗುರುಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ರಾಜರಿಗಿದ್ದ ಮರ್ಯಾದೆಗಳು ಮಠಾಧೀಶರಿಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ರಾಜರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳಾದರೆ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುಗಳು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಮೇಲಿನ ವಸ್ತುಗಳು ಮಠಾಧೀಶರುಗಳಿಗಿರುತ್ತಿತ್ತು.

ಶ್ರೀಮಠದ ಪೂಜಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

೧. ಬೆಳ್ಳಿ ಉತ್ಸವ ಮೂರ್ತಿ (ಮೂರುಜಾವಿದೇವನದು) ೨. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮುಖ

೩. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಭುಜ ೪. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳು ೫. ಶಂಖ

೬. ಗಂಟೆ (ಹಿತ್ತಾಳೆ) ೭. ಉದ್ಧರಣಿ ೮. ಪಂಚಪಾತ್ರೆ

೯. ಜಾಗಟೆ (ಹಿತ್ತಾಳೆ) ೧೦. ಸಮೆಗಳು (ಹಿತ್ತಾಳೆ) ೧೧. ತಟ್ಟೆಗಳು (ಹಿತ್ತಾಳೆ)

೧೨. ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ದೊಡ್ಡ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ೧೩. ಧೂಪಾರತಿ ೧೪. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳು

೧೫. ಕೆಂಪು ಛತ್ರಿ ೧೬. ಭಿಲ್ಲೆಗಳು (ತಾಮ್ರ) ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳು

೧೭. ಚಾಮರಗಳು (ಬೆಳ್ಳಿ)

ಮೂರಣಗೇರಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಜಾಪುರ ನಗರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಮಠವಿದೆ. ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಿಂದ ಬಿಜಾಪುರ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರರು ಇಲ್ಲಿಯ ಆದಿಲ್ ಷಾಹಿಗಳ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಇಲ್ಲಿನ ಭಕ್ತರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆ ನಿಂತರು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಇದೇ ಮೊದಲನೆಯದು. ಸುಮಾರು ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಮಠ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿನ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಠದ ವಂಶಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ; ಈಗಿನವರು ನೀಲಕಂಠ ಸ್ವಾಮಿ

ಚಿಕ್ಕಯ್ಯನವರು

ಮಲಕೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ನೀಲಕಂಠಸ್ವಾಮಿ

ನಾಗೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಚಿಕ್ಕೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ

ನೀಲಕಂಠಸ್ವಾಮಿ

ನಾಗೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಚಿಕ್ಕೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ

ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಬಟ್ಟೆ ಇದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿವರು ಭಕ್ತರಲ್ಲಿಗೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಈ ಮೂರು ಜಾವಿ ಗುರುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂದಿನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಇರುವಂತೆ, ಅವತ್ತು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗುರುಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಇಲ್ಲಿನ ಆಚರಣೆಗಳು

೧. ಶಿವರಾತ್ರಿ ಪಾದಯಾತ್ರೆ: ಈ ಮಠದಿಂದ ಯಾದಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ತಿಂಥಣಿ ಮೌನೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯದವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ೭೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

೨. ಚಿಕ್ಕಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆರಾಧನೆ – ಆಶ್ವೀಜ ಮಾಸದಲ್ಲಿ

೩. ಕಾಳಿಕಾದೇವಿ ಉತ್ಸವ.

೪. ಉಪನಯನ, ವಿವಾಹಗಳು ಜರುಗುತ್ತದೆ.

ಈಗ ಮಠಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಮೂಲದಿಂದಾಗಲಿ ಆದಾಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಠದ ಈಗಿನ ಶ್ರೀ ನೀಲಕಂಠ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಸ್ವಂತ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಠದ ಕಟ್ಟಡವು ಜೀರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಆಲ ಮೇಲ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ೨೦ ಕಿ.ಮೀ.ದೂರದಲಿರುವ ಆಲ ಮೇಲ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಈ ಮಠವಿದೆ. ಈ ಮಠದ ಮೂಲದವರು ಬಿಜಾಪುರದ ಮೂರಣಗೇರಿ ಮಠದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಠ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ವರ್ಷಗಳಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಮಠದ ಶ್ರೀಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಠದ ವಂಶಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ.

ಯೋಗಯ್ಯ

ಫಣಿಪ್ಪಯ್ಯ

ನಾಗಯ್ಯ ಈರಯ್ಯ

ಶ್ರೀಶೈಲ

ರಾಮಚಂದ್ರ ಫಣೀಂದ್ರ ಈರಯ್ಯ

ಇದರ ಶಾಖೆಗಳು

ಮೂರಣಗೇರಿ

ಆಲಮೇಲ

ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿ ಸಿಂದಗಿ ಇಂಡಿ ಅಫಜಲಪುರ ಗ್ಯಾಂಗ್‌ಬಾವಡಿ ಬಿಜಾಪುರ

ಆಚರಣೆಗಳು:

ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಪೂಜೆ

ಮೌನೇಶ್ವರ ಜಾತ್ರೆ

ಉಪಾಕರ್ಮ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞೋಪವೀತ

ಶ್ರಾವಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಪುರಾಣ

ಯುಗಾದಿ ಜಾತ್ರಾ ಮಹೋತ್ಸವ

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು:

ಶಿಶುಪಾಲನಾಲಯ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಪಾಠಶಾಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

ದಾಖಲೆಗಳು:

ಮಠದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಾಡಿ, ಬಿಲ್ಲೆಗಳಿವೆ.

ಈಗ ಈ ಮಠದವರು ಸಿಂದಗಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿಂದಗಿಯ ಕಾಳಿಕಾ ದೇವಾಲಯವನ್ನೇ ಮಠ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸಿಂದಗಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಿಂದಗಿ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕಾಳಮ್ಮನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಸುಮಾರು ೭೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಆಲಮೇಲದಿಂದ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ರಾಮಚಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆಲಮೇಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮಠದ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಂಡಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಇದು ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂಡಿ ನಗರದ ಪತ್ತಾರ (ಕಾಂಪ್ಲೆಕ್ಸ) ಸಂಕೀರ್ಣದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಫಣೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇವರ ವಂಶಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ.

ಫಣೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಅಜ್ಜೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ನಾಗೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಬಂಕಾಪುರದಿಂದ ದತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದವರು)

ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಈಗಿನವರು)

ಉಪಶಾಖೆ:

೧. ಉಮದಿ – ಜತ್ ತಾಲೂಕು (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ)

ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇವರು ಆಲಮೇಲ ಮಠದಿಂದ ಬಂದವರು. ಪಟ್ಟದಯ್ಯ ಎಂಬುವರು ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇವರ ವಂಶಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ.

ಪಟ್ಟದಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ

ಗುರುಪ್ಪಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ

ಪಟ್ಟದಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ

ನೀಲಕಂಠ ಸ್ವಾಮಿ

ವಿಶ್ವನಾಥ ಸ್ವಾಮಿ

ವಿಶೇಷ ಆಚರಣೆಗಳೇನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಮಡ್ಡಿ ಮಣ್ಣೂರು ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಇದು ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿಯಿಂದ ಬಂದ ಶಾಖಾಮಠ. ಇದು ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿಯಿಂದ ೬.ಕಿ.ಮಿ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಜ್ಜೇಂದ್ರ, ನೀಲಕಂಠಸ್ವಾಮಿಗಳವರ ಕುಟುಂಬ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿತ್ತು ಆದರೆ ಪುನಃ ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಂಶದವರು ಯಾರೂ ಈಗ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಗ್ಯಾಂಗ್‌ಬಾವಡಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಬಿಜಾಪುರ ಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ೩ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಮಠ ಆಲಮೇಲ. ಇದು ಆಲಮೇಲ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಶಾಖಾಪೀಠ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಈ ಮಠ ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಗೂ ಹಿಂದಿನದು. ಎಂದು ಮಹೇಂದ್ರಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಠದ ವಂಶವಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ.

ಶೇಷೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ

ಜಯೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ

ಶೇಷೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಮೌನೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ

ಶೇಷೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಮಹೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಜಯೇಂದ್ರ ಜಯೇಂದ್ರಸ್ವಾಮಿ

ಆಚರಣೆಗಳು:

೧. ಜಯೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆರಾಧನೆ

೨. ಶ್ರಾವಣದ ಉಪಾಕರ್ಮ ಆಚರಣೆ

೩. ಹಬ್ಬಗಳ ಆಚರಣೆ – ನವರಾತ್ರಿ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಯುಗಾದಿ.

ಮಠದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಹೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೌನೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕಾಸ್ಥಶಿಲ್ಪ ಕಾರ್ಯಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಕಾಸ್ಥಶಿಲ್ಪ, ಲೋಹ ಶಿಲ್ಪ, ಎರಕ ಶಿಲ್ಪಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವರ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೊರವಾರ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಸಿಂದಗಿಯಿಂದ ೭ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ದೇವರ ಹಿಪ್ಪರಗಿಯಿಂದ ವಿಭಾಗವಾದ ಮಠ. ಫಣೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈ ಮಠದ ಸ್ಥಾಪಕರು. ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಕೊರವಾರ ಭಕ್ತರ ಬೇಡಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೊರವಾರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಇದು ಸಂಸಾರ ಮಠ. ಈಗ ಇವರ ಮಗ ಪಟ್ಟದಯ್ಯನವರು ಈ ಮಠದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪಟ್ಟದಯ್ಯನವರು ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ತೋಟಗಾರಿಕಾ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಈಗ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿ ವಿಜಾಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರಾವಣಿಕರ್ಮ, ಪ್ರವಚನ, ಹೋಮ–ಹವನಾದಿಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಬಂಟನೂರು ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಸಿಂದಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ, ಆಲಮೇಲದ ಶ್ರೀಶೈಲ ಗುರುಗಳು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಇವರ ಒಂದು ಮನೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇದು ಒಂದು ಶಾಖಾಮಠವೆನಿಸಿದೆ.

ಬರಡೋಲ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:

ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಚಡಚಣ ಝಳಕಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಝಳಕಿಯಿಂದ ೮ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಸನ್ಯಾಸ ಮಠ, ಈ ಹಿಂದಿನವರು ಸಂಸಾರಸ್ಥರು. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯಿಂದ ಸನ್ಯಾಸ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖಯತಿಗಳಂತೆ ಷಟ್ಕರ್ಮ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಜಾಪುರದ ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ ಮಠದ ಶಾಖೆಯಿಂದ ಶ್ರೀಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮಠಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಈ ಮಠದ ವಂಶಾವಳಿ ಹೀಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಫಣೀಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಬಾನಪ್ಪಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ರಾಮಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು

ಶ್ರೀ ಮೂರುಝಾವಾಧೀಶ್ವರರು – (ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು)

ಶ್ರೀಭೋಜೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ – (ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು)

ಶ್ರೀ ಪಣೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಮೌನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು (ಈಗಿನವರು)

ಮಠದ ಕಾರ್ಯಗಳು:

೧. **ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಾಪನೆ:** ೧೦.೧.೧೯೯೧ರಂದು ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ ವಿದ್ಯಾವರ್ಧಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ೨೫ಜನ ವೃದ್ಧರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

೨. **ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು:** ಜಗದ್ಗುರು ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದರಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿವೆ.

೧. ತಿಂಥಣಿ ಮೌನೇಶ್ವರ ಚರಿತಾಮೃತ (ಮರಾಠಿ)

೨. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ದೇವಾರ್ಚನ ವಿಧಿ (ಕನ್ನಡ)

೩. ಶಿವ ಪಾರಿಜಾತ (ಕನ್ನಡ)

೪. ಮೌನಯಾನ – ಸ್ಮರಣ ಸಂಚಿಕೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮೌನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಗಳು ಶ್ರೀಮಠಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಮಂಚ, ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಗದ್ದುಗೆಗಳು, ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ, ಕಡತಗಳು, ಶಿವಲಿಂಗ, ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಸನಾತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಈಗಿನ ಪೀಠಸ್ಥರಾದ ಮೌನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ೬೪ ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು, ಮಠದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಣವ ಭಾಸ್ಕರಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ೯.೮.೨೦೦೨ರಂದು ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.

* **ಚಿಕ್ಕಅಂಗಳ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:** ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ, ಕಡೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪಟ್ಟದ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ನಂತರ ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು– ಇದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನೋಡಿಕೊಂಡರು ಇವರು ಕಾಲವಾದ ನಂತರ ಇವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ನಾಗರತ್ನಮ್ಮನವರು ಈಗ ಕಡೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ನಾಗರತ್ನಮ್ಮನವರು ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತಿದ್ದು ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

* **ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಶ್ರೀನಾಗಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ನಗರದ ವಿನೋಬ ಕಾಲೋನಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿ ಈಗ ನಿವೃತ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

* **ಆನಗೋಡ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ದಾವಣಗೆರೆಯಿಂದ ೧೫ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದ ಆನಗೋಡ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದೆ. ಈಗ ಭಾಸ್ಕರಾನಂದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು. ಇವರು ಸಂಸಾರಸ್ಥರು.

* **ಮಾಯಕೊಂಡ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಜಾವಿಮಠ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮನೆತನದವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಗೆ ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರರ ಮಠ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವಂಶಸ್ಥರು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ.

* **ಬಾದ್ರಘಟ್ಟ– (ಬಹದ್ದೂರಗಟ್ಟ) ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ**

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಿಂದ ೨೫ ಕಿ.ಮೀದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಗದ್ದುಗೆ ಇದೆ. ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಪಟ್ಟಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು. ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದು, ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸ್ಥಳ ಮಾಯಕೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಕೆಲ ದಿನಗಳ ನಂತರ ಚಿತ್ರದುರ್ಗದ ಭಾದ್ರಗಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಕ್ತರಾದ ನಿಂಗಾಚಾರರು ಮಠ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದರು. ಇದು ಸನ್ಯಾಸಪೀಠ. ಫಣಿಭೂಷಣರು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಧಿ ಹೊಂದಿದರು. ಇಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಿ ಇದೆ.

೧೯೭೭ರ ನಂತರ ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಲ್ಲ. ೫ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಣವ ಭಾಸ್ಕರಾನಂದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ಬರಡೋಲದಿಂದ ಕರೆತಂದು ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಂದ ವಾಪಸ್ಸು ಬರಡೋಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ಯಾರು ಇಲ್ಲ. ಈ ಮಠದ ವಂಶಸ್ಥರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮ್ಯಾನಾಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ. ಹಿಂದೆ ಈ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈ ಮ್ಯಾನಾಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಪ್ರಯಾಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ

ಚೆಕ್‌ಪೋಸ್ಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆ ಸುಂಕ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರೊಂದಿಗೆ ಪೋಲಿಸ್ ಸಿಬ್ಬಂದಿ (೨ಜನ), ಬಂದೂಕು (೨) ಇತ್ತು ಎಂದು ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಮಠದ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಈ ಮಠದ ಸುತ್ತಲಿನ ಸ್ಥಳೀಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಉದಾ: ಮಳೆ ಬರಲೆಂದು ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮಳೆ ಬರುವುದು. ಈ ಮಠದ ವಂಶಸ್ಥರು ಬರಡೋಲ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮಠದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆಚರಣೆಗಳು:

೧. ನೂಲು ಹಬ್ಬ: ನೂಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಭಕ್ತರೆಲ್ಲ ಈ ಮಠದಿಂದ ನೂಲನ್ನು ಒಯ್ದು ನೂಲು (ರಾಕಿ) ಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ.

೨. ಸ್ವಾಮಿ ಆರಾಧನೆ: ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದ ಎರಡನೇ ಸೋಮವಾರ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಶ್ರೀಗಳ ಆರಾಧನೆ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಹದ್ದೂರ ಘಟ್ಟಿಯಿಂದ ೧/೨ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಾಧಿ ಇದೆ. ಅದು ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಮಾಧಿ ಎಂದು ಊರಿನವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮಠದ ಹಳೆಯ ವಸ್ತುಗಳು:

ಬಿಲ್ಲೆ ಇದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀ ಗುರು ಪ್ರಸನ್ನ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮಹಾಸಂಸ್ಥಾನ ಮಠ ಮುದ್ರಾ" ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಅಕ್ಷರಗಳಿವೆ.

ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪಾದುಕೆಗಳಿವೆ. ಮ್ಯಾನಾ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ

*** ಅಫಜಲ್‌ಪುರದ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಫಜಲ್‌ಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಇಂಡಿ ಮಠದಿಂದ ಬಂದ ಶಾಖಾಮಠ. ಈಗ ಚಿಕ್ಕೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಠದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ.

*** ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ನಗರದ ಮೂರುಜಾವಿಮಠ:**

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಷಹರದ ಕಂಚಗಾರಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಗದ್ದುಗೆ ಇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಠಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಇವರ ಗದ್ದುಗೆ ಇದೆ. ಅನಂತರ ದಿವಾಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇದರ ಉಸ್ತುವಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೂ ಸಹ ಅವರು ಮುಂದುವರಿಯಲಿಲ್ಲ. ದಿವಾಕರ ಸ್ವಾಮಿ ಪಿ.ಡಬ್ಲ್ಯು.ಡಿ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ನೌಕರಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಮಠದ ವಾರಸುದಾರರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

*** ಬಂಕಾಪುರ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಿಗ್ಗಾಂ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ಶಿಗ್ಗಾವಿಯಿಂದ ೧೩ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಬಂಕಾಪುರದ ಷಾಬಜಾರ ಅಥವಾ ಸುಂಕದಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠವಿದೆ. ಈ ಮಠವನ್ನು ಮೊದಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಯಾರು ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಶ್ರೀ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿ

ಶ್ರೀ ಚಿದಾಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳೇ ಈ ಮಠದ ಕೊನೆಯ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರು, ಇವರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಯಾರೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

*** ಬೀಳಗಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಬಾಗಲಕೋಟ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹುನಗುಂದ ತಾಲೂಕಿನ ಬೀಳಗಿ ಊರಿನಲಿ ಈ ಮಠವಿದೆ. ಈಗ ಶ್ರೀ ಕಲ್ಲಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಠದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

*** ಹುಲಿ ಮಾನಪ್ಪನ ಬೆಟ್ಟ – ಸಂಡೂರು:**

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಡೂರು ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೧೫ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹುಲಿಮಾನಪ್ಪನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಸುಶೀಲನಗರದಿಂದ ಬೆಟ್ಟವೇರಿದರೆ ೬ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಬೆಟ್ಟದ ಕಡಿದಾದ ಇಳಿಜಾರಿನ ತಗ್ಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಲಿಮಾನಪ್ಪನ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಹುಲಿಗಳನ್ನು ತಂದು ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಎತ್ತುಗಳಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು, ಹುಲಿಮಾನಪ್ಪ ಎಂದು ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯರು ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಿಂದೆ ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಹುಲಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದವು. ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಮೌನೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿ ಅವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ಇದರ ಕುರುಹಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹಾಳುಬಿದ್ದ ಮಾನಪ್ಪನ ಗುಡಿ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಹುಲಿಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಮಾನಪ್ಪ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಮೌನೇಶ್ವರ ಜಯಂತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಳೀಯ ಭಕ್ತರು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಆಸ್ತಿ ಪತ್ರಗಳ ದಾಖಲೆಗಳು ಕದರಮಂಡಲಗಿ (ಬ್ಯಾಡಗಿ ತಾ)ಯಲ್ಲಿರುವ ವಸಂತಾಚಾರ್‌ರವರ ಬಳಿ ಇವೆ. ಅವರ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಬಿಲ್ಲೆಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಅವರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಾಮಠ” ಎಂದಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಈ ಮಠಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ.

*** ಎಂ.ಕೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಈ ಮಠವು ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೈಲಹೊಂಗಲ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ, ಧಾರವಾಡದಿಂದ ೪೮ಕಿ.ಮೀ. ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಈಗಿನ ಗುರುಗಳು ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಪ್ಪ ಸ್ವಾಮಿಜಿಗಳು. ಆದರೆ ನೌಕರಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪತ್ತಾರ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಡ್ಡ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಸಿದ್ಧಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಶ್ರೀ ನಾಗೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು

ಸಿದ್ದಪ್ಪ ನಾಗಪ್ಪ ಪತ್ತಾರ (ಈಗಿನವರು)

ಈಗಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಮಲಪ್ರಭಾಶುಗರ್ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ನೌಕರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಇವರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಅಂದರೆ ಸಿದ್ಧಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಎರಡನೇ ಮಗ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ತೋರ್ಗಲ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಮಠಕ್ಕೆ ದತ್ತು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸಮಾಜ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವರೂ ದೈವಾದೀನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲೆ, ಮುದ್ರೆಗಳಿವೆ.

*** ತೋರಗಲ್(ತೋರ್ಗಲ್) ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಈ ಮಠವು ಬೆಳಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರಾಮದುರ್ಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ರಾಮದುರ್ಗದಿಂದ ೧೦ ಕಿ.ಮೀ. ದೂರದಲ್ಲಿ ತೋರ್ಗಲ್‌ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಕಿಲ್ಲಾ ತೋರ್ಗಲ್ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಮಾಧಿ ಇದೆ. ಎ.ಕೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಿದ್ಧಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳ ಎರಡನೆಯ ಮಗ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ದತ್ತುಬಂದು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾಧಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಈ ಮಠದ ಮುದ್ರೆ, ಬಿಲ್ಲೆಗಳು ಎಂ.ಕೆ. ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯ ಸಿದ್ದಪ್ಪ ಗುರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿವೆ.

ಆ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದೆ.

"ಶ್ರೀ ಪಂಚಾನನ ಜಾತಿ ನಿಶ್ಚಿತ
ಗುರು ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ತೊರಗಲ್ಲ
ಮಠ ತೊರ್ಗಲ್ಲ" ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ.

ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಮೌನೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇದೆ. ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಳೆಪ್ಪಯ್ಯನ ಗುಡಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವ ಗುಡಿ ಇದೆ. ಅದೇ ಮೂರುಜಾವಿಮಠ ಇರಬಹುದು.

*** ಹುಲಗೂರು ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ:**

ಹುಲಗೂರು ಶಿಗ್ಗಾಂ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದೆ. ೧೯೬೩ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಎರೆಬೂದಿಹಾಳದಿಂದ ಬಂದ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ದಿವಂಗತ. ಸದ್ಗುರು ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬೆಳಗಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಮೂರು ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ತದೇಕ ಚಿತ್ತರಾಗಿ

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಟಾಧಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧನೆಗೆ ಅತೀ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂದು ಈಗಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಅದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ೧೯೯೮ರಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ನಿಧನಾನಂತರ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀ ಮೌನೇಶ್ವರಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಮಠದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ೨೦೦೪ರಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಮಹೋತ್ಸವ ನಡೆದಿದೆ. ಇವರು ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮಠದ ಟ್ರಸ್ಟ್‌ವತಿಯಿಂದ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ, ಹೋಲಿಗೆ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರಾವಣಮಾಸ, ಶಿವರಾತ್ರಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ, ರಥೋತ್ಸವಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಜರಗುತ್ತವೆ.

ಹೀಗೆ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹರಡಿವೆ. ವಿರಕ್ತ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಅದೇ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ತನ್ನದೆ ಶಾಖಾ ಮಠಗಳನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠ ಹೊಂದಿದೆ. ಎರಡು ಮಠಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮಠಗಳು ಸಂಸಾರಸ್ಥ ಸಂಪ್ರದಾಯದವುಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶೇಷ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲ ಮಠಗಳಲ್ಲೂ ಏಕರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಮಠದೊಂದಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಬಾಂಧವ್ಯ, ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರವರ ಮಠಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಆಚರಣೆ–ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಮಠಕ್ಕೂ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವ ಏಕವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕೊರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಠಗಳ ಪೂಜೆ–ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಾ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಠಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಸರ್ಕಾರಿ ನೌಕರರೂ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಮಠಗಳು ಸಮಾಜಕ್ಕಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೋ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗೆ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರಿಂದ ಸಹಾಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಂದ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸಹಾಯ ಲಭ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ.

ಮೂರುಜಾವಿಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಂಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಗೌರವಾಧರಗಳು ಅವರಿಗೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಜಾಪುರ ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರಣಗೇರಿ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ದಾಖಲೆಯ ಪ್ರಕಾರ ೧೯೧೫ರ ವರೆಗೂ ಈ ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಂಚಾರ ಹೊರಟಾಗ ಒಬ್ಬ ಸರ್ಕಾರಿ ಸಿಪಾಯಿ ಜೊತೆಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಸಿಪಾಯಿಯು ಇವರ ಅಂಗರಕ್ಷಕನಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವಸ್ತ್ರ ಸಂಹಿತೆ (Dress

code) ಇದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ದಕ್ಕೆ ಆಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಡೆದರೆ, ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಸಿಪಾಯಿ ಬಗೆಹರಿಸಿ, ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರನ್ನು ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾಪಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಭದ್ರತೆ ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು.

ದಿನಾಂಕ ೧೭.೧೦.೧೯೧೪ರಂದು ಕಡೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್‌ರವರು ಹೊರಡಿಸಿದ ಘೋಷಣಾ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಪ್ರವಾಸ ಹೊರಡುವಾಗ ಆಫ್ತಾಗಿರಿ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬಹುದು. ಮತ್ತು ಅವರ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳಿಗೆ ರಸ್ತೆ ಸುಂಕ ಹಾಕಬಾರದು ಎಂಬ ವಿವರಗಳಿವೆ.

೨೦.೧೧.೧೯೩೩ರಂದು ಮೈಸೂರಿನ ಮುಝುರಾಯಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಪೋಲಿಸ್‌ರಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿದ ಜ್ಞಾಪಕ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ರಹದಾರಿ ಸುಲ್ಕ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅದೇರೀತಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್‌ರು ರಹದಾರಿ ಶುಲ್ಕ ವಿನಾಯಿತಿ ಹೊರಡಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಾದ್ರಗಟ್ಟೆಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಮ್ಯಾನಾಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಈಗಲೂ ಇದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸ್ವಾಮಿಗಳವರು ಕುಳಿತು ಹೋಗುವಾಗ ಯಾವುದೇ ರಸ್ತೆ ಸುಂಕ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಠದ ಈಗಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೂ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಪರಂಪರೆಯವರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗದೇ ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪೀಠದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದ್ದಾರೆ.

೪.೫. ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಆಚರಣೆ–ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು:

ಆಚರಣೆಗಳು ಮನುಷ್ಯ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಪರಂಪರಾಗತ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು. ಮನುಷ್ಯ ಅಗೋಚರವಾದ ದೈವ ಶಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಮತಾಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ಮವಿಧಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಆಚರಣೆಗಳು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿರುವುದೇ ಹೆಚ್ಚು. ಮನುಷ್ಯನ ನಂಬಿಕೆಗಳ ಕ್ರಿಯಾರೂಪವೇ ಆಚರಣೆ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಹುದು.

ಲೋಕಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಸ್ಮಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಲಾಗದ ಮನುಷ್ಯ ಈ ಸೃಷ್ಟಿ ರಹಸ್ಯದ ಹಿಂದೆ ಅದ್ಯಾವುದೋ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲ, ಜಲ. ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಆ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿಯೋ, ಆ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಸಬೇಕೆಂದೋ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿಯೇ, ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾದ ತನಗೆ ಬದುಕಲು ಬೇಕಾಗುವ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತು

ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿಯಲ್ಲೋ, ಭವಿಷ್ಯದ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತೊಂದರೆಗಳಾಗದಿರಲಿ ಎಂದೋ, ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಸ್ವರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಲೆಂದೋ ಅಥವಾ ದುಡಿದು ದಣಿದ ಮನಗಳಿಗೆ ಸುಖಶಾಂತಿ ಸಿಗಲೆಂದೋ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ.

ಯಾವುದೇ ಕ್ರಿಯೆಯ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾರಣವಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಚರಣೆಯ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ನಂಬಿಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಲೌಕಿಕದ ಎಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಗಳೇ ಮೂಲಾಧಾರಗಳು.

ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎನಿಸಿದರೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸಮಾನಾರ್ಥಕದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವುದುಂಟು. ಎಲ್ಲಾ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲೂ ಆಚರಣೆ ಇವೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಹಬ್ಬಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಹಬ್ಬಗಳು ಹಬ್ಬಗಳು ಹೌದು, ಆಚರಣೆಗಳು ಹೌದು.

೧. ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳ ಆಚರಣೆ:

ಯತಿಗಳಿಗೆ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆ, ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿ-ವಿಧಾನ ಅನುಸರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರು ಎಂತಹ ಕಠೋರ ನಿಯಮಪಾಲಕರು, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಂಪರೆಯವರಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

೧. ಯಜನ- ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವುದು

೨. ಯಾಜನ- ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿಸುವಿಕೆ

೩. ಅಧ್ಯಯನ- ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ

೪. ಅಧ್ಯಾಪನ- ಜ್ಞಾನಾದಾನ, ಪಾಠವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು

೫. ದಾನ- ಕೊಡುಗೆ- ಸ್ವತಃ ತಾನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ದಾನ

೬. ಪ್ರತಿಗ್ರಹ- ದಾನ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

ಯಜನ-ಯಾಜನ

ಈ ಎರಡೂ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪುತ್ರ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ, ವಾಸ್ತುಶಾಂತಿ, ನವಗ್ರಹ ಶಾಂತಿ, ಗಣಹೋಮ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಯಜ್ಞ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶ ವಿವಾಹ, ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮುಂತಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳೇ ಸ್ವತಃ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನದಂದು ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು 'ವಿಶ್ವಕರ್ಮಯಜ್ಞ' ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ

ಇಲ್ಲಿನ ಮಠಾಧೀಶರೆಲ್ಲರೂ ವ್ರತಾಧಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಸಾದ ವಿತರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞದ ಕಪ್ಪನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಪ್ಪನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತಿಗಳ ವಿವರ ಕಾಳಾಮುಖರಲ್ಲೂ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ಕ್ರಮ/ ಪದ್ಧತಿ:

ಯಜ್ಞದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ, ಆರೋಗ್ಯ ವೃದ್ಧಿ, ಏಕಾಗ್ರತೆ, ರೋಗಾಣುಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ, ಆತ್ಮ ಸಂಯಮ ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಯಜ್ಞ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಸುರ್ಯೋದಯ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯಸ್ತದ ಅವಧಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ತ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿದೆ.

ಯಜ್ಞಮಾಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗೋಮೂತ್ರ ಹಾಕಿ ನೆಲಶುದ್ಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ರಂಗೋಲಿಪುಡಿಯಿಂದ ಷಟ್ಕೋನ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕುಮ, ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ, ದರ್ಬೆ ಹಾಕಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಇಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಈಶಾನ್ಯ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಮೊದಲು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ೧೨+೧=೧೩ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಯಜ್ಞಕುಂಡ ತಯಾರಾದ ನಂತರ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆಕಳ ಸೆಗಣಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಕುಳ್ಳು(ಬೆರಣಿ)ಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕುಂಡಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅರಳಿ ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಆಕಳ ತುಪ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧವಾದ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಕ್ಕಿ ಕಾಳನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಕೊಟ್ಟು ಜ್ವಲನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿತ್ತಾಳೆ ಪಾತ್ರೆ, ರೇಷ್ಮೆ ವಸ್ತ್ರ, ಇಡುಕಾಯಿ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿ ಕೊಡುವಾಗ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಮಂತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಸೂರ್ಯಾಯ ಸ್ವಾಹಾ।

"ಸೂರ್ಯಾಯ ಇದಂ ನಮಮ್।

ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಸ್ವಾಹಾ।

ಪ್ರಜಾಪತಯೇ ಇದಂ ನಮಮ್।"

ನಂತರ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಯಜ್ಞ ಮುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಂದಬೇಕು(ಆರಬೇಕು). ಎಲ್ಲವನ್ನು ನದಿಗೆ ಅಥವಾ ಗಿಡದ ಕೆಳಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಉತ್ತರಪೂಜಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಯಜ್ಞಮಾಡುವುದು- ಮಾಡಿಸುವುದು ಎರಡೂ ಮೂರುಜಾವಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯ.

ಅಧ್ಯಯನ-ಅಧ್ಯಾಪನ

ನಿರಂತರ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಏಕಾಗ್ರತೆ, ಧ್ಯಾನ, ಯೋಗ-ಸಾಧನೆ, ಮಾಡಬಹುದು. ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಶ್ರೀ ನಿರಂಜನಸ್ವಾಮಿಯವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ

ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಸಿಗೆ ರಜಾ ಶಿಬಿರಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆ, ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ತಿಕೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಬೋಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬರಡೋಲ ಶಾಖಾಮಠದ ಮೌನೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ಎಂ.ಎ. ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಶ್ರಾವಣ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಸತ್ಸಂಗ ಪ್ರವಚನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸ್ವತಃ ಲೇಖಕರೂ ಹೌದು. ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಇವರು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸೀನಿಯರ್ ಪಾಸು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಿತಾರ, ವೀಣೆ, ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಡೂರ ಮಠದ ನಾಗರತ್ನಮ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಕಲಿತು, ಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅಧ್ಯಯನ - ಅಧ್ಯಾಪನವನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ದಾನ– ಪ್ರತಿಗ್ರಹ:

ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ಬರಡೋಲದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಮತ್ತು ಪುರಾಣ, ಚರಿತ್ರೆ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಮಠಕ್ಕೆ ದಾನಿಗಳು ನೀಡುವ ದಾನ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೯೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮಠದ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಏಳ್ಗೆ ಹೊಂದಿದ ಭಕ್ತರೊಬ್ಬರು ೮ ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮಠಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬರಡೋಲ ಮಠಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಮಠದ ಜಾಗ ಮತ್ತು ೧೮ ಎಕರೆ ಜಮೀನನ್ನು ಭಕ್ತರೊಬ್ಬರು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬರಡೋಲ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮ ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ವೃದ್ಧರನ್ನು ಸಲಹುತ್ತಾರೆ.

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಯಮ = ಆತ್ಮ ಸಂಯಮ

ನಿಯಮ = ದೇಹದಂಡನೆ/ ತಪಸ್ಸು

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ = ವೇದಗಳ ಅಧ್ಯಯನ

ಧ್ಯಾನ = ಧ್ಯಾನ

ಧಾರಣ = ಚಿತ್ತೈಕಾಗ್ರತೆ

ಮೌನ = ಶಾಂತ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ

ಅನುಷ್ಠಾನ = ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ರತಾನುಚರಣೆ

ಜಪ = ಜಪ

ಸಮಾಧಿ = ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಸ್ಥಿತಿ

ಸೀಲ = ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ

ಕಾಳಾಮುಖರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು, ಷಟ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದವರು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗಾಗಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಮುಂದುವರಿದ ಭಾಗವೆಂದು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಉಪಶಾಖಾ ಮಠಗಳಲ್ಲೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಸೂರ್ಯಾರಾಧನೆ:

ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತದೇಕ ಚಿತ್ತದಿಂದ ಒಂದು ಗಂಟೆಗೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ನೋಡುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಇವರು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧನೆಯ ಬಲದಿಂದ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತಡೆದು, ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪವಾಡ ಮೆರೆದನೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈಗಲೂ ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧನೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ತಮ್ಮ ಪೂಜಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಮುಗಿದ ನಂತರ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಗಂಟೆಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಒಂಟಿ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು, ಕೈಯಲ್ಲಿನ ಬೆರಳುಗಳ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ತದೇಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಂಟಿಕಾಲೀನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಂದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಒಂಟಿಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೆಲ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಆರೋಗ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದೂ, ಮನಸ್ಸಿನ ಚಂಚಲತೆಯನ್ನು ದೂರದೂಡಿ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಇಷ್ಟದೇವರನ್ನು ಒಲಿಸುವ ಪರಿ ಇದೆಂದು ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯಾರಾಧಕರಾದ ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚರಣೆಯು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

೩. ರಥಸಪ್ತಮಿ ಆಚರಣೆ:

ನಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ನೀಡುವ ಮಹಾಮಹಿಮ ಸೂರ್ಯ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುವ ದೇವನೆಂದರೆ ಸೂರ್ಯನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸೂರ್ಯೋದಯ ನಿಂತರೇ ಎಂದು ಊಹಿಸಿದರೆ, ಇಡೀ ಪ್ರಪಂಚದ ಗತಿ ಏನಾಗಬಹುದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಮಾಡಲು ಅಸಾಧ್ಯ. ನಿರಾಕಾರವಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸುಗುಣಸ್ವರೂಪವೇ ಸೂರ್ಯದೇವ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ನಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದೆ. ನಿಯಮಬದ್ಧವಾದ ಉದಯಾಸ್ತಗಳ ಮೂಲಕ, ನಮಗೆ ಶಿಸ್ತುಬದ್ದವಾದ ಕರ್ತವ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭೋಧಿಸುವವನೂ, ಜಗಚ್ಚಕ್ಷುವಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಹಬ್ಬವೇ ರಥಸಪ್ತಮಿ ಆಚರಣೆ.

ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮೀ, ರಥ ಸಪ್ತಮೀ; ಸಾ ಅರುಣೋದಯ ವ್ಯಾಪಿನೀ ಗ್ರಾಹ್ಯಾ ಎಂಬ ಧರ್ಮಸಿಂಧುವಿನ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಮಾಘಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿಗೆ ರಥಸಪ್ತಮಿ ಎಂದು ಹೆಸರು.

ಅಂದು ಅರುಣೋದಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನದಿ ಸಂಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅರ್ಘ್ಯ ನೀಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದಲ್ಲೂ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನದಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಬಂದು ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವಾಗ ೫, ೬, ೭, ೯ರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಕ್ಕೆ ಎಲೆಯನ್ನು ಮೈಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಏಕೆ?–ಏನು? ಅಂತ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರಿಗೆ ಕೇಳಿದರೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತಾರೆ. ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ರಂಗವಲ್ಲಿಯಿಂದ ರಥಬಿಡಿಸಿ, ಸಪ್ತಾಶ್ವರಥಾರೂಢನಾದ ಸೂರ್ಯಪ್ರತಿಮೆ ಹಾಕಿ, ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಾಧಿಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈಗ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದಾಗಿ ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ. ಮಠದ ಸ್ವಾಮಿಜಿಯವರು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಬಾವಿಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಗಿಂಡಿಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು ತಂದು ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶ ಬೀಳುವಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಪಾತ್ರೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲೆಲ್ಲ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನ ಕಿಡಿಯ ಉಷ್ಣತೆಯಿಂದ ಆ ಪಾತ್ರೆಯ ಹಾಲು ಕುದಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೂ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಹಾಲು ಉಕ್ಕಿದರೆ ಸಮೃದ್ಧತೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದೂ ನಂಬಿಕೆ. ಈಗ ಈ ರೀತಿ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಲಿನ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತಂದು, ಅದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಉರಿ (ಅಥವಾ ಒಲೆಯ ರೀತಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಬೆಂಕಿ)ಯಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಕುದಿಯಲು ಇಡುವ ಮೊದಲು ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 'ಸಮಸ್ತೇ ರುದ್ರರೂಪಾಯ ರಸಾನಾಂ ಪತಯೇ ನಮಃ ಅರುಣಾರ್ಕ ನಮಸ್ತೇಸ್ತು, ಹರಿದಶ್ವ ನಮೋಸ್ತುತೇ', ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯ ನಂತರ ಹಾಲು ಕಾಯ್ದು ಉಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಅದು ಉಕ್ಕು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇಡೀ ಊರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಭವಿಷ್ಯ ಗ್ರಹಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಆ ಹಾಲು ಉಕ್ಕುವುದನ್ನು ನೋಡಲು ಊರಿನವರೆಲ್ಲ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನೇ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ.

೪. ನೂಲು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆ:

ಶ್ರಾವಣಮಾಸ ಶ್ರವಣ ಧಾರಣ–ಸ್ಮರಣ–ಸ್ಫುರಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಾಸ. ಈ ಶ್ರಾವಣ ಪೂರ್ಣಿಮೆಯಂದು ಶ್ರದ್ಧಾ, ಮೇಧಾ, ಪ್ರಜ್ಞಾ ವರ್ಧನೆಗಾಗಿ, ಶ್ರುತಿ–ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ, ಯೋಗ್ಯತಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ, ಸದಾಮುಖದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸು ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಯಜ್ಞ–ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೊಸ ಯಜ್ಞೋಪವೀತ ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಂದಿದೆ. ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ನೂಲ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಸ್ನಾನ, ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಣೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಧರಿಸಿದ್ದ ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನು ತೆಗೆದು ಒಂದು ಕಡೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಟ್ಟ ಜನಿವಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ದೇವರಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ತಾವು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಪರಮಂ ಪವಿತ್ರಂ
ಪ್ರಜಾಪತೇರ್ಯತ್ ಸಹಜಂ ಪುರಸ್ತಾತ್।

ಆಯುಷ್ಯಮಗ್ರ್ಯಂ ಪ್ರತಿಮುಂಚ ಸುಬ್ರಂ ಯಜ್ಞೋಪವೀತಂ ಬಲಮಸ್ತು ತೇಜಃ ಎಂಬ ಮಂತ್ರ ಪಠಿಸಿ ಜನಿವಾರ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನದಂದು ವಿಶೇಷ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಸಾದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂರುಜಾವಿಮಠದಲ್ಲಿ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ಮತ್ತು ಭಕ್ತರು ಮಠದ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಜನಿವಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ದಿನ 'ರಕ್ಷಾ ಬಂಧನ'ವೆಂಬ ರಕ್ಷೆಕಟ್ಟುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಪರಸ್ಪರ ಸಹೋದರತೆಯ, ರಕ್ಷೆ–ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುತ್ತೇನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವ ಹಬ್ಬವಾಗಿದೆ.

ಆ ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಎದ್ದು, ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಹಳದಿಯ ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಂಕುಮ, ಅಕ್ಷತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ದೇವರ ಮುಂದೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಕಲಶದ ಮೇಲೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ, ಆಮೇಲೆ ಆ ಕಲಶವನ್ನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪೂಜಿಸಿ, ಕುಂಕುಮಾಕ್ಷತೆಯುಳ್ಳ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಲಮುಂಗೈಗೆ ಯಜಮಾನನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೇ, ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಆಪ್ತ–ಮಿತ್ರರ ಕೈಗೂ ಕಟ್ಟುವ ರೂಢಿ ಇದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಇಂದಿಗೂ ಮಠದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇಂದು ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ಸೋದರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಖಿ ಕಟ್ಟುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬೆಳೆದಿದೆ.

ಶಾಖಾಮಠವಾದ ಬಾದ್ರಗಟ್ಟಿ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ)ಯ ಮಠದಲ್ಲಿ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಾಮಿಯವರು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಗದ್ದುಗೆಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತಂದ ನೂಲನ್ನು ಅರಿಶಿಣದಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ಪೂಜೆಗೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಫಣಿಭೂಷಣ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರ ಗದ್ದುಗೆಗೆ ನೂಲನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರ ಪಠಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರು ಅಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಗೆ ನೆರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಈಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನೂಲನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ನೂಲನ್ನು ಜನರು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇಲ್ಲವೆ ಮನೆಗೆ ಒಯ್ದು ಪೂಜಿಸುವುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಜಾತಿ–ಮತ ಭೇದವೆಣಿಸದೆ ಊರಿನ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ರೀತಿಯ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಾಮರಸ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಇಂತಹ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

೫. ಮೌನೇಶ್ವರನ (ಜಯಂತಿ) ಉತ್ಸವ:

ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮೌನೇಶ್ವರನನ್ನು ಲಿಂಗದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸುವ ಪರಂಪರೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಬಂದಿರುವ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರಲ್ಲಿದೆ.

ಮೌನೇಶ್ವರನಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಗೋಧಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಮಾದಲಿ (ಮದಾರ್) ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಲಿಂಗದರೂಪದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜೆಯ ನಂತರ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವರವಿಯಲ್ಲಿ, ಯಾದಗಿರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ತಿಂಥಣಿ ಹಾಗೂ ಗೋನಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಸ್ವಾಮೀಜಿಗಳ ಸಾನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಜಾತ್ರೆಗಳು, ಉತ್ಸವಗಳು ಜರುಗುತ್ತವೆ. ವರವಿ ಮತ್ತು ತಿಂಥಣಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಣದ ಕೊನೆಯ ಸೋಮವಾರ ಮೌನೇಶ್ವರನ ಜಾತ್ರೆ ಇರುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಾಧೀಶರೆಲ್ಲರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯ.

೬. ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆ:

ಮಾಘ ಬಹುಳ ಚತುರ್ದಶಿಯಂದು ಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶೈವ ಆರಾಧಕರಾದುದರಿಂದ ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದಿನ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಮಠದ ಮೂರುಜಾವಿಯ ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವದಲ್ಲಿ ಗಿಂಡಿಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಂತ್ರ ಪಠನದೊಂದಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ, ಶುಭ್ರ ಮಡಿಯುಟ್ಟು ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಮೂರುಜಾವಿದೇವರಿಗೆ ಗಿಂಡಿಹಳ್ಳದಿಂದ ತಂದ ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅನಂತರ ಕ್ಷೀರಾಭಿಷೇಕ, ಪುಷ್ಪಾಭಿಷೇಕ ಪುಷ್ಪ, ಫಲಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿಯೂ, ಜ್ಞಾನ, ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯೂ ಶಿವವ್ರತ ಆಚರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಡೀ ದಿನ ನಿರಾಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ದೇವರ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರದೋಷ ಕಾಲಕ್ಕೆ (ಮುಸ್ಸಂಜೆ/ರಾತ್ರಿಯ ಮೊದಲಭಾಗ) ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನಿಗೆ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲೆಲ್ಲ ಹಲವು ಜನರು ಸೇರಿ ರಾತ್ರಿಯ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಡೀ ರಾತ್ರಿ ಭಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಂತು ಹೋಗಿದೆ. ಈಗ ಅದು ಅವರವರ ಮನೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ರಾತ್ರಿಯ ಭಜನೆ ಟಿ.ವಿ.ಯಂತಹ ಮಾಧ್ಯಮದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಸಾಯಂಕಾಲದ ಪೂಜೆ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಉಪವಾಸ ವ್ರತವನ್ನು ಪ್ರಸಾದ ಸೇವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯೊಂದಿಗೆ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

"ಬುದ್ಧೋಹಂ ವಿವಿಧೈಃ ಪಾಪೈಃ ಸಂ.ಸಾರ ಭವ ಬಂಧನೇ!

ಪತಿತಂ ಮೋಹಜಾತೀ ಮಾಂತ್ವಂ ಸಮುದ್ಧಂ ಶಂಕರ।"

ಅಂದರೆ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಭವಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದ ನನ್ನನ್ನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ನೀನು ಉದ್ಧರಿಸು ಎಂದು ಕೋರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೊದಲೆಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರವಚನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈಗ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಜಾಗರಣೆ, ಧ್ಯಾನ, ಅರ್ಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಖಾಮಠ ಮೂರಣಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ಮೊದಲು ಈ ಮಠದಿಂದ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ೧೫೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಈ ಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದಿನದಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ತಿಂಥಣಿಯ ಮೌನೇಶ್ವರನ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೊರಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿ ದಿನದಂದು ಈ ಮಠದವರು ಪೂಜೆಯ ನಂತರ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ.

೭. ನಂದಿ ಧ್ವಜವಂದನೆ:

ಹೊಸ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಯುಗಾದಿಯು ಚಂದ್ರಮಾನ ಪದ್ಧತಿಯ ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನ. ಅಸುರ ಶಕ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ವಿಜಯವೇ ಯುಗಾದಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಯುಗಾದಿ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕೆಯ ಆರಂಭದ ದಿನ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಜಗತ್ತಿನ ಚೈತ್ರಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದೆಯಂದು ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಅಂದೇ ಗ್ರಹ, ನಕ್ಷತ್ರ ಮಾಸ, ಋತು, ವರ್ಷಾಧಿಪತಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕಾಲಗಣನೆ ಆರಂಭಿಸಿದ. ರೋಮನ್ನರಿಗೆ ಜನವರಿ ಮೊದಲ ದಿನವಾದಂತೆ ಹಿಂದೂಗಳಿಗೆ ಯುಗಾದಿ ಆರಂಭದ ದಿನ. ಈ ದಿನ ದೇವತಾನುಗ್ರಹ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ದಿನವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ.

ಈ ದಿನದಂದು ಮುಂಜಾನೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಅಭಿಷೇಕದೊಂದಿಗೆ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕ (ದೇವತಾ ಪೂಜೆಯೊಂದಿಗೆ) ವನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿದೇವನಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಠದ ಗುರುಗಳು ಭಕ್ತರೊಂದಿಗೆ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಆರತಿ ಮಾಡಿ ಹೊಸ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷ ಮಠದ ಮುಂದುಗಡೆ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಮೇಲೆ ಏರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ನಂದಿಧ್ವಜವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ ಹೊಸ ನಂದಿ ಧ್ವಜವನ್ನು ಭಕ್ತರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಏರಿಸಿ ಧ್ವಜವಂದನೆ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಾದಿಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥ

ಪ್ರಸಾದ, ವಿತರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ನಂದಿ ಧ್ವಜದ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ನಂದಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ಮಠದ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಶೈವೋಪಾಸನೆಗೂ ಮಹತ್ವವಿರುವುದರ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ. ಈ ನಂದಿಧ್ವಜವು ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶೈವಧ್ವಜವೇ ಆಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಶಿವನ ವಾಹನವಾದ ನಂದಿಗೆ ಈ ಮೂಲಕ ವಂದಿಸುವುದು. ಕಾಳಾಮುಖರು ಶಿವನ ಆರಾಧಕರು ಹಾಗಾಗಿ ನಂದಿಗೂ ವಂದನೆ ಮತ್ತು ಸ್ಮರಿಸುವುದು ಈ ದಿನದ ಉದ್ದೇಶವಿರಬಹುದು. ಈಗ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದಲ್ಲಿ ನಂದಿ ಧ್ವಜ ವಂದನೆಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು:

೧. ಸಿಖೆ ಬಿಡುವುದು

ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಖಾ ಬಿಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಉದ್ದ ಜಡೆ ಹೊಂದಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಸನಾತನ ಋಷಿ ಪರಂಪರೆಯಿಂದಲೂ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಸಿಖಾ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಚಂಡಿಕೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದವರು ಮಾತ್ರ ಈ ರೀತಿ ಬಿಡುವುದು ರೂಢಿ. ಸಂಸಾರಸ್ಥರು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಖಾಮಠ ಬರಡೋಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಈ ರೀತಿ ಸಿಖಾ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಲೆಯನ್ನು ಬೋಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕಿರೀಟಧಾರಣೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ವಿರಕ್ತರ ಪಂಥದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮತ್ತು ಭಕ್ತರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಕೆಲವು ಸಮಯ ಕಿರೀಟ ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಕೆಲವೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಬರಡೋಲ ಸ್ವಾಮೀಜಿಯವರು ತಲೆಯ ನೆತ್ತಿಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂದಲನ್ನು ಶಿವಲಿಂಗದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂದಲನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಇದು ಭಿನ್ನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗ ಆರಾಧಕರಾದ ಕಾಳಾಮುಖರು ಇದೇ ರೀತಿ ಸಿಖೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇವತ್ತು ಸಿಖಾ ಕಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸ್ಥಾವರಲಿಂಗಾರಾಧನೆಯ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆದಿರುವುದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ತಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗ (ನೆತ್ತಿಯ)ದ ಭಾಗವು ಪೂಜ್ಯಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು, ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಿಂದ ಕಾಲ್ಬೆರಳ ತುದಿಯವರೆಗೆ ಇಡೀ ದೇಹದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಲೆಕ್ಟ್ರೋ ಮ್ಯಾಗ್ನಟಿಕ್ ತರಂಗಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇದರಿಂದ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾದವರು ಸಿಖಾ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ.

೨. ಶವಸಂಸ್ಕಾರ ಪದ್ಧತಿ

ಮಾನವ ಜೀವನದ ಕೊನೆ ಘಟ್ಟ ಸಾವು. ಸತ್ತವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಗೌರವವೇ ಶವಸಂಸ್ಕಾರ. ವ್ಯಕ್ತಿ ಸತ್ತ ನಂತರ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಷ ಇಲ್ಲವೆ ಸಮಾಧಿಮಾಡುವುದು ರೂಢಿ. ಅಂತರವಳ್ಳಿ

ಮೂಲ ಮಠದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಆದರೆ ಶಾಖಾಮಠವಾದ ಬರಡೋಲದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ದತಿ ಇಲ್ಲ. ಸನ್ಯಾಸಪೀಠದಲ್ಲಿ ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾದವರನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಸುಡುವ ವಾಡಿಕೆ ಇದೆ. ಸನ್ಯಾಸತ್ವ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದವರಿದ್ದರೆ ಅಂತಹವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಮಾಧಿ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಗದ್ದುಗೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪೂಜೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬರಡೋಲ ಮಠದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

೩. ಗದ್ದುಗೆ ಪೂಜೆ:

ಬರಡೋಲಿನ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ನಾಲ್ಕು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಗದ್ದುಗೆಗಳಿವೆ. ಭೋಜೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ನಿರಂಜನ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಫಣೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಗದ್ದುಗೆಗಳಿವೆ. ದಿನನಿತ್ಯ ಆ ಗದ್ದುಗೆಗಳಿಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟರೆ, ಅದು ನೇರವೇರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲಿನ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಜನರಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಅಮವಾಸ್ಯೆಯಂದು ಭಕ್ತರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪೂಜೆಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಒಳತನ್ನು ಕಂಡು ಹಲವು ಭಕ್ತರು ಮಠಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಿಂದಾಗುವ ಸಹಾಯವನ್ನು ಹಣ ಇಲ್ಲವೆ ಧಾನ್ಯದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಈ ಶಾಖಾಮಠದ ಇಂದಿನ ಸ್ವಾಮೀಜಿ ಮೌನೇಶ್ವರರು ಮಂತ್ರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಪೂಜಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಮಾನವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲಾಗದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಘಟಕ. ಆದುದರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಮಾನವನ ಜೀವನ ವಿಧಾನ, ವಿಕಾಸಗೊಂಡಂತೆ, ನಾಗರಿಕತೆ ಬದಲಾದಂತೆ, ಆಚರಣೆಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವೂ ಕಾಲ–ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಸಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಮೂರುಜಾವಿಮಠದ ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಕಲ್ಪದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಆರಾಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳ ಆಚರಣೆಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ.

ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ:

ಮೂರುಜಾವದ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕಾಳಹಸ್ತಾಚಾರ್ಯ ವಂಶಜರಾದ ಆನೇಗುಂದಿ ಪೀಠಾಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದು, ಇಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೆಲವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಧಿಕ ಜನರು ಸಂಸಾರಿಗರೆಂಬುದು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಗುರುಗಳು

ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗದೇ ಸಂತತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಪೀಠದ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಸಮಾಜವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರದ್ದಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಮಠಗಳು ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ವೈಭವದ ತೇಜವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿಗೂ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಗುರುಗಳು ಸಕಲ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನು ತಪಶ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪವಾಡ ಪುರುಷರಾಗಿದ್ದು ಸಮಾಜದ ಪ್ರಚಾರವಿಲ್ಲದ ಬೂದಿಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ಅಜ್ಞಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಗುರುಗಳು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಗುರುಗಳಾಗಿ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪಡೆದು ಸಮಾಜವನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ನೆರವು ಈ ಮಠ ಪರಂಪರೆಯವರಿಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಗುರುಗಳು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪರಿಶ್ರಮಪಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಇಂದು ಇದೆ. ಆದರೂ ಅವರು ಧೈರ್ಯಗೆಡದೆ ತಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಏಳಿಗೆಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಪರಿಶ್ರಮಮಿಸುತ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಗುರುಗಳು ಸಮಾಜದ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಗತಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ತನುಮನ ಧನದಿಂದ ಪರಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಸಹಿತ ಸಮಾಜದ ಒಗ್ಗಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ ಹಾಗೂ ಆರಾಧನಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಪರಿಶ್ರಮಿಸಿದವರನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ಇನ್ನೂ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಗಲು ಸರಕಾರದ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ಬಾಂಧವರ ಸಹಾಯ ಸಹಕಾರ ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ದೊರೆತಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಗತಿ ಆಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

೪.೬. ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಐತಿಹ್ಯಗಳು

ಶಾಂತನಿರಂಜನನು ಬರೆದ ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಪವಾಡದ ವಿವರವಿದೆ. ಶಿವ ಮತದ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಚಿಕ್ಕೇಶಯತಿಯೇ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನಾದನೆಂದು ಈ ಕೃತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವಾಯುವ್ಯ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಆಲಂದಿ ಎಂಬ ಪುರವಿತ್ತು. ಆ ಪುರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮತ್ತು ಪದ್ಮಮ್ಮ ಎಂಬ ಶಿವಭಕ್ತ ದಂಪತಿಗಳಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು.

ಹೀಗಿರಲೊಂದು ದಿನ ಶಿವನು ರಾಮನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಶ್ರವಣರೆಲ್ಲ ಮತಾಂದರಾಗಿ ಕೊಬ್ಬಿ ಶಿವದ್ವೇಷಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನ ಮಾಡು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದರೆ ನಿನ್ನ ಶಿರವನ್ನೇ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು

ಮತ್ತೆ ಪಡೆದು ಭೂವಲಯದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದನು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಂದೆ–ತಾಯಿಗಳು ಭೀತಿಗೊಂಡರೂ ಮಗನ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಆತನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟರು.

ಅನಂತರ ಅಬ್ಬಲೂರಿಗೆ ಬಂದ ರಾಮಯ್ಯ, ಶಿವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ, ಪೂಜೆ–ಪುನಸ್ಕಾರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಲೋಕಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶಿವನನ್ನು ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲದೆ ಶಿವ ದೇಗುಲ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕನವರಿಸಿದನು. ಆ ದೇಗುಲವನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ಶುದ್ದಿಮಾಡಿ ಬ್ರಹ್ಮೇಶನಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ಜೈನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಮಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಆ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬಾರದೆಂದು, ಶಿವನನ್ನು ನಾನಾ ರೀತಿ ಹೀಗಳೆದರು. ರಾಮಯ್ಯನಿಗೂ ಅಲ್ಲಿನ ಸವಣರಿಗೂ ಅವರವರ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ದೈವದ ಬಗ್ಗೆ ಉಗ್ರವಾದ ವಿವಾದಗಳಾದುವು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರು ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ "ನೀನು ಶಿವಭಕ್ತನಾದರೆ ಗಂಡಗತ್ತರಿಯಿಂದ ಶಿರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಏಳುತೀರ್ಥಗಳನ್ನು ಏಳು ದಿನದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸಿ, ಏಳು ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಶಿರದ ಆರತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಅದನ್ನು ಪುನ ಪಡೆದರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಬಾಳಲೋಚನ ದೇವನೆಂದು ಒಪ್ಪುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನೀನು ಏಳು ದಿನಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ತಲೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದೆ ಆದರೆ ಜಿನ ಮೂರ್ತಿಯ ಮೂಲವನ್ನೇ ಕೆಡಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಆಳಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎಂಬ ಸವಾಲನ್ನು ಹಾಕಿದರು.

ಇದರಿಂದ ಆನಂದ ಹೊಂದಿದ ರಾಮನು ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಮಾತಾಡಿ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಜೈನರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದನು. ರಾಮಯ್ಯ ಪುಲಿಗೆರೆಯ ಹೊನ್ನಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ಬರಲು ಪತ್ರ ಬರೆದನು. ಕೂಡಲೇ ಪುಲಿಗೆರೆಯಿಂದ ಹೊನ್ನಿತಂದೆಗಳು ಅಬ್ಬಲೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ರಾಮಯ್ಯ ತನಗೂ–ಜೈನರಿಗೂ ನಡೆದ ವಾಗ್ವಾದ ಸವಾಲನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೊನ್ನಿತಂದೆಗಳು ಪಾಯಣ್ಣ, ಪದ್ಮಣ್ಣ, ಹೂವಣ್ಣನೆ ಮುಖ್ಯರಾದ ಶ್ರವಣರನ್ನು ಭವಿಗಳನ್ನು ಕರೆಸಿ ಸಭೆ ಸೇರಿದರು. ಜೈನರು 'ಕತ್ತರಿಸಿದ ಶಿರವು ಪುನಃ ಸೇರಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಜಿನಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ರಾಮಯ್ಯ ನಾಶಮಾಡಲಿ' ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಓಲೆ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟನು. ಅನಂತರ ರಾಮಯ್ಯ ಗಂಡಗತ್ತರಿಯನ್ನು ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿದನು. ಜನರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ರಾಮಯ್ಯನ ಶಿರಸ್ಸು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಆ ರುಂಡವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರನ ಪೀಠದ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟರು.

ಹೊನ್ನಿತಂದೆಗಳು ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ರಾಮಯ್ಯನ ಶಿರವನ್ನು ಇಟ್ಟು ತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ತಂದು ಆ ಶಿರದಿಂದ ಸ್ವಯಂಭು ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವನಿಗೆ ಆರತಿಯೆತ್ತಿ ಶಿವನ ಏಳು ಪುಣ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಶಿರವನ್ನು ಮೆರೆಸಲು ಕೊಂಡೊಯ್ದರು. ಪುಲಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿಯ ಸೋಮನಾಥನ ಪಾದಕಮಲಗಳಿಗೆ ರಾಮನ ತಲೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ರಾಮನನ್ನು ಪಾಲಿಸು ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸಿ ವೇದಮಂತ್ರಗಳ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಅಣ್ಣಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದು ಅಮೃತೇಶ್ವರರಿಗೆ, ಕಪ್ಪಡಿಗೆ ಬಂದು

ಸಂಗಮನಾಥನಿಗೂ ಆ ಶಿರದಿಂದಲೇ ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ತಪ್ಪದೆ ರಾಮನನ್ನು ಕಾಪಾಡು ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ತರುವಾಯ ಕೆಂಬಾವಿಗೆ ಬಂದು ಭೋಗೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶಿರದ ಆರತಿ ಎತ್ತಿ ನಂಬಿದ ರಾಮನನ್ನು ಸಲಹು ಎಂದು ಬೇಡಿದರು. ಕಡೆಯದಾಗಿ ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ಭಜಿಸಿ ಸ್ತುತಿಸಿ ಪೂಜಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಶಿವಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡರು. ಶೈವರಿಗೂ–ಜೈನರಿಗೂ ನಡೆದ ವಾದ–ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಇಂದಿಗೆ ಕಡೆಯದಿನ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿದ ಚಿಕ್ಕೇಶ ಗುರುಗಳು ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಠಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಆ ವೇಳೆಗೆ ಸೂರ್ಯ ಮುಳುಗುವ ಸಮಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರರು ಪದ್ಮಾಸನಸ್ಥಿತರಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನರಾಗಿ ಮುಳುಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಳಿಸಿದರು. ಅರ್ಘ್ಯಾ ಚಮನ, ತರ್ಪಣ, ನ್ಯಾಸಮುದ್ರೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯಪಥವನ್ನೇ ತಡೆದು ಜಪತಪ ಸವ್ಯಾಪಸವ್ಯ, ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಸೂರ್ಯ ಗುರುವನ್ನು ಕಾಣಲು ಧರೆಗಿಳಿದು ಬಂದನು. ಗುರುಗಳು ರಾಮನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಜಾವ ತಂಗಿರಲು ಹೇಳಿದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಸೂರ್ಯ ತನ್ನ ರಥವನ್ನು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ತಿರುಗಿಸಿದನು.

ಹೊನ್ನಿತಂದೆ, ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನಸ್ತೋಮ ಎಲ್ಲರೂ ಚಿಕ್ಕೇಶಗುರುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತ ಅಬ್ಬಲೂರಿಗೆ ನಡೆದರು. ಶೈವಭಕ್ತರೆಲ್ಲರೂ ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಿವನಿಗೆ ಆರತಿ ಬೆಳಗಿ 'ರಾಮನ ಶಿರಕ್ಕೆ ಚೇತನತೋರು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಏಳು ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪುಣ್ಯಜಲವನ್ನು ರಾಮಯ್ಯನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸಲು, ರಾಮಯ್ಯ ಚೈತನ್ಯ ಹೊಂದಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ, ಹೊನ್ನಿತಂದೆಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಶಿರಸ್ಸು ಒಂದಾಗಲು ಕಾರಣನಾದ ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ಗುರುಗಳಿಗೆ ವಂದಿಸಿದನು.

ಜೈನರೆಲ್ಲರೂ ಈ ಘಟನೆಯಿಂದ ದಿಗ್ಮೂಢರಾಗಿದ್ದರು. ಅನಂತರ ಜೈನರಿಗೂ ಶೈವರಿಗೂ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ರಕ್ತಪಾತವಾಯಿತು. ಆಗ ಪಂಚಮುಖದ ಕೆಂಜೆಡೆಯ ಶೂಲಪಾಣಿ ಬಸದಿಯನ್ನು ಒಡೆದು ಮೂಡಿಬಂದಿತು. ಅನಂತರ ಜೈನರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಅಳಿದುಳಿದ ಜೈನರು ಶರಣಾಗತರಾದರು.[೪೫]

ಹೀಗೆ ಅಬ್ಬಲೂರು ಶಾಸನ, ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ ಕೃತಿಗಳು ಜೈನ ಮತ್ತು ಶೈವರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಘಟನೆಯು ಜೈನ ಧರ್ಮ ತನ್ನ ಮೊದಲಿದ್ದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಆಳಂದೆಯಿಂದ ಬಂದ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯ ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನೇ ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಾದದಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯ ತನ್ನ ಕಡಿದುಕೊಂಡ ರುಂಡವನ್ನು ೭ ಶೈವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿಯೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದೆಂದರೆ ಅದು

ಅಸಾಧ್ಯ. ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯನ್ನು, ಮೂರು ಜಾವಿದೇವನನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದನ್ನೇ ಹೊಗಳಿ ಘಟನೆಯು ನಡೆದಿದೆಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೇಶ್ವಿ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ, ನೇಶ್ವಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯಾಯಿತು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನೆಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟನೆ ಎಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆದಿರಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ಸೂರ್ಯೋಪಾಸಕ–ನಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸೂರ್ಯೋಪಾಸನೆಯನ್ನು ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲೂಕಿನ ನೇಶ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಕಮ್ಮಾರ ವೀರಬೊಮ್ಮಪ್ಪನವರು ಶಿರಸ್‌ಪವಾಡ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದೂ, ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಆ ಶಿರವು ಕಲ್ಲಾಗಿ ಈಗಲೂ ಆ ಕಲ್ಲು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ವೀರಭದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಘಟನೆಯ ನಂತರ ವೀರಬೊಮ್ಮಪ್ಪನವರು ಬದುಕಿ ಉಳಿದು ನೇಶ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರೆಂದೂ, ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರು ನೇಶ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಹಲವು ಪವಾಡಗಳು ನಡೆದಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅಂತರವಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ನೇಶ್ವಿ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಘಟನೆ ನಡೆದಿರಲಿ, ಇದು ಶೈವಮತದ ಏಳಿಗೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕುರುಹಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನಿಗೆ ಶೈವರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ಜೈನರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಶೈವರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ, ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಅಬ್ಬಲೂರಿನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಡೆದಾಟದ ದೃಶ್ಯಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇದು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಜೈನರ ಅವನತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಶೈವರು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಶಾಖೆಯಾಗಿರುವ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಪರಂಪರೆಯು ಇಂದಿಗೂ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಶಾಸನಗಳು, ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ೧೧ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡ ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಮಧ್ಯ ಮಧ್ಯ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ವೇಳೆಗೆ ಪುನಃ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪರಂಪರೆಯವರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಗೌರವಗಳ ಮಾಹಿತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮೂಲಪೀಠದಿಂದ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿವೆ. ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆಯ ಐತಿಹ್ಯಗಳಿಂದ ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನು ಶೈವಧರ್ಮವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜೈನರೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶೈವಧರ್ಮದ ಏಳ್ಗೆಗೆ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ತರವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

೧. ಗೋಪಾಲ ಎಚ್.ಎಸ್, ***ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ದೇವಾಲಯಗಳು,*** ಪು.೧೬೬

೨. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ, ***ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,*** ಪು.೧೭೬

೩. ನಂದಿಮಠ ಎಸ್.ಸಿ, ***ಕರ್ನಾಟಕದ ಧರ್ಮಗಳು,*** ಪು.೧೫೧

೪. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಡಿ.ಜಿ., ***ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳು,*** ಪು.೯೩

೫. **ಕ.ಇ.** ಸಂ. v, ನಂ.೮

೬. ಅದೇ, ನಂ.೨೦

೭. **ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್** ಸಂ.xv, ನಂ.೭೭

೮. ಅದೇ,

೯. ಬ್ರಹ್ಮಲಿಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಅಬ್ಬಲೂರು, ಹಿರೆಕೆರೂರು ತಾ. ಹಾವೇರಿ ಜಿ.

೧೦. ದೀಕ್ಷಿತ್ ವಿ.ಜಿ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಾನಂದ(**ಸಂ**), ***ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಚರಿತ್ರೆ,*** ಪು.೧೪೯

೧೧. ಅದೇ, ಪು.೧೫೦

೧೨. **ಸೌ.ಇ.ಇ.** ಸಂ.xx, ನಂ.೮೪

೧೩. **ಇ.ಸಿ.** ಸಂ. xiii, (ಹೊಸ), ನಂ.೯೮

೧೪. **ಕ.ಇ.** ಸಂ. iv, ನಂ.೩೭

೧೫. **ಸೌ.ಇ.ಇ.** ಸಂ.ix, ನಂ.೧೨೪

೧೬. **ಕ.ಇ.** ಸಂ. v, ನಂ.೩೭

೧೭. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., **ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು,** ಪು.೧೧೩

೧೮. ದೀಕ್ಷಿತ್ ವಿ.ಜಿ. ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಾನಂದ, ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪು.೧೬೧

೧೯. ಅದೇ,

೨೦. **ಕ.ಇ.** ಸಂ. iv, ನಂ.೪೩

೨೧. ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಶಾಸನಸೂಚಿ,*** ಪು.೨೮೫

೨೨. **ಸೌ.ಇ.ಇ.** ಸಂ.xx, ನಂ.೧೯೧

೨೩. ಅದೇ, ನಂ.೧೯೮

೨೪. **ಕ.ಇ.** ಸಂ. vi, ನಂ.೪೩

೨೫. ಅದೇ,

೨೬. **ಎ.ಆರ್.ಇ.,** ೧೯೬೦-೬೧

೨೭. **ಕ.ಇ.** ಸಂ. vi, ನಂ.೪೩

೨೮. ಅದೇ, ನಂ.೪೪

೨೯. ಅದೇ,

೩೦. **ಇ.ಪಿ.**ಸಂ. vii ಮತ್ತು viii ರ ಅನುಬಂಧ, ನಂ.೩೬೧

೩೧. **ಎ.ಆರ್.ಇ.,** ೧೯೬೦-೬೧, ನಂ.೪೭

೩೨. ನಾಗಭೂಷಣ ಎಲ್, ***ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶೋಧನ,*** ಪು.೧೭೫

೩೩. **ಸೌ.ಇ.ಇ.** ಸಂ.xv, ನಂ.೪೬

೩೪. **ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫-೧,** ನಂ. ೩೫೪

೩೫. ಅದೇ, ಸಂ. ೫-೨, ನಂ. ೫೨೩

೩೬. ಬಸಪ್ಪ ಎಸ್(ಸಂ), ***ಕುಮಾರ ಪದ್ಮರಸ ವಿರಚಿತ ಸಾನಂದ ಚರಿತೆ,*** ಪದ್ಯ, ಸಂ.೬೮

೩೭. ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ(ಸಂ), ***ಗುಬ್ಬಿ ಮಲ್ಲಣಾಯ್ಯ ವಿರಚಿತ ವೀರಶೈವಾಮೃತ ಪುರಾಣ, ಭಾಗ.೨,*** ಸಂಧಿ.೧೧೮, ೩೦ನೇ ಪದ್ಯ, ಪು.೧೪೪೯

೩೮. ಅದೇ, ಕಾಂಡ.೮, ಸಂಧಿ.೮, ಪು.೨೦೭

೩೯. ಶಾಂತನಿರಂಜನ (ಸಂ), ***ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ,*** ಮೊದಲ ಸಂಧಿ, ಪದ್ಯ.೧ ರಿಂದ ೨೦, ಪು.೬.೮

೪೦. ಅದೇ, ೫ನೇ ಸಂಧಿ, ಪದ್ಯ.೬೨

೪೧. ಮೈಲಹಳ್ಳಿ ರೇವಣ್ಣ(ಸಂ), ***ವಿರಕ್ತತೋಂಟದಾರ್ಯ ವಿರಚಿತ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ,*** ಸಂಧಿ.೭, ಪದ್ಯ.೫೧ ರಿಂದ ೫೨

೪೨. ಬಸಪ್ಪ ಎಸ್ (ಸಂ), ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಪದ್ಯ. ೬೮-೭೧

೪೩. ಶಾಂತನಿರಂಜನ (ಸಂ), ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ೨೧ನೇ ಪದ್ಯ

೪೪. ಆಚಾರ್ಯ ಮೌನೇಶ್ವರ, ***ಶ್ರೀಕ್ಷೇತ್ರ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ದರ್ಶನ,*** ಪು.೯

೪೫. ಶಾಂತನಿರಂಜನ (ಸಂ), ***ಪೂರ್ವೋಕ್ತ,*** ಸಂಧಿ ೧ ರಿಂದ ೬

* * *

ಅಧ್ಯಾಯ ಐದು

ಸಮಾರೋಪ

ಆದಿಮಾನವನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮನುಷ್ಯನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದಂತೆ, ಅವನ ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನವೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಸಾಗಿ, ಅನೇಕ ರೂಪಾಂತರ ಪಡೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳು-ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಇವುಗಳ ಪಾಲನೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಭಿನ್ನತೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಹತ್ತಾರು ಧರ್ಮಗಳು, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶ. ಇಂಥ ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶೈವ ಧರ್ಮವೂ ಒಂದು. ಈ ಧರ್ಮ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳಾಗಿ ಕವಲೊಡೆದು ನಿಂತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶೈವಧರ್ಮದ ಹಲವು ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖವು ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಪಂಥವಾಗಿ ನಾವು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ಕಾಳಾಮುಖರು ಉತ್ತರದಿಂದ ಬಂದವರೆಂದು ಬಹುವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದ ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಹಲವು ಪಂಗಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖವೂ ಸೇರಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡು, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಕಂಡುಬಂದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಗಳ ನಡುವೆ ಕೊಡು-ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕೆಲವೇ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕಾಶ್ಮೀರ ಮೂಲ ಎನ್ನುವುದು ಕಷ್ಟ.

ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಎಂದರೆ ಶಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಕೊಡುವವರ ಗುಂಪು. ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೇ ಶಿವನಿಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆ ಶಿವ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನ. ಕಾಳಾಮುಖರು ಶಿವಶಕ್ತಿಯ ಆರಾಧಕರು. ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂತಾನ ಅಥವಾ ಸಂತತಿ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಇವು ಮಠ ಅಥವಾ ಪರಂಪರೆಗಳೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಸಂತತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಭೇದಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲೂಕಿನ ಮತ್ತಿಕೋಟೆಯ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸಂತತಿ, ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲೂಕಿನ

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಮತ್ತು ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಂಬಳದ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನಗಳು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಸ್ಮನಾಬಾದ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿಪ್ಪಳಗಾಂವದ ಶಿವಲಿಂಗಿ ಸಂತತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳು ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿ ಮತ್ತು ಭುಜಂಗಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಉಪಶಾಖೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಕ್ರೋಢೀಕರಣವೇ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿವೆ. ಇವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾಸನ, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ, ಧಾರವಾಡ, ಬಿಜಾಪುರ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಯಾದಗಿರಿ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ರಾಯಚೂರು,. ಬೆಳಗಾವಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಚಾಮರಾಜನಗರ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಪರ್ವತಾವಳಿ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಠಗಳ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ, ಸಾರಥಿಯ ಸಂತತಿಯ ಮಠ, ನೊಳಂಭೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ ಎಂಬ ಮಾಹಿತಿ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸಂತತಿಯ ಮಠಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕುರಿತು ಬೇರೆಡೆ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ದಾಖಲೆಗಳ ಕೊರತೆಯು ಈ ಸಂತತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮ್ಯ–ವೈಷಮ್ಯಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಳಾಮುಖರು ಶೈವಾಗಮದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವರು ಲಾಕುಳಾಗಮ ಮತ್ತು ಶೈವಾಗಮಗಳೆರಡನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಓದಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಿದ್ಧಾಂತಾಗಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ನಿಷ್ಣಾತನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರಬುದ್ಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆ ತೋರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಕಟ್ಟಳೆಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೈಷ್ಠಿಕತೆಗೆ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಇವರು ಕ್ರಮೇಣ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಇದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಶಾಸನಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳನ್ನು ಮಹಾವ್ರತಿ ಅಥವಾ ಕೇವಲ ಬ್ರತಿ ಅಥವಾ ವ್ರತಿ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತವೆ. ಇದು ಅವರು ಮಹಾವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದರ ಕುರುಹಾಗಿದೆ.

ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಯತಿಗಳು ವಿದ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತ ಸಾಧಕರಾಗಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಬಿರುದುಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. 'ಆ ಕಲಿಯುಗ ಸಿದ್ಧ ಲಕುಲೀಶ್ವರಾಪುರ ನಾಮಧೇಯ, ಅಣಿಮಾದಿ ಗುಣಗುಣಾನ್ವಿತ ಎಂದು ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದನು. ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾಪಕೋದ್ಯತನಯ, ಬಿರುದುಗಳು ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಈಗಿನವರು ತಾನು ಆ ಸಮುದಾಯ, ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವಂತೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಪಂಥವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿ ತಾವು ಆ ಪಂಥಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಕರ್ತೃವಾದಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತಿ, ಕಳೇಶ್ವರ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಅವರ ಸಾತ್ವಿಕಾಚರಣೆಗೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅತಿಮಾನುಷ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೆಲವರಾದರೂ ಪಡೆದಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೊದಮೊದಲು ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಹುದ್ದೆಯು ಗುರುವಿನಿಂದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬಂದರೆ, ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಂದೆಯಿಂದ ಮಗನಿಗೆ, ತಂದೆಯಿಂದ ಮಗಳಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಗತಿಯನ್ನು ಶಾಸನ ದಾಖಲಿಸುತ್ತದೆ.

ಹನ್ನೊಂದನೆ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಿಂದ ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದವರೆಗೆ ಮಹಾರಾಜರು, ರಾಣಿಯರು ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರರು, ಸಾಮಂತರು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗದವರು ಮುಂತಾದವರು ಮಠಗಳಿಗೆ ದಾನ-ದತ್ತಿ ನೀಡಿ ಪೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅವರ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಿಂತಲೂ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಸುರಕ್ಷತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರು ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದು, ಭೂದಾನವೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಸಹ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ್ದು, ಹಣದ ರೂಪದ ದಾನವೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು ನೈಷ್ಠಿಕರಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಖರರು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ವಿವರಣೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೂ ನಖರರಿಗೂ ಉತ್ತಮ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತೆಂದು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಉಳ್ಳವರು, ಶ್ರೀಮಂತರಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ ಇವರಿಗೆ ದಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ದರ್ಜಿ ಸಮುದಾಯವರು ಇವರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಾನ ಪಡೆಯುವುದನ್ನೇ ಕೇಳಿದ್ದ ನಮಗೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪುಣ್ಯವಾಗಲೆಂದು ದಾನ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವತಃ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರೇ ಕಾಳಾಮುಖ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಕೆಲವೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವರು ದಾನ ನೀಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಇವರು ಹಣ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ರೂಢಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದೇ ಅವರ ಅವನತಿಯತ್ತ ಸಾಗಲು ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಮತ್ತು ಗದಗ ಪರಿಸರದ ಸ್ಥಪತಿ-ರೂವಾರಿಗಳು ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೈಚಳದಿಂದ ದೇವಾಲಯದ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಕಾಳಾಮುಖರು ರಾಜಾಶ್ರಯಕ್ಕಾಗಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹಾವೇರಿ, ಗದಗ ಪರಿಸರದಿಂದ ಹಾಸನದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಶರಣ ಚಳುವಳಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಶಿಷ್ಯೆಯರನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದ ಈ ಯತಿಗಳು ಮುಂದಿನ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ರೇವಬ್ಬೆ ಗೊರವೆಗೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಹುದ್ದೆ ನೀಡಿ, ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಗೌರವಸಿದ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ಭಾಜನರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲು ಮತ್ತು ಕಲಿಯಲು ಮಠಗಳನ್ನೇ ಮಾಧ್ಯಮವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಇವತ್ತಿಗೂ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ಮಠ ಪರಂಪರೆಗೆ ನಾಂದಿಹಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೋಡಿಮಠವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲಿ ಕಲಿಸದೇ ಇದ್ದ ವಿಷಯಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೇನೋ. ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ, ಇನ್ನುಳಿದ ಘಟಿಕಾಸ್ಥಾನಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಸನಗಳು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದವೆಂದು, ಯತಿಗಳು ಆ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಃ ಅಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಇತ್ತು ಎಂಬ ವಿವರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ತ್ರೈಪುರುಷ ದೇವಾಲಯಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹರ–ಹರಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಸರಸ್ವತಿ ವಿಗ್ರಹಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ಶಾಲೆಗಳು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಧರ್ಮಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ದಾನ ಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಪುನಃ ಪುನಃ ಅದೇ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ದಾನ ಕೊಟ್ಟು ಪೋಷಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆ ಆಗಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಸಮಾಜದ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರಿಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವವು ಮುಂದೆ ವಚನ ಚಳುವಳಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮ ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವಿದ್ಯೆ ನೀಡಿದರೆ ಸಾಲದು, ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸತಿ, ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಓದಲು ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತಪೋಧನರೊಂದಿಗೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ದಾನ ನೀಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗಿದ್ದ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮಠದಲ್ಲಿ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡುವಾಗ, ಔಷಧಿಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದಾನ ನೀಡಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಔಷಧಾಲಯ ಇದ್ದಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸನ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಇದು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಅಂದು ಅಧ್ಯಯನದ ಒಂದು ವಿಷಯವಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾಳಾಮುಖರು ನಾಂದಿಹಾಡಿದ್ದರು.

ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಒಂದು ಶಾಸನ ಮಾತ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದೆ. ಶಾಸನ ಬರಹಗಾರರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಮಹಿಷಾಸುರ ಮರ್ದಿನಿ, ಪಾರ್ವತಿ, ಸರಸ್ವತಿ ಮುಂತಾದ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಯರ ವಿವಿಧ

ವಿಗ್ರಹಗಳು, ಶಿಖರ ಮತ್ತು ಗೋಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಿಗೂ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿ ತಾವು ಸೂರ್ಯ ಆರಾಧಕರೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಶಾಸನಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರು ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ–ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೊಡುಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ.

ಎ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೪೧೦ರ ಶಾಸನವೇ ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೊನೆಯ ಶಾಸನವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಉಲ್ಲೇಖವಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ದಾಖಲೆ ಇದ್ದರೂ, ಕಾಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೨ರ ಮುನವಳ್ಳಿ ಶಾಸನವೇ ನೇರವಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವ ಕೊನೆಯ ದಾಖಲೆ. ಅನಂತರ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮ರಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನ ಶಾಸನದ ದಾಖಲೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಕುರಿತು ಅಧಿಕೃತ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಅವನತಿಗೆ ರಾಜಾಶ್ರಯದ ಕೊರತೆಯೇ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘರ್ಷ, ಯತಿಗಳು ಸಂಸಾರಿಗಳಾಗಿ ಬದಲಾಗಿದ್ದು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಘಗಳ ಆಶ್ರಯದ ಕೊರತೆ, ಮುಸ್ಲಿಂ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕಾಳಾಮುಖರ ಕೊನೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ ಲಿಂಗ' ಪದಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ವೀರಶೈವದ ಕಡೆ ವಾಲಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಇವೆ.

ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಎಂಬುದು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಮತ್ತು ಆ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾಗಿತ್ತು. ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ನಂತರ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯನಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಕುರಿತು ಸುಮಾರು ೧೭ ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಉಲ್ಲೇಖ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೫ರ ವೇಳೆಗೆ ದೊರೆತರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮ರ ಶಾಸನ ಕೊನೆಯದು. ಈ ನಡುವಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ, ಗುರು–ಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಆಧಾರದಿಂದ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು ಮೂರು ಜನ ಇದ್ದರೆಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಸುಮಾರು ೨೨೮ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ವರ್ಷ ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಬದುಕಿರುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು ಎಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಲ್ಬುರ್ಗಿಯವರ ಮಾತನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮೂರುಜಾವಿದೇವನನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯ ಮೂಲ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಮತ್ತು ಇದು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೇ ಇವರ ಆಶ್ರಯ ತಾಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇವರು ಅಂತರವಳ್ಳಿಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆ ನಿಂತಿರಬೇಕು.

ಹಾಗಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಠ ಸ್ಥಾಪನೆ ಆಗಿದೆ. ಈಗ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವನ ಮಠ ಮತ್ತು ಆ ಹೆಸರಿನ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿ ಇದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಸುಮಾರು ೩೨ ಶಾಖಾಮಠಗಳು ಅಂತರವಳ್ಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಆಚರಣೆಗಳು ಕಾಳಾಮುಖರ ಆಚರಣೆಗಳೇ ಆಗಿರುವುದು ಅಧ್ಯಯನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಕಾಳಾಮುಖರ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರಗಳು ವಿರಕ್ತ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿಹೋಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸಂಪ್ರದಾಯ-ಆಚರಣೆಗಳಿಲ್ಲ. ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ ಪರಂಪರೆಯ ಎರಡು ಮಠಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಂದು ಸನ್ಯಾಸ ಪೀಠಗಳಾಗಿದ್ದು, ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಅಥವಾ ಇನ್ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಕೊಡುಗೆ ಇಲ್ಲ. ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠದವರು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಬಹಳ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನ ಪೀಠಾಧ್ಯಕ್ಷನ ನೇಮಕ ಇಲ್ಲದೆ, ಒಬ್ಬರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತುಂಗಕ್ಕೇರಿದ ಕಾಳಾಮುಖರು ನಶಿಸಿದರು ಎಂದೂ ಅನಿಸಿದರೂ ಅವರ ಪರಂಪರೆ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠದ ಮೂಲಕ ಚಲನೆಯಲ್ಲಿದೆ.

ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯ ಶಾಸನಗಳು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅಂತರವಳ್ಳಿ (ಮಠದಲ್ಲಿ)ಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಮಠ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಬಂದರೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ದಾಖಲೆಗಳು ಲಭ್ಯವಾದರೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶಗಳಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಮೂರುಜಾವಿ ಪೀಠ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

- ಕಾಳಾಮುಖ ಎಂಬುದು ಶೈವ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಶಾಖೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಎಂಬುದು ಪ್ರಧಾನ ವಿಭಾಗ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಅನೇಕ ಉಪವಿಭಾಗಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.
- ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪ್ರಧಾನ ನೆಲೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಪ್ರವೇಶದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಇತರ ಕಡೆಗೆ ಈ ಪರಂಪರೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹರಡಿದೆ.

- ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರುಗಳ ವಿದ್ಯೆ-ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪರಂಪರೆಯವರು ಒಂದೇ ಕಡೆ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ತಮಿಳುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕರಾಗಿ ಸಂಚಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.
- ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳಿಗೆ ರಾಜರು, ಮಾಂಡಳಿಕರು ನೀಡಿದಷ್ಟೆ ದಾನವನ್ನು, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರಿ ವರ್ಗದವರು ನೀಡಿರುವುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.
- ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಗೌರವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ನಿಯಮ-ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿದ್ದವು. ಅವು ಹಾಳಾಗದಂತೆ ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖರು ನಿಗಾ ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.
- ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗಕ್ಕೂ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸೇತುವೆಯಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.
- ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವೆನಿಸಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಕೂಡ ದೇವಾಲಯ, ಇಲ್ಲವೇ ಮಠದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರಾಗಲೂ ಅರ್ಹರೆಂದು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.
- ಸಂಪ್ರದಾಯನಿಷ್ಠ ವೇದಪಾರಾಯಣ, ತಪಸ್ಸು, ಮಂತ್ರ, ಉಪದೇಶಗಳೊಂದಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಾಗೂ ಅದರ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಾಳಾಮುಖರದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಇವರು ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿತ್ಯ ಹೋಮ, ಜಪ, ತಪ, ಸಮಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು.
- ರಾಜಾಶ್ರಯ ಪಡೆದು, ರಾಜಪೂಜಿತರಾಗಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.
- ಯಾವ ರಾಜಾಶ್ರಯವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಜನಸಾಮಾನ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರು ಶಿವಶರಣರು. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗಾಗಿ ತುಡಿಯುವ ಮನಸ್ಸು ಶರಣರದಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಲು ಹೊರಟಾಗ ಅದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಆಂದೋಲನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿನ ಅನುಭವ-ಅನುಭಾವಗಳನ್ನು ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಅತೀ ಕಡಿಮೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.
- ಶಿವ, ವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಭೇದಗೈಯ್ಯದೇ ಎಲ್ಲ ದೇವರನ್ನು ಲಿಂಗವೆಂದೇ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವರವರ ಮೂಲರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಳಾಮುಖರು ಶಿವ, ಶಕ್ತಿ, ಸೂರ್ಯ, ಸರಸ್ವತಿ, ವಿಷ್ಣು, ಕಾಳಿ, ವೀರಭದ್ರರನ್ನು

ಆರಾಧಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಉಳಿದ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

- ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ ಬಹುತೇಕ ಮಠಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಮಠಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದರು. ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್ತು, ವ್ಯಾಕರಣ, ಮೀಮಾಂಸೆ, ಪುರಾಣ, ಇತಿಹಾಸ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಗಳು ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

- ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣದ ಜೊತೆಗೆ ಕೆರೆಕಟ್ಟೆ ಸತ್ರ ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದರು. ನಾನಾ ಮೂಲಗಳಿಂದ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಂಗೀತ, ನಾಟ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪದ ನೀಡಿದರು. ಹೀಗೆ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಜನಾಕರ್ಷಣೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

- ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಟಿಸಿಲೊಡೆದ ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯು ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರನಿಂದ ಕಿಟ್ಟದಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ಹಾಗೂ ಅದು ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

- ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದೆ ಎನಿಸಿದರೂ ಅದರ ಸಂಪ್ರದಾಯ-ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂದಿನ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರು ಈ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

- ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಹೊರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ಹರಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬರಡೋಲ ಮತ್ತು ಹುಲುಗೂರಿನಲ್ಲಿರುವ ಈ ಪರಂಪರೆಯ ಮಠಗಳು ಸನ್ಯಾಸ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕಾಣಬಹುದು.

- ಮೂರುಜಾವಿ ಪರಂಪರೆಯ ಶಾಖಾಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಠಾಧೀಶರು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಉಳಿದವರು ಸಂಸಾರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ಇವರೆಲ್ಲ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಆಚರಣೆ-ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ-ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

- ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಏಕೈಕ ಪೀಠ ಅಂತರವಳ್ಳಿಯ ಮೂರುಜಾವಿದೇವರದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲ ಪೀಠ ಈಗ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ದುರ್ಬಲವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ನಶಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅದನ್ನು ಸರ್ಕಾರ

ಉಳಿಸುವತ್ತ ಗಮನ ಹರಿಸಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವಶಾಖೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

- ಮೂರುಜಾವಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ೩೨ ಶಾಖಾಮಠಗಳಿವೆ. ಇವರುಗಳ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ ಮೂಲ ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಧಾನ ಮಠಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ನೇಮಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಸಮಾಜಮುಖಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು.

* * *

ಅನುಬಂಧಗಳು

೧. ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

೨. ಕೋಷ್ಟಕಗಳು

೨.೧. ಕಾಳಾಮುಖರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳು

೨.೨. ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಖೆಗಳು

೨.೩. ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

೩. ನಕ್ಷೆಗಳು

೪ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

೧. ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

I. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರಗಳು

೧. ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು

ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಇಂಡಿಕಾ ಸಂಪುಟ. ೫, ೬, ೧೧, ೧೩

ಎನ್ಯುವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ಸ್ ಆನ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿ

ಎನ್ಯುವಲ್ ರಿಪೋರ್ಟ್ಸ್ ಆಫ್ ಮೈಸೂರು ಆರ್ಕ್ಯಾಲಜಿಕಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್, ೧೯೦೮

ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯಾ ಕರ್ನಾಟಿಕಾ(ಹಳೆ)–ಸಂ.೭, ೮, ೧೧, ಹೊಸ–೮, ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨, ೧೩, ೨೩

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಶಾಸನ ಸಂಪುಟಗಳು ೧ ರಿಂದ ೧೦, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ ಸಂಪುಟಗಳು: ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೪, ೧೫, ೧೮, ೨೦

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಾಸನಸೂಚಿ,*** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೫

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., *ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಾಸನಸೂಚಿ,* ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೬

ಗೋಪಾಲ ಬಿ.ಆರ್.(ಸಂ), ***ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ಸ್‌ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ ಸಂಪುಟ ೧ ರಿಂದ ೬,*** ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೩

ಭಾರತೀ ಬಿ.ಆರ್., ***ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶಾಸನಗಳು ಸಂ.೧,*** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೧೧

ಮೇವುಂಡಿ ಮಲ್ಲಾರಿ, ***ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಯ,*** ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ, ೧೯೬೧

ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ.(ಸಂ), ***ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಸಂಪದ,*** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೫

೨. ನಿಘಂಟು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಕೋಶಗಳು

ಸರ್ಕಾರ್ ಡಿ.ಸಿ., ಇಂಡಿಯನ್ ಎಫಿಗ್ರಾಫಿಕಲ್ ಗ್ಲಾಸರಿ, ಡೆಲ್ಲಿ, ೧೯೬೬

ಗೋಸ್ವಾ ಲಿಬರ್ಟ, ಐಕನೋಗ್ರಫಿಕ್ ಡಿಕ್ಷನರಿ ಆಫ್ ದಿ ಇಂಡಿಯನ್ ರೀಲಿಜಿಯನ್ಸ್, ಸತ್ಗುರು ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಡೆಲ್ಲಿ, ೧೯೭೬

ದಿ ನ್ಯೂ ಎನ್‌ಸೈಕ್ಲೋಪೀಡಿಯಾ ಬ್ರಿಟಾನಿಕಾ, ಯು.ಎಸ್.ಎ., ೧೯೯೮

ಕಿಟ್ಟಲ್ ಎಫ್. ರೇವರೆಂಡ್, ***ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಡಿಕ್ಷನ್ನರಿ,*** ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಷನ್, ಮಂಗಳೂರು, ೧೮೯೪

ನಾಯಕ ಹಾ.ಮಾ.,(ಸಂ.), ***ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ,*** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೯

ಸುಂದರ ಅ.,(ಸಂ.) ***ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ,*** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೯

II. ಅನುಷಂಗಿಕ ಆಕರಗಳು

೧. ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಅನಂತರಾಮು ಕೆ., ***ಕವಿ ಬ್ರಹ್ಮಶಿವ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ,*** ಅನಂತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೧

ಅಪರ್ಣ ಕೂ.ಸ., ***ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪರಿಚಯ,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ, ವಿಜಯಕುಮಾರ ಕೆ.(ಸಂ), **ನಿರುಪಾದಿ,** ನಿರುಪಾದೀಶ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಮುಧೋಳ, ೨೦೦೬

ಈರಣ್ಣ ಕೆ.ಪಿ, ***ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಮಹಾಪುರುಷರು,*** ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ೧೯೯೦

ಈರಣ್ಣ ಕೆ.ಪಿ, ***ವಿಶ್ವಕರ್ಮರ ವೀರಜೀವನ,*** ಭುವನೇಶ್ವರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ೧೯೯೩

ಕಡಪಟ್ಟಿ ಎಂ.ಎನ್, ***ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೈವಧರ್ಮ,*** ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೮

ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ***ಕರ್ನಾಟಕದ ಲಾಕುಳಶೈವರ ಇತಿಹಾಸ,*** ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೫

ಕಪಟರಾಳ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು, ***ನಾಡುನುಡಿ ಮತ್ತು ಲಾಕುಳ ಶೈವರ ಇತಿಹಾಸ(ಸಂ),*** ಧ್ರುವನಾರಾಯಣ, ಪುಸ್ತಕ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣರು,*** ಸಿರಿಗನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೦

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು,*** ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮುಂಬೈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮುಂಬಯಿ, ೧೯೮೭

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಮಾರ್ಗ(ಎಲ್ಲ ಸಂಪುಟಗಳು)*** ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಕ್ ಏಜೆನ್ಸಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೮

ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಎಂ., ***ಶೈವಾಗಮಗಳು,*** ಶಿವರಾತ್ರೀಶ್ವರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೩

ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಕೆ.ಎಸ್., ***ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಾಚಾರಿಯರು,*** ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೬

ಕುಮಾರ್ ಜೆ., ***ನೂರೊಂದು ವಿರಕ್ತರು,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೨

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಡಿ.ಜಿ., ***ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತ್ರಿಕೂಟ ದೇವಾಲಯಗಳು,*** ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೮

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಬಿ.ಎಸ್.(ಸಂ), ***ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನ ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೮

ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಅ.ನ, ***ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ದರ್ಶನ,*** ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ, ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೬೨

ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಎಂ.ವ್ಹಿ., **ಕೇಶವಭಟ್ಟ ಎಂ.,** ***ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ,*** ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೦

ಕೊಪ್ಪಾ ಎಸ್.ಕೆ, ***ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡು: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಕ್ರಿ.ಶ.೮೫೦–೧೩೦೦,*** ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಇಂಡಿ, ೧೯೯೦

ಗಂಗಾಧರ ದೈವಜ್ಞ, ***ಶಿರಸಂಗಿ ಕಾಳಮ್ಮ,*** ಶ್ವೇತಾ ಭಾಗೀರಥಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೨೦೦೩

ಗಣೇಶ ಕೆ.ಆರ್. ***ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು,*** ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೬

ಗಳಂಗಪ್ಪ ಪಾಟೀಲ, ***ಶರಣ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮುದನೂರು,*** ಬಸವಾದಿ ಶರಣರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೇಂದ್ರ ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ, ೧೯೯೯

ಗೋಪಾಲ ಆರ್.(ಸಂ), ***ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ,*** ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮

ಗೋಪಾಲ ಆರ್., ***ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ,*** ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮

ಗೋಪಾಲ ಆರ್.(ಸಂ), ***ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ,*** ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮

ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಹೆಚ್.ಎಸ್., ***ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ದೇವಾಲಯಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,*** ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೩

ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಹೆಚ್.ಎಸ್., ***ನಾಗಾಭಿನಂದನ,*** ಎಂ.ಜಿ.ನಾಗರಾಜರ ಅಭಿನಂದನ ಗ್ರಂಥ, ಎಂ.ಜಿ.ನಾಗರಾಜ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೪

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳು, ***ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಿಖಾಮಣಿ ಸಂಪುಟ-೧,*** ಜಗದ್ಗುರು ಪಂಚಾಚಾರ್ಯ ಮಾನವ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಹಾಂತರ ಮಠ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦

ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ ಹಿರೇಮಠ, ***ಕುರುಗೋಡು ಸಿಂದರು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ,*** ಅಗಡಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ಕೊಪ್ಪಳ, ೧೯೯೫

ಚನ್ನಬಸವಯ್ಯ ಹಿರೇಮಠ, ***ಸತ್ಯದ ಹಾದಿ,*** ಬಂಡಾರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಸ್ಕಿ, ೨೦೦೮

ಚನ್ನಕ್ಕ ಎಲಿಗಾರ, ***ಬಂಕಾಪುರ ಶೋಧನ,*** ಚನ್ನಗಂಗ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೦

ಚನ್ನಕ್ಕ ಪಾವಟೆ, ***ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನೋಕ್ತ ಮಹಿಳೆ: ಸಮೀಕ್ಷೆ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ,*** ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಮಂಡಳ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೭

ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಬಿಜ್ಜರಗಿ, ***ಕುರುಬರ ಕುಲಗುರು ರೇವಣಸಿದ್ಧ,*** ಶೈಲಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಿಜಾಪುರ, ೨೦೦೯

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ***ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೬

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ***ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,*** ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೩

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., ***ಹೊಸತು ಹೊಸತು,*** ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೫

ಜಯದೇವಪ್ಪ ಜೈನಕೇರಿ, ***ಕರ್ನಾಟಕದ ಶಿಲ್ಪ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ನಾಕಂಡ ದೇಗುಲಗಳು),*** ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಪತ್ರಾಗಾರ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೯

ಜಯಮ್ಮ ಕರಿಯಣ್ಣ, ***ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನದತ್ತಿಗಳು,*** ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦

ಜಾಜಿ ದೇವೇಂದ್ರಪ್ಪ, ***ಶ್ರೀಶೈಲ ಪರಿಸರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,*** ಪ್ರಭುದೇವರ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಸೊಂಡೂರು, ೨೦೦೯

ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್., ***ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಮೀಕ್ಷೆ,*** ಡಿ.ವಿ.ಕೆ.ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೮

ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್., ***ಶರಣರ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯ,*** ಡಿ.ವಿ.ಕೆ.ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೩

ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರಸ್ವಾಮಿ ಎಚ್., ***ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ,*** ಡಿ.ವಿ.ಕೆ.ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೯

ಧನವಂತ ಹಾಜವಗೋಳ, ***ಮುಳುಗುಂದ ನಾಡು-೧ ಅಧ್ಯಯನ,*** ಮಹಾದೇವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೪

ದೀಕ್ಷಿತ್ ವಿ.ಜಿ., ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಜಿ., ***ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರ ಚರಿತ್ರೆ,*** ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾರ ಸಮಿತಿ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್, ೧೯೯೨

ದೇವಿಪ್ರಸಾದ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ***ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳು,*** ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೬

ನಂದಿಮಠ ಎಸ್.ಸಿ., ***ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ,*** ಕರ್ನಾಟಕದ ಧರ್ಮಗಳು ಭಾಗ-೨ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೭

ನಂದಿಮಠ ಎಸ್.ಸಿ., ***ಕರ್ನಾಟಕದ ಧರ್ಮಗಳು,*** ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ೧೯೮೩

ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಎ.ವಿ., ***ಕರ್ನಾಟಕದ ಸೇವುಣರ ಇತಿಹಾಸ,*** ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೧೦

ನವರತ್ನ ಎನ್.ಆರ್., ***ಜಾಗತಿಕ ಧರ್ಮಗಳು,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೬

ನಾಗರಾಜ ಡಿ.ಆರ್., ***ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಶೈವ ಪ್ರತಿಭೆ,*** ನಿನಾಸಂ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, ೨೦೦೩

ನಾಗಭೂಷಣ ಸಿ., ***ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶೋಧನ,*** ಸಂಶೋಧನಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ಅಮೃತವರ್ಷಿಣಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸೊಂಡೂರು, ೧೯೯೯

ನಾಗಯ್ಯ ಜೆ.ಎಂ., *ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಶಾಸನಗಳು,* ಶ್ರೀ ನಾಗನೂರು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಮಠ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೯೨

ನಾಗಯ್ಯ ಜೆ.ಎಂ., *ಕಲಕೇರಿ,* ಬಸವೇಶ್ವರ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಕಲಕೇರಿ, ೧೯೯೫

ನಾಗರಾಜು ಡಿ.ಎಂ., *ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ೬ನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಗೌತಮ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೧೨

ನಾರಾಯಣ ಪಿ.ವಿ., *ವಚನಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಗದಗ, ೧೯೮೩

ನಾರಾಯಣ ಡಿ.ವಿ, *ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ,* ಐಬಿಹೆಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೧

ನೇಗಿನಹಾಳ ಎಂ.ಬಿ, *ನೇಗಿನಹಾಳ ಪ್ರಬಂಧಗಳು,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಪಾಟೀಲ ಕೆ.ಎಸ್., *ಹೂಲಿ ಮತ್ತು ಲಕ್ಕುಂಡಿ ದೇವಾಲಯ: ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಪ್ರತಿಭಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೧೦

ಪ್ರಭಾಕರ್ ಎಂ.ಎನ್., *ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತು,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೧

ಪ್ರಭಾಕರ್ ಎಂ.ಎನ್., *ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತು ಚಂದ್ರಿಕೆ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦

ಬಸವನಾಳ ಶಿ.ಶಿ., *ವೀರಶೈವದ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆ,* ಲಿಂಗಾಯತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೫೧

ಬಸವರಾಜು ಕೆ.ಆರ್., *ನೊಳಂಬರ ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ,* ನೊಳಂಬ ವೀರಶೈವ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೭

ಬಾಲಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಸಿ.ಎಸ್.ವಾಸುದೇವನ್, ರಮೇಶನಾಯಕ, *ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವಾಲಯ ಕೋಶ: ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ಭಟ್‌ಸೂರಿ ಕೆ.ಜಿ., *ಕರ್ನಾಟಕ ಶಾಸನ ಸಂಶೋಧನೆ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೯

ಭೋಜರಾಜ ಪಾಟೀಲ, *ನಾಗರಖಂಡ ೭೦: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ,* ಮಲೆನಾಡು ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಆನಂದಪುರ, ೧೯೯೫

ಮನೋಹರ ದೊಡ್ಮನಿ, *ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರ ಪರಂಪರೆ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೧

ಮಹದೇವ ಸಿ., ವಾಸುದೇವನ್ ಸಿ.ಎಸ್., ರಮೇಶ್‌ನಾಯಕ, ***ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವಾಲಯ ಕೋಶ: ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆ,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕುಂಬಾರ, ***ಹೊಳಹು: ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು,*** ಸಂಕಲ್ಪ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೦

ಮಳೀಮಠ ಎಸ್.ಸಿ., ***ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮದ ಕೈಪಿಡಿ,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೬

ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಟಿ.ಎನ್., ***ರಾಜಗುರು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಗುರುವರೇಣ್ಯರು,*** ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨

ಮಲ್ಲೆದೇವರು ಎಚ್.ಪಿ.(ಸಂ.), ***ವಾತುಲ ಶುದ್ಧಾಗಮ,*** ಪ್ರಾಚ್ಯ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಶೋಧನಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೮

ಮಂಜುನಾಥ ಎಂ.ಜಿ., ***ಶಾಸನ ಪರಿಶೋಧನೆ,*** ಶಾರದಾ ಮಂದಿರ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೮

ಮಂಜುನಾಥ ಸಿ.ಯು., ***ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,*** ಚಿತ್ಕಲ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕುಪ್ಪಂ, ೨೦೧೨

ಮಾಕೋನಹಳ್ಳಿ ದೊಡ್ಡಪ್ಪಗೌಡ, ***ಪಾಶುಪತ ಶೈವರು ಮತ್ತು ಗೌಡ ಸಮಾಜ,*** ಮೂಡಿಗೆರೆ, ೧೯೯೫

ಮುರಿಗೆಪ್ಪ ಎ.(ಸಂ), ***ಬದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು (ಲೇಖನ ಸಂಪುಟ),*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೯

ಮೋಹನಕೃಷ್ಣ ರೈ., ***ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಜನತೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯ,*** ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪

ಮೌನೇಶ್ವರ ಆಚಾರ್ಯ, ***ಶ್ರೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಂತರವಳ್ಳಿ ದರ್ಶನ,*** ಮೂರುಜಾವಾಧೀಶ್ವರ ಮಠ ಸಮಿತಿ, ಅಂತರವಳ್ಳಿ, ೧೯೯೭

ರಘುನಾಥ ಭಟ್ ಹೆಚ್.ಆರ್. (ಸಂ), ***ಅರಿವು,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೬

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಕೆ., ***ಲಕ್ಕಣ್ಣ ದಂಡೇಶನ ಶಿವತತ್ವ ಚಿಂತಾಮಣಿ,*** ಪ್ರಭುದೇವರ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಸೊಂಡೂರು, ೨೦೦೫

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಕೆ., ***ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಠಗಳು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ,*** ಪ್ರಭುದೇವರ ಜನಕಲ್ಯಾಣ ಸಂಸ್ಥೆ, ಸೊಂಡೂರು, ೨೦೦೭

ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, ***ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಥಪಂಥ,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ರಹಮತ್ ತರೀಕೆರೆ, *ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪

ರಾಜಶೇಖರ ಎಸ್., *ಕರ್ನಾಟಕ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರಕಲೆ,* ಸುಜಾತ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೮

ರಾಜಾರಾಮ ಹೆಗಡೆ., *ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಮತಧರ್ಮ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಂಕರಘಟ್ಟ, ೨೦೦೧

ರಾಜಾರಾಂ ಹೆಗಡೆ, *ಲೌಕಿಕ-ಅಲೌಕಿಕ,* ಆನಂದಕಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮಲ್ಲಾಡಹಳ್ಳಿ ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ೨೦೦೧

ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಎಸ್.ಕೆ., *ಭಾರತದ ದೇವಾಲಯಗಳ ನೆಲೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ,* ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೦

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತೆಲಗಾವಿ (ಸಂ), *ಚರಿತ್ರೆ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂ.೧, ಸಂ.೨,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬

ಲಲಿತಾಂಬ ಎನ್.ಆರ್., *ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಚಲನ,* ಮುದ್ದಪ್ಪ ಸ್ಮಾರಕ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೧೧

ವಸಂತಲಕ್ಷ್ಮಿ ಕೆ., *ಕರ್ನಾಟಕದ ಶೈವ ಶಿಲ್ಪಗಳು,* ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೮

ವಸಂತಕುಮಾರ ಬಿ.ವಿ., *ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಕಥನ,* ನೇಕಾರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸೊರಬ, ೨೦೦೯

ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ, *ಕರ್ನಾಟಕ ಲಾಕುಳಶೈವ ಜಕ್ಕಣಾಚಾರ್ಯರು,* ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೩

ವಸುಂಧರಾ ಫಿಲಿಯೋಜಾ, (ಕ.ಅನು:) *ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ,* ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಳಾಮುಖ ಮತ್ತು ಪಾಶುಪತ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೭

ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ, *ಸಂಡೂರು ಪರಿಸರದ ಕಾರ್ತಿಕೇಯ ತಪೋವನ,* ಮಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಮಲಾಪುರ, ೧೯೯೭

ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ, *ಶಿರಸಂಗಿ ಕಾಳಮ್ಮ,* ಶ್ವೇತಾ ಭಾಗೀರಥಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೨೦೦೨

ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ, *ಹಾನಗಲ್ಲು,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೮

ವಾಸುದೇವ ಬಡಿಗೇರ, *ಬಳ್ಳಾರಿ ಪರಿಸರದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆ-೧,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೨

ವಾಸುದೇವನ್ ಸಿ.ಎಸ್., *ಕರ್ನಾಟಕ ದೇವಾಲಯ ಕೋಶ: ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೨

ವೀರೇಶ ಬಡಿಗೇರ, *ಬಾಚಿ ಕಾಯಕದ ಬಸವಯ್ಯ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ವೀರೇಶ ಬಡಿಗೇರ, *ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಗಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೦

ವೀರಣ್ಣ ರಾಜೂರು, *ಶರಣ ಸಂಚಯ,* ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಲ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೮

ವಿದ್ಯಾಶಂಕರ್ ಎಸ್., *ವಚನಾನುಶೀಲನ,* ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೯

ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಕುಲಕರ್ಣಿ, **ಕಾಪಾಲಿಕರು ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖರು (ಕಣ್ಮರೆಯಾದ ಎರಡು ಶೈವ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು),** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪

ಶರತ್‌ಚಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು(ಸಂ), *ವೀರಶೈವ/ಲಿಂಗಾಯತ ಮಠಗಳು: ಒಂದು ಅವಲೋಕನ,* ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲಾ ವೀರಶೈವ ಮಠಾಧೀಪತಿಗಳ ಗೋಷ್ಠಿ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೯

ಶಿರೂರು ಬಿ.ವ್ಹಿ.(ಸಂ), *ಡಾ. ನಂದೀಮಠರ ಲೇಖನಗಳು,* ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೭

ಶಿರೂರು ಬಿ.ವ್ಹಿ., *ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವಶಾಖೆಗಳು(ಅಪ್ರಕಟಿತ ಯುಜಿಸಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ವರದಿ),* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೮

ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಜಿ.ಎಸ್.,(ಸಂ.) *ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ.೨,* ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೫

ಶೀಲಾಕಾಂತ ಪತ್ತಾರ, *ಬಾದಾಮಿ ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೩

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪಾಡಿಗಾರ , *ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳು ವಾಸ್ತು ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪಕಲೆ,* ಇತಿಹಾಸ ಸಂಶೋಧನ ಮಂಡಳ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೮

ಶ್ರೀಧರ ಹೆಚ್.ಜಿ., *ನಾಥಪಂಥದ ಅನುವಾದಿತ ಕೃತಿಗಳು,* ಕಡವ ಶಂಭುಶರ್ಮ ಸ್ಮಾರಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ, ೨೦೦೫

ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ, *ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,* ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬

ಶೇಖಅಲಿ ಬಿ., *ಕರ್ನಾಟಕ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂಪುಟಗಳು,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೭

ಸಣ್ಣಯ್ಯ ಬಿ.ಎಸ್.(ಸಂ), *ಅರಿವಿನ ಮಾರಿತಂದೆ ವಚನಗಳು,* ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೧

ಸಿದ್ದಲಿಂಗೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, *ಶ್ರೀ ಪಂಪಾ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಶ್ರೀಗುರು ವೃಷಭಾಶ್ರಮ,* ಹೊಳಗುಂದಿ, ೧೯೮೩

ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಮಠದ, *ವೀರಶೈವ- ಕಾಶ್ಮೀರಿಶೈವ (ಒಂದು ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ),* ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಕವಲೇದುರ್ಗ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ೨೦೧೧

ಸುಂಕಾಪುರ ಎಂ.ಎಸ್.(ಸಂ), *ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು ಸಂ.೨, ೩,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೮

ಸೋಮಸುಂದರನ್ ಪಿ.ಎಂ., *ಶೈವಧರ್ಮದ ವಿಕಾಸ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ,* ಲಿಂಗಾಯತ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಘ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೪೧

ಸೋಮಶೇಖರ್ ಎಸ್.ವೈ.(ಸಂ.) **ಜಗಳೂರು,** ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೦

ಹನುಮಂತರಾವ್ ಜಿ., *ಪಾಶುಪತ ಆಗಮಗಳು,* ಸಾಹಿತ್ಯ ವಾಹಿನಿ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೨

ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, *ಸುರಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನಗಳು,* ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕಾ ನವನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ೧೯೯೫

ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, *ಡಂಬಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ತೋಂಟದಾರ್ಯ ಮಠ, ಗದಗ, ೧೯೯೯

ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, *ಅನುಶಾಸನ,* ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕಾ ನವನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ೧೯೯೫

ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, *ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು,* ಶಿವಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ೧೯೯೬

ಹರಿದಾಸ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ (ಸಂ), ಯುಗಯಾತ್ರೀ ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (೩,೪ನೇ ಸಂಪುಟಗಳು), ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು ೧೯೭೫.

ಹರಿದಾಸ ಎ.ಎಚ್., *ಶ್ರೀ ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನ,* ವಿಕ್ರಮ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗದಗ, ೧೯೯೯

ಹಿರೇಮಠ ಬಿ.ಆರ್., *ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ, ಮುದೇನೂರು ಮತ್ತು ಯಡ್ರಾಮಿ ಶಾಸನಗಳು,* ಶಿವಚಂದ್ರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ, ೧೯೯೪

ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., *ಪಾಶುಪತ ದರ್ಶನ,* ಸಮತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ೨೦೦೩

ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., *ಸಾಂಖ್ಯ ದರ್ಶನ,* ಸಮತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ೨೦೦೩

ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., *ಕಾಳಾಮುಖ ದರ್ಶನ,* ಸಮತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ೨೦೦೪

ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., *ಲಾಕುಳ ದರ್ಶನ,* ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬

ಹಿರೇಮಲ್ಲೂರ ಈಶ್ವರನ್, *ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮ: ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ,* ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭

ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ., (ಸಂ), ***ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೫

ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ.(ಸಂ), ***ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು ದೇವರ ವಚನಗಳು,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೯

ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ., ***ವೀರಶೈವ ದರ್ಶನ,*** ಹೊನ್ನಾಳಿ, ೧೯೯೮

ಹಿರೇಮಠ ಆರ್.ಸಿ, ***ಮಹಾಯಾತ್ರೆ,*** ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೭

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಜಿ., ***ಶಿಲ್ಪಾದರ್ಶನ ಸಂ.೧,*** ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಜಿ., ***ವಾಸ್ತು ಪುರುಷ ನೆಲೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ,*** ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾರ ಸಮಿತಿ, ಕೆ.ಜಿ.ಎಫ್, ೧೯೯೨

2. English Reference Books

Bandarkar R.G, ***Early History of Deccan***, Susil Gupta publication, Culcutta, 1957

Bandarkar R.G, ***Vaisnavism, Saivism and Minor Religious systems,*** *Poona*, 1965

Banerjea J.N, ***Development of Hindu Iconography,*** Varanasi, 1956

Byanarji J.N, ***Religion in Art and Archaeology(Vaisnavism, saivism),*** *Lucknow niversity, Lucknow,* 1968

Choubey M.C., ***Lakulisa in Indian Art and Culture,*** Sharada Publishing House, Delhi, 1997

Gopal B.R., **The** ***Chalukyas of Kalyana and the Kalachuris,*** Karnataka University, Dharwad, 1981

Gopinat rao T.A., ***Elements of Hindu Iconography,*** Vol.1, Motilal Banarasi Das Publication, Delhi.

Kelleson Collyer, ***The Hoysala Artists,*** **Directorate Arch & Museums,** mysore, 1990

Krashnamurari, ***The Chalukyas of Kalyan from 973,*** *A.D-1200 A.D.,* Delhi, 1977

Kane P.V., ***History of Dharmashastra,*** *vol-I-III*, poona, 1947

David Lorenzen, ***The Kapalikas & Kalamukhas: Two lost Shaiva Sects,*** Motilal banarasidas Publication, Delhi, 1972

Mevissen J.R and Arundhati Banerji (Ed), ***PRAJNADHARA-Vol-I,*** *Asian Art History Epigraphy and culture,* Kaveri Books, New Delhi, 2009

Nagaraj Rao M.S., ***The Chalukyas of Kalyan,*** Mythic Society Bangalore, 1983

Nandi R.N., **Social Roots of Riligion in Ancient India,** Cacutta, 1986

Nandi R.N., ***Origin and Nature of Shaivet Manastisisum,*** Historical Probings, New Delhi, 1964

Pathak V.S, ***History of Shaiva Cult in Northern India,*** Varanasi, 1960

Ramesh K.V., Subramania lyer, Sharma M.J., Swaminathan, Vasudevan C.S., (E.D) ***Sri Puspanjali***, Bhartiya Kala Prakashan, Dellhi, 2004.

Sakhare M.R, ***History and Philosophy of Lingayath Religion,*** Karnataka University, Dharwad, 1978

Soundar Rajan K.V., ***Early Temples Architecture in Karnataka and Its Ramification,*** Karnataka University, Dharwad, 1969

Shastri Neelkhanth K.A., ***A History of south India,*** (2nd Ed.) Oxford university Press, 1958

Shettar S. and others, ***Choudhanpur- A Monografh,*** Bangalore, 1973

Vasundhara Fhiliozeth, ***Kalamukh Temples of Karnataka*** *Art and Cultur Legacy,* Indira Gandhi National Centre for Arts, New Delhi, 2012

೩. ಲೇಖನಗಳು

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಮಾರ್ಗ-೩, ಕಾಳಾಮುಖ ಹಾಗೇಂದರೇನು?,*** ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೮

ಕಲಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ***ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾರ್ಗ,*** ಅಬ್ಬಲೂರು ಚರಿತೆ: ಒಂದು ಲಘು ಪುರಾಣ, ಸ್ವಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೮

ಗೋಪಾಲ ಆರ್., (ಸಂ) **ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ವಿ.ವಿ.,** ***ಪ್ರಾಚೀನ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳು ಅವನ್ಯಸ್ಥಾನ ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥದ ವ್ಯಾಟಿಕನ್,*** ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ನಿರ್ದೇಶಕರು, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೨೦೦೪

ಗೋಪಾಲ ಆರ್.,(ಸಂ) **ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ, ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ,** ***ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಹೊಸ ಶಾಸನಗಳು,*** ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ ಇಲಾಖೆ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೬

ಗೋಪಾಲ ಎಚ್.ಎಸ್.,(ಸಂ) **ನಾಗಾಭಿನಂದನ,** *ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ: ಪ್ರಾಚೀನ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರದ ಗುರುಪರಂಪರೆ,* ಎಂ.ಜಿ.ನಾಗರಾಜ ಅಭಿನಂದನ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೪

ಗೋಪಾಲ ಬಿ.ಆರ್.(ಸಂ), **ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಪುರಾತತ್ವ,** *ಮಂಜುನಾಥ ಎಂ.ಜಿ, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಚರಿತ್ರೆ,* ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೨೦೦೪

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ., **ಸಂಶೋಧನ ತರಂಗ,** *ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ರಹಸ್ಯ ತಾಂತ್ರಿಕ ಪಂಥಗಳು,* ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೦

ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ ಎಂ.(ಸಂ.), **ಶ್ರೀಕಂಠ ತೀರ್ಥ, ಸುಂದರ ಅ.,** *ಬಳ್ಳಿಗಾವೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಿವದೇವಾಲಯ ಹಾಗೂ ಮಹಾಕಾಳಿ ಮೂರ್ತಿ,* ತೀ.ನಂ.ಶ್ರೀ ಸಂಸಾರ ವರ್ಗ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೬

ನಾಗರಾಜ್ ಎಂ.ಜಿ.(ಸಂ), **ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಕಾಮತ ಸೂರ್ಯನಾಥ,** *ಮಲೆನಾಡಿನ ಮೂರುನಾಥ ಕೇಂದ್ರಗಳು,* ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೯

ನಾಗರಾಜ್ ಎಂ.ಜಿ.(ಸಂ), **ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಗಿರಿಜಾ,** *ರಾಮಘಡದ ಹುಲಿಮಾನಪ್ಪನ ಮಠದ ಅವಶೇಷಗಳು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ದಾಖಲೆಗಳು,* ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮

ನಾಗರಾಜ್ ಎಂ.ಜಿ(ಸಂ)., **ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ,** *ಶಿವಪ್ಪ ನೀರಲಗಿ, ತಾಳಿಕೋಟೆಯ ದೇಗುಲಗಳು' ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿಯ ಶಿಲ್ಪ,* ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮

ನಾಗರಾಜ್ ಎಂ.ಜಿ(ಸಂ)., **ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ,** *ನಾಗಯ್ಯ ಜೆ.ಎಂ., ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಸಂಘರ್ಷ,* ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೮

ನಾವಡ ಎ.ವಿ.(ಸಂ.), **ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ,** *ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಕೆ., ಪಾಶುಪತ ಧರ್ಮ,* ಸಂ.೧೧, ಸಂ.೧+೨, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೫

ನಾವಡ ಎ.ವಿ.(ಸಂ.), **ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ, ಪರಮಶಿವಮೂರ್ತಿ ಡಿ.ವಿ.,** ***ಕಾಳಾಮುಖ ಪಂಥ,*** ಸಂಪುಟ.೧, ಸಂಚಿಕೆ.೧, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ಮಲ್ಲಾಪುರ ಬಿ.ವಿ.(ಸಂ), **ಸುಧಾರ್ಣವ–೧,** *ಶ್ರೀಶೈಲದ ಮಠಗಳು,* ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೯೮

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ತೆಲಗಾವಿ(ಸಂ), **ಸಂಶೋಧನ,** *ಮಂಜುನಾಥ ಸಿ.ಯು,* ಎಕ್ಕೋಟಿ ಜಿನಾಲಯಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೮

ವೆಂಕಟಾಚಲಶಾಸ್ತ್ರಿ ಟಿ.ವಿ.(ಸಂ.), **ಡಾ.ಎ.ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯನವರ ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು,** ***ಮೈಸೂರು ದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನದ ಒಂದು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,*** ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧

ಶಿವಸ್ವಾಮಿ, **ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶೈವಪಂಥಗಳು, ಮಾನವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಪುಟ.೧೬, ಸಂಚಿಕೆ.೪,** ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೬

ಶ್ರೀಕಂಠ ಕೂಡಿಗೆ, (ಸಂ) **ಸೀಮೋಗೆ, ತಿಪ್ಪೇರುದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಹೆಚ್.,** *ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ: ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ,* ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬

ಸುಂಕಾಪುರ ಎಂ.ಎಸ್.(ಸಂ), **ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ,** ರಘುನಾಥ ಭಟ್, *ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ: ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಸಂ.೧೦, ಸಂ.೨, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೭

ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ (ಸಂ), **ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ,** *ಷಡಕ್ಷರಯ್ಯ ಆರ್.ಎಂ, ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶೈವಧರ್ಮ,* ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨

ಸೆಟ್ಟರ್ ಎಸ್.,(ಅನು) ಹೆಗಡೆ ರಾಜಾರಾಮ, *ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ: ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ನಗರವೊಂದರಲ್ಲಿ ಮತ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ವಿನ್ಯಾಸ ಭಾಗ-೧-೨,* (ಸಂ) ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಚಳಿ-ಬಿಸಿಲು-ಗಾಳಿ ಸಂಚಿಕೆ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೩

4. English Article

Gandhi M., ***Saint Manikkavacaka and Kalamukhas,*** Tamilartsacademy.com, 2012

Pattar Iranna, ***Contribution of the Kalamukhas to History and culture of South Indian,*** (An Published) South Indian History Congress, Thiruvananthapuram, 2013

Rajaram Hegde, **Temple Art and patronage in Medieval Banavasi-12000,** The Shaiva Mathas, ICHR Project Report, Shivmoga, 1998

Ramray B., ***The Followers of Lakulisa are Know as Kalamukhas an Important-Saiva*** *Sect Quaterly Journal XIV,* Mythic Society, Bangalore, 1973

Sundara A., ***Two Temples in Dharwad District and the Impact of the Lakula and Kalamukha Saiva Sect,*** Mythic Society, Bangalor, 1983

Vasundhara Fhiliozeth, ***Two Kaalamukha Temples in Haveri District,*** PRAJNADHARA Vol-I, New Delhi, 2009

Venkatasubbaiah A., ***A twelth Century University in Mysore,*** *Quaterly* Journal, Mythic Society Bangalore, 1917

೫. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಹೊಸತು, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು

ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಕಲಾ, (ಸಂ.) ಸೂರ್ಯಾಚಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಧರ್ಮಪೀಠ, ಬೆಂಗಳೂರು

ವಿಶ್ವಬ್ರಾಹ್ಮಣ (ಸಂ.)-ಮೋಹನರಾವ್, ವಿಶ್ವಬಂಧು ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ

ವಿಶ್ವಕರ್ಮೋದಯ,(ಸಂ.) ಸುರೇಶ, ಪಂಚಾನನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಸಂದೇಶ (ಸಂ.)ಜಗನ್ನಾಥರಾವ್, ವಿಶ್ವಶಕ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶಿರಸಂಗಿ

ಕಾಳಿಕಾದೇವಿ ವಾಣಿ, (ಸಂ.)ಬಡಿಗೇರ ಡಿ.ಆರ್., ಬೆಂಗಳೂರು.

ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂಪುಟಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ, ಸಂ.೬-ಸಂ.೧, ಸಂಪುಟ.೧೦-ಸಂಚಿಕೆ.೧, ಸಂಪುಟ.೨೫-ಸಂಚಿಕೆ.೨, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೬

ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು

ಮಾನವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂಪುಟ.೧೬, ಸಂಚಿಕೆ.೪, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೬

ಸಾಧನೆ, ಸಂಪುಟ.೩೫, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೦

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಪುಟ.೧೧, ಸಂಚಿಕೆ ೧ ಮತ್ತು ೨, ಬಿಸಿಲು, ಗಾಳಿ ಸಂಚಿಕೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೨, ೨೦೦೩, ೨೦೦೫

6. English Magzine

Quarterly journal of the mythic society

Journal of the Karnataka university social sciences

Indian Antiquary Bombay

Journal of the Bombay branch of the Royal Asiatic society, Bombay

Journal of Bharatia Itihas Samshodhana mandal, poona

Journal of Epigraphical society of India

೭. ಎಂ.ಫಿಲ್. ಪ್ರಬಂಧಗಳು

ಪಾಟೀಲ ಮಂಜುನಾಥ, ***ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರು ತಾಲೂಕ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,*** ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೮

ಬಿರಾದಾರ ಆರ್. ಎಸ್., *ಕುಕನೂರು–೧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೩

ನಾಯಕ ರಮೇಶ, *ಹಾವೇರಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೭

ಯರಬಾಳ ಮದ್ದಾನಸ್ವಾಮಿ, *ಕೋಗಳಿ ೫೦೦,* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೫

ಸೊಟ್ಟಮ್ಮನವರ ವಿ.ಜಿ., *ರಾಣೆಬೆನ್ನೂರು ಪ್ರದೇಶದ ದೇವಾಲಯಗಳು : ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ,* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೫

ಶಾಂತಕುಮಾರಿ ಎಸ್.ಎಲ್., *ಕುಕನೂರು ಒಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ,* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೫

೮. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳು

ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ ಯಮನೂರಪ್ಪ, *ಧರ್ಮಸಹಿಷ್ಣು ಕೇಂದ್ರಗಳ ತಾತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆ,* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬

ಉಮಾಶಂಕರ, *ಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದ ಶೈವ ಕೇಂದ್ರಗಳ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಂಕರಘಟ್ಟ, ೨೦೧೨

ಭಾರತಿ ಬಿ.ಆರ್., *ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ,* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೨

ಭಾರತಿ ಅಳವಂಡಿಮಠ, *ಬಾಗಳಿ: ಶಾಸನಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ,* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೩

ಮಹಾನಂದ ಗೊಂದಿ, *ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿ,* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೮

ವೀರೇಶ ಉತ್ತಂಗಿ, *ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಪಿ ಪರಿಸರದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ,* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೦

ಶಿವಯ್ಯ ಮಠ, *ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದಾನ- ದತ್ತಿಗಳು,* ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೧೩

ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ಸ್ವಾಮಿಜಿ, *ಶೈವ ಆ್ಯಂಡ್ ವೀರಶೈವ ಮಠಾಸ್ ಇನ್ ಕರ್ನಾಟಕ,* ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೭೪

ಕೋಷ್ಟಕಗಳು

ಅನುಬಂಧ ೧

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ನಂದಿಬೆಟ್ಟ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೬	೩ನೇ ಗೋವಿಂದ	ಈಶ್ವರ ದಾಸ	ಶಿವದೇವಾಲಯ	—	ನಂದಿಗಿರಿ ಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ ಈಶ್ವರದಾಸ ತಪೋಧನ	ಇ.ಸಿ. XVII ಸಿ.ಬಿ. ೧೦೬ ಪು.೭೮
೨	ನಂದಿಬೆಟ್ಟ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ ತಾ. ಜಿ.	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೧೦	೩ನೇ ಗೋವಿಂದ	ಈಶ್ವರ ದಾಸ	ಶಿವದೇವಾಲಯ	—	ಪ್ರಥಮನು ಕಾಲಮುಖ್ಯ ಗುರು ಕಾಳಶಕ್ತಿ ಗುರು ವಗ್ರ ಶಿಷ್ಯಯೋ ಈಶ್ವರದಾಸ	ಇ.ಸಿ. XVII ಸಿ.ಬಿ. ೬೬
೩	ಮಹಾನಂದಿ ಕರ್ನೂಲ (ಅ.ಪ್ರ)	೮ ರಿಂದ ೯ನೇ ಶತಮಾನ		ವ್ಯಾಳಸಿಂಗ ಗುರು	—	—	ಉತ್ಪಾತಿ ಪಿಡುಗು ಕಾಳಾಮುಕ್ಕಾನ್	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. ೩೪೪
೪	ಭೋಗಾವತಿ ಮಾನ್ವಿ, ರಾಯಚೂರು		ಅಕಾಲವರ್ಷ	ವಾಚಸ್ಪತಿ ಭಟ್ಟಾರರ್	ಕುರುವಲ್ಲವೇಶ್ವರ	—	ಮಹಾವ್ರತದ ಉಲ್ಲೇಖ, ಸ್ಥಾನಪತಿ ವಾಚಸ್ಪತಿ ಭಟ್ಟಾರರ್	ರಾಯಚೂರು ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ನಂ. ೧೮
೫	ಅಣಜಿ, ಹಾವೇರಿ	೮೭೮ - ೯೧೪	೨ನೇ ಕೃಷ್ಣ	—		ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಕೆ.ಐ.VI ನಂ. ೩
೬	ಮೀನಾಂಬರಂ ಮೆಹಬೂಬ ನಗರ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೧೪ - ೮೭೮	೧ನೇ ಅಮೋಘವರ್ಷ	—	—	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯ ಪ್ರದೇಶ	ಕ.ಇ. ಇನ್. ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ನಂ. ೧೨೫
೭	ಓಟೂರು, ಸೊರಬ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೩೮	ಕನ್ನರದೇವ	ಈಶ್ವರಯ್ಯ	ಕೇಶವ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷಯವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದ	ಇ.ಸಿ. VIII ನಂ. ೭೦ ಸೊರಬ
೮	ಮೀನಾಂಬರಂ ಮೆಹಬೂಬ ನಗರ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	೯೩೬ - ೬೭	೩ನೇ ಕೃಷ್ಣ	ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿ	—	—	ಕಾಳಮುಖ ಸಮಯಂ ಬೆಳಗುಸಿದ ಪಿರಿಜಯಾ ಮಿರಗಸ್ತ್ಯ ಗುರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. ೫೨೩

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೯	ತಿರುಮಲೈಚ್ಚೇರಿ ವಲರ್ಲು, ಸೇಲಂ (ಟಿ.ಎನ್.)	೯೪೮	ಶುಭತುಂಗದೇವ		ಕಾಳತ್ರಯ	ಶೌಚ ಮಹಾವ್ರತಿ	ಕಾಳಪ್ರಿಯ ದೇವರ ದೇಗುಲ ಕೀರ್ತಿ ಮಾರ್ತಾಂಡ	ತಮಿಳುನಾಡು ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ನಂ. ೧೪೪
೧೦	ಧರ್ಮಪುರಿ ತಿರುವಳ್ಳೂರು (ಟಿ.ಎನ್.)	೯ನೇ ಶತಮಾನ		ವಿದ್ಯೆರಾಶಿ	ಭೋಜಂಗೇಶ್ವರ	—	ಲಾಕುಳಾಗಮಿಕ ಕಾಂಚಿ ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ (ಭುಜಂಗಾವಳಿ)	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. IIV ನಂ. ೯೦

ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

೧	ದೊಡ್ಡ ಹೊಮ್ಮ ನಂಜನಗೂಡು ಮೈಸೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೭	೪ನೇ ರಾಚಮಲ್ಲ	ಬಾಳಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಭಳರಿ ಮಹಾದೇವ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯ ಸ್ಥಾನ ಬಾಳಶಕ್ತಿ ಭಟಾರ್‌ರ ಶಿಷ್ಯ ಕೊಚಿಭಟ್ಟರ್ ದಾನ	ಇ.ಸಿ. III NJ ನಂ. ೨೯೪

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

೧	ಸೊಗಲ ಬೈಲಹೊಂಗಲ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೮	೨ನೇ ತೈಲ	ತ್ರಿಭುವನ ಸಿಂಗಿ ಪಂಡಿತ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ	—	ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷಿ ದೇವರು ಕ್ಕಳಾಮುಖ ಕುಳಮ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದ ಧನಗರ ಗೋತ್ರದ ಕಂಚಿಕಬ್ಬೆ	ಇ.ಐ. XVI ನಂ. ೧
೨	ಮುಳುಗುಂದ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೧೯	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ಪವಿತ್ರ ರಾಶಿ	ಪಾಳೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ್ಯ ಸ್ಥಾನ ಮೊಗೆ ಪವಿತ್ರರಾಶಿ ಭಟ್ಟಾರಕ	ಅನುಶಾಸನ ಗೋಗಿ, ಪು. ೧೫೨
೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೧೯	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ಮೂಲಿಗ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ನಂದಿಕೇಶ್ವರ	—	ಮೂಲಿಗ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ ಉಲ್ಲೇಖ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೨೫
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೪	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿ	—	ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರ ಗಣ್ಯರಪ್ಪ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತರು ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಯ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತರು	ಎಂ.ಎ.ಆರ್. ೧೯೨೯ ನಂ. ೬೫
೫	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೪	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಲಿದೇವೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರ ಗಣ್ಯರಪ್ಪ ಶಿವಶಕ್ತಿ	ಎಂ.ಎ.ಆರ್. ನಂ. ೧೩೧

2

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬	ಬೇಗೂರು ಅಗ್ರಹಾರ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೧	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ		ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	—	ಕ್ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ ಕಲ್ಪಿತಪರಿ.. ಜ.. ಕಶ್ಮೀರ ಪಣ್ಡಿತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರ್...	ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೫೫ ಇ.ಸಿ. VII
೭	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೬	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ವಾದಿರುದ್ರ ಗಣ	ಪಂಚಲಿಂಗೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಸ್ಥಾನಂಪಾಣ್ಡವ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೨೬
೮	ಕಿಟ್ಟದಹಳ್ಳಿ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು	ಬೆನಕನಕೊಳ್ಳದ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ	ಕೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಸನ್ತತಿ	ಕಾಳಾಮುಖರಗಣ್ಡ ಕೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಸನ್ತತಿ ಶ್ರೀಮತ್ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತದೇವರು	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೫೩
೯	ಆಚಾಪುರ ಸಾಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು		ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖವಾದಿರುದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VIII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೧೦
೧೦	ತಡಖೆಲ, ದೆಗ್ಲೂರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ವಾಗೀಶ್ವರ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ		ಕಾಳಾಮುಖ ಮುಖ್ಯರುಂ ಪರಮನೈಷ್ಠಿಕರು	ಇ.ಆಫ್. ಸಾಂದೇಡ ನಂ. ೩
೧೧	ಬೇಗೂರು ಅಗ್ರಹಾರ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೯	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಶಕ್ತಿಪರ್ಶೆಯ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತ ಮತ್ತು ಅವನ ಶಿಷ್ಯ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತರ ಹೆಸರಿದೆ.	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೦ ಬಿ.
೧೨	ಮೋಟೆಬೆನ್ನೂರು ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೧	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ	ಶ್ರೀಮಜ್ಜೋಗೇಶ್ವರ ಮಠ	—	ಕಾಳಾಮುಖಖಾಗ್ರ ಗಣ್ಯರಪ್ಪ ಲೋಕಾಭರಣ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೬೨
೧೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಜ್ಞಾನಶಿವದೇವರು	ಅಭಿನವ ಸೋಮೇಶ್ವರ	—	ಮೂಲಿಗ ಜ್ಞಾನಶಿವದೇವರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.	ಇ.ಸಿ. VIII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೧೮
೧೪	ಅಸಗೋಡ ಜಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕರ್ತ್ತಾರ ಭಟ್ಟಾರಕ	ಶಂಭುಲಿಂಗೇಶ್ವರ	—	ಇದು ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಂ ನೈಷ್ಠಿಕ ವೇದಿ ಕರ್ತ್ತಾರ ಮಠ ಸ್ವಯಂಭೂವಾಣಿ ಕರ್ತ್ತಾರ ಜೀತೇಂದ್ರಿಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕರ್ತಾರ ಭಟ್ಟರಕರು	ಇ.ಸಿ. XI (ಹಳೆ) ನಂ. ೧೦
೧೫	ಕೆಂಬಾವಿ ಸುರಪುರ, ಯಾದಗಿರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೬	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು	ಚಾವುಂಡೇಶ್ವರ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಭಟ್ಟ, ಸಮಗ್ರರಪ್ಪ	
೧೬	ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ ನಂದಿಕೊಟ್ಕೂರ (ಆಂಧ್ರ)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸರೋವರ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂಬಂಧದ ಮೊಸಂಗಿಯವನು	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-i ನಂ. ೧೧೯

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧೭	ಕುಯಿಬಾಳ ಕುಂದಗೋಳ, ಧಾರವಾಡ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೮	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ	ಜೋಗೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ	ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಲೋಕಾಭರಣ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೩೮
೧೮	ಹಿರೇಮಾಗಳಗೇರಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೯	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಮೂರುಜಾವಿ ಪಂಡಿತ	ಸ್ವಯಂಭೂ ದೇವರು	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯವನು (೧೩೪೮ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ)	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-i ನಂ. ೧೧೯
೧೯	ಅಲಂಪುರ ಮೆಹಬೂಬ ನಗರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೦	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ಭೋಗೇಶ್ವರದೇವಿ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-ii ನಂ. ೩೪೦
೨೦	ಸೂಡಿ ರೋಣ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೦	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ನಾಗೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯವನು	ಸೌ.ಇ.ಇ. Xi ನಂ. ೯೩
೨೧	ಮುಳುಗುಂದ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೨	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಧ್ರುವೇಶ್ವರ ಪಣ್ಡಿತ	ನಗರೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳೆದೇವರ ಸಂತಾನ	ಧೃವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ಗಂಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು... ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರ ಸರತಿಯಮಠ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XI-i ನಂ. ೯೭
೨೨	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೪	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕಂತಾರ ಪಂಡಿತ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ನಕರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನ..... ಕ್ತ ರೊಳು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ನಂ. ೧೩
೨೩	ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಖಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಮಾರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ನಂ. ೯
೨೪	ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಗಳ್ಳಗೇಶ್ವರ	—	ಇದು ಕಾಳಾಮುಖಸ್ಥಾನಂ ನಕರಂ ರಕ್ಷಿಸುವರ್	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ನಂ. ೬
೨೫	ಕೆರೆಗುಡಿಹಳ್ಳಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೫	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ	ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ	—	ಪರ್ವತಗಸ್ತೇಶ್ವರ ಸಂತತಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XI-i ನಂ. ೧೨೮
೨೬	ಬೇಗೂರು ಅಗ್ರಹಾರ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೬	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕಂತಾರ ಪಂಡಿತ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	—	ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಣ್ಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ದಾನ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೯
೨೭	ಆಡೂರು ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬಾಳಚನ್ನ ಪಂಡಿತರು	ಕಾಳೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿಪರಾಷೆ	ಶ್ರೀಶಕ್ತಿ ಪರಾಷೆಯ ಬಾಳಚನ್ನ ಪಂಡಿತ ದೇವರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೨೮೫

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೨೮	ಸಂಗಮ ಶಹಪುರ, ಯಾದಗಿರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವ	ಕೂಡಲ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ	ಮೂರು ಕೋಣೆಯ ಮಠ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವನಿಗೆ ದಾನ, ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯವನು	ಅನುಶಾಸನ ಹನುಮಾಕ್ಷಿ ಗೋಗಿ ಪು.೮೭
೨೯	ಬಲ್ಲಟಗಿ ಮಾನ್ವಿ, ರಾಯಚೂರು	೧೧ನೇ ಶತಮಾನ	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಚಾಮೇಶ್ವರ		—	ಈ ಸ್ಥಾನಂ ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ಸ್ಥಾನಮೀಧರ್ಮ ಚನ್ದ್ರಾರ್ಕತಾರಂ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೭ ನಂ. ೮೮
೩೦	ಕುರವತ್ತಿ ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭	೬ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಆಹವಮಲ್ಲೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣ್ಣಾವತಂಸ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ನಂ. ೬
೩೧	ಚಿನ್ನತಂಬಳಂ ಆಧೋನಿ, ಕರ್ನೂಲು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೮	೬ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ನಿರಂಜನ ಪಂಡಿತರ ಸಿಸ್ಸರನನ್ತಸಕ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತರ ಸಿಸ್ತರ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತರ್ಗ್ಗೆ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-i ನಂ. ೧೩೩
೩೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಜಗುರುದೇವ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಗುರುದೇವ ಮ್ಮೆರ್ಚ್ಚಿರ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆ ಯತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೭
೩೩	ಶಿವಪುರಂ ನಂದಿಕೊಟ್ಕೂರು ಕರ್ನೂಲ (ಎ.ಪಿ.)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂಬಂಧಿ	ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	—	ಕ್ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸರೋವರರಾಜ ಹಂಸಲ್ಕ್ಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮೈಯ್ಯಾಯಿಕ ಸಳೆನೀದಿ ವಾಕರರ್ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಗ್ಗುರುಕುಳ ಸಮುದ್ಧರಣರ್	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-i ನಂ. ೧೩೪
೩೪	ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೦	ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ದೇವ ನೊಳಂಬ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	ನನ್ನೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ತೈಲೇಶ್ವರ	—	ಕ್ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನ ಸಕಳಕಳಾರ ಕ್ಷಾ ಪ್ರವೀಣ ಕಂಟೆಯ ವ್ವಾಣಿ ದೇವ ಶಿಷ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸೌ.ಇ.ಇ. VI ನಂ. ೫೭೧
೩೫	ಸಗರ ಶಾಹಪೂರ, ಯಾದಗಿರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೧	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಅನಂತಶಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರು	ನಕರೇಶ್ವರ	ಮಹಾವ್ರತ	ಲಾಕುಲ ಸಿದ್ಧಾನ್ತ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ತ್ಥ ಸುದ್ಧರಣ ಶೀಲರ್ ಕಾಳಾಮುಖ ಮಹಾವ್ರತ ಪಾಶುಪತ ಶಿವಸಮಯ ಸಮಾನ ಪಕ್ಷಪಾತರ್	ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೨೮
೩೬	ಕಲ್ಕೇರಿ, ಹಾನಗಲ್ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೧	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ದೇವಸಿಂಗಿ ಜೀಯ	ಸ್ವಯಂಭು ಸೋಮೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನ ಮಲೆಯಾಳ ತಪೋನಿಧಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೪೯

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೩೭	ಬಿಜಾಪುರ ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೪	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಯೋಗೇಶ್ವರ	ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗ ಮುನಿಪ ಕಾಳಾಮುಖಗ್ರೇಸರಃ ಯೋಗೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಭುಜಂಗ ದೇವಾಚಾರ್ಯ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ದೇವ ಭೈರವ ಪಂಡಿತ ಯೋಗೇಶ್ವರ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ಬಿಜಾಪುರ ನಂ. ೭
೩೮	ಎಸ್.ಕೆ. ಕೊಪ್ಪ ಬೀಳಗಿ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೫	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತ	ನಗರೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಮಠದ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನಕರ್ಕಾಳಮುಖ ಶಕ್ತಿ ಪಣ್ಣಿತದೇವ ಶಿಷ ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತದೇವರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೧೬
೩೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೬ ೧೧೨೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ		ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಕ್ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಶರರ್	ಇ.ಸಿ. ೭, ೮ ಅನುಬಂಧ ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೩೪೨
೪೦	ಕಲ್ಕೇರಿ ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೬	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ದೇವಸಿಂಗಿ ಜೀಯ	ಸ್ವಯಂಭು ಸೋಮೇಶ್ವರ		ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರ್ಗ್ಗವಲ್ಲಿಯ ಚ್ಛಾತ್ರರ್ಗ್ಗ, ದೇವಸಿಂಗಿ ಜೀಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೪೯
೪೧	ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಸನ್ತತಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಶ್ರೀಮದಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀ ಮತ್ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತ ದೇವರು ಶಿಷ್ಯ ವರಶ್ವರ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೯೨
೪೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಾಭರಣ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಮೂವರ ಕೋಣೆ ಸಂತತಿ, ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ.... ಯೊಳ್ಮೊವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೭
೪೩	ಮುತ್ತಗಿ ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಯೋಗೇಶ್ವರ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಇಟ್ಟಿಗೆ ಸನ್ತತಿ ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗ ದೇವನ ಉಲ್ಲೇಖದೊಂದಿಗೆ ವಂಶಾವಳಿ ಹೇಳಿದೆ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧೦ ನಂ. ೪೮
೪೪	ಕೋಲನುಪಾಕ ಭುವನಗಿರಿ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಂಠ ಪಂಡಿತ	ಚಡೆಯ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಭೂಷಣಂ ಗೋಕರ್ಣ ರಾಶಿ ಪಂಡಿತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ನಂ. ೫೭೩
೪೫	ವೇಮುಲವಾಡ ಕರೀಂನಗರ (ಎ.ಪಿ)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ		ರಾಜಾದಿತ್ತೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಈ ಸ್ಥಾನ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರು ನಡೆಸುವರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫-ii ನಂ. ೩೯೫

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೪೬	ಹದ್ಲಿ ರಾಮದುರ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ	ಗವರೇಶ್ವರ		ಶಿವನೇ ಕಾಲಾಮುಖ ನಾಗವತರಿಸಿದ ನಿನ್ತೆಂಬಂತಿಹಲ್ಲಿನ್ನಾನ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೫೭
೪೭	ಗುತ್ತಿ ಗುತ್ತಿ, ಅನಂತಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೫	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತ	ಸ್ವಯಂಭು ದೇವ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರಾದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫ ೨ ನಂ. ೧೩೧
೪೮	ಕುರುವತ್ತಿ ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪಣ್ಡಿತ	ಆಹವಮಲ್ಲೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣ್ಣಾವತಂಸ	ಎಆರ್‌ಎಂ ೧೯೫೨ ೫೩ ನಂ. ೨೧೮
೪೯	ಸೌದತ್ತಿ ರಾಮದುರ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಅಂಕೇಶ್ವರ	—	ಶ್ರೀಮತ್ಪುಲಿಯ ಮಠದ ಆಚಾರ್ಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕ.ಇ.V ನಂ. ೫೨
೫೦	ಕೊಲನುಪಾಕೆ ಭುವನಗಿರಿ, ನಲ್ಗೊಂಡ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಉತ್ತರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖಾನ್ವಯದ ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ದೇವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ಶಿಷ್ಯ ಕೇದಾರಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫ ೨ ನಂ. ೫೪೫
೫೧	ಕಾಜಿಪೇಟೆ ವರಂಗಲ್, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೦	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಜೀತೇಶ್ವರ		ಕಾಳಾಮುಖತಪೋಧನರುಂ ಶ್ರೀಪರ್ವತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಶಿಳಾಮಠದಾಚಾರ್ಯರಪ್ಪಪರ್ವತಾವಳಿ	ವರಂಗಲ್‌ದ ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೧೫
೫೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ನಖರೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆ	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಗೆ ಕರಮಗ್ರಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ಪೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೪
೫೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೬	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ	ಸರ್ವೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಚಕ್ರವರ್ತಿಮುನಿ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿ ಕಾಶ್ಮೀರ ದೇವರ ಸಂತಾನದೊಳಾತ್ರಿಲೋಚನ ಮುನೀಂದ್ರರ ಅಗ್ರ ಶಿಷ್ಯ ವರೇಶ್ವರ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೧೪
೫೪	ಚಿಲ್ಲೂರು ಹೂಜೂರ ನಗರ, ನಲ್ಗೊಂಡ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೬	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಲಕುಳೀಶ್ವರ	ಪಿರಿಯ ನಕರೇಶ್ವರ	—	ಸಕಳಶಿವಾಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಕುಶಳನಿಹ ಲೋಣಕರುದ್ರನೆನ ತಿಸೆದ ಶ್ರೀ ಕುಳೇಶ್ವರಮುನಿ ನೈಷ್ಠಿಕ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನೀಂದ್ರ ಲಲಾಲಂ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೫ ೨ ನಂ. ೫೨೬
೫೫	ಮುಕ್ಕುಂದಿ ಸಿಂದನೂರು, ರಾಯಚೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೭		ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ		ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ನರೆಯಂಗಲ್ಲ ಜ್ಞಾನ.... ಪದ ಸಂಖ್ಯಾಯದ್ಧ ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೭ ನಂ. ೩೫೮

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೫೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	—	ಲೋಕೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಭೋಗೇಶ್ವರ	—	ಶಾಲೆಯ ಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ಷೆಯುಂ ಬೌದ್ಧಾಲ್ಯದ ಸಾವಾಸಿ ಗಳ ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀಕಂಠ ಚತುರಾನನ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೬
೫೭	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಚತುರಾನನ ಪಂಡಿತ	ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯವನು	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೬
೫೮	ಕಲ್ಲೂರು ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸ್ವಯಂಭೂ ಕಲಿದೇವ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಬನ್ದದ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧೭ ನಂ. ೨
೫೯	ಕುರುವತ್ತಿ ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಲಕುಳೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಅಭಿನವ ಸೋಮಶ್ವರ		ಕಾಶ್ಮೀರದೇವ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ, ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ಲಕುಳೀಶ್ವರ ಯತಿ ಪರಂಪರೆ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧ ನಂ. ೧
೬೦	ಹಿಪ್ಪಳಗಾಂ ಉಸ್ಮನಾಬಾದ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತ	ಸರಸ್ವತಿ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಪರ್ವತಾವಾಲ್ಯಾಂ ಕಾಳಾಮುಖತಪೋಧಸಂ. ನಾಗ್ರ	ಎ.ಇ.ಎಂ. XXXVII ನಂ. ೫೦
೬೧	ಆಲಂಪುರ ಮೆಹಬೂಬನಗರ (ಆ.ಪ್ರ)	೧೧ನೇ ಶತಮಾನ	ಇರುಗಣ ಚೋಳ	—	—	—	ಸಿಧಾ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠದ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರ ಸ್ಥಳ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. ೪೬೮
೬೨	ಅಬ್ಬಲೂರು ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ ಪರ್ಮತಾವಳಿ ಮೂರು ಕೋಣೆ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾ ವಳಿಯೊಳ್ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣ	ಶಾ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಯ ನಂ. ೫೧
೬೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸೂರಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ	ಧರೆಗೆ ಸೆವ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಗೆ ಕರಮಗ್ರಣಿ ಯೆನಿಪ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೮
೬೪	ಹೂಲಿ ಸವದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತ	ಅಂಧಾಸುರ	—	ಈ ಮಹಿಳೆಯೊಳ್ ನೆಗಳ್ದರ್ ವಿದ್ಯಾ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿ ಯೊಳುಗ್ರ ತಪದೊಳ್ ಮುಕ್ತಿ ಶ್ರೀಮುಖ ಮಣಿಮುಕರರ್ ಕಾಳಾಮುಕರೇನಃ ಪರಾಜ್ಮುಖರ್ ಮುನಿವರ್	ಇ. ಇ.ಐ. XVIII ನಂ. ೨೨

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬೫	ಧರಿಯಾಪುರ ಶಹಪುರ, ಯಾದಗಿರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೫	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	—	—	—	ದೇವೇಂದ್ರಾಮಠ ಸರಸ್ವತಿಗಳ ಗತಾಗಣ ಸುಭಾಸ ಮುಯಾಧರ್ಮ್ಮಾ ಸಕಳ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ತ್ಥಜ್ಞನ ಪರಿಣತ ಮುಖಮಿರ್ಣ್ಣ ಶ್ರೀ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನಾಗ್ರ ಗಣ್ಯರಪ್ಪ	ಕ.ಜಿ.ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೧೩
೬೬	ಅಸಗೋಡ ಜಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಭುವನ ಕರ್ತ್ತಾರ	ಸ್ವಯಂಭು ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿ	—	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕರ್ತಾರ ಪಣ್ಡಿತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರು ಭುವನಕರ್ತ್ತಾರ ಪಣ್ಡಿತ (೧೦೫೪ರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ದೀಕ್ಷಿತರು)	ಇ.ಸಿ. XI ಹಳೆಯದು ನಂ. ೧೨
೬೭	ಗುತ್ತಿ ಗುತ್ತಿ, ಅನಂತಪುರ (ಆ.ಪ್ರ)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೂರ್ಯಭರಣ ಪಂಡಿತ	ಭೀಮೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರಪ್ಪ ಸೂರ್ಯ್ಯಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. VIII ನಂ. ೩೬೮
೬೮	ಕೆರೆಗುಡಿಹಳ್ಳಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ	ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ	—	ಪರ್ವತಶಸ್ತ್ರೇಶ್ವರ ಸನ್ತತಿಯ ಲಾಕುಳಾಗಮ ವಂತನಾದ ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಯ ವರೇಶ್ವರ	ಎಸ್ಐಐ IX(i) ನಂ. ೧೮೬
೬೯	ಅಸಗೋಡ ಜಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕಾಳಭೈರವ ದೇವರು	ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿ	—	ಶ್ರೀಮತು ಧರ್ಮ ಕರ್ತಾರ ಪಣ್ಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ವಾದಿ ಪ್ರಳಯ ಕಾಳಭೈರವ ದೇವರು	ಇ.ಸಿ. XI ನಂ. ೧೨
೭೦	ಹನಸಿ, ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧	ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವ	ಸೋಮಕರ್ತ್ತಾರ	ಪರಶುರಾಮೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖಸ್ಥಾನ ಕರ್ತಾರ ಮಠ ಸೋಮಕರ್ತ್ತಾರ ಪಂಡಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX ನಂ. ೧೮೪
೭೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಂಠ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾಮ್ನಯ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಪರ್ವತಾಮ್ನಾಯದ ಮೂವರ ಕೊಣೆಯ ಸನ್ತಾನದ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ ಯೊಳ್ಗೆಗಳ್ತೆ ಪಡೆದು ಶಿಷ್ಯಜಾತಕ ವರ್ಷ ಕಾಳಾಮುಖಕೆನಿಸಿದ ಕಾಳಾಮುಖರೊಳ್	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೯
೭೨	ತಳಕಲ್ಲು, ಹೆಚ್.ಬಿ. ಹಳ್ಳಿ ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವಾಮದೇವ	ಮೂಲಸ್ಥಾನ ದೇವರು	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ವಾಮದೇವರ ಪಂಡಿತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧ ನಂ. ೪೨
೭೩	ವಣ್ಣೂರು ಬೈಲಹೊಂಗಲ ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಬಾಲಚನ್ದ್ರ ಪಂಡಿತ	ಜಯಸಿಂಗೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿ ಸಿಂಹ ಪುರುಷಶೇಯರನೇಕ ಲಾಕುಳಾಗಮಸಮಸ್ತ ಸಾಸ್ತ್ರಾ ಪಾರಾವಾರ ಶಿವದ್ರೋಹ ನಿವಾರಣರು ಬಾಳಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ	ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ ೨೫ನೇಸಂಚಿಕೆ ೨ನೇ ಸಂಪುಟ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೨೪	ಗೊಗ್ಗ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಶಕ್ತಿಪರಿದಿ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಧಿಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಅ... ಕ. ಸಂತತಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯರ್	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೩೧೬
೨೫	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನ	ಅನ್ತು ನೆಗರ್ದ್ದ ಸಾದ ವೆರ್ಗ್ಗಡೆ ಸೋವರಸನಲ್ಲಿ ಯಾಚಾರ್ಯ್ಯಬ್ಬೆಳ್ಳೆಯ ದೇವರ ಸನ್ತಾನೋದ್ಭವರಪ್ಪ ಶ್ರೀ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೨೮
೨೬	ಹಂದರಕಿ, ಚಿತಾಪುರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಲೋಕೇಶ್ವರ	—	ನೈಷ್ಠಿಕ ಮಠದಾಚಾರ್ಯ್ಯರ್ಮ್ಮ ಕಂನೆವಳಿಯಾಗಿ ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರಾಗ ವೇಳ್ಕುಂ	ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೩೯
೨೭	ಬಿಜಾಪುರ ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೦	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ		ಮೂಲಸ್ಥಾನ	—	ಚೋವಿಕುವಿ ವಿಟಿಯ ಕಾಲಿಂ ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರಾಹಿತೋದ್ಧತಾಹಿ ತಮಾವಿಂ ಮಾವಿವರಾಜಕ ಸೊಟಿಂ ಸೊಟಿಯುವ ಚರಣ ಕಮಟಃ ಭ್ರಿಂಗಂ ಸಿಂಗ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೪೦
೨೮	ಶಿರೋಳ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಮೂಲಸ್ಥಾನ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರುಂ.... ಸಚ್ಚರಿತ ಹೃದಯ ದೀರ್ಗ್ಘಿಕಾಸಂ ಕ್ರೀಶಿತಮನೋಮ ರಾಳರುಂ ಶಿವದ್ರೋಹಕುಳ ಎಳಯ ಕಾಳಾನಳರುಂ... ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XI ನಂ. ೧೭೨
೨೯	ಹಂದರಕಿ ಚಿತ್ತಾಪುರ ಗುಲಬರ್ಗಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೨	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಲೋಕೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರಾಗ ವೇಳ್ಕುಂ ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಲ್ಬುರ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೪೦
೩೦	ಇಡಪನೂರು ರಾಯಚೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೨	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕರೆಕಂಠ ಪಂಡಿತ	ಉತ್ತರೇಶ್ವರ	—	ಲಾಕುಳ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ, ಸೋಮ ರಚನೋದ್ಧಾಮ, ಕಾಳಾಮುಖ ವಾದಿವರ್ಧನ ಪಟಿಷ್ಠೋದಗ್ರ ಚಂದ್ರರ್ಗ್ಗೆ ಬಾಸುರ ವಿದ್ವಜ್ಜನ	ಕ.ಶಾ.ಸ ೭ ರಾಯಚೂರು ನಂ. ೧
೩೧	ನೆಗಳೂರು ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಮೃತರಾಶಿ	ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಿದ್ಧಾಂತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೧೨೩
೩೨	ಮುಳುಗುಂದ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ವಿಧುರೇಶ್ವರ	—	ವಿದುರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ಶಿಷ್ಯ ಅಮೃತರಾಶಿ ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಎಸ್ಐಐ XV ನಂ. ೧೯೮

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೮೩	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	—	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ ಮಹಾಬ್ರತ	ಸಾಮವೇದ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ್ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನೋದ್ಭವ ಮಹಾಬ್ರತನಿರ್ತ್ರತ್ಥಿನ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೮೩
೮೪	ಚದುರುಗೋಳ ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೫	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	—	—	ಕಾಳಾಮುಖಬ್ರತಿಗಳಪ್ಪ ತೇಜೋನಿಧಿ ಪಂಡಿತದೇವರ ಮಗ ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. XI ನಂ. ೮
೮೫	ಕಲ್ಲುರು ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೫	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸ್ವಯಂಭೂಕಲಿ ದೇವ	—	ಕಾಳಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಹೂ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧೦ ನಂ. ೧೭
೮೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೯	೩ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ವಿದ್ಯಾಭರಣ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿ	ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಯ ಗುರುಪಂರಪರೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ.	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೦
೮೭	ಕಲ್ಲೂರು ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೨	೩ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ		ಸ್ವಯಂಭು ಕಲಿದೇವರು	—	ಕಲಿದೇವರ ಅಂಗಬೋಗ ನಿವೇದ್ಯಕ್ಕೆ.... ಆಹಾರ ದಾನಕ್ಕೆಂದು ಕಾಳಾಮುಖ.... ರ ಕಾಲ್ತೊಳೆದು ದಾನ.	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೨ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಲಬುರ್ಗಾ ತಾ.
೮೮	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೮	೩ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಗೌತಮಾರ್ಯಾ ಪಂಡಿತ	ಗವರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಗೌತಮಾರ್ಯ್ಯರಿಗೆ ಜೈನರಾಜನಿಂದ ದಾನ.	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೧೨
೮೯	ಸಿಂದಗೆರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೦	೩ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ನಿರ್ವಾಣದೇವ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	—	ಮುಳುಗುಂದದ ಸ್ವಯಂಭುದೇವರ ಆರ್ಚಾಯಾ ಏಕ್ಕೋಟಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ವಾಮದೇವರು ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿದೆ. ವಾಮದೇವನನ್ನು ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ ಎಂದಿದೆ. ಇವರ ಶಿಷ್ಯ ಸಿಂದಗೆರೆಯ ನಿರ್ವಾಣಿ ದೇವನು ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಕಾಳಾನಳರುಂ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರುಂ.	ಎಸ್‌ಐಐ IX ನಂ. ೨೩೫
೯೦	ಮನಗೂಳಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೨	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ	ಕಲಿದೇವೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋನಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮಕುಳ ಬಾಲಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ಸದ್ಯೋಜಾತ ಪಂಡಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XV ನಂ. ೧೧೧

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೯೧	ಸಂಶಿ ಕುಂದಗೋಳ, ಧಾರವಾಡ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೪	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಲಕುಲೀಶ	ಗವರೇಶ್ವರ	—	ಲಕುಳೀಶಾನ ಮುಖ ಪಂಕಜನಿರ್ಗ್ಗರಾಧರಾಧಿ ಪರಮೇಶಾನ್ತ ತತ್ವ ಸಂದೇಶಿಕಾಗಿರಃ ಸರಸ್ವತ್ಯಾಯ ನಮಃ ಎಂದು ಲಕುಲೀಶನನ್ನು ಹೊಗಳಿದೆ.	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೧೨
೯೨	ಸಂಗಮ ಶಹಪೂರ, ಯಾದಗಿರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೬	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರು	ಸಂಗಮೇಶ್ವರ	—	ಸ್ಥಾನಪತಿ ಕಾಳಾಮುಖರು ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತದೇವರು ನಿತ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲುಸಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ ಈ ಧರ್ಮವನುಭಯ ಸಾಮ್ಯದರ ಸುಗಳ್ ಪ್ರತಿಪಾಳಿಸುವರಿದಂ.	ಕ.ಜಿ. ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೩೬
೯೩	ಮುತ್ತಗಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೭	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಲಕುಳೇಶ್ವರದೇವ	ಶಿವಲಿಂಗದೇವರು	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ	ಕ.ಜಿ. ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೩೬
೯೪	ಅಲಬೂರು ಹ.ಬೊ.ಹಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೭	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಮೂಲಸ್ಥಾನ	—	ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯವರೇಶ್ವರರಿಗೆ ದಾನ	ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧ ಹ.ಬೊ. ನಂ. ೭
೯೫	ಸಾಲವಾಡಗಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬಿಜಾಪುರ	೧೨ನೇ ಶತಮಾ	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಮೂರುಜಾವಿ ಬ್ರತಿ	ಹೊರೆಯಮೇಶ್ವರ	ಮೂರುಜಾವಿ ಕಿಟ್ಟಗಾವಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೪೬
೯೬	ಶಿರಸಂಗಿ ಸವದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೮	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಬ್ರತಿಪ	ಗ್ರಾಮೇಶ್ವರ	ಮಹಾವ್ರತಿ	ನೆಗರ್ದ್ದ ಮಹಾಬ್ರತಿಗಳೊಳಂನೆಗರ್ದ್ದ ಮಹಾಪಾಸುಪತದೊಳಂ ಸೋತ್ರಿಯರೊಳು ನೆಗರ್ದ್ದುದ ಗಣಿತ ಮೆನಲ್ಕೆ ನೆಗರ್ದ್ದ ಪ ಕಾಳಾಮುಖ ಸುಧರ್ಮ್ಮ ಪ್ರಮುಖಂ ರುದ್ರಶಕಿ	ಕ.ಇ. I ನಂ. ೨೪
೯೭	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೯	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಗೌತಮ ಪಂಡಿತ	ಗ್ರಾಮೇಶ್ವರ	—	ವಿದ್ಯಾಭರಣರ ಶಿಷ್ಯ ಗೌತಮರಿಗೆ ದಾನ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೩
೯೮	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೬	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಗೌತಮ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿ ದೇವಬ್ರತನೆಸೆವ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ ತಾನಾಬಿರ್ಚ್ಚವಿಸಿದ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೪
೯೯	ಕುರುಗೋಡು ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೩	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬಾಲಶಿವಾಚಾರ್ಯ	ಸ್ವಯಂಭುದೇವ	—	ಲಕುಳೀಶ್ವರಾಗಮ ಕಾಳಾಮುಖ ದರ್ಶನಂ ಗಳನ್ತಾಳ್ದಿ ತಪೋಲೀಲೆಗೆ ಮೈವಾಂತಿರ್ಪ ಬಾಲಶಿವಾಚಾರ್ಯವರ್ಯ್ಯನ ಗಣಿತ ಧೈರ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ. ೧ ನಂ. ೧೮

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧೦೦	ಶಿರಸಂಗಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೬	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವ	ಹೆಬ್ಬೇಶ್ವರ	—	ಹೆಬ್ಬೇಶ್ವರ ದೇವರ ಅಂಗ ರಂಗ, ನೈವೇದ್ಯ, ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯ ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರಿಗೆ ಹೆಬ್ಬೆಯ ನಾಯಕನಿಂದ ದಾನ.	ಕೆ.ಐ. I ನಂ. ೨೪, ಪು. ೪೦
೧೦೧	ಹೊಂಬಳ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿ	ಬೊಂತೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನ ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿಯ ಪವಾಡಗಳು ರುದ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಯತಿ ಪರಂಪರೆ ಹೇಳಿದೆ.	ಸೌ.ಇ.ಇ.XV ನಂ. ೭೩
೧೦೨	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನ		ನಾಗರಾಶಿ	ಅಂದಾಸುರ	—	ದಕ್ಷಿಣವಾರಣಾಸಿ ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾದ ಹೂಲಿಯ ಅಂದಾಸುರ ದೇವಾಲಯದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳಲ್ಲಿ ನೈರುತ್ಯ ಕಂಬವನ್ನು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ನಾಗರಾಶಿ ಮಾಡಿಸಿದನು.	ಐ ಎ.ಇಂ. ... . ನಂ. ೨೨
೧೦೩	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನ		ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ	ಅಂದಾಸುರ	—	ಕಾಳಮುಖ ಯತಿ ಅಂದಾಸುರ ದೇವಾಲಯದ ಮಕರ ತೋರಣದ ನಿರ್ಮಾಪಕ	ಜೆ ಎ.ಇಂ. XVIII ನಂ. ೨೨
೧೦೪	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೪		ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಅಂದಾಸುರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ	ಇ ಎ.ಇಂ. XVIII ನಂ. ೨೨
೧೦೫	ಕಂದಗಲ್ಲು ಹುನಗುಂದ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೨ನೇ ಶತಮಾನ	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಪರ್ವತರಾಶಿಮುನಿ	ಮಾಣಿಕೇಶ್ವರ	—	ದೇವರ ಸ್ಥಾನಿಕ ಪರ್ವತರಾಶಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ.XV ನಂ. ೪೪

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಕಣಕಟ್ಟೆ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೫	ವಿನಯಾದಿತ್ಯ ಹೊಯ್ಸಳ	ಜಗತೀಶ್ವರಪಂಡಿತ	ಕಮ್ಮಟೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ದೀಕ್ಷಿತರ ಶ್ರೀಮತು ಜ ಗತೇಶ್ವರ ಪಣ್ಡಿತರು	ಇ.ಸಿ.X ನಂ. ೮೨
೨	ಬಾಣೂರು ಅಗ್ರಹಾರ ಕಡೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೮	೧ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಗಿರ್ಬಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	—	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರು ಗೀರ್ಬಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. XII ಹೊಸ ನಂ. ೧೨೭
೩	ಕಣಕಟ್ಟೆ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೯	ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	ಕ್ರಿಯಾಸಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸಿಂಗೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಅರಸಿಕೆರೆಯ ನೈಷ್ಠಿಕ ಮಠದಾಚಾರ್ಯ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೭೩
೪	ಕಲ್ಲಂಗೆರೆ, ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೨	೧ನೇ ನರಸಿಂಹ	ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತರು	ಗ್ರಾಮೇಶ್ವರ	—	ಷಟ್ಕರ್ಮನಿರತರುಂ ರುಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮಾಥರ್ವ್ವಣ ಷಡಂಗೋಪವೀತಬದ್ಧರು ಕಾಳಾಮುಖ ಈಶಾನ್ಯ ಸಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೧೪೯

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೫	ಹಳೇಬೀಡು ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೬	ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	ಈಶಾನ್ಯಶಕ್ತಿ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	—	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯತಿ ಪರಂಪರೆ ಹೇಳಿದೆ.	ಇ.ಸಿ. IX ನಂ. ೩೨೮
೬	ಬೆಲಟಕೆರೆ ಕಡೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯	ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	ಧರ್ಮರಾಶಿ	ಮಾಣಿಕೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮುದ್ಧರಣರು ಶಿವದ್ರೋಹ ಸಂಹರಣರುಂ ಇತ್ಯಾದಿ ನಾಮಾನವಳೀ ವಿರಾಜಿತ ಧರ್ಮರಾಶಿ ಪಣ್ಡಿತದೇವ	ಇ.ಸಿ. XII ನಂ. ೧೪೩
೭	ದೇಶಾಣಿ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯	೧ನೇ ನರಸಿಂಹ	ವಾಮಜೀಯ ಗಂಗರಾಶಿ	ಜೈತೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ವಾಮಜೀಯರ ಗುರು ಪರಂಪರೆ	ಇ.ಸಿ. X ಎ.ಕೆ. ನಂ. ೨೫೩
೮	ಕರಡಾಳು ತಿಪಟೂರು, ತುಮಕೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೯	೧ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಬಮ್ಮರಾಸಿ	—	—	ಕಾಳಾಮುಖ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೯೧
೯	ಹಿರೀಕಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟ ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೩	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಮಾದಜೀಯ	ನಾಗೇಶ್ವರ	—	ಕುಂದಜೀಯರ ಪುತ್ರ ಪದ್ಮಶಿವ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧ ನಾಗರಾಶಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಮಾದಜೀಯ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೧೨೯
೧೦	ಜಮ್ಮಾಪುರ ಕಡೂರು, (ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರು)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಹಂಪಜೀಯ	ನೀಲಕಂಠ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ದೇವೇಂದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಪರಂಪರೆ	ಎಂ.ಎ.ಆರ್. ೧೯೪೩ ನಂ.
೧೧	ಜಯಚಾಮರಾಜಪುರ ಅರಸಿಕೆರೆ ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೭	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಚಿಕ್ಕಕಲಿಜೀಯ	ರಾಮನಾಥ ದೇವರು	—	ಲಾಕುಲಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ ಎಕ್ಕೋಟಿ ಮುನೀಂದ್ರರ ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧರು ದೇವೇಂದ್ರಶಕ್ತಿ ಚಿಕ್ಕಕುಜೀಯ ಗುಡ್ಡಿ ದೇಕವ್ವೆ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೯೬
೧೨	ಕೆಂಗಲ್ಲು ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಧರ್ಮರಾಶಿ	ಧರ್ಮೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರಾದ ತ್ರಿಭುವನ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಧರ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕೆರೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಕ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೩೨೫
೧೩	ಅರಸೀಕೆರೆ ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೩	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಅಮೃತರಾಶಿ	ಜಗತೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ	ಇ.ಸಿ. X ಎ.ಕೆ. ನಂ. ೪೨
೧೪	ಅರಸೀಕೆರೆ ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೩	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಅಮೃತರಾಶಿ	ಗೊಜ್ಜೇಶ್ವರ	—	ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರು ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧರು ಅಮೃತರಾಶಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೬

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧೫	ಕಣಕಟ್ಟೆ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಜಗತೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ		ಕಾಳಾಮುಖ ಪ್ರತಿಬದ್ಧರು ನಾಗರಾಸಿ ಪಂಡಿತ ಶಿಷ್ಯ ಶಿವಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಶಿಷ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೮೮
೧೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೩	ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ರಾಜುಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಪರ್ವಾತಾವಳಿ ಯರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೫
೧೭	ರಾಮಾಪುರ ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೬	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಬಮ್ಮರಾಶಿ	—	—	ಲಾಕುಳಾಗಮದ ಅನುಯಾಯಿ	ಇ.ಸಿ. X ಎ.ಕೆ. ನಂ. ೧೨೮
೧೮	ರಾಜನಶಿರಿಯೂರು ಬೇಲೂರು, ಹಾಸನ	೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನ		ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಧರ್ಮೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಕರ್ತಾಕರುದಿತರಪ್ಪ ತ್ರಿಗೋತ್ರದ ಕಾಳಾಮುಖ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. IX ಬಿ.ಎಲ್. ನಂ. ೨೩೮
೧೯	ಹಳೆಬೀಡು ಬೇಲೂರು, ಹಾಸನ		೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ನಕರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ ಈಶಾನ ಶಕ್ತಿ ಮುನಿಯ ತನಯ.	ಇ.ಸಿ. IX ಬಿ.ಎಲ್. ನಂ. ೨೩೮
೨೦	ಜಾಜೂರು ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	೧೧-೧೨ನೇ ಶತಮಾನ	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಕಲಿದೇವ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾಪಕೋದ್ಯತ ನಂ ಸದ್ಗುಣ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ... ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಪ್ರತಿಪಾಳಕ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. IX ಎ.ಕೆ. ನಂ. ೪೭
೨೧	ಮುಳಗುಂದ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೧	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ನಗರೇಶ್ವರ	—	ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನ	ಅನುಶಾಸನ ಗೋಗಿ
೨೨	ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೪	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಹರಶಕ್ತಿ ದೇವ	ಭಾಯಿಲೇಶ್ವರ	—	ಬಿಳ್ಳ ಮಠ (ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನ)	ಕ.ಇ. IV ನಂ. ೧
೨೩	ಕಲ್ಕೇರಿ ಹಾನಗಲ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೭	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಮೂರುಜಾವಿ	ಸೋಮನಾಥ	—	ಭಿಕ್ಷೆಯ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ	ಸೌ.ಇ.ಇ.XX ನಂ. ೨೨೮
೨೪	ಹೊನ್ನಕಟ್ಟೆ ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೪	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಸೋಮನಾಥ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರ ಪುತ್ರ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೧೧೮

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೨೫	ಮೇಡೂರು ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೪	ಹೊಯ್ಸಳ	ಮೂರುಜಾವಿ	ಬಿಲ್ಲೇಶ್ವರ	—	ಶ್ರೀಮತುದ್ರಾಯರಾಜಗುರು ತಪತೇಜ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	
೨೬	ಮೊಸಳೆ ಅರಸಿಕೇರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೭	ನರಸಿಂಹ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಗೌರೀಶ್ವರ	—	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿಗಳ ಗುರು ಮದ್ರಾಜಗುರು ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೨೮೯

ಕಳಚೂರಿ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ದಕ್ಷಿಣಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವರ ದಿವ್ಯ ಪಾದಪದ್ಮಾಕರ ರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೨೩
೨	ಮುತ್ತಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯	ಬಿಜ್ಜಳ	ನಾಗಯ್ಯ	ರಾಮೇಶ್ವರ	—	ಹಿರಯಗುರು ಯೋಗೀಶ್ವರ ದೇವರ ತಮ್ಮನ ಮಗ ನಾಗೈಯ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ. ೧ ನಂ. ೪೦
೩	ಮುತ್ತಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೦	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಬಂಧನ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೫೯
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೨೩
೫	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೦	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೫೯
೬	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧	ಬಿಜ್ಜಳ	ಅಮೃತರಾಶಿ	ರಾಮ್ಯೆದೇವರು	—	ಅಯ್ಯಾರ್ಕ್ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿವರ್ಯ್ಯರ್ತ್ತಿ ಭುವನ ವಿನೂತ ಶೈವಾಗಮ ತಾ ತ್ಪರ್ಯಾ ಬ್ಬೋನಗೇಶ್ವರ ದಾಚಾರ್ಯ್ಯ ರ್ನ್ನೆಗಳ್ದಿ... ರಮೃತ ರಾಶಿ ಮುನೀಂದ್ರರ್ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಶಿಖಾಮಣಿ ಎನಿಸಿದ ಮುತ್ತಿನ ಕೈಯ್ಯ ಇಂದ್ರೇಶ್ವರ ದೇವರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೩೭

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೭	ಗಂಗನರಸಿ, ಹರಿಹರ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧	ಬಿಜ್ಜಳ	ತೇಜೋನಿಧಿ ಪಂಡಿತ	ಮಾದೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿಗಳು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ದೇವರು > ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ > ತೇಜೋನಿಧಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. XI (ಹಳೆಯ) ನಂ. ೮೪
೮	ಮನಗೂಳಿ ಸಿಂದಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧	ಬಿಜ್ಜಳ	ಸದ್ಯೋಜ್ಜಾತ	ಕಲಿದೇವೇಶ್ವರ	ಭುಂಜಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕುಳತಿಳಕ ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ಪರಮನಿಷ್ಠೆ	ಕ.ವಿ.ಶಾ. ೧೦ ನಂ. ೩೨
೯	ಹೂಲಿ, ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨	ಬಿಜ್ಜಳ	ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಅಂದಕೇಶ್ವರ	—	ಕುಶಲ ಕಾಲಾಮುಖ ದೀಕ್ಷೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕದೇವ ಪಾದಾರವಿಂದ	ಇ.ಎ.ಇಂ. XVIII ನಂ. ೨೨
೧೦	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯವನು	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೨
೧೧	ಬಂದಳಿಕೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೩	ಬಿಜ್ಜಳ	ದೇವಶಕ್ತಿ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	—	ನಿರುಪಮ ಮಹಿಮಾಳಂ ಕೃತರ್ಪ್ವೆಂಪ್ಪವೆತ್ತ ಕ್ರಮಯುಕ್ತರ್ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುಖತಿಳಕ ರ್ದ್ದೇವಶಕ್ತಿ ಬ್ರತೀಂದ್ರರ್	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೨೪೨
೧೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೪	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಮೂವರ ಕೋಣೆ ಸಂತತಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯವರು	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೮
೧೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೬	ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ	—	ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸನ್ತತಿಯ ಮಠ - ಕ್ರಿಯಾಸಕ್ತಿ ದೇವರ ಪುತ್ರ ಶಿವಶಕ್ತಿ > ಸದ್ಯೋಜ್ಜ್ಯಾತ > ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೨೭೭
೧೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೮	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಶ್ರೀಮದ್ವಾಜುರು ದೇವರ್ಮ್ಮ್ಯೆಚ್ಚಿರ... ಕಾಳಮುಖ ಯತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೭
೧೫	ಬಂದಳಿಕೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೨	ಸೋವಿದೇವ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಬೆಪ್ಪೇಶ್ವರ	—	ಮೂಲಸ್ಥಾನದಾಚಾರ್ಯ್ಯರು ಕಾಳಾಮುಕರು ಮೋನಾನುಷ್ಠಾನ ಜಪ ಸಮಾಧಿ ಶೀಲಗುಣಸಂಪನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೩೬

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೮	ಸೋವಿದೇವ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯವನು	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ.೯೨
೧೭	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ, ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	ಸೋವಿದೇವ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಕಡಂಬೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಮುಖವಿದಿಯಾಗೆ ಸಮಾಂಳಕೃತ ಸೂತ್ರಧಾತಾ ಪರ್ವ್ವತವೆಂದಿಂ ತಾಳೋಕಿಸೆ ನಾಲ್ಕುಂ... ಳಂ ಕಾಳಾಮುಖ ಶ್ರೀ ವಿಳಾಸ ಮಣಿ ಮುಕುರಾಂದಂ ವಾಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಕುಲೀಶನವರೆಗೆ ಪರಂಪರೆ	ಕೆ.ಇ. VI ನಂ. ೩೭
೧೮	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	ಸೋವಿದೇವ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಬೊಪ್ಪೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಆಚಾರ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರು	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೩೬
೧೯	ಕುರುಗೋಡು, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೬	ಸೋವಿದೇವ	ಅಮೃತರಾಶಿ	ಗೌರವೇಶ್ವರ	—	ಮೂ.... ಸ್ಥಾನದ ತ್ರಿಕೂಟದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಧರ್ಮಕಾಕಾಕೆ..... ಅಮೃತರಾಶಿ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧ ನಂ. ೮
೨೦	ಗಂಗನರಸಿ ಹರಿಹರ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೭	ಸೋವಿದೇವ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಕಲಿದೇವಸ್ವಾಮಿ	—	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಮಗ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. XI ನಂ. ೮೬
೨೧	ಕಡ್ಲೆವಾಡ ಸಿಂದಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೨	ಸೋವಿದೇವ	ಸೋವರಾಸಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರು	ಸೋಮನಾಥ	—	ಆಚಾರ್ಯ ಸೋಮರಾಸಿ ಪಂಡಿತ ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯವರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧೦ ನಂ. ೪೫
೨೨	ಬಂಕಾಪುರ ಶಿಗ್ಗಾಂ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೮	ಸಂಕಮದೇವ	ವಿಮಳಶಕ್ತಿ ಮುನಿ	ನಗರೇಶ್ವರ	—	ಸಿದ್ಧ ಸೂತ್ರದಾರರುಂ ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳ ಕುಮುದಿ ನೀಪುರ್ಣ್ಣ ಚಂದ್ರರುಂ.... ಣ ಸ್ಮರಣ ಪರಿತಾನಃ ಕರಣರುಂ.... ಕಾಳಾಗಮನ ಸರೋಜಿನೀ ವಿರಾಜೀತ ರಾಜಹಂಸರುಂದ ತಾರ್ತ್ಥಿ ಕಾಂರ್ಚರುಂ ಶಿಷ್ಯ ಸಂತರ್ಪ ತಾಂನದಾ... ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಲಬದ್ಧವರ ಪ್ರಸಾದರುಂ ಷಡಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಸಿದ್ಧರುಂ... ನಿದರ್ಶಿಗಳ ಮಪ್ಪ ವಿಮಳಷ........	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XVII ನಂ. ೨೯೦

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೨೩	ಕುಕನೂರು ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೮	ಸಂಕಮದೇವ		ನವಲಿಂಗೇಶ್ವರ	—	೯ ಶಿವಲಿಂಗಗಳು ಶಕ್ತಿಪೀಠ ಸೇರಿ ಅಂಬಿಕೆ, ಪುರಾಣದೇವಿ, ಚಾಮುಂಡಿದೇವಿ, ಮಹಾಮಾಯೆ, ತಡಗಾದಂಬಿಕೆ, ಚಾಮುಂಡಿ, ಕಾಲ್ಯಂಬೆ, ಶಾಂತಿಗುಪ್ತ ಚಾಮುಂಡಿ ಈ ಎಲ್ಲ ದೇವಿಯರು ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯ ಸ್ಥಳ ಇದಾಗಿದ್ದು, ಆಕೆ ಇಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಕಾಳಾಮುಕ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ.	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೨ ಕೊಪ್ಪಳ ನಂ. ೫೨
೨೪	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯	ಸಂಕಮ			ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ	ಆರಾಧ್ಯರಪ್ಪ ತ್ರಿಳೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವ...... ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಗುರುಕುಳದೊಳು ವಾದಿರುದ್ರ ದೇವರ್ನ್ನೆಗಳ್ದರು ತತು ಶಿಷ್ಯ ಸಂತಾನ ಅ.....	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೬೭
೨೫	ರೋಣ ರೋಣ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯	ಸಂಕಮ		ಚಾಮೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಮೂಲೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕಾಲಾಮುಖ ಪರ್ವತಾವಳಿ ತಪೋದನ ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಶಿಷ್ಯ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಯ ಗುರುಭಕ್ತಿ ದೇವರ್ಗ್ಗೆ	ಇ.ಸಿ. XIX ನಂ. ೨೨
೨೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯	ಸಂಕಮ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿದೆ.	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೬

ಗುತ್ತರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

೧	ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ ೧೧೮೮	ಅಹವಮಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥ	—	ಕಾಳಮುಖಯತಿ ತಿತಿಯೊಳ್, ಸವನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷೆಯೊಳ ವನೀನುತೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿಯೊಳ್ತೊ... ವಪ್ಪಂ ವಳಿಯೊಳು ಶಿವಲಿಂಗ ಬ್ರತಿ ಪನೆಸದ ನತಿಶಯ ಚರಿತಂ.... ಮೂವರುಂ ದೇವರು ಕೊಡೆ ತರಂಗೊಂಡೇಕಮೂರ್ತ್ತತ್ವಮನೆಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಗು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವರ್ಗ್ಗಾ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೮೬
೨	ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮	೨ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಗುತ್ತರು	ಮುದ್ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವ	ದಾಸೇಶ್ವರ ಮಠ		ರಾಜಗುರು ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ	

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೩	ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮	ವೀರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಗುತ್ತರು	ಮುದ್ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವ	ದಾಸೇಶ್ವರ ಮಠ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿ ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕಾಳಮುಖದಿಂದಮೆ ಕಾಳಮುತ್ತ್ವಮೊಪ್ಪೆ ಶಕ್ತ್ಯತಿಶಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಮೃತೇಕ ಮುನೀಶನೊಳೊಪ್ಪಿ ತೋರುಗುಂ ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವರ	ಕೆ.ಐ. VI ನಂ. ೭೪
೪	ಗುತ್ತಲ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	ವೀರ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಗುತ್ತರು	ವಿಮಳಶಕ್ತಿ ಮುನಿ	ಪದ್ಮೇಶ್ವರ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಹರಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಹರಪರ್ವತಾವಳಿ ಬುಧಸ್ತುತಂ ಕಾಲಮುಖಾನ್ವಯಂ ಜಗಂನುತ ಗುರು ವಂಶಲಂಬ ಮನೆತತ್ಕುಲ ಮತ್ತುವಿ ಮಳಶಕ್ತಿಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೯೭
೫	ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೩	೨ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಗುತ್ತರ	ತ್ರಿಲೋಚನ ದೇವ	ಸೋಮನಾಥ		ತ್ರಿಲೋಚನ ದೇವರಿಗೆ ದಾನ ೧೧೭೩ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿರುವ ಯತಿ	ಕೆ.ಇ. VI ನಂ. ೭೫

ಯಾದವರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಶಾಸನಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಅರ್ಧಾಪುರ ನಾಂದೇಡ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೨	೫ನೇ ಭಿಲ್ಲಮ	ಬ್ರಹ್ಮರಾಶಿ	ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವ	—	ಕಾಲಾಮುಖ ದೀಕ್ಷಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾಚಾರ್ಯ್ಯ	ನಾಂದೇಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೪೦
೨	ಹಿಪ್ಪರಗಿ ಸಿಂದಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೨	ಬಿಲ್ಲಮದೇವ	ರಾಜುಗುರು ದೇವ	ಕಲಿದೇವ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗಾವಳೀ ಕುಳದೊಳಂ ಶೀಸಾರದಾ ದೇವಿಯೊಳು ವರದಂ ರಾಜಗುರುಮ್ಮುರ್ನೀಶ	ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧೦ ನಂ. ೭೧
೩	ಹರಳಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೬	ಯಾದವ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ		—	ರಾಜುಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಂದಿರು ಧೃವೇ ಸ್ವರ ದೇವರ ಶ್ರೀ ಪ ರ್ವ ತಕೆ ಕಳಿಪು	ಸೌ.ಇ.ಇ.XVIII ನಂ. ೩೭೬
೪	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೫	ಸಿಂಘಣದೇವ	ಮೂರುಜಾವಿ	ಕೇದಾರ	—	ಮೂರುಜಾವಿ ಮುನಿ ಉಲ್ಲೇಖ	ಸೌ.ಇ.ಇ.XX ನಂ. ೧೯೧
೫	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೫	ಸಿಂಘಣದೇವ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	—	ಶ್ರೀಮದ್ರಾಜಗುರು ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಇ.ಸಿ. VII ಎ.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೦
೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೫	ಸಿಂಘಣ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಮಹಾವ್ರತಿ	ಶ್ರೀಕಂಠದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ಮಹಾವ್ರತಿ ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೫

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೭	ಮುಳಗುಂದ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೫	ಸಿಂಘಣ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ನಗರೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳೆಸನ್ತತಿ	ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತತಿ	ಅನುಶಾಸನ ಗೋಗಿ
೮	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೭	ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಕೇದಾರದೇವರು	—	ಕಾಳಮುಖ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯವನು	ಸೌ.ಇ.ಇ.XX ನಂ. ೧೯೮
೯	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೭	ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ		—	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರಂಪರೆಯ ಯತಿ	ಎ.ಆರ್.ಐ. 1951-52 ನಂ. ೨೧೧
೧೦	ಸವದತ್ತಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೮	ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವರಸ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಬ್ರತೇಶಂ	ಮಲ್ಲಿನಾಥ	ಬೆಳ್ಳೆ ಸಂತಾನ	ಬೆಳ್ಳೆಯ ಬಗೆ ಬೆಳ್ಳಿವಗೆಯ ಶ್ರೀ ಮೂಲಸ್ಥಾನ	ಕೆ.ಇ.VI ನಂ. ೭೩
೧೧	ಕುಪ್ಪಟೂರು ಸೊರಬ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೧	ಸಿಂಘಣ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಕೈಟಭೇಶ್ವರ	—	ಕಾಳಾಮುಕ ಪರಂಪರೆಯವರು	ಇ.ಸಿ. VIII ನಂ. ೨೭೫
೧೨	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೭	ಸಿಂಘಣ	ರಾಜಗುರು ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ಸಾವಂತೇಶ್ವರ	—	ಮೂರುಜಾವಿ ಮುನಿಯ ಉಲ್ಲೇಖ	ಕೆ.ಇ.VI ನಂ. ೪೨
೧೩	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	ಸಿಂಘಣ	ರಾಜಗುರು ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ಕಡಂಬೇಶ್ವರ	—	ಮೂರುಜಾವಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನಿ	ಕೆ.ಇ.VI ನಂ. ೪೩
೧೪	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	ಸಿಂಘಣ	ರಾಜಗುರು ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ಕಡಂಬೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ವಿಳಾಸ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಮೂರುಜಾವಿವರೆಗೆ ಯತಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ	ಕೆ.ಇ.VI ನಂ. ೪೪
೧೫	ತಿಳವಳ್ಳಿ ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	ಸಿಂಘಣ	ರಾಜಗುರು ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ಸಾವಂತೇಶ್ವರ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ	ಕಾಳಾಮುಖ ಗ್ರಗಣಿ ಗೋಕರ್ಣಯತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ವಿದ್ಯಾಭರಣ ಸಂಸೇವಿತಃ ಕಿಟ್ಟ ಕ್ರೋ ಮಮತಾತ್ತ ದೇಶಿಕ ಪದಃ ಸಿರಿವೂರ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರದ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಯಾಗ್ರಣೀ	ಕೆ.ಇ.V ನಂ. ೪೨
೧೬	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೮	ಕನ್ನರದೇವ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ	—	ವಾಮಶಕ್ತಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ	ಇ.ಸಿ. ೭, ೮ರ ಅನುಬಂಧ ನಂ. ೩೭೦

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಉಪಶಾಖೆ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧೭	ಸೊರಬ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೯	ಕನ್ನರದೇವ	—	—	—	ಕಾಳಾಮುಖ ಚೂಡಾಮಣಿ ಲಕ್ಷಣಮೂರ್ತಿ ಸಪ್ರಿಸಕ್ತಿ ಯತಿ ಪಂಪಾಳಿತ	ಇ.ಸಿ. VIII ನಂ. ೨೭೦
೧೮	ಮುನವಳ್ಳಿ ಸೌದತ್ತಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೨	ಕಂದರಾಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಜಗದೀಶ್ವರ	—	ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣ, ಜಂಗಮ ಲಿಂಗಾವತರ ಕಾಳಾಮುಖ ಸಂಬಂಧದ ರಾಜಗುರು ಸರ್ವೇಶ್ವರ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯ ಮಗ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕೆ.ಇ. ೧ ನಂ. ೩೧
೧೯	ಚಿಕ್ಕಮಾಗಡಿ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೭೫	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ	—	—	ಮೂರುಜಾವಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ	ಇ.ಸಿ. ೭ ಆರ ಅನುಬಂಧ ನಂ. ೩೬೧
೧	ಕಡವೂರು ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮	—	ಮೂರುಜಾವಿ	—	—	ಮೂರುಜಾವಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ	ವಾರ್ಷಿಕ ವರದಿ 1960-61 ನಂ. ೪೭೧
೨	ಕಲ್ಕೇರಿ, ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	೧೩ನೇ ಶತಮಾನ	—	ಮೂರುಜಾವಿ	—	—	ಮೂರುಜಾವಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಯತಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ.XX ನಂ. ೩೩೨
೩	ಚದರ್ಪ್ರ ನಲ್ಗೊಂಡ, ಆಂಧ್ರ		—	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಮೂಳೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ತನ್ಮಾಚಾರ್ಯ್ರ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶ್ರೀವರ್ಧನ ಕೋಟೆಯ ಮೂಳೇಶ್ವರದ ಸಂಬಂಧ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕವಿಶಾಸಂ. ೫ II ನಂ. ೫೩೪
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	—	—	—	ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಮ್ಮಂಧ ಬಲಿಪುರದ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವರ ಪ್ರತಿಬಂಧ	ಇ.ಸಿ. ೭ ಮತ್ತು ೮ ಅನುಬಂಧ ನಂ. ೩೪೫
೫	ಹನುಮಕೊಂಡ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	೧೪ನೇ ಶತಮಾನ		ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಮೂಳೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶ್ರೀವರ್ಧನ ಕೋಟೆಯ ಮೂಳೇಶ್ವರದ ಸಂಬಂಧ	ಕವಿಶಾಸಂ. ೫ II ನಂ. ೪೪೨

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಮೀನಾಂಬರಂ ಮೆಹಬೂಬನಗರ, ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೫೦	ಅಮೋಘವರ್ಷ	—	—	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಶೆಯ ಪ್ರದೇಶ	ಕ.ಇ.ಆಫ್.ಎ.ಪಿ. ನಂ. ೧೨೫
೨	ಅಣಜಿ, ಹಿರೇಕೆರೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೭೮ ೯೧೪	೨ನೇ ಕೃಷ್ಣ,	—	—	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಸೆ ತಣಂ ಇ ಅಟಿದೊಭರು ಕಭಿಲೆ ಭಾರಣಾಸಿಯ ಅ (ಟಿ)ದಾ ಅಸ್ತಿ ಸನಿ ಥಣಗಾಗಡಿಯರಂ ವಸಯಾನ ದೇಗುಲಕೆ ನಾರುಂ	ಕೆ.ಇ.VI ನಂ. ೪೨
೩	ಓಟೂರು, ಸೊರಬ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೩೮	ಕನ್ನರದೇವ,	ಈಶ್ವರಯ್ಯ	—	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯವನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ ಈಶ್ವರಯ್ಯಗೆ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚ್ಚಿ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೆಖವಿದೆ.	ಸೊರಬ ಇ.ಸಿ. VIII ನಂ. ೭೦

ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ದೊಡ್ಡ ಹೊಮ್ಮ ನಂಜನಗೂಡು, ಮೈಸೂರು	೯೭೭	೪ನೇ ರಾಚಮಲ್ಲ	ಕೂಚಿಭಟ್ಟರ್	—	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯ ಸ್ಥಾನಂ ಬಾಳಶಕ್ತಿ ಭಟಾರರಶಿಷ್ಯ ಕೂಚಿಭಟ್ಟರ್	ಇ.ಸಿ. III ನಂ. ೨೯೪

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಕಾಲದ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಬೇಗೂರು ಅಗ್ರಹಾರ, ಶಿಕಾರಿಪುರಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ಕಾಳಾಮುಖಿ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣರ್ ಶಕ್ತಿಪರಿ......	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೨೦b
೨	ಕುಯಿಬಾಳ, ಕುಂದಗೋಳ, ಧಾರವಾಡ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೮	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ	ಜೋಗೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೩೮
೩	ಆಡೂರು, ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬಾಳಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿ ಪರಾಷೆಯ ಬಾಳಚನ್ನ ಪಂಡಿತದೇವರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೨೮೫
೪	ಮತ್ತಿಕೋಟೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೦೭೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಶ್ರೀಮದಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರಗಣ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೯೨
೫	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ	೧೦೭೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಾಭರಣ	—	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ... ಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣಂ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೭

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕೇದಾರಮುನಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಗೆ ಅಗ್ರಮಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೪
೭	ಪಿಪ್ಪಲಗ್ರಾಮ ಉಸ್ಮನಾಬಾದ್ (ಎಂ.ಎಚ್.)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ		ಸರಸ್ವತಿ ಮಂಟಪ	ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ	ಎ.ಇಂ. XXXVII ನಂ. ೫೦
೮	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೦೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಣ್ಠ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಗೆ ಕರಮಗ್ರಣಿ ಯೆನಿಪಚ... ತಾವಿಳೆಯೊಳ್ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣಂ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೮
೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತಾನದ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯೊಳ್ಗೆಗಳ್ತೆವಡೆದು ಶಿಷ್ಯ ಜಾತಕ ವರ್ಷಾಕಾಳ ಮುಖ ಕಿನಿಸಿದ ಕಾಳಾಮುಖರೊಳ್	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೯
೧೦	ಗೊಗ್ಗ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	—	... ಮುಖ ಸಮಯ ಸಮುದ್ಧರಣಶಕ್ತಿ ಪರಿಧಿಯ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯ ಔ....ಶ ಸಂತತಿಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯರ್..	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೩೧೬

ಕಳಚೂರಿ ಕಾಲದ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

೧	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	೧೧೮೧, ೧೧೮೮	ಆಹವಮಲ್ಲ	ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿದೇವ	ದಾಸೇಶ್ವರ ಮಠ	ಕಾಳಾಮುಖಯತಿ ತಲೆಯೊಳ್ ಸವನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷಯೊಳ ವನೀನುತ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿಯೊಳ್ತೊ... ವಪ್ಪ ವಳಿಯೊಳು ಶಿವಲಿಂಗಬ್ರತಿ ಪನೆಸದ ನತಿಶಯ ಚರಿತಂ... ಮೂವರುಂ ದೇವರುಂ ಕೂಡೆ ಗೊಂಡೇಕ ಮೂರ್ತ್ತ್ಯತ್ವಮನೆ ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವ	ಕೆ.ಇ. VI ನಂ. ೩೯

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಗುತ್ತರ ಕಾಲದ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖರು							
೧	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ದಾಸೇಶ್ವರ ಮಠ	ಮುನೀಶ್ವರನ ಗುರುಕುಲ ಪ್ರಭಾವ ಮೆಲನ್ತೆನೆ ದೃತತನು ಧಾತುಕಿಟ್ಟಮಳಯಲ್ತಪದೊಪ್ಪೆಗೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿಯದು ಪರ್ಬ್ಬಿತಾವಳಿಯೆನಿಪುದು. ನಿಶ್ಚವೃತ್ತಿಯಿಂ ನಿಯಾಮಿತ ನಿಯಮೋತ್ಥ ಕಾಳಾಮುಖದಿಂದ ಮೆ ಕಾಳಾಮುಖತ್ವಮೊಪ್ಪೆ ಶಕ್ತ್ಯತಿಶಯ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಮೃತೇಶ ಮುನೀಶನೊಳೊಪ್ಪಿ ತೋರುಗ	ಕೆ.ಇ. VI ನಂ. ೬೪
ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ಕಾಲದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು							
೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ	ಕಾಳಾಮುಖರಗಣ್ಣ.... ತೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಸನ್ತತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೫೩
೨	ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ ನಂದಿಕೊಟ್ಕೂರು ಕರ್ನೂಲ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೬	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂಬಂಧಿ ಮೊಸಂಗಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರದಾಚಾರ್ಯ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX(i) ನಂ. ೧೧೯
೩	ಶಿವಪುರಂ ನಂದಿಕೊಟ್ಕೂರು ಕರ್ನೂಲ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೯	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ	ಶ್ರೀಮತ್ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಸಂಬಂಧಿ ಮೊಸಗಿಯ ಬ್ರಹ್ಮೇಶ್ವರದಾಚಾರ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ. ಸಂ. ೫ -II ನಂ. ೩೪೦

ಕಳಚೂರಿ ಕಾಲದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	ಸೋವಿದೇವ	ಲಕುಲೀಶ	ಕಡಂಬೇಶ್ವರ	ವಾಮದೇವ, ವಾದಿರುದ್ರ, ೧ನೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಅಮೃತರಾಶಿ, ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ, ೨ನೇ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಸರ್ವೇಶ್ವರ, ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ, ಮೂರುಜಾವಿದೇವ, ಲಕುಲೀಶನವರೆಗಿನ ಪರಂಪರೆ ಹೇಳಿದೆ. ಕಾಳಾಮುಖ ಶ್ರೀ ವಿಳಾಸಮಣಿ ಮುಕುರುಂದ ಎಂದಿದ್ದು, ಕಿಟ್ಟಗಾವಿಯ ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯ (೧೨೩೮ರ ಶಾಸನ) ವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.	ಕೆ.ಇ. VI ನಂ. ೩೭
೨	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ.೧೧೭೯	ಸಂಕಮ	ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತ	—	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಗುರುಕುಳದೊಳು ವಾದಿರುದ್ರ(ದೇವರ್ನ್ನೆ)ಗಳ್ಪರು ತತುಶಿಷ್ಯ ಸಂತಾನ ಅ... ಮೌರಾಧ್ಯರಪ್ಪ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೬೭

ಗುತ್ತರ ಕಾಲದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

೧	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ ಮತ್ತು ೧೧೮೮	೨ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ,	ಮುದ್ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವ	ದಾಸೇಶ್ವರ	ಕಾಳಮುಖ ತತಿಯೊಳ್ ಸವನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷೆಯೊಳವನೀನುತ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸನ್ತತಿಯೊಳ್ತೂ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೯
೨	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಗುತ್ತಲ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮	೨ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ,	ಕಲ್ಯಾಣ ಶಕ್ತಿ	ದಾಸೇಶ್ವರ	(ಪರ್ವತಾವಳಿ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖ) ವೃತತನು ಧಾತು ಕಿಟ್ಟಮಿಳಯಲ್ಪಪ ದೂಷ್ಮಿಗೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯದು ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿಯೆನಿಪುದು ನಿಶ್ಚಳವೃತ್ತಿಯಿಂ ನಿಯಮಿತ ನಿಯಮೋತ್ಥ್ರ ಕಾಳಾಮುಖದಿಂದಮೇ ಕಾಳಮುಖತ್ವಮೊಪ್ಪೆ ಶಕ್ತ್ಯತಿಶಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಮೃತೇಶ ಮುನಿ.	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೭೪
೩	ಗುತ್ತಲ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	೨ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ,	ವಿಮಳಶಕ್ತಿ	ಪದ್ಮೇಶ್ವರ ದೇವರು	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿ ಹರಪರ್ವತಾವಳಿ ಬುಧ ಸ್ತುತಂ ಕಾಲಮುಖಾನ್ವಯಂ ಜಗಂನುತಗುರುವಂಶಲಂಬ ಮೆನೆ ತಕ್ಕುಲ ಮತ್ತ ವಿಮಳಶಕ್ತಿಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೯೭

ಯಾದವ ಕಾಲದ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ತಿಳವಳ್ಳಿ, ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೯	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ವಿದ್ಯಾಭರಣ	ಸಾವಂತೇಶ್ವರ	ಕಿಟ್ಟ(ಕ್ರೋ)ಮ ಮಠಾತ್ತ ದೇಶಿಕ ಪದಃ ಸಿರಿವೂರ ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ಪ್ರಾಪ್ತಃ ಕಾಳಾಮುಖಸ್ಯಾಗ್ರಣಿ (ಕಿಟ್ಟಗ್ರಾಮ ಮಠಾತ್ತ ದೇಶಿಕ ಪದಃ) ಇರಬೇಕು.	ಕ.ಇ.V ನಂ. ೪೨
೨	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ, ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿದೇವ	ಕಡಂಬೇಶ್ವರ	ಕಾಳಾಮುಖವಾದಿಯಾಗೆ ಸಮಾಳಂಕೃತ ಸೂತ್ರಧಾತು ಪರ್ವತಾವಳಿಯೆಂದಿಂತಾಳೋಕಿಸೆ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯಾನ್ವಿತ ದೊಳಂ ಕಾಳಾಮುಖ ಶ್ರೀ ವಿಳಾಸ ಮಣಿ ಮುಕುರಂದಂ ವಾಮಶಕ್ತಿ, ವಾದಿರುದ್ರಶಕ್ತಿ, ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ, ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ, ಸರ್ವ್ವೇಶ್ವರಾಯ, ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ, ಮೂರುಜಾವಿದೇವ, ಬೃಕುಳೇಶ್ವರ ಯತಿ ಪರಂಪರೆ ಹೇಳಲ	ಕೆ.ಐ. VI ನಂ. ೪೪

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಸಂಗಮ, ಶಹಪುರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಕೂಡಲ ಸಂಗಮೇಶ್ವರ	ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಮಠ	ಅನುಶಾಸನ ಗೋಗಿ, ಪು.೮೭
೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಾಭರಣ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ.... ಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿಗಾಭರಣಂ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೭
೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ನಖರೇಶ್ವರ	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಗೆ ಕರಮಗ್ರಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣರಂ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೪
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಂಠ	ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ	ಪಂಚಲಿಂಗದಾಚಾರ್ಯ್ಯರಂ (ಯತಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ.)	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೬
೫	ಅಬಲೂರು, ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	೧೧೦೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣ	ಶಾ.ಸಾ.ಸಂಚಯ ನಂ. ೫೧

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೦೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕೇದಾರಯತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಧರೆಗೆಸೆವ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷಗೆ ಕರಣಗ್ರಣಿಯೆನಿಪಚ ತಾವಿಳೆಯೊಳ್ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣಂ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೪
೭	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಂಠ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾಮ್ನೆಯದ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತಾನದ ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯೊಳ್ನೆಗಳ್ತೆವಡೆದು ಶಿಷ್ಯಜಾತಕ ವರ್ಷಾ ಕಾಳಮುಖರೆನಿಸಿದ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೯
೮	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೨೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕೇದಾರಯತಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿ ದೇವಬ್ರತನೆಸೆವ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ತಾನಾ ವಿರ್ಭ್ಭವಿಸಿದನಮಳಯ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೦

ಕಳಚೂರಿಯರ ಕಾಲದ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ

೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೫೬	೩ನೇ ತೈಲಪ	ಗೌತಮಮುನಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿ ದೇವಬ್ರತನೆಸೆವ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ ತಾನಾವಿರ್ಭ್ಭವಿಸಿದನಮಳ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೪
೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೧೬೪	೩ನೇ ತೈಲಪ,	ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ದೇವವ್ರತಮುನಿಸಂನ್ತತಿ ಮೂವರು ಕೋಣೆಯೊ...ವಳಿತ... ವಳಿಯ ಷಣ್ಣದೆ ಸಂಭಾವಿತ ದೇಕಾರಶಕ್ತಿಯಿಂ ಶ್ರೀಕಂಠ > ಸೋಮೇಶ್ವರ > ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೮
೩	ಕುರುಗೋಡು, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೬	ಸೋವಿದೇವ ಕಳಚೂರಿ	—	ಗೌರವೇಶ್ವರ & ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವರು	ಮೂ...ಸ್ಥಾನದ / ತ್ರಿಕೂಟದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಕೆ (ಮೂರುಸ್ಥಾನ)	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.I ಬಳ್ಳಾರಿ ನಂ. ೭
೪	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧ ಮತ್ತು ೧೧೮೮	ಆಹವಮಲ್ಲ, ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕಳಚೂರಿ, ಗುತ್ತರು	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ	ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮನಾಥ	ಕಾಳಾಮುಖಯತಿ ತತಿಯೊಳ್ ಸವನಿಸಿದ ಶಕ್ತಿ ಪುರುಷೆಯೊಳವನೀನುತೆ .... ವಪ್ಪಂವಳಿಯೊಳು ಶಿವಲಿಂಗ ಬ್ರತಿಪನೆಸದ ನತಿಶಯ ಚರಿತಂ... ಮೂವರುಂ ದೇವರು ಕೊಡೆ ತರಂಗೊಂಡೇಕ ಮೂರ್ತ್ತತ್ರ ಮನೆ ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಜಗುರು ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವರ್ಗ್ಗೆ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೯೬

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಮತ್ತಿಕೋಟೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೦೭೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ, ಕ.ಚಾಲುಕ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಶ್ರೀ ಮದಿಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರಗಣ್ಯರಪ್ಪ ಶ್ರೀಮತ್ ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ವರೇಶ್ವರ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೯೨

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನದ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಮುಳಗುಂದ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೨	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ಧ್ರುವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ನಗರೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳಿಯ ದೇವರ ಸರತಿಯ ಮಠಂ	xi ಸೌ.ಇ.ಇ. ನಂ. ೮೭
೨	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ಸಾಮದವೇದಿ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳಿಯ ದೇವರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೭೮
೩	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಮಠದಾಚಾರ್ಯ್ಯರ್ಬ್ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನೋದ್ಭವ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XX ನಂ. ೮೩
೪	ಹೊಂಬಳ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೯	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಬೊಂತೇಶ್ವರ	ಕಾಳಾಮುಖಮುನೀಶ್ವರನತಿ ನಿಶ್ಚಿಂತಾತ್ಮನಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸಂತಾನಂ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XV ನಂ. ೭೩

ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದವರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಸಾತೇನಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೪	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ,	ಹರಶಕ್ತಿದೇವ	ಬಾಯಿಲೇಶ್ವರ	ಬಿಳ್ಳಮಠ (ಬೆಳ್ಳಿ ಮಠ)	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೫೭

ರಟ್ಟರ ಕಾಲದ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದವರು

೧	ಸೌದತ್ತಿ ಬೆಳಗಾಂ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೮	ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವರಸ	—	—	ಬೆಳ್ಳಿಯ ಬಗೆ	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೭೩

ಯಾದವರ ಕಾಲದ ಬೆಳ್ಳಿ ಸಂತಾನದವರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಮುಳಗುಂದ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೫	ಸಿಂಘಣ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ನಗರೇಶ್ವರ	ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತತಿ	ಅನುಶಾಸನ ಗೋಗಿ

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಧರ್ಮಪುರಿ ತಿರುವಳ್ಳೂರು ತಮಿಳುನಾಡು	೯ನೇ ಶತಮಾನ		ವಿದ್ಯೆರಾಶಿ	ಭೋಜಂಗೇಶ್ವರ	ಲಾಕುಳಾಗಮಿಕರು ಕಾಂಚಿ ಭೋಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಉಲ್ಲೇಖ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೪ ನಂ. ೯೦
೨	ಅಲಂಪುರ ಮೆಹಬೂಬನಗರ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೦	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ನಕರೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಜೋಗೇಶ್ವರಿ ದೇವಿಯರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫ ನಂ. ೪೪೮
೩	ಬಿಜಾಪುರ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೪	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಯೋಗೇಶ್ವರ ದೇವರು	ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಮುನಿಪಃ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಸರ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧೦ ನಂ. ೭
೪	ಮತ್ತಿಕೋಟೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ	ಇಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಂತತಿಯ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರಗಣ್ಯರಪ್ಪ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೯೨
೫	ಮುತ್ತಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಭುಜಂಗದೇವ		ಭುಜಂಗದೇವರ ವಂಶಾವಳಿ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೧೦ ನಂ. ೪೮ ಬಿಜಾಪುರ
೬	ಕೊಲನುಪಾಕ, ನಲ್ಗೊಂಡ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಣ್ಠ ಪಂಡಿತ	ಚಡೆಯ ಮಲ್ಲೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಭೂಷಣ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫ ನಂ. ೫೭೩
೭	ವೇಮುಲವಾಡ, ಕರೀಂನಗರ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ		ರಾಜಾದಿತ್ಯೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರು ನಡೆಸುವುವರು ಈ ಸ್ಥಾನ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫ ನಂ. ೫೭೩
೮	ಮನಗೂಳಿ, ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೨	ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಸದ್ಯೋಜಾತ ಪಂಡಿತ	ಕಲಿದೇವೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕುಳತಿಲಕ ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ ಪರಮ ತಪೋನಿಷ್ಠಾ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XV ನಂ. ೧೧೧

ಯಾದವರ ಕಾಲದ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಹಿಪ್ಪರಗಿ, ಸಿಂದಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೨	ಭಿಲ್ಲಮ, ಯಾದವ	ರಾಜಗುರು ದೇವ	ಕಲಿದೇವ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕುಳತಿಲಕ ರಾಜಗುರು	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೭೮

ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

೧	ಹನುಮಕೊಂಡ, ವರಂಗಲ್ (ಆ.ಪ್ರ)	೧೪ನೇ ಶತಮಾನ		ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಮುಳೇಶ್ವರ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶ್ರೀವರ್ಧನ ಕೋಟೆಯ ಮುಳೇಶ್ವರದ ಸಂಬಂಧ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫ ನಂ. ೪೪೨
೨	ಚರ್ದ್ರ, ನಲ್ಗೊಂಡ ತಾ. (ಆ.ಪ್ರ)			ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಮುಳೇಶ್ವರ	ತನ್ಮಠಾಚಾರ್ಯರಪ್ಪ ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಶ್ರೀವರ್ದ್ಧನ ಕೋಟೆಯ ಮೂಳೇಶ್ವರದ ಸಂಬಂಧ ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫ ನಂ. ೫೩೪
೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ					ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಸಮ್ಬಂಧ ಒಲಿಉರದ ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ದೇವರ ಪ್ರತಿಬದ್ಧ	ಇ.ಸಿ. VII & VIII ರ ಅನುಬಂಧ ನಂ. ೩೪೫

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ		ಪರ್ಬ್ಬತವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರಗಣ್ಣ... ತೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಸನ್ತತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೫೩
೨	ಆಚಾಪುರ, ಸಾಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಗೋನೇಶ್ವರ ದೇವರ ಮಠ	ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಕವಾದಿರುದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VIII ನಂ. ೧೧೦

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೩	ಕೆರೆಗುಡಿಹಳ್ಳಿ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೫	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ನೊಳಂಬೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತದ ಅಗಸ್ತ್ಯೇಶ್ವರ ಸಂತತಿಯ ಮಠ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. I ನಂ.೨೦೯
೪	ಎಸ್.ಕೆ. ಕೊಪ್ಪ, ಬೀಳಗಿ ಬಾಗಲಕೋಟೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೫	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯ	ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತ	ನಗರೇಶ್ವರ	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XI-I ನಂ. ೧೧೬
೫	ಕಾಜಿಪೇಟ, ವರಂಗಲ್ (ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೦	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಕಾಕತೀಯ ಬೇತರಸ	ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ	ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನರುಂ ಶ್ರೀ ಪರ್ವ್ವತ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಶಿಳಾಮಠಾಚಾರ್ಯರು ಪರ್ವ್ವತವಳಿಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೫ ಆ.ಪ್ರ. II ನಂ. ೪೨೯
೬	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ನಖರೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಗೆ ಕರಾಮಗ್ರಣಿಯೆನಿಪ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿಗಾಭರಣ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೦೬

ಸಿಂದರ ಕಾಲದ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಮುಕ್ಕುಂದಿ, ಸಿಂದನೂರು, ರಾಯಚೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೭	ಭಾಚರಸ ಸಿಂಧರು	ವಾದಿಕೋಲಾಹಲ ಪಂಡಿತ	ಬಾಚೇಶ್ವರ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. ೭ ರಾಯಚೂರು ನಂ. ೩೫೮
೨	ಹಿಪ್ಪಳಗಾಂ ಉಸ್ಮಾನಾಬಾದ್ (ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ)	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯ	ತತ್ಪುರುಷ	ಸರಸ್ವತಿ ಮಂಟಪ	ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	ಎ.ಇ.ಐ. Vol.38 ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೫೦
೩	ಅಬ್ಬಲೂರು ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಸೂರಿ	ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಶಕ್ತಿಪರ್ಷೆಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸಂತತಿ	ಶಾ.ಸಾ.ಸಂಚಯ ನಂ. ೫೧
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರ	ಪರ್ವ್ವತಾಮ್ನಾಯದ ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತಾನದ ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆಯೊಳ್ಗೆಗಳ್ತೆ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೯೯
೫	ವಣ್ಣೂರು, ಬೈಲಹೊಂಗಲ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಬಾಳಚನ್ದ್ರ ಪಂಡಿತ	ಹರಿಹರಾದಿತ್ಯ	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿ ಸಿಂಹ ಪುರುಷಶೆಯರನೇಕ ಲಾಕುಳಾಗಮ ಸಮಸ್ತ ಸಾಸ್ತ್ರ ಪಾರಾವಾರಂ	ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ ೨೫, ೨ ಸಂಪುಟ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ದೇವಾಲಯ	ಕಾಳಾಮುಖ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬	ಗೊಗ್ಗ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ		ಶಕ್ತಿ ಪರಿಧಿಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಅ...ಕ. ಸಂತತಿಯ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೩೧೬
೭	ಮುಳಗುಂದ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಮೃತರಾಶಿ	ವಿದುರೇಶ್ವರ	ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿವಳಸಿತ ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿ ಲತಿಕಾನಂದ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೯೮
೮	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ, ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೯	೩ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕೇದಾರ ಪಂಡಿತ ದೇವ		ಮೂವರ ಕೋಣೆಯ ಸನ್ತತಿ ದೇವಬ್ರತನೆಸೆವ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯೊಳ್ತಾ ನಾವಿರ್ಬ್ಭವಿಸಿದ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೦
೯	ಹೊಂಬಳ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿ	ಕುಮಾರ ಬೊಂತೇಶ್ವರ	ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನೀಶ್ವರನಲೆ ನಿಶ್ಚಿತಾತ್ಮನಾಗಿ ಬೆಳ್ಳೆಯ ಸಂತಾನಂ ನೆಗಳ್ದ ಪರ್ವ್ವತಾವಳಿಯಿರ್ಪಂ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XV ನಂ. ೭೩

ಗುತ್ತರ ಕಾಲದ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

೧	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೮	ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ದಾಸೇಶ್ವರ	ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖದಿಂದಮ	ಕೆ.ಐ. VI ನಂ. ೭೪
೨	ಹರಳಹಳ್ಳಿ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವಿಮಳಶಕ್ತಿ		ಕಿಟ್ಟಗಾವೆ ಸಂತತಿಯ ಹರಪರ್ವತಾವಳಿ ಬುದ್ಧಸ್ತುತಂ ಕಾಲಾಮುಖಾನ್ವಯಂ ಜಂನುತಗುರು ವಂಶಲಂಬ ಮೆನೆತತ್ಕುಲ ಮತ್ತು ವಿಮಳರಕ್ತಿಯ ಎಂದಿದೆ.	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೯೭
೩	ಕಂದಗಲ್ಲು ಹುನುಗುಂದ ಬಾಗಲಕೋಟೆ	೧೨ನೇ ಶತಮಾನ	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಪರ್ವತರಾಶಿ	ಮಾಣಿಕೇಶ್ವರ	ದೇವರ ಸ್ಥಾನಿಕ ಪರ್ವತರಾಶಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XV ನಂ. ೪೪

ಯಾದವರ ಕಾಲದ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಾಳಾಮುಖರು

೧	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ, ಹಿರೇಕೆರೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	ಸಿಂಘಣ ೨	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕಡಂಭೇಶ್ವರ	ಕಾಳಾಮುಖ ಪರ್ವತಾವಳಿಯ ಕಿಟ್ಟಗಾವೆಯ ಕಾಳಾಮುಖ ವಿಳಾಸಮಣಿ ಮಂಕುಂದ	ಕ.ಇ.VI ನಂ. ೪೪

ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಮಹಾನಂದಿ ಕರ್ನೂಲು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ ರಿಂದ ೯ನೇ ಶತಮಾನ		ವ್ಯಾಳಸಿಂಗ ಗುರು	ಉತ್ಪಾತಿ ಪಿಡುಗು ಕಾಳಾಮುಕ್ಕಾನ್	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. 354
೨	ನಂದಿಬೆಟ್ಟ ಚಿಕ್ಕಬಳ್ಳಾಪುರ, ಕೋಲಾರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೮೦೬ & ೮೧೦	೩ನೇ ಗೋವಿಂದ	ಈಶ್ವರದಾಸ	ತಪೋವನಾಧಿ ಪತಿ ಶ್ರೀಮತ್ ನಂದಿಗಿರಿಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ	ಇ.ಸಿ. XVIII (ಹಳೆ) ನಂ. 106 & 66
೩	ಮೀನಾಂಬರಂ ಮೆಹಬೂಬನಗರ, ಆಂಧ್ರ	೯೩೯ - ೬೭	೩ನೇ ಕೃಷ್ಣ	ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮುನಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯಂ ಬೆಳಗಸಿದವನು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. 523

ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ದೊಡ್ಡಹೊಮ್ಮ ನಂಜನಗೂಡು, ಮೈಸೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೭	೪ನೇ ರಾಚಮಲ್ಲ	ಬಾಳಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಶಕ್ತಿಪರಿಷೆಯ ಸ್ಥಾನ ಬಾಳಶಕ್ತಿ ಭಟಾರರ ಶಿಷ್ಯಕೊಟಿಭಟರ್	ಇ.ಸಿ. III ಎನ್.ಜಿ ನಂ. 294

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಸೊಗಲ ಬೈಲಹೊಂಗಲ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೭೮	೨ನೇ ತೈಲ	ತ್ರಿಭುವನ ಸಿಂಗಿ ಪಂಡಿತ	ರ್ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಳಮ ಸಿದ್ಧಕ್ಷೇತ್ರದ ತೀರ್ಥದ ಮುಖ್ಯ	ಇ.ಇಂಡಿಯಾ XVI ನಂ. 1
೨	ಗದಗ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೦೨	ಇರಿವಬೆಡಂಗ	ಕಾಳಜ್ಞಾನಿ ವಖ್ಖಾಣಿ ಜೀಯ	ಕೊಪ್ಪಿನ ವಖ್ಖಾಣಿಜೀಯನ ಶಿಷ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. 48
೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೧೯	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ಮೂಲಿಗ ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಮುಖ ಪರಂಪರೆಯವನು	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. 125
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೬	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ಲಕುಲೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	————	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. ೧೨೬
೫	ಕಿಟ್ಟಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೩೯	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖರ ಗಣ್ಡ ಕೊಟ್ಟಗಾನೆಯ ಸನ್ತತಿಯವರು	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೫೩
೬	ಆಚಾಪುರ ಸಾಗರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೨	೨ನೇ ಜಯಸಿಂಹ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ವಾದಿರುದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VIII ನಂ. 11

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೭	ತಡಖೇಲ ನಾಂದೇಡ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೪೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ವಾಗೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಮುಖ್ಯರುಂ ತರಯನೈಷ್ಠಿಕ	ಇನ್ಸ ಆಫ್ ನಾಂದೇಡ ನಂ. ೩
೮	ಮೋಟೆಬೆನ್ನೂರು ರಾಣಿಬೆನ್ನೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೧	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರಗಣ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. 62
೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಮೂಲಿಗಜ್ಞಾನ ಶಿವದೇವರು	————	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. 118
೧೦	ಅಸಗೋಡ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕರ್ತಾರ ಭಟ್ಟಾರಕ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಂ ನೈಷ್ಠಿಕ ವೇದಿ ಕರ್ತಾರಮಠ	ಇ.ಸಿ. XI (ಹಳೆ) ನಂ. 10
೧೪	ಕೊತ್ತಪಲ್ಲಿ ಕರ್ನೂಲು, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೭	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು	ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ನೈಯಾಯಿಕ ಬಲ್ಲವನು	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. 119
೧೫	ಕುಯಿಬಾಳ ಕುಂದಗೋಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೮	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ಶಕ್ತಿ ಪರ್ಷೆ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XX p.42 ನಂ. 38
೧೬	ಹಿರೇಮಾಗಳಗೇರಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೫೯	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರು	ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ಮಠದಾಚಾರ್ಯ್ಯ ಅರಿಯದೇವರ ಶಿಷ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. 119
೧೭	ಆಲಂಪುರ ಮೆಹಬೂಬನಗರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೦	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಲೋಕಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ಭುಜಂಗೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. 448
೧೮	ಮುಳುಗುಂದ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೨	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಧ್ರುವೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಗಂಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ನಗರೇಶ್ವರದಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XI ನಂ. 97
೧೯	ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕಂತಾರ ಪಂಡಿತ	ನಕರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. VI ನಂ. 574
೨೦	ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೪	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಗವರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. IX-I ನಂ. 126
೨೧	ಕೆರೆಗುಡಿ ಹಳ್ಳಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೫	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಮಲ್ಲ	ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಪರ್ವತಗಸ್ತೇಶ್ವರ ಸನ್ತತಿಯ ಮಠ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. IX-I ನಂ. 128

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೨೨	ಬೇಗೂರು ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೬	೧ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಠದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. 19
೨೩	ಆಡೂರು ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೭		ಬಾಲಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತ	ಶಕ್ತಿ ಪರಿಷೆ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX p.323 ನಂ. 285
೨೪	ಚಿನ್ನತಂಬಳಂ ಆಧೋನಿ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೮	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತ	ನಿರಂಜನ ಪಂಡಿತ > ಅನಂತಶಕ್ತಿ > ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. 119
೨೫	ಶಿವಪುರಂ ಕರ್ನೂಲು, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೯	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ದೇವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಗಂಗರಾಶಿ ಭಟ್ಟಾರಕರ ಶಿಷ್ಯ ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ನಳಿನೀ ವಿವಕರ ಕಿಟ್ಟಿಗಾವೆ ಸಂತತಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. ೧೩೪
೨೬	ಶಿವಪುರಂ ಕರ್ನೂಲು, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೬೯	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕಿಟ್ಟಿಗಾವೆ ಗಂಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. ೧೩೪
೨೭	ಉಚ್ಚಂಗಿದುರ್ಗ ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೦	ಪೆರ್ಮಾಡಿದೇವ ನೊಳಂಬ ಪಲ್ಲವ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ವಖ್ಖಾಣಿದೇವನ ಶಿಷ್ಯ	ನಂ. ೫೭೧ ಸೌ.ಇ.ಇ. VII
೨೮	ಸಗರ ಶಹಪುರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೧	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಅನಂತ ಶಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧಾಂತದೇವ	ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ತ್ಥ ಸಮುದ್ಧರಣ ಶೀಲ	ಕ.ಜಿ.ಶಾಸನಗಳು ನಂ.೨೮
೨೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ		ಭುವನೈಕಮಲ್ಲ	ತ್ರಿಲೋಚನ ಮುನಿ	ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಶರರ್	ಇ.ಸಿ. VII & VIII ರ ಪ್ರಬಂಧ ನಂ. ೩೪೨
೨೭	ಬಿಜಾಪುರ ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೪	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಯೋಗೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವ	ಭುಜಂಗ ಮುನಿಪ ಕಾಳಾಮುಖಾಗ್ರೇಸರ್ ಭುಜಂಗಮುನಿ > ತ್ರಿಲೋಚನದೇವ > ಬಾಳಸೂರ್ಯ > ಮಹಾಕಾಳ ಭೈರವ > ಯೋಗೀಶ್ವರ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVII ನಂ. ೮೦
೨೮	ಎಸ್.ಕೆ. ಕೊಪ್ಪ ಬಾಗಲಕೋಟೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೫	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತ ದೇವರು	ತ್ರಿಭುವನ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. VX ನಂ. ೧೧೬
೩೦	ಕಲ್ಕೇರಿ ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೬	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ದೇವಸಿಂಗಿಜೀಯ	ಮಲೆಯಾಳ ತಪೋನಿಧಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೪೯

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೩೧	ಅಸಗೋಡ ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೬	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವಾದಿ ಪ್ರಳಯ ಕಾಲ ಭೈರವ ದೇವ	ಧರ್ಮಕರ್ತಾರ ಪಂಡಿತದೇವರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. X (ಹಳೆ) ನಂ. 9
೩೨	ಮತ್ತಿಕೋಟೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ತ್ರಿಲೋಚನ ಪಂಡಿತದೇವರ ಅಗ್ರಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೯೨
೩೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಾಭರಣ	ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಮುನಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೭
೩೪	ಮುತ್ತಗಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೯& ೧೧೧೦	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಚಲೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಭುಜಂಗದೇವ > ತ್ರಿಲೋಚನದೇವ > ಬಾಳಸೂರ್ಯ > ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಂಡಿತ > ಕಾಳಭೈರವ ಪಂಡಿತ ದೇವರು > ಯೋಗೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ ದೇವರು > ಅಚಲೇಶ್ವರ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XI p.II ನಂ. ೧೨೫
೩೫	ಕೊಲನುಪಾಕ ನಲ್ಗೊಂಡ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಂಠ ಪಂಡಿತ	ಭುಜಂಗಾವಳಿಯ ಭೂಷಣ ಗೋಕರ್ಣರಾಶಿ > ಈಶಾನ್ಯ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ > ಶ್ರೀಕಣ್ಠ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ.೫೭೩
೩೬	ಹದ್ಲಿ ರಾಮದುರ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರು	ದೇವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಶಿಷ್ಯ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XX p.70-71 ನಂ. 57
೩೭	ಗುತ್ತಿ ಅನಂತಪುರ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೫	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತ	ಸ್ವಯಂಭು ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ.131
೩೮	ಮಾಯಿತಮ್ಮನಮಚಡಿ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೬	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಪತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ಎಸ್.ಕೆ. ನಂ. 275
೩೯	ಕುರುವತ್ತಿ ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸರಸ್ವತಿ ಕರ್ಣಾವತಂಸ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.ಜ ನಂ.೭
೪೦	ಸೌದತ್ತಿ ರಾಮದುರ್ಗ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಪುಲಿಯ ಮಠದ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿ	ಕ.ಇ. ಬಿ ನಂ. ೫೨

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೪೧	ಕೊಲನುಪಾಕ ನಲ್ಗೊಂಡ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಕುಲ ದೇವಭಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವ ಕೇದಾರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. ೫೪೫
೪೨	ಕಾಜಿಪೇಟ ವರಂಗಲ್, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೦	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರಾಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಶ್ರೀಶೈಲ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. ೪೨೯
೪೩	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ನಖರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಆಚಾರ್ಯ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ > ಶ್ರೀ ಕಣ್ಣಪಂಡಿತ > ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೪
೪೫	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೬	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಶ್ಮೀರದೇವರು ತ್ರಿಲೋಚನ ಮುನಿ ವರೇಶ್ವರ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೧೪
೪೬	ಚಿಲ್ಲೂಕರು ನಲ್ಗೊರಡ ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೬	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಲಕುಳೀಶ್ವರ ಮುನಿ	ಸಕಳ ಶಿವಾಗಮ ಸಿದ್ಧಾಂತಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಮುನೀಂದ್ರ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ. ೫೨೬
೪೮	ಮುಕ್ಕುಂದಿ ಸಿಂದನೂರು, ರಾಯಚೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವಾದಿಕೋಳಾ ಹಳ ಪಂಡಿತ	ಪರ್ವತಾವಳಿ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.VII ನಂ. ೭ ಸಿಂಧನೂರು
೪೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಚತುರಾನನ ಪಂಡಿತ	ತ್ರಿಪುರಾಂತಕದಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೬
೫೦	ಕಲ್ಲೂರು ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೮	ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ	ಶಿವಸಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಲಿದೇವ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಯಲಬುರ್ಗಾ ತಾ. ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.II ನಂ. 17
೫೧	ಕುರುವತ್ತಿ ಹಡಗಲಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಲಕುಳೀಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಅಭಿನವ ಸೋಮೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಕಾಶ್ಮೀರದೇವ > ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವ > ಲಕುಳೀಶ್ವರ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.೧ ಹಡಗಲಿ ನಂ. ೧
೫೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೮
೫೩	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೪	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ತತ್ಪುರುಷ ಪಂಡಿತ	ಅಂದಕಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಎ.ಇಂಡಿಕಾ XVIII ನಂ. 22

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೫೪	ಗುತ್ತಿ ಅನಂತಪುರ, ಆಂಧ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೯	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸುರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ತಪೋಧನ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. V-II ನಂ.
೫೫	ಹನಸಿ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮಕರ್ತ್ಥಾರ ಪಂಡಿತದೇವ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಕರ್ತಾರ ಮಠದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. IX p.1 ನಂ.
೫೬	ಅಸಗೋಡ ಜಗಳೂರು, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ತ್ರಿಭುವನ ಕರ್ತಾರ ಪಂಡಿತ	ತ್ರೈಲೋಕ್ಯ ಕರ್ತಾರ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. XI (ಹಳೆ) ನಂ. 12
೫೮	ಕೆರೆಗುಡಿ ಹಳ್ಳಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧	ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ	ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ದಿವ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತನ ಶಿಷ್ಯ ವಾಮಶಕ್ತಿ ಶಿಷ್ಯ ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.I ನಂ. 208
೫೯	ಹನಸಿ ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸೋಮಕರ್ತ್ಥಾರ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸ್ಥಾನಕರ್ತಾರ ಮಠ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. 184
೬೦	ತಳಕಲ್ಲು ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ವಾಮದೇವ ಪಂಡಿತ	ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಹ.ಬೊ.ಹಳ್ಳಿ ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ.I ನಂ. 42
೬೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಶ್ರೀಕಣ್ಠ ಪಂಡಿತ	ಶಿಷ್ಯಜಾತಕ ವರ್ಷಾಕಾಳಾಮುಖ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. 99
೬೨	ಗೊಗ್ಗ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೭	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೩೧೬
೬೩	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೭೮
೬೪	ಹಂದರಕಿ ಚಿತ್ತಾಪೂರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೧೮ ೧೧೨೨	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಘೋರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ನೈಷ್ಠಿಕ ಮಠದಾಚಾರ್ಯ್ಯ ಕಾಳಾಮುಖ ನೈಷ್ಠಿಕ	ಕ.ಜಿ. ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೩೯
೬೫	ಶಿರೋಳ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೧	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮುದ್ಧರಣ ಶಿವದ್ರೋಹಿ ವಿಳಯಕಾಳಾನಳರುಂ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. ೧೭೨

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬೬	ಇಡಪನೂರು ರಾಯಚೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೨	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಕರೆಕಂಠ ಪಂಡಿತ	ಲಾಕುಳ ಸಿದ್ಧಾಂತ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. VII ನಂ. ೭ ರಾಯಚೂರು
೬೭	ಉಮ್ರಾಣಿ ಜತ್ತ, ಸಾಂಗ್ಲಿ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ ೧೧೪೨	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಚಂದ್ರಾಭರಣ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. VII ನಂ. ೧೧೦
೬೮	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಗಸ್ತ್ಯ ಪಂಡಿತ	ಸಾಮವೇದಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. XX ನಂ. ೮೩
೬೯	ಮುಳಗುಂದ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಅಮೃತರಾಶಿ ಮುನಿ	ಪರ್ಬ್ಬತಾವಳಿ ವಿಳಸಿತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ.
೭೦	ನೆಗಳೂರು ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XVII ನಂ. ೧೨೩
೭೧	ಕಲ್ಲೂರು, ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೫	೬ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಶಿವಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. II ನಂ. ೧೭
೭೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೯	೩ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ವಿದ್ಯಾಭರಣ ಮುನಿ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೦
೭೩	ಕರಾಡಬೇಡ ನಾಂದೇಡ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೦	೨ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಜ್ಞಾನೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತದೇವರು	ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಆಚಾರ್ಯ	ಇನ್ಸ್ ಆಫ್ ನಾಂದೇಡ ನಂ. ೨೯
೭೭	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯	೩ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಗೌತಮದೇವ	ಗವರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೧೨
೭೮	ಶಿರಸಗಿ ಸಿಂದಗಿ, ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯	ಭೂಲೋಕಮಲ್ಲ	ಮಲಯಾಳ ಪಂಡಿತ	ಕಲಿದೇವರ ಮಠದ ಆಚಾರ್ಯ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. X ನಂ. ೫೨ ಸಿಂದಗಿ ತಾ.
೭೯	ಸಿಂದಗೆರೆ ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೧	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ನಿರ್ವಾಣಿ ದೇವ	ಮುಳುಗುಂದದ ಸ್ವಯಂಭೂ ದೇವಾಲಯದ ಆಚಾರ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. ೨೩೫
೮೧	ಮನಗೂಳಿ ಬಿಜಾಪುರ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೨	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತ ಪಂಡಿತದೇವ	ಭುಜಂಗಾವಳಿ ಕುಲತಿಲಕ	ಎಸ್.ಐ.ಐ. XV ನಂ. ೧೦೧

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೮೨	ಕೆರೆಗುಡಿ ಹಳ್ಳಿ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ದಾವಣಗೆರೆ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೨	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ವರೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	ಲಾಕುಳಾಗಮವಂತ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-I ನಂ. ೧೮೮
೮೩	ಸಂಶಿ ಕುಂದಗೋಳ, ಧಾರವಾಡ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೪	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಈಶಾನ್ಯಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಗವರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನದಾಚಾರ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೨೦
೮೪	ಸಂಗಮ ಶಹಪುರ, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೬	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರು	ಸಂಗಮೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಪತಿ	ಕ.ಜಿ. ಶಾಸನಗಳು ನಂ. ೩೬
೮೫	ಮುತ್ತಗಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೭	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಲಕುಳೀಶ್ವರ ದೇವ	ನೈಷ್ಠಿಕರ ವಜ್ರಮುಕುಟ ೨ನೇ ಯೋಗೀಶ್ವರ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ ವರೇಶ್ವರ ದೇವ ಯೋಗಿಶ್ವರದೇವ ಮುನೀಂದ್ರ ಮಹಾಪ್ರಳಯ ಕಾಲಭೈರವದೇವ ಕಾಶ್ಮೀರ ಮುನೀಂದ್ರ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. X ನಂ. ೫೧ ಬಾಗೇವಾಡಿ
೮೬	ಮಾಯಿತಮ್ಮನಮಚಾಡಿ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೩	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	——	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೬೬
೮೭	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ		೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಗಂಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತ	ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಆಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೬೭
೮೮	ಶಿರಸಂಗಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೮	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸುಧರ್ಮ್ಮ ಪ್ರಮುಖಂ ಆಚಾರ್ಯ	ಕ.ಇ. Vol. I ನಂ. ೨೪
೮೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೯	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಗೌತಮುನಿ	ವಿದ್ಯಾಭರಣರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೩
೯೦	ಜಗಳೂರು ಚಿತ್ರದುರ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೫	೨ನೇ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ	ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ತೇಜೋನಿಧಿ ಪಂಡಿತದೇವರ ಮಗ	ಇ.ಸಿ. XI (old) ನಂ. ೧೦೩
೯೧	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೬	೩ನೇ ತೈಲಪ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಗೌತಮಮುನಿಯ ತನೂಜ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೪
೯೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೪		ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಕೋಡಿಯ ಮಠದಾಚಾರ್ಯ ದೇವವ್ರತ ಮುನಿ ಕೇದಾರಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀಕಂಠ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೮

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೯೩	ಮಾಯಿತಮ್ಮನಮಚಾಡಿ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೬	ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಶಿವಸಕ್ತಿ ದೇವರು ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೭೭
೯೪	ಕುರುಗೋಡು ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೩	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬಾಲಶಿವಾಚಾರ್ಯ	ಲಾಕುಲೀಶ್ವರಾಗಮ ಮತ್ತು ಕಾಳಾಮುಖ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಅರಿತವನು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. I ನಂ. ೧೮
೯೫	ಶಿರಸಂಗಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೬	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಹೆಬ್ಬೇಶ್ವರ ದೇವರ ಆಚಾರ್ಯ	ಕ.ಇ. I ನಂ.
೯೬	ಹೊಂಬಳ ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	೪ನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಬೊಂತೆಯ ಮುನಿ	ಬೊಂತೆಯಮುನಿ > ಅವಧೂತ - ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು - ರುದ್ರಶಕ್ತಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XV ನಂ. ೭೩

ಹೊಯ್ಸಳ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

೧	ಕಣೆಕಟ್ಟೆ ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೧೭ ೭೮ ೧೦೯೫	ನರಸಿಂಹ	ಜಗತೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತ	—	ಇ.ಸಿ. X (ಹೊಸ) ನಂ. ೮೨
೨	ಬೇಲೂರು, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೯೭	ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ತೇಜೊನಿಧಿ ಪಂಡಿತರು	—	ಇ.ಸಿ. IX ನಂ. ೧೦೮
೩	ಬಾಣೂರು ಅಗ್ರಹಾರ ಕಡೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೦೯	೧ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಗಿರ್ಬಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಗುರು	ಇ.ಸಿ. XI ನಂ. ೧೨೭
೪	ಬೆಲಟಕೆರೆ ಕಡೂರು, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯	ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	ಧರ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತ	ಶಿವದ್ರೋಹ ಸಂಹರಣ	ಇ.ಸಿ. XII ನಂ. ೧೪೩
೫	ದೇಶಾಣೆ ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೩೯	೧ನೇ ನರಸಿಂಹ	ವಾಮಜೀಯ	ಗಂಗರಾಸಿ ಪಂಡಿತರ ದೀಕ್ಷಾಸುತ ತ್ರಿಭುವನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ತಮ್ಮ	ಇ.ಸಿ. XI ನಂ. ೨೫೩
೬	ಕರದಾಳ ತಿಪಟೂರು, ತುಮಕೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೯	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಗಂಗರಾಶಿ ಜೀಯ	ಬನ್ಮುಜೀಯನ ಮಗ	ಇ.ಎ.ಇ. XII ನಂ. ೯೧
೭	ಹಿರೀಕಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ನಾಗರಾಸಿ ಪಂಡಿತ	ಕುಂದಜೀಯ ಮಗ ಪದ್ಮಶಿವ ಪಂಡಿತ ಶಿಷ್ಯ ನಾಗರಾಶಿ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೧೨೯

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೮	ಹಿರೀಕಲ್ಲು ಬೆಟ್ಟ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಮಾದಜೀಯ	ನಾಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೧೨೯
೯	ಜಯ ಚಾಮರಾಜಪುರ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೭	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಚಿಕ್ಕಕಲಿಜೀಯ	ಕೇತಜೀಯ ದೇವೇಂದ್ರಶಕ್ತಿ ಗುಡ್ಡಿದೇಕವ್ವೆ ರಾಮಶಕ್ತಿ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ರಾಮಸಕುತಿ ಮಹದೇವಜೀಯ ಚಿಕ್ಕಕಲಿಜೀಯ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೯೬
೧೦	ಕೆಂಗಲ್ಲು ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೧	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಧರ್ಮರಾಸಿ ಪಂಡಿತ	ತ್ರಿಭುವನ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಧರ್ಮರಾಶಿಯ ಮೊಮ್ಮಗ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೩೨೫
೧೧	ಅರಸಿಕೆರೆ ಹಾಸನ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೩	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಅಮೃತರಾಸಿ ಪಂಡಿತ	ತ್ರಿಲೋಚನಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಶಿಷ್ಯ ಧರ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತರ ಮಗ	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೬
೧೨	ಕಣಿಕಟ್ಟೆ ಅರಸೀಕೆರೆ, ಹಾಸನ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೯	ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ನಾಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತರು, ಶಿವಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಗುರುಗಳು	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೮೮
೧೩	ದೊಡ್ಡಟೇಕಲವಟ್ಟಿ ತುಮಕೂರು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೮೭	೨ನೇ ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಸೋಮೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತರು ಬಂಮಜೀಯ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. XXIV ನಂ. ೩೫
೧೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೩	ವೀರಬಲ್ಲಾಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಪರ್ವತಾವಳಿ ರಾಜಗುರು	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೫
೧೫	ಕಲ್ಕೇರಿ ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೭	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಭಿಕ್ಷೆಯ ಮೂರುಜಾವಿ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೨೨೮
೧೬	ಹುಳಿಯೂರು ತುಮಕೂರು	೧೧, ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಮುನೀಂದ್ರ	ಸದ್ಯೋಜ್ಯಾತಾಚಾರ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ದೇವರು ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಇ.ಸಿ. XXIV ನಂ. ೯೫
೧೭	ಮೇಡೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೪	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ರಾಯರಾಜಗುರು ತಪತೇಜ	
೧೮	ಜಾಜೂರು ಅರಸಿಕೆರೆ, ಹಾಸನ	೧೨, ೧೩ನೇ ಶತಮಾನ	೨ನೇ ಬಲ್ಲಾಳ	ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಶಿವಶಕ್ತಿ	——	ಇ.ಸಿ. X ನಂ. ೪೭

ಕಳಚೂರಿ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೬	ಸೋವಿದೇವ	ದೇವಶಕ್ತಿ ಬ್ರತಿ		ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೩೬
೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವ ಗೌತಮನ ಶಿಷ್ಯ	ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೦೨
೩	ಮುತ್ತಗಿ ಬಾಗೇವಾಡಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯	ಬಿಜ್ಜಳ	ನಾಗೈಯ್ಯಂ	ಯೋಗೀಶ್ವರ ಲಕುಲೀಶ್ವರನ ಶಿಷ್ಯ	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. X ನಂ. ೪೦
೪	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೫೯	ಬಿಜ್ಜಳ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ರಾಜಗುರು ಕೋಡಿಯ ಮಠದಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೧೨೩
೫	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೧	ಬಿಜ್ಜಳ	ದೇವರಾಸಿ ಪಂಡಿತ	ಕಾಳಾಮುಖ ಸಮಯ ಸಿಖಾಮಣಿ ರಾಮೈದೇವರ ಆಚಾರ್ಯ ಅಮೃತರಾಶಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೩೭
೬	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨	ಬಿಜ್ಜಳ	ದೇವಶಕ್ತಿ ಬ್ರತೀಂದ್ರ	ಕಾಳಾಮುಖರ ಒಡವೆ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೪೨
೭	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೨	ಬಿಜ್ಜಳ	ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಅಂದಾಸುರ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಎ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೨
೮	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೩	ಬಿಜ್ಜಳ	ದೇವೇಂದ್ರ ಶಕ್ತಿ ಬ್ರತೀಂದ್ರ	ಕಾಳಾಮುಖ ಮುಖ ತಿಳಕ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೪೨
೯	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೮	ಸೋವಿದೇವ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ರಾಜಗುರು ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಗೌತಮನ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೨
೧೦	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೪	ಸೋವಿದೇವ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಕಡಂಬೇಶ್ವರದ ಆಚಾರ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೩೭
೧೧	ಕುರುಗೋಡು ಬಳ್ಳಾರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೬	ಸೋವಿದೇವ	ಅಮೃತರಾಶಿ ಮುನಿ	ಕಲಿದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು. ಕಾಳಾಮುಖ ತಿಲಕ	ಸೌ.ಇ.ಇ. IX-i ನಂ. ೨೯೬

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೧೨	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೬	ಸೋವಿದೇವ	ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತ	ಮೂಲಸ್ಥಾನದಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೨೩೬
೧೩	ಕುಕನೂರು ಯಲ್ಬುರ್ಗಾ, ಕೊಪ್ಪಳ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೮	ಕಳಚೂರಿ ಮತ್ತು ಸಿಂಧನೂರು	ಕಳೇಶ್ವರ ಯತಿ	ಕಾಳಾಮುಖಾನ್ವಯ ಜೇಷ್ಠಾದೇವಿಯ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ರಾಜಗುರು	ಕ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ. II ನಂ. ೫೨
೧೪	ಬಂಕಾಪುರ ಸಿಗ್ಗಾಂ, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೮	ಸಂಕಮದೇವ	ವಿಮಳ ಶಕ್ತಿ ಮುನಿ	ಜಂಗಮ ಪಾರಿಜಾತ ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಲಬ್ಧವರ ಪ್ರಸಾದ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XVIII ನಂ. ೨೯೦
೧೫	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೭೯	ಸಂಕಮದೇವ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ರಾಜಗುರು ಕೇದಾರೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೬
೧೬	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	೧೧, ೧೨ನೇ ಶತಮಾನ		ನಾಗರಾಶಿ	ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಕಂಬ ನಿರ್ಮಾಣ	ಎ.ಇಂ. XVII ನಂ. ೨೨ / I
೧೭	ಸೊರಬ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೧		ಸೋವರಾಸಿ ಪಂಡಿತ	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪಂಡಿತರ ಸುತ	ಇ.ಸಿ. VII+VIII ನಂ. ೫೮೬

ಯಾದವ ಕಾಳಾಮುಖರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯರು

೧	ಧರ್ಮಪುರಿ ನಾಂದೇಡ, ತ.ನಾ.	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೯೨	ಆನೇ ಬಿಲ್ಲಮ	ಬ್ರಹ್ಮರಾಶಿ ಪಂಡಿತ	ಕಾಲೇಶ್ವರ ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯ	ಇನ್ಸ್ ಆಫ್ ನಾಂದೇಡ ನಂ. ೪೦
೨	ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೫	ಸಿಂಘಣ	ವಾಮಶಕ್ತಿದೇವ	ಮಹಾಬ್ರತಿ ಶ್ರೀಕಣ್ಠ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೯೫
೩	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೧೫	ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಕೇದಾರ ದೇವಾಲಯದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೯೧
೪	ಹೂಲಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೪	ಸಿಂಘಣ	ವಾಮಶಕ್ತಿ	ಅಂದಾಸುರದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಇ.ಎ.ಇಂ. XVIII ನಂ. ೨೨
೫	ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿರಹಟ್ಟಿ, ಗದಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೨೭	ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಕೇಧಾರದೇವರ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ನಂ. ೧೯೮

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಸ್ಥಳ	ಕಾಲ	ರಾಜ	ಯತಿ	ಗುರುಪರಂಪರೆ	ಉಲ್ಲೇಖ
೬	ತಿಳವಳ್ಳಿ ಹಾನಗಲ್, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	ಸಿಂಘಣ	ರುದ್ರಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಗೋಕರ್ಣಯತಿಯ ಶಿಷ್ಯ ಕಾಳಾಮುಖಖ್ಯಾಗ್ರಣಿ ಸಪ್ತಹತ್ತಂ	ಕ.ಇ. V ನಂ.
೭	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೭	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಸಾವಂತೇಶ್ವರದ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ, ರಾಜಗುರು ಸರ್ವೇಶ್ವರನ ಶಿಷ್ಯ	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೪೨
೮	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೭	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ರಾಜಗುರು ಸಪ್ತಾಹತ್ತರಿಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೪೪
೯	ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೩೮	೨ನೇ ಸಿಂಘಣ	ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ವಾಮದೇವ > ವಾದಿರುದ್ರ > ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ I > ಅಮೃತರಾಶಿ > ಶ್ರೀಕಂಠದೇವ > ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ II > ಸರ್ವೇಶ್ವರ > ಕಲ್ಯಾಣಶಕ್ತಿ ಮೂರುಜಾವಿದೇವ > ಲಕುಲೀಶ > ಮೂರುಜಾವಿ	ಕ.ಇ. VI ನಂ. ೪೩
೧೦	ಬಂದಳಿಕೆ ಶಿಕಾರಿಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೮	ಕಂದಾರದೇವ	ವಾಮಶಕ್ತಿ ದೇವರು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ದೇವರು	ಕೋಡಿಯ ಮಠದ ಆಚಾರ್ಯ	ಇ.ಸಿ. VII ನಂ. ೩೭೦
೧೧	ಮುನವಳ್ಳಿ ಸೌದತ್ತಿ, ಬೆಳಗಾವಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೫೨	ಕಂದರಾಯ	ಸರ್ವೇಶ್ವರ	ಮಗ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿ ಮೊಮ್ಮಗ ಸೋಮೇಶ್ವರ	ಕ.ಇ. I ನಂ. ೩೧
೧೨	ಚಿಕ್ಕಮಾಗಡಿ ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೪	ರಾಮಚಂದ್ರದೇವ	ಮೂರ್ಜ್ಜಾವಿ ಬ್ರತಿ	—	ಇ.ಸಿ. 7-8 ರ ನಂ. ೩೬೧
೧೩	ಕಡವೂರು ಹಿರೇಕೆರೂರು, ಹಾವೇರಿ	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೮೮		ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವ	ಕಡಂಭೇಶ್ವರದ ಆಚಾರ್ಯ	ವಾ.ವರದಿ 1960- ನಂ. ೪೭೧

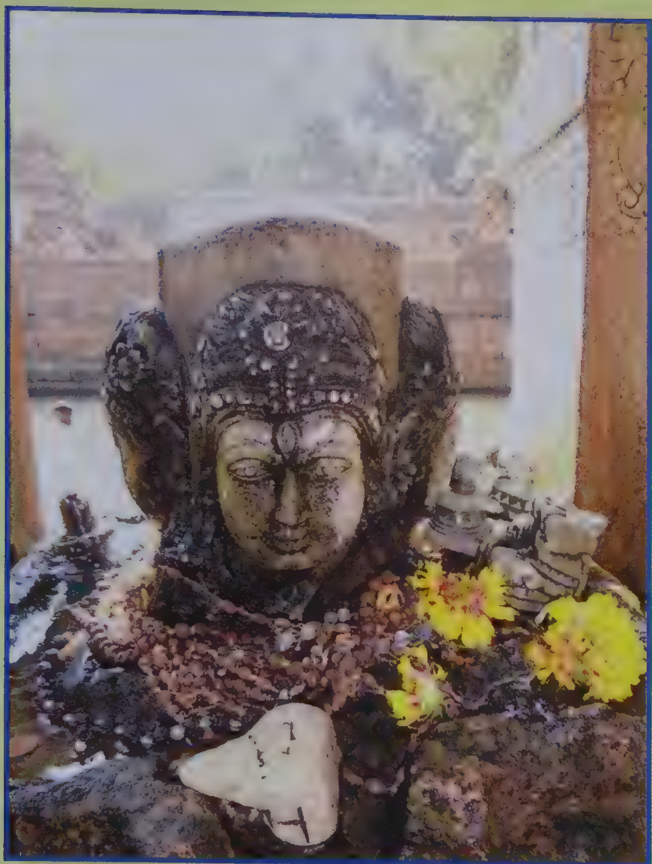
ಕಾಳಾಮುಖರ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಗಳು

ಮೂರುಜಾವಿದೇವರ ಶಾಸನಗಳಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳು

1. ಹಿರೇಮಾಗಳಗೇರಿ
2. ರಟ್ಟೀಹಳ್ಳಿ
3. ಬಿಸಿಲಹಳ್ಳಿ
4. ಹೊಂಬಳ
5. ಕಲ್ಲೇರಿ
6. ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ
7. ಹಿರೇಮೊರಬ
8. ಮೇಡೂರು
9. ಚಿಕ್ಕಮಾಗಡಿ
10. ಕಡೂರು
11. ಸಾಲವಾಡಗಿ

ಪಂಚಮುಖಲಿಂಗ, ವಿಷ್ಣುಪುಷ್ಕರಣಿ,
ಮಹಾಕೂಟ

ಸ್ತಂಭ ಶಾಸನ, ಪಟ್ಟದಕಲ್ಲು

ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ

ತ್ರಿಪುರಾಂತಕ ಮಠ–ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ

ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ,ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ

ನಗರೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಬಂಕಾಪುರ

ಚಿಕ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಚಿನ್ನಮುಳುಗುಂದ (ಹಾವೇರಿ)

ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯ, ಕಲ್ಕೇರಿ (ಹಾನಗಲ್)

ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯ, ಹರಳಹಳ್ಳಿ (ಹಾವೇರಿ)

ಏಕಾಂತ ರಾಮಯ್ಯನ ಶಿವಭಕ್ತಿ ತೋರಿಸುವ ಶಿಲ್ಪ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಅಬ್ಬಲೂರು

ಶೈವ–ಜೈನರ ಸಂಘರ್ಷ, ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ, ಅಬ್ಬಲೂರು

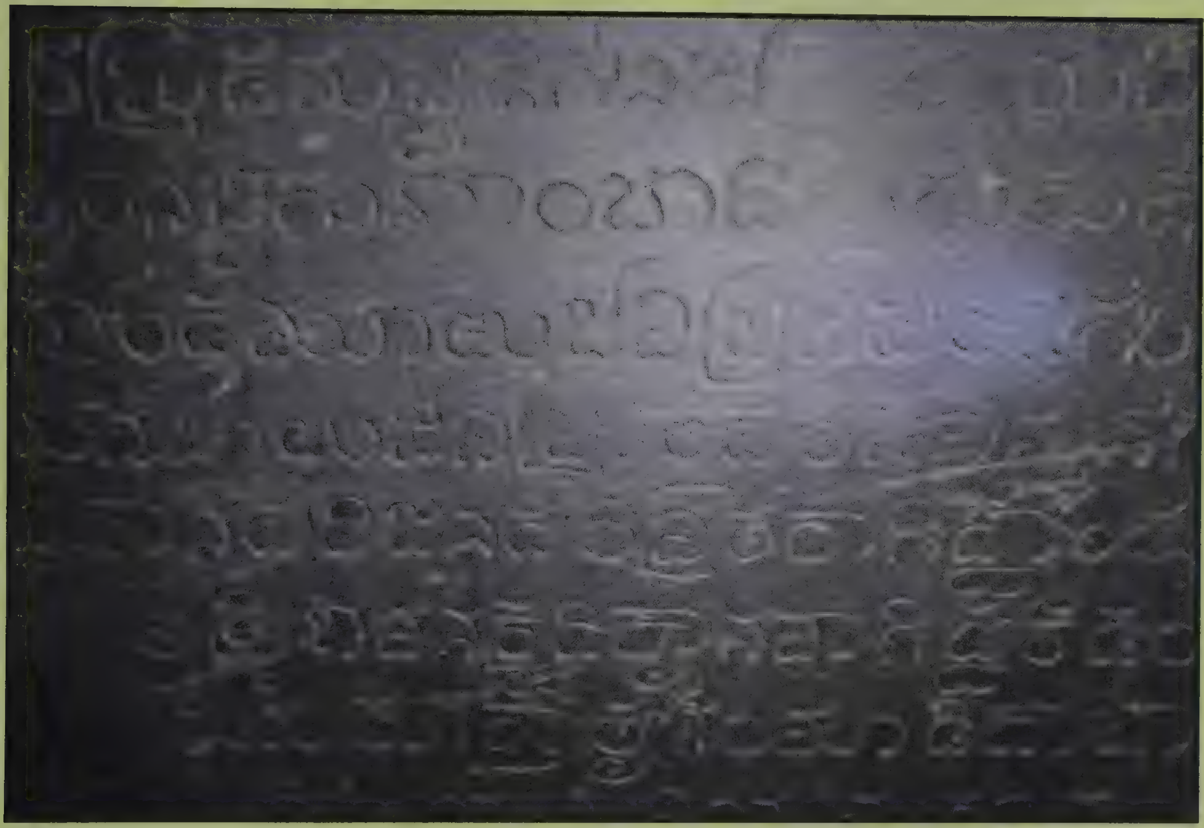
ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಯತಿಶಿಲ್ಪ, ಅಬ್ಬಲೂರು

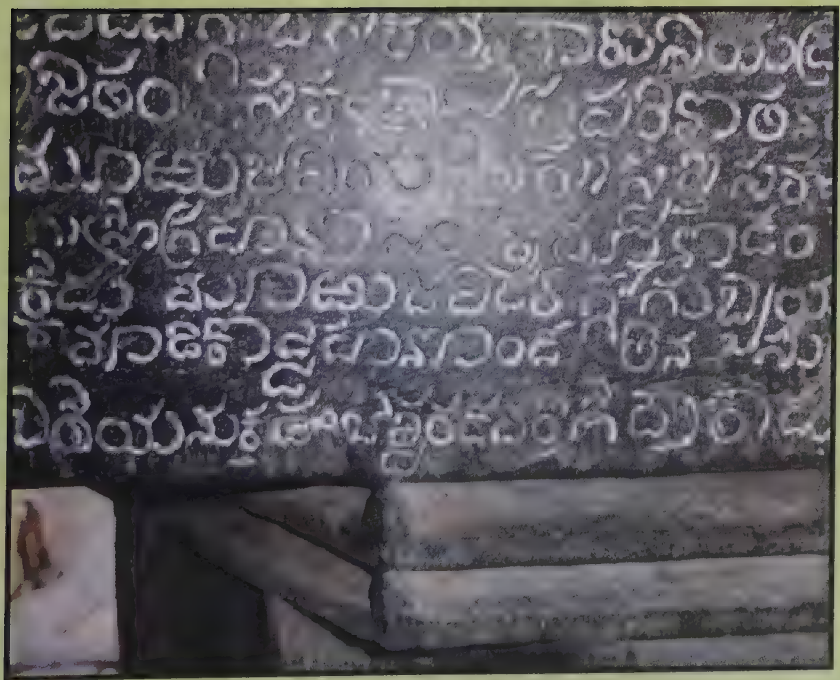
ಕಳೇಶ್ವರ ಪಂಡಿತನ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಶಿಲ್ಪ, ಕುಕನೂರು (ಕೊಪ್ಪಳ)

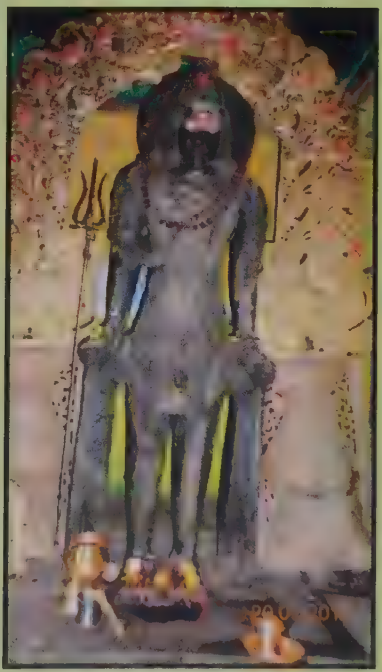
ಕಾಳಾಮುಖ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಯತಿಶಿಲ್ಪ, ಬಳ್ಳಿಗಾವೆ

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಾಳಾಮುಖ ಉಲ್ಲೇಖ,ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ,ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೂರುಜಾವಿ ಉಲ್ಲೇಖ,ಕಡಂಭೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ,ರಟ್ಟಿಹಳ್ಳಿ

ಮೂರುಜಾವಿ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹ, ಮೂರುಜಾವಿಮಠ, ಅಂತರವಳ್ಳಿ

ಮೂರುಜಾವಿಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಮುದ್ರೆ, ಅಂತರವಳ್ಳಿ

ಮೂರುಜಾವಿಮಠದಲ್ಲಿರುವ ಬಿಲ್ಲೆ, ಅಂತರವಳ್ಳಿ

ಮ್ಯಾನಾಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರುಜಾವಿಮಠ,ಭಾದ್ರಗಟ್ಟ(ಚಿತ್ರದುರ್ಗ)

ಮೂರುಜಾವಿಮಠದ ಸಿಫಾಯಿಗಳ ಪೋಷಾಕು,
ಮೂರಣಗೇರಿಮಠ, ಬಿಜಾಪುರ

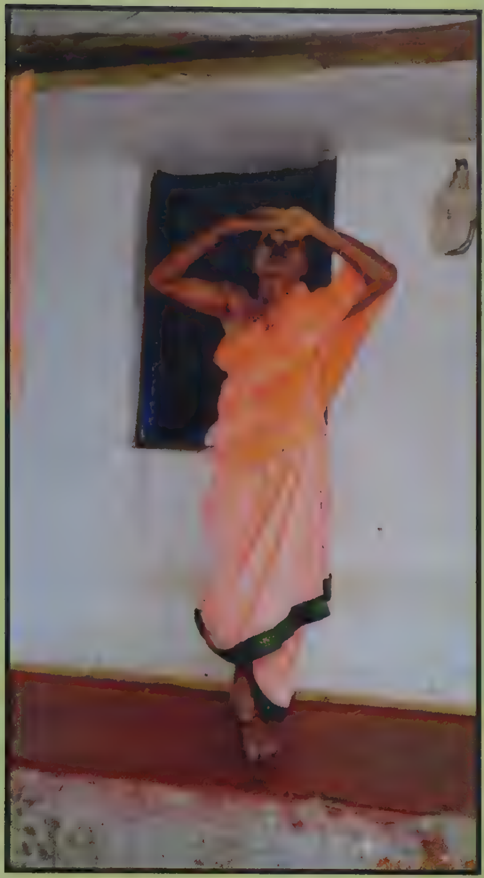
ಲಿಂಗಪೂಜೆ, ನೇಶ್ವಿ, ಹಿರೇಕೆರೂರು

ಪೂಜಾ ಸಿದ್ಧತೆ, ಮೂರುಜಾವಿಮಠ, ಸಿಂದಗಿ (ಬಿಜಾಪುರ)

ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಮೂರುಜಾವಿಸ್ವಾಮಿ, ಹುಲಗೂರು (ಶಿಗ್ಗಾಂವ)

ಸೂರ್ಯಆರಾಧನೆ, ಮೂರುಜಾವಿಸ್ವಾಮಿ, ಅಂತರವಳ್ಳಿಮಠ

ಯಜ್ಞಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು, ಮೂರುಜಾವಿಮಠ, ಬಿಜಾಪುರ

ನಂದಿ ಧ್ವಜವಂದನೆ, ಮೂರುಜಾವಿಮಠ,
ಎಂ.ಕೆ.ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಗದ್ದುಗೆಗಳು, ಮೂರುಜಾವಿಮಠ, ಬರಡೋಲಾ (ಇಂಡಿ)